

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΛΥΚΕΙΟΥ Π. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

1922

ΕΤΟΣ Α'

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΛΥΚΕΙΟΥ Π. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

✠ 1922 ✠

— — — — —
ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Τυπογραφικά Καταστήματα «Φοίνιξ»
1922

ΤΩ, ΕΠΙΤΙΜΩ, ΠΡΟΕΔΡΩ,

ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΑΣ

Κ^ρ Π. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ,

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

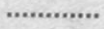
ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ίδουθεις τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1920, δηλαδὴ πρὸ ἐνὸς περὶτου ἔτους, ὁ Σύνδεσμός μας δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ παρουσιάσῃ περισσότεραν ἐργασίαν ὅσης ἔχει ἐκτελέσει. Ἐχον καὶ ἀρχὰς ὡς μόνον σχεδὸν σκοπὸν τὸν σχηματισμὸν Βιβλιοθήκης ἐν τῇ σχολῇ, σκοπὸν ταχέως πραγματοποιηθέντα, δύναται σήμερον νὰ ἐπιδείξῃ ἐκτὸς τούτου, τελείως κατηρητισμένον ἀθλητικὸν τμήμα καθὼς καὶ τμήμα διαλέξεων λειτουργοῦντα κανονικῶς πρὸ πολλοῦ.

Καὶ ἦσαν βεβαίως ἀρχετὰ τὰ ἀνωτέρω διὰ νὰ δικαιολογήσων τὴν ὑπαρξιν τοῦ Σωματείου, ἔχοντες ὅμως τὰ μέσα δὲν ἠθέλησαμεν νὰ περιορίσωμεν ἐδῶ τὴν μορφωτικὴν του δρασίαν. Σήμερον, διὰ τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου ὁ Σύνδεσμός μας ἐξέρχεται κάπως εἰς τὴν δημοσιότητα. Καὶ εἶναι ἡ πρώτη τοιούτου εἵδους προσπάθεια, τὴν ὁποίαν παρὰ τὰς τυχούσας ἐλλείψεις της, θεωροῦμεν στεφθεῖσαν ὑπὸ τινος ἐπιτυχίας.

Παρουσιάζοντες εἰς τὸ ἐπιεικὲς κοινὸν τὸ μὲ τόσους κόπους ἐπιτευχθέν ὄλον τοῦ βιβλίου τούτου, δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ ἀπευθύνωμεν τὰς θερμότερας τῶν εὐχαριστιῶν μας εἰς ὅσους ἐξ ἀρχῆς ἠθέλησαν νὰ ἀναγνωρίσων ὡς σοβαρὸν τὸ ἔργον μας, ὅπως δὲ ἰδιαίτερος πρὸς τὸν ἐπίτιμον πρόεδρόν μας Κ^{ον} Π. Ἀποστολίδην διὰ τὰς ἀόκνους καὶ πολυτίμους προσπάθειάς του πρὸς εὐδόωσιν τοῦ ὄκοποῦ τοῦ Συνδέξιμου, καὶ πρὸς τὸν καθηγητὴν Κ^{ον} Χ. Πανταζίδην τοῦ ὁποίου ἡ βοήθεια δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν τοῦ Σωματείου.

Βασικόμενοι εἰς τὰ σημερινὰ ἀποτελέσματα, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ προσπάθειά μας αὕτη καλῶς θὰ ἐκτιμηθῇ καὶ ὅτι ἡ ἐκδοσις τοῦ Ἡμερολογίου δὲν θὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἔτος τοῦτο.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἁγ. Μουχαρέμ. Ὁθ. Κιανούν-ι-σανί.

N	M		
14	1	Σ	Ἡ ΠΕΡΙΤΟΜΗ Βασιλείου τοῦ Μεγ.
15	2	Κ	Σιλβέστρον Πάπα Ρώμης
16	3	Δ	Μαλαχίου προφήτου. Γορδίου μάρ.
17	4	Τ	Συναξίς ἁγ. Ὁ Ἀποστόλου.
18	5	Τ	Πασημόνῃ τῶν Φόντων (ρηατρία) ②
19	6	Π	ΤΑ ΑΓΙΑ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ
20	7	Π	Συναξίς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
21	8	Σ	Δουνιτῆς τῆς ὁσίας
22	9	Κ	Πολυευκτου καὶ Εὐστατίου μ.
23	10	Δ	Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης
24	11	Τ	Θεοδοσίου Κοινοβιάρχου. ③
25	12	Τ	Τατιανῆς μάρτυρος.
26	13	Π	Ἐρυθλοῦ καὶ Ἀγνῆς μαρτύρων.
27	14	Π	Τῶν ἐν Σινῶ καὶ Ραῦθ Πατέρων.
28	15	Σ	Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου
29	16	Κ	Προσκύνῃς ἁγ. ἀπ. Πέτρου.
30	17	Δ	Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου.
31	18	Τ	Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου.
1	19	Τ	Μακκαρίου Αἰγυπτ. Εὐφρασίας μ. ●
2	20	Π	Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου,
3	21	Π	Μαξίμου ὁμολ. Νεοφύτου μάρ.
4	22	Τ	Τιμοθέου ἀπ. Ἀναστ. Πέτρου
5	23	Κ	Τριῶνδου. Κλήμεντος μ. Ἀγαθαγ.
6	24	Δ	Ξάνης τῆς ὁσίας.
7	25	Τ	Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.
8	26	Τ	Ξενοφάντος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ④
9	27	Π	Ἀνακομ. Λευφ. Ἰω. Χρυσοστόμου
10	28	Π	Ἐφραίμ τοῦ Σύρου
11	29	Σ	Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου
12	30	Κ	Ἀσώτου. Τῶν τριῶν Ἱεροζῶν
13	31	Δ	Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναρ.

Αἱ γυναῖκες, αἱ γεννηθεῖσαι τὸν Ἰανουάριον εἶναι εὐεθεῖς, κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ζῶσι δὲ πολλὰ ἔτη. Εἶναι φιλάρσικοι, ἐλαφρόνες, κατὰ δὲ τὸ γῆρας γίνονται κενόδοξοι. Ἀγαποῦν τὰς φιλοφρονήσεις καὶ τὰς διασκεδάσεις. Λίαν φλύαροι εἶναι ἐν τούτοις πρακτικαὶ ἐν τῇ βίῃ των. Οἱ ἄνδρες, εἶναι θετικοὶ καὶ ἱκανοὶ νὰ πράξωσι πᾶν δυνατὸν διὰ νὰ γίνων διόσκομοι διὰ αὐτὸ δὲ συχνάκις μεταχειρίζονται καὶ οὐχὶ εὐγενῆ μέσα. Ἀναμιγνύονται εἰς τὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν ὅμως ἀναλαμβάνουν ὡς μέσον συμπεροντολογίας μὴ δυνάμενοι νὰ ἔχουσιν ὑψηλοτέρας ἰδέας. Εἶναι εὐήθεις, θυμῶδεις καὶ πονηροί. Γνωρίζουν προσέτι καλῶς νὰ ἐπωφελοῦνται εἰς διαφόρους περιστάσεις μὲ τὸ διπλωματικὸν των πνεῦμα καὶ τὴν βέλτερον διορατικότητά των, συνήθως οἱ γεννηθέντες κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ὑπόκεινται εἰς αἰφνιδίαις μεταβολὰς τῆς τύχης.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Αρ. Σεφέρ. — Ὁθ. Σουμπάτ.

Ν	Π	Τ	Κ	Δ	Π
14	1	Τ			Τριφύλλου μάρτ.
15	2	Τ			Ἡ ΥΠΑΠΑΝΤΗ τοῦ ΚΥΡΙΟΥ
16	3	Π			Συμεὼν Θεοδόχου καὶ Ἰννης τῆς προφήτιδος
17	4	Π			Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου
18	5	Σ			Ψυχῶν Ἀγάθης μάρτυρος
19	6	Κ			Ἀπόκω. Βουκόλου ἐπισκ. Σμύρνης
20	7	Δ			Παρθενίου ἐπ. Λαμψάκου
21	8	Τ			Θεοδώρου Στρατηλάτου
22	9	Τ			Νικηφόρου μάρτ.
23	10	Π			Χασιδιάνου ἱερομάρτυρος
24	11	Π			Βλασίου ἱερομάρτυρος
25	12	Σ			Μελετίου ἀρχιεπ. Ἀντιοχείας
26	13	Κ			Υεροφάνου. Μαρτινιανοῦ τοῦ ὁσίου
27	14	Δ			Καθαρὰ Λευτέρα. Ἀρχεται ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ
28	15	Τ			Ὁνησίμου τοῦ ἀποστόλου
1	16	Τ			Παμφίλου μάρτυρος
2	17	Π			Θεοδώρου μάρτ. τοῦ Τήρωνος
3	18	Π			Λέοντος Πάπα Ρώμης
4	19	Σ			Φιλώτης ὁσ. Ἀθηναίας
5	20	Κ			Ὁρθοδοξίας. Λέοντος ἐπ. Κατάνης
6	21	Δ			Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβούλοις
7	22	Τ			Τῶν ἐν τοῖς Ἐγγενίῳ μαρτύρων
8	23	Τ			Πολυμάρου ἐπ.
9	24	Π			Ἡ α' καὶ β' εἰθ. τῆς τιμ. Κεφαλ. τοῦ Προδρόμου
10	25	Π			Ταρασίου ἀρχιεπ. Κων. πόλεως
11	26	Σ			Πορφυρίου ἐπ. Γάζης
12	27	Κ			Ἡ Νηστείων. Προκοπίου
13	28	Δ			Βασίλειου ὁμολογητοῦ

Αἱ γυναῖκες, αἱ γεννηθεῖσαι τὸν Φεβρουάριον εἶναι χαρίεις, συμπαθητικάι, πισταὶ εἰς τὴν φιλίαν καὶ φιλαλήθειαν. Πεπρωκισμένοι διὰ καλοῦ χαρακτήρος ἔχουν ψυχραιμίαν καὶ εἶναι ἐνεργητικάι. Ἀγαποῦν τὰς διασκεδάσεις καὶ γνωρίζουν καλῶς νά μένουν κατὰ βούλησιν σοβαραὶ. Οἱ ἄνδρες, εἶναι ζωηροὶ, πνευματώδεις, χαρίεις καὶ ἀξιαγάπητοι. Ἐχουν γερὸ μυαλό, εἶναι ἱκανοὶ νά κρίνωσι, ὀρθῶς καλλιεργοῦσι δὲ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Βλέπουν τὰ καθημερινὰ γεγονότα τῆς ζωῆς μὲ ψυχραιμίαν καὶ ἐξέρουν νά διασχῶσι. Ἀσχολοῦνται μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ μένουν πάντοτε γαλήνιοι εἰς τὰς πράξεις των ὅσον καὶ εἰς τοὺς λόγους των, ὄντες πάντοτε φιλαλήθεις καὶ εὐγενεῖς. Δύναται τις ἀφῶς νά βασιπῆ εἰς αὐτούς. Εἶναι πιστοὶ εἰς τοὺς φίλους των, ἐρωτευμένοι μὲ τὴν δόξαν ἀλλὰ δὲν πρέπει νά βασιζῶνται εἰς τὰ πλούτη.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Αρ. Ρεμπι-οὐλ-εββέλ. — Ὁθ. Μάρτ.

Ν	Π	Τ	Κ	Δ	Π
14	1	Τ			Εὐδοκίας ὁσ.
15	2	Τ			Ἰουχίου καὶ Εὐθαλίας μ.
16	3	Π			Εὐτροπίου μ.
17	4	Π			Γερασίμου ὁσ.
18	5	Σ			Κόνωνος ὁσ.
19	6	Κ			Ἡ Νηστείων. Τῶν ἐν Ἀμορίφ 12 μ.
20	7	Δ			Βασίλειος ἐπ. Χερσῶνος
21	8	Τ			Θεοφυλάκτου ἐπ.
22	9	Τ			Τῶν ἁγ. Τεσσαράκοντα μ.
23	10	Π			Κοδράτου μ.
24	11	Π			Σαφρονίου ἀρχιεπ.
25	12	Σ			Θεοφάνους ὁμολογ.
26	13	Κ			Ἡ Νηστείων. Νικηφόρου ἀρχ. Κ)λεως
27	14	Δ			Βενεδίκτου ὁσ.
28	15	Τ			Ἀγαπίου μ.
29	16	Τ			Μ. Κωνῶνος. Σαβίνου μ.
30	17	Π			Ἀλεξίου τοῦ ἀνθρ. τοῦ Θεοῦ
31	18	Π			Ἀκαθίστου. Κυρίλλου ἀρχ. Ἱεροσ.
1	19	Σ			Χρυσάνθου μ.
2	20	Κ			ΣΤ' Νηστείων
3	21	Δ			Ἰακώβου Ὁμολογητοῦ
4	22	Τ			Βασίλειου μ.
5	23	Τ			Νίκωνος μ.
6	24	Π			Ζαχαρίου ὁσ.
7	25	Π			ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ
8	26	Σ			Τοῦ Ἀσάσου
9	27	Κ			Τῶν Βαῖων
10	28	Δ			Ἀρχεται ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ ἑβδομάς
11	29	Τ			Μάρκου ἐπ.
12	30	Τ			Ἰωάννου συγγραφέως τῆς Κλίματος
13	31	Π			Ἰσακίου ἐπ. Γαγγῶν

Αἱ γυναῖκες, αἱ γεννηθεῖσαι τὸν Μάρτιον εἶναι φυσικῶς ὠραταὶ. Ἐχουν ὀρθὴν κρίσιν, καλὴ καρδιά ἂν δὲν ἔχουν ἐκτυφλωθῇ ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας, διότι τὸ πάθος τοῦτο εἶναι ἐμφωλευμένον εἰς τὴν ψυχὴν των. Πισταὶ εἰς τοὺς φίλους των, σταθεραὶ εἰς τὸν ἔρωτα γίνονται πρότυπα καλῶν οἰκοδεσποτῶν. Οἱ ἄνδρες ἔχουν ἄστατον χαρακτήρα. εὐκόλως συγκινούμενοι καὶ εὐξέαπτοι. Ἀγαποῦν τὸ μυστηριώδες καὶ εἶναι πνευματισταί. Ἐνθουσιώδεις, τολμηροί, παίκτηι, ὅχι ἀπὸ πλεονεξίαν ἀλλ' ἀπλῶς διὰ νά γνωρίσουν τὴν χαρὰν τῆς ἀβεβαιότητος, εἶναι μάταιοι, κενόδοξοι, δυστυχῶς ἢ θείλεις των εἶναι λίαν χαλαροί. Εἶναι εὐχάριστοι, ἔχουν λεπτὰ αἰσθητά ἀλλὰ εἶναι καὶ βίαιοι καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ζωηροί. Συνήθως πτωχοὶ κατὰ τὴν νεότητά των θὰ σπαταλήσωσιν ὅλην τὴν περιουσίαν των, ὅταν ἀποκτήσωσι τοιαύτην.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἀρ. Ρεμπι-οὐλ ἀήρ. — Ὁθ. Νισάν.

Ν	Η	Π	
14	1	Π	Μαρίας ὁσ. τῆς Αἰγυπτίας
15	2	Κ	Τίτου ὁσ.
16	3	Κ	ΤΟ ΑΙΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
17	4	Δ	Γεωργίου μ.
18	5	Τ	Κλαυδίου μ.
19	6	Τ	Εὐθυχίου ἀρχ. Κων/λεως
20	7	Π	Γεωργίου ἐπ.
21	8	Π	Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς
22	9	Τ	Εὐψυχίου μ.
23	10	Κ	Τοῦ Θωμᾶ
24	11	Δ	Ἀντίτα ἱερομ.
25	12	Τ	Ἀνακομιδῆ τιμίας ἑσθ. Θεοτόκου
26	13	Τ	Μαρτίνου Πάπα Ρώμης
27	14	Π	Ἀριστάρχου καὶ Τροφίμου
28	15	Π	Λεωνίδου ἐπ.
29	16	Τ	Ἀγάπης, Εἰρήνης, Χιονίας μαρτ.
30	17	Κ	Τῶν Μυροφόρων
1	18	Δ	Ἰωάννου ὁσ. Κοσμᾶ ἐπ.
2	19	Τ	Γρυφῶνος ἀρχ. Κων/λεως
3	20	Τ	Ζαχαρίου ἀπ.
4	21	Π	Ἰαννουαρίου ἱερομάρτυρος
5	22	Π	Θεοδώρου τοῦ Συναεῶτου
6	23	Τ	Γεωργίου Μεγάλ. τοῦ Γεωσιανοφου.
7	24	Κ	Τοῦ Παλατίου
8	25	Δ	Μάρκου Εὐαγγελιστοῦ
9	26	Τ	Βασιλέως ἐπ.
10	27	Τ	Τῆς Μεσοπηνηκοῦτης. Συμείων ἱερομάρτυρος ἀγγελιοῦ τοῦ Κυρίου
11	28	Π	Τῶν ἐν Κυζίκῳ μ.
12	29	Π	Ἰάσωνος ἀπ.
13	30	Τ	Ἰακώβου ἀπ.

Αἱ γυναῖκες αἱ γεννηθεῖσαι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον εἶναι εὐμορφοί, ἔχουν τὸ πρόσωπον ἐπίμηκες, λεπτὴν ἐπιδερμίδα, εἶναι ὀλίγον τι κράσεως λυμφατικῆς, φιλάρεσκοι, περίεργοι καὶ ἀγαποῦν τὸ καλὸ φαγί, τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ μεγαλεῖα. Κλίνουν πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ μεγαλοποιῶν τὰ πράγματα καὶ φεύδονται ἀναισχύντως. Ὁ χαρακτήρ των εἶναι ἰδιότροπος, βίαιος, ἀλλὰ καὶ δούρειος.

Οἱ ἄνδρες εἶναι βίαιοι, νευρικοὶ καὶ ἐγωῖσται, ἀγαποῦν νὰ διασκεδάζω, νὰ ἴναι ἐλεύθεροι. Εἶναι λίαν εὐγλωττοί, ἀλλὰ συχνάκις δὲν κρατοῦν τὰς ὑποσχέσεις των. Πολὺ μελετηροί, ἀγαποῦν νὰ φιλοσοφοῦν καὶ εἶναι ἐν γένει ἄνθρωποι τῆς προόδου καὶ τῆς ἐργασίας. Θέλουν νὰ εἶναι πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἄλλων, νὰ διευθύνωσιν, ἔχουν δὲ θῆλησιν καὶ προδευτικότητα.

ΜΑΪΟΣ

Ἀρ. Δζεμάξι-οὐλ-εββέλ. — Ὁθ. Μαῖς.

Ν	Η	Π	
14	1	Κ	Τῆς Σωμαρεῖτος
15	2	Δ	Ἀνακομιδῆ λειψ. Ἀθανασίου Μεγ. Ⓢ
16	3	Τ	Τιμοθέου μ.
17	4	Τ	Πελαγίας μ.
18	5	Π	Εἰρήνης μεγαλ.
19	6	Π	Ἰωβ τοῦ πολυάουλου. Σεραφεῖμ
20	7	Τ	Ἀνάμ. τοῦ ἐν οὐρ. φανέντος σταυρ.
21	8	Κ	Τοῦ Γυφλοῦ Ⓢ
22	9	Δ	Ἰσαίου προφ.
23	10	Τ	Σίμωνος ἀπ.
24	11	Τ	Μωκίου ἱερομάρ.
25	12	Π	Τῆς ἀναλήψεως
26	13	Π	Γλυκερίας μ. Εὐθυμίου τοῦ Νέου
27	14	Τ	Ἰσδώρου μ.
28	15	Κ	Τῶν Ἁγίων Πατέρων Ⓢ
29	16	Δ	Θεοδώρου ὁσ.
30	17	Τ	Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουνίας ἀποστ.
31	18	Τ	Πέτρου καὶ Χρηστίνης μ.
1	19	Π	Πατριτίου μ.
2	20	Π	Θαλλελαίου μ.
3	21	Τ	Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης τῶν ἰσακ.
4	22	Κ	Πεντηκοστής
5	23	Δ	Ἁγίας Τριάδος Ⓢ
6	24	Τ	Συμείων τοῦ ἐν θαυμασῶ ὄρει
7	25	Τ	Γ' Ἐπισκ. τῆς τιμ. Κ. Προδομου
8	26	Π	Κάρπου ἀπ.
9	27	Π	Ἑλλάδιου μ.
10	28	Τ	Εὐθυχίου ἱερομ.
11	29	Κ	Ἁγίων Πάντων
12	30	Δ	Ἰσακίου ὁσ.
13	31	Τ	Ἐρμείου μάρτυρος

Αἱ γυναῖκες αἵτινες ἐγεννήθησαν τὸν Μάιον ἔχουν τὸ πρόσωπον μάλλον πλατὺ, ἔξυπνον καὶ σοβαρὸν, τὸν χαρακτήρα ἐνεργητικὸν καὶ σταθερὸν καὶ τὴν κρίσιν ὑγιᾶ. Ξεῦρουν νὰ διοικοῦν, νὰ διευθύνωσιν τὴν ἐργασίαν των μὲ πρακτικότητα ἀλλ' εἶναι εὐεξαπτοὶ καὶ βίαιοι. Ἐκτός ὅμως αὐτῶν τῶν ἐλαττωμάτων ἅτινα πολλάκις διαταράττωσι τὴν συζυγικὴν ἐστίαν εἶναι πιστοὶ καὶ ἀφρωσιωμένοι σύζυγοι. Οἱ ἄνδρες αἱ γεννηθέντες κατὰ τὸν Μάιον ἔχουν τὸν χαρακτήρα βίαιον καὶ ἀπότομον. Εἶναι φύσει ἀνεξάρτητοι, ἥκιστα κοινωνικοί, πρὸ πάντων κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς των, ἔχουν τὴν ἰθυσυγκρασίαν εὐαίσθητον καὶ γίνονται καλοὶ φίλοι. Εἶναι ἔξυπνοι, πρακτικοί, εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ συστηματικοί, τὸ πνεῦμά των δὲν εἶναι πολὺ ζωηρὸν, τὰ αἰσθήματά των καθὼς καὶ αἱ ἰδέαι των εἶναι πολὺ ὀλίγον εὐγενεῖς, βλέπουν δὲ πρὸ πάντων πρὸς τὸ θετικὸν καὶ στερεὸν μέρος τῶν πραγμάτων. Πεζοί, φίλεργοι, μεθοδικοί, ἔχουν θέλησιν ἰσχυράν καὶ σταθεράν συνήθειαν δὲ θριαμβεύουν κατὰ τῶν ἐχθρῶν των γινωρίζουν νὰ διοικοῦν καὶ ἐπιτυγχάνουν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των.

ΙΟΥΝΙΟΣ		
Αρ. Δεξαμί-ούλ-Αχηρ.-Θθ. Χαζιράν		
N	Π	
14	1	† Ιουστίνου μ.
15	2	† Νικηφόρου άρχ. Κων/πόλεως
16	3	† Αθανασίου θαυματουργού
17	4	† Μητροφάνους άρχ. Κων/πόλεως
18	5	† Αποστόλου έπ.
19	6	† Παρίωνες του νέου
20	7	† Θεοδοίου έπ.
21	8	† Ανακομιδή λεωφ. Θεοδώρου στρατ. ©
22	9	† Κυρίλλου άρχ. Αλεξανδρείας
23	10	† Αλεξάνδρου και Ύνωίνης μ.
24	11	† Βαρθολομαίς και Βαρνάβα άπ.
25	12	† Όνοφριου όσ.
26	13	† Ακυλίνης μ.
27	14	† Ελισαίου πρφ.
28	15	† Αμώς του προφήτου
29	16	† Τύχωνος έπ. Αμιθούντος
30	17	† Μανουήλ και Ίσαυρου μ.
1	18	† Λεοντίου μ.
2	19	† Ιουδα του άποστόλου
3	20	† Μεθοδίου επίσκοπου Πατάρων
4	21	† Ιουλιανού μ. του Τραπεζεύς
5	22	† Εύσεβιου έπ. Σαμοσατών
6	23	† Αγριππίνης μ.
7	24	† Το γενέθλιον του τιμίου Προδραμιου
8	25	† Φεβρωνίας όσιου.
9	26	† Λαβιδ του έν Θεσσαλονίκη
10	27	† Σαμφών όσ. του Ξενοδόχου
11	28	† Κύρου και Ύωάν. ν των Αναργ.
12	29	† Πέτρον και Παύλον των κορυφαιων
13	30	† Αποστόλων
13	30	† Η σύναξις των 12 Αποστόλων ©

Αί γυναίκες αί γεννηθεΐσαι κατά τον Ιούνιον είναι ώραϊται και πλαστικάι, άξιαγάπητοι και αισθηματία, άπλαϊ και συμπαθητικάι. Έχουν καλή καρδιά, εύγενή αισθήματα και πολλήν χάριν εις τās πράξεις των. Είναι εύκίνητοι χωρίς μεγάλην θετικότητα και εις τās επιρροεΐς εις τὸ νά παραβλέπωσι τās οικιακάς των εργασίας δύνανται όμως εύκόλως και με σύνεσιν νά διευθύνωσι τās ιδιωτικάς των υποθέσεις. Οί άνδρες οί γεννηθέντες τον Ιούνιον έχουν χαρακτηριστήρα ζωηρόν εύξαπτον και λίαν ποιητικόν, αισθηματία, λεπτοί και συμπαθητικοί, άποχτοῦν εύκόλως φίλους εις τούς όποίους μένουν πιστοί έχουν έξαίρετον καρδίαν και είνε ύποχρεωτικοί. Είναι έξυπνοι και έφευρετικοί έχουν γερό κεφάλι άφειδές εις δημιουργίαν ιδεών, όχι πάντοτε πραγματοποιέμων. Είναι εύχάριστοι εις τās συναναστροφάς, ένθουσιώδεις, αγαποῦν τās ώραϊάς τέχνας, την φιλολογίαν. Είναι συγήςως μάταιοι, θετικοί και ίκανοί, γνωρίζουν νά φέρονται εις την κοινωνίαν με έπιδειξιότητα, όλίγον δέ και με πανουργίαν.

ΙΟΥΛΙΟΣ		
Αρ. Ρετζέπ — Θθ. Τεμουζ		
N	Π	
14	1	† Κοσμᾶ και Ιαμανού Αναργύρων
15	2	† Η έν Βλαζέρον. κατάθεσις της Τ. έσθ.
16	3	† Υακίνθου μ.
17	4	† Ανδρέου Κρήτης Ίερουσολμίτ.
18	5	† Αθανασίου του έν Άθω
19	6	† Σισάη όσ. ©
20	7	† Κυριακής μεγαλομ.
21	8	† Προκοπίου μεγαλ.
22	9	† Παγκρατίου ίερομ.
23	10	† Των έν Νικοπόλει 45 μ.
24	11	† Εύφημιος μεγαλομ. *Όλγας ίσαπ.
25	12	† Πρόκλου και Πλαίου μ. ©
26	13	† Σύναξις Αργαγγέλου Ταβροήλ.
27	14	† Των Θεοφόρων Πατέρων.
28	15	† Κηρύκου και Ιουλίτης μαρτύρων.
29	16	† Αθηνογένους ίερομ.
30	17	† Μαρίας μεγαλομ.
31	18	† Αιμιλιανού μεγαλομ.
1	19	† Λίον και Μαρκίνης όσιων
2	20	† Ηλιού του Προφήτου
3	21	† Συνεών του διά Χριστόν Σαλού.
4	22	† Μαρίας της Μαγδαληνής.
5	23	† Φωκά ίερομ. Ίεζεκιήλ του προφ.
6	24	† Χριστίνης μεγαλομ.
7	25	† Κοίμησις άγ. Άννης μ. Θεοτόκου
8	26	† Παρασκευής όσιουμαρτυρος.
9	27	† Παντελεήμονος του Ιαματιου. ©
10	28	† Προδώρου, Νικάνορος, Τιμόνος.
11	29	† Καλλίνικου και Θεοδότης μαρτ.
12	30	† Σίλα και των συν αυτώ.
13	31	† Ίωσήφ του από Άρμαθαίας.

Αί γυναίκες αί γεννηθεΐσαι κατά τον Ιούλιον είναι άρκετά εύτυχεΐς, έχουν τὸ πρόσωπον έπίμηκες, βραχειαν ρίνα, μικρόν στόμα. Είναι εις άκρον αισθηματία, ιδιότροποι, μάταιοι και μεμημίμοι. Είναι φιλάρεσκοι και όλίγον άπατεώνες. Είναι χαριείς και δι' αυτό είναι έπιθυμηταί εις τās συναναστροφάς.

Οί άνδρες οί γεννηθέντες τον Ιούλιον έχουν όξυτάτην την διάνοιαν ήτις και ρέπει προς πᾶν εύγενές έργον. Αποβλέπουν μάλλον προς τὸ αισθητικόν μέρος της ζωής, αγαποῦν την καλοζωίαν τās διαφόρους διασκεδάσεις, και πράγμα πολλάκις άπαντώμενον, έχουν τὸ χάρισμα της οικονομίας και πολλάκις τās θεωρίας της φυλαγωγίας. Είναι όξυθύμοι αλλά συνδεδεμένοι εις την οίκογένειαν των μάλλον δι' έγωισμόν και δι' όλας τās απολαύσεις τās όποιās αὐτή δύναται νά τούς παρεΐη. Μάλλον θετικοί παρᾶ εργατικοί είναι επιχειρηματία και ύπομονητικοί εις τον βίον των, δυσκόλως όμως γίνονται πλούσιοι.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	
'Αθ. Σαμπάν — 'Οθ. 'Αγοστός	
№	Π
14	1
15	2
16	3
17	4
18	5
19	6
20	7
21	8
22	9
23	10
24	11
25	12
26	13
27	14
28	15
29	16
30	17
31	18
1	19
2	20
3	21
4	22
5	23
6	24
7	25
8	26
9	27
10	28
11	29
12	30
13	31

Γ. Αί γυναίκες αί γεννηθεΐσαι κατά τόν Αύγουστον είναι έν γενε-
 ενδειεις αγαποσαι και αγαπομεναι, άλλ' ή καρδιά των τάζ διαφρεύ
 δει πολλάκις. Έχουν θάρρος και τόλμην με ένα χαρακτηρη βίαιον
 και ένδραστηκόν. Έχουν καλήν καρδίαν και είναι πονητικά και φι-
 λαλήθεις. Αί ιδέαι των είναι ευγενεις και ύψηλαί. Ουτος ό μὴ
 προδιαθέτει εις τήν διανοητικὴν ζωὴν εις τήν όποιαν ό ερος είναι
 ή κυριώτερο ένφανσις της ψυχής. Οί άνδρες οι γεννηθέντες τόν
 Αύγουστον είναι υπεργήανοι, ματαιόδοξοι και γενναίοι. Έχουν ιδι-
 αζουσαν ευγένειαν αισθημάτων, ευθύτητα, μεγαλοδορίαν και λε-
 πτότητα εις τούς τρόπους. Είναι αξιολόγητοι και ένταθεεις άρέ-
 σονων δέ πολυ εις τάζ γυναίκας. Το πνεύμα των είναι σπινθηρο-
 βόλον, αγαπούν δέ τήν άρμονίαν παντού. Είναι θετικοί, ένχειρη-
 ματία, μεμετρομημένοι και έντυγχάνουν συνήθως εις τήν ζωήν. Ά-
 γαπούν τά μεγαλεία τά όποια πάντοτε άποκτούν άλλ' άς προσέ-
 χουν τήν μεταβολήν της τύχης των ή όποια δυνατόν να προέλθη
 από τήν υπερβολικήν των έπαρσιν.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	
'Αθ. Ραμαζάν — 'Οθ. 'Ειλουλ	
№	Π
14	1
15	2
16	3
17	4
18	5
19	6
20	7
21	8
22	9
23	10
24	11
25	12
26	13
27	14
28	15
29	16
30	17
1	18
2	19
3	20
4	21
5	22
6	23
7	24
8	25
9	26
10	27
11	28
12	29
13	30
14	31

Αί γυναίκες αί γεννηθεΐσαι τόν Σεπτέμβριον είναι ώραϊαι έχον
 μάτια γλυκά και λάμποντα τά χαρακτηριστικά των είναι κανονικά
 και τόσοσ άρμονικά ως μις Μαδόνας. Είναι δειλάι και σεμνά,
 φιλόξενοι και ευκόλως άλλάζουν χαρακτηρη. Συνήθως ύπαν-
 δρευονται νεόταται, άποκτούν ώραϊα τέκνα και γίνονται πρότυπα
 καλών μητέρων. Είναι θετικοί, κλίνουν όλίγον τι εις τήν πεζότητα
 είναι εργατικά και αγαπούν τήν γαλήνην και τήν ήσυχίαν. Είναι
 επίσης λίαν πνευματώδεις και έξυπται αξιολόγηται και φιλαλήθης
 ένταθεεις και όλίγον τι μελαγχολικάί. πολλάκις όμως δέν άποκτούν
 τήν ευδαιμονίαν ή όποια άρμόζει εις τά καλά των αισθημάτων και
 τά δυσέφετα προσόντα άτινα κέκτηνται.

Οί άνδρες, έχουν τό σώμα συνήθως πλαστικόν, τήν φυσιογνω-
 μίαν άνοικτόκαρδη αγαπούν ό,τι είναι ώραϊον και λαμπρόν. Έ-
 χουν δικαίαν κρίσιν και είναι χαριεις, έξυπτοι ειρωνεις και φιλόνοι-
 ζοι. Αρέσκουν εις τό ασθενές φύλον, αγαπούν δέ τήν οικογενεια-
 κήν ζωήν. Είναι έχθροί πάσης δολοπλοκίας και πονηρίας, πολλάκις
 δέ ευκόλως άπάτονται ύπ' άλλων. Είναι εργατικοί σάφρονες και
 πρακτικοί και θα έντύχουν ασφαλώς εις τόν βίον των.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ἁρ. Σεβάλ — Ὁθ. Τερσίν-ι-έββελ

Ν/Π		
14	1	Ἄνανις ἀπ.
15	2	Κοριανῆ ἱερομ.
16	3	Διονυσία ἱερομ. Ἀρεοπαγίτη
17	4	Ἐροθέης ἐπ. Ἀθηνῶν
18	5	Χαριτίνης μ.
19	6	Θωμά ἀπ.
20	7	Σεργί, Βόκκω μ.
21	8	Πελαγίας ὁσ.
22	9	Ἰακώβη Ἀλφαιῶ ἀπ.
23	10	Εὐλαμπία καὶ Εὐλαμπίας μ.
24	11	Φιλίππου ἀπ.
25	12	Ταράχη καὶ Ἀνδρονίκου μ.
26	13	Τῶν ἁγίων Πατέρων
27	14	Ναζαρέη καὶ Γερβασία μ.
28	15	Δοκίανῆ μ.
29	16	Λογγίνα μ. Ἑκατοντάρχου
30	17	Ῥωσῆ προφήτης
31	18	Λοκῆ τοῦ Ἐναγγελιστοῦ
1	19	Ἰωὴλ προφήτης
2	20	Ἀρτεμίου καὶ Γερασίου μ.
3	21	Πλατωνίου ὁσ. τῆς μεγ.
4	22	Ἀβελκίου τοῦ θαυματουργοῦ
5	23	Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου
6	24	Ἀρεῦθα μ.
7	25	Μαριανῶ μ.
8	26	Ἰημητρίου μεγαλομάρτυρος
9	27	Νεστόρος μ.
10	28	Τερεντία μ.
11	29	Ἀναστασίας ὁσμ.
12	30	Ζηνοβία καὶ Ζηνοβίας μ.
13	31	Ἀπελοῦ καὶ Ἀριστοβούλου.

Αἱ τὸν Ὀκτώβριον γεννηθεῖσαι γυναῖκες εἶναι εὐχάριστοι τὸν χαρακτήρα, αἰσθηματῖαι καὶ προσφιλεῖς. Ἐχουν γλυκεῖαν φωνὴν λεπτοῦς καὶ χαριεῖς τρόπους, ἀγαπῶσι δὲ τὰς φιλοφρονήσεις καὶ τὰ μεγαλεῖα. Ἀγαποῦν νὰ ἀρέσκουν καὶ ἔχουν πολλοὺς θαυμαστάς τοῦ κάλλους των. Ἐν καὶ ἀγαπῶσι πολὺ τὰς διασκεδάσεις οὐχ ἥττον γίνονται συνήθως καλὰ οἰκοκυραί.

Οἱ ἄνδρες εἶναι ἀγαθητοὶ καὶ συμπαθητικοί, ἔχουν εὐγενεῖς τρόπους, εὐχέρειαν εἰς τὰ κατὰ λόγια ἀλλὰ εἶναι πολὺ ὀλίγον σταθεροὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις των, λατρεύουν κυριολεκτικῶς τὰς φιλοφρονήσεις. Ἀγαποῦν τὴν ἁρμονίαν τὴν συμμετρίαν προτοῦ ἀποφασίσωσι τι ζητῶν κατὰ τὰς σκέψεις των εἶναι σώφρονες, καὶ κέκτηνται κριτικοῦ πνεύματος, εἶναι μᾶλλον σκεπτικῶ καὶ αἰ κρίσεις των εἶναι πάντοτε ὀρθαί. Εἶναι ὅμως φιλέριδες καὶ θυμώδεις: Ὁ Ὀκτώβριος προδιαθέτει εἰς τὴν ἀγάπην τῆς τάξεως τῆς πρακτικότητος καὶ τῆς ὑπομονητικῆς ἐργασίας.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἁ. Ζιλκαλέ — Ὁθ. Τερσίν-ι-σανί

Ν/Π		
14	1	Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ Ἀναγούρων
15	2	Ἀκινδύνη μ.
16	3	Ἰωσήφ μ.
17	4	Ἰωαννικίου μεγάλης
18	5	Γαλακτιῶνος μ.
19	6	Παύλου ἀρχιεπισ. Κων(πόλεως)
20	7	Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μ.
21	8	Τῶν ταξιαρχῶν
22	9	Πορφυρίου ὁσ.
23	10	Ὁρέστη μ.
24	11	Μητῆ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου μ.
25	12	Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος
26	13	Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου
27	14	Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου
28	15	Γουρία καὶ Σαμωνᾶ μαρτ. (* Ἀρχεταί ἢ Νηστεία τῶν Χριστουγέννων)
29	16	Ματθαίου τοῦ ἀποστόλου
30	17	Γρηγορίου ἐπ.
1	18	Πλάτωνος καὶ Ρωμανῆ μ.
2	19	Ἀβδίου προφ.
3	20	Γρηγορίου τῆς Δεκαπολίτις
4	21	Τὰ εἰσοδία τῆς Θεοτόκου
5	22	Φιλήμονος ἀπ.
6	23	Γρηγορίου ἐπ.
7	24	Κλήμεντος Πάπα Ρώμης
8	25	Ἀκατερίνης μεγαλομάρτυρος
9	26	Ἀλπιῶν, Νίκωνος καὶ Στυλιανῆ μ.
10	27	Ἰακώβου μεγαλομάρτυρος
11	28	Στεφάνου μ.
12	29	Παρομόνου μ.
13	30	Ἀνδρέου τοῦ πρώτου κλήτου

Αἱ τὸν Νοέμβριον γεννηθεῖσαι γυναῖκες ἔχουν φαντασίαν πάντα ἐν κινήσει, εὐκόλον τὸ ψεῦμα χωρὶς ὅμως ὑπεροβολίαν. Συνήθως εἶναι λίαν ἀρεσταί, προκαλοῦν τὰς κολακείας διὰ τῶν χαριέντων τρόπων των καὶ τῆς φιλαρεσκειᾶς των. Εἶναι ἐπιδέξια ἀλλ' ὀλίγον ἐργατικά· ἀγαποῦν τὸ χρῆμα καὶ μεταχειρίζονται πᾶν μέσον διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσουν. Ἐχουν δύσκολον χαρακτήρα, τὸ δὲ γήρας τὰς κάμνει μελαγχολικὰς καὶ φθονεράς.

Οἱ ἄνδρες εἶναι ἐξυπνοὶ, με γερὸ μυαλό, ἀγαποῦν δὲ καὶ γνωρίζουν νὰ γίνωνται ἀρεστοὶ διὰ τῆς εὐλογητικῆς των: Ἔναι περροισμένοι με τὸλμην καὶ θάρρος ἀλλὰ συγχρόνως καὶ με ὀρθὴν κρίσιν. Εἶναι ἐλευθερόφρονες καὶ δὲν κυττάζουν καθόλου νὰ κρατοῦν τὰς ὑποσχέσεις των. Ἐν καὶ εἶναι προσφιλεῖς καὶ εὐχάριστοι κατὰ τὴν νεότητα, γίνονται συνήθως μισάνθρωποι κατὰ τὸ γήρας.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	
Αρ. Ζήλιτζέ— Οθ. Κιανούν-ι-έββελ	
Α/Α	Π/Π
14	1
15	2
16	3
17	4
18	5
19	6
20	7
21	8
22	9
23	10
24	11
25	12
26	13
27	14
28	15
29	16
30	17
31	18
1	19
2	20
3	21
4	22
5	23
6	24
7	25
8	26
9	27
10	28
11	29
12	30
13	31

Αί γυναίκες αὐ γυννηθεῖσαι τὸν Δεκέμβριον ἔχουν τὸ πνεῦμα διαρκῶς ἀνήσυχον. Εἶναι ἐνθουσιῶδεις καὶ περιέργοι, ὀλίγον σκεπτικαὶ καὶ λιαν εὐλαβεῖς. Εἶναι θερμοῦμαι ἀνεξάρτητοι πάντοτε ἐτοιμοὶ νὰ διαμαρτυρηθοῦν διὰ πᾶν ἀδίκημα. Ἐχουν ἀρκετὰ δύσκολον χαρακτήρα. Εἶναι ὁμῶς τοῦ καθήκοντος· εὐκόλως ὑποτάσσονται ἐκτιμηθῶσι κέκτηνται δὲ ἐξαιρετικὸν καρδίας καὶ λεπτῶν αἰσθημάτων. Ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν εἶναι δὲ λιαν δραστήρια. Οἱ ἄνδρες ἔχουν σπινθηροβόλον καὶ ἐνθουσιῶδες τὸ πνεῦμα τὴν δὲ κρίσιν λογικὴν. Εἶναι εὐρωστοὶ ἀγαποῦν νὰ γυμνάζουν τὸ σῶμά των, τὰ σπῶρτ καὶ τὸ κινήγι. Εἶναι κοινωνικαὶ καὶ πιστοὶ εἰς τὴν φιλίαν των. Εἶναι ὁμῶς καὶ ἐγωῖσταὶ καὶ συμφεροντολόγοι.

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Πέφτει στήν Ἀβύσσον τῆς Λήθης ὁ χρόνος μας ποῦ τόσες πόρτες μᾶς πότισε. Καὶ ὁ Βορριάς ὁ δυνατὸς κλαίει γιὰ τὸν χαμόν του. Εἶναι ὁ μόνος, ποῦ τὸν λυπήθηξε τὸν δύστηχο. Δὲν κτυποῦνε ἢ καμπᾶνες, ὁ ἦχος τους εἶναι πολὺ πολῦτιμος. Τὰ φύλλα πέσανε μαραμμένα καὶ λυώσανε χωρὶς νὰ μᾶς προσεγγίσουν καμμιὰ λύπη ἐνῶ σύ; Βόγγισε μιὰ ἀκόμη ὁ Βορριάς καὶ σκέπασε μὲ τὸ ἄσπρο του σάββανο τὸν χρόνο. Πόσον κακὸς εἶσαι κόσμε; κλάψε καὶ σὺ λίγο! Ἔνας ἀέρας δυνατὸς σηκώθηκε καὶ ἔξαμε νὰ δοῦμε τὸν χρόνο πεσμένο σ' ἓνα βράραθρο καὶ τὰ χέρια αἱματομένα ἀκόμη!...

Ἡ παγωνιά κίρει ἔξω τὰ θύματά της καὶ πολλοὶ δύστηχοι ἄνθρωποι παλαίονσι κατὰ τῆς νόμφης τοῦ παγεροῦ Βορριά. Μερικοὶ κωτισμένοι μπρὸς τῆς σόμπες ψήνουν κάστανα καὶ χαίρονται. Περνάει ἔξω κάποιος πανύψηλος γέρος μ' ἓνα δρεπάνι στὸ χέρι κτυπᾷε δυνατὰ μερικὲς πόρτες. Ἐξαφρα μπῆκε σὲ μιὰ φτωχικὴ καλύβη. Ἡ φρικὴ καὶ ἡ ἀπόγνωση τὸν ἐδέχθησαν.

Μετ' ὀλίγον τὸ σήματρο τῆς ἐκκλησιᾶς κτυποῦσε πένθημα!...

Καὶ φέτος δὲν κτύπησε ἡ καμπάνα τοῦ θρούλλον. Βουβὸς μένει ὁ μαγικὸς τροῦλλος ποῦ ἄλλοτε σκόρπιζε ἤχους πειθῆ γλυκοῦς ἀπ' τῆς οὐράνης ἄρτες. Καὶ κάποιος ἐκεῖ κοντὰ ποῦ τὸν βαρένουν στὴ ράχη τὰ χροῖνα, ποῦ ἐπάνω του μπορεῖς νὰ μετρήσης χιλιάδες ψυχῶν μὲ δακρομμένα τὰ

μάτια προσαιένειεν· σὺ θεῖο μέταλλο. ὦ! ἀγνώστε περι-
πατητή, γεννήθηκες γὰρ τὰ τυραννίεσαι.

Εἶδα μερικὰ παιδάκια τοῦ θλιβεροῦ τραγοῦδοῦσαν τὸν
Ἅγιο - Βασίλη γὰρ τὰ μαζέψουν δεκάρες. Σιωπᾶστε μικροί
μον ἄγγελοι τὸ θλιβερό σας τραγοῦδι μᾶς λυπεῖ περισσό-
τερον. Εἶπατε καὶ σεῖς δυστυχισμένοι, τὸ ξέρω. Γνωρίζω τὴν
λυπητερὴν ἱστορίαν σας, ἢ ὅποια σὲ ὄλους μας εἶναι ἡ ἴδια.

Τὰ παιδιὰ κατέβασαν τὸ κεφάλι καὶ προσεπάθησαν τ' ἀ-
ποπνίζουεν ἓνα ἀναστεναγμό!...

Εἶδα προχθές στὸν δρόμο μιὰ γροηοῦλα γὰρ κλαίῃ. Ντυ-
μένη μαῦρα προσπλαθοῦσε γὰρ παρηγορηθῆν βλέπουσα τοὺς
ἀνθρώπους γὰρ περνοῦνε βιασιδιά.

— Τι ἔχεις; τὴν ρώτησα.

— Πέθανε... ὁ ἀδελφός μου, μὲ εἶπε ἓνα μικρὸ ποῦτανμαζύ-
της. Ἐκείνη τὴν στιγμήν ἄκουσα μιὰ κουνουβάρια γὰρ ψάλλῃ
ἓνα θλιβερό τραγοῦδι.

— Γιατί ψάλλει; ἐζέφεθην.

Ζαροῖνει μιὰ μάγισσα τὸ ἄστρο της σάλα τὴν φύσι ἔξω. Καὶ
μερικοὶ τῆς τύχης ἀπόκληροι θοηροῦν γὰρ τὴν κατάστασίν
των.

Ἄλλοι κλαῖνε ἄλλοι σκέπτονται σοβαρά.

— Γιατί ἄράγε;

Ἡ ἄγρια συμφωνία τῶν στοιχείων τῆς φύσεως λυπεῖ τὰ
πρόσωπά τους.

Καὶ βυθίζονται εἰς θλίψεις ἐνῶ ὁ Βορριάς τοὺς λιχνίζει μὲ
τὸ μονότονό του τραγοῦδι!...

ΠΕΡΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ

Ἡ ἀνθρωπότης ἐξεληθοῦσα ἀπὸ τὸ τρομακτικὸν τοῦ παγ-
κοσμίου πολέμου χάος διαγράφει σήμερον τὸν νέον πολιτικὸν
τῆς χάρτην καὶ τὸν νέον κώδικα. Καὶ δὲν εἶναι πράματι ἡ ἐδαφικὴ
μεταβολή, ἢ ὅποια ἐκπροσωπεῖ τὴν συντελουμένην σήμερον
νέαν κοσμογονίαν. Ὑπὲρ τὰς ἐδαφικὰς καὶ πολιτικὰς μεταθο-
λάς, αἱ ὅποια μεταβάλλουν οὐσιωδῶς τὸν χάρτην τοῦ κό-
σμου, ἔχομεν τὰς κοινωνικὰς μεταβολάς, αἱ ὅποια θὰ μετα-
βάλουν τελείως τὸν χάρτην τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν
ἔθνων.

Καλοῦνται πάντα τὰ ἔθνη εἰς μέγα στάδιον ἀγῶνων ἀμίλ-
λης καὶ προόδου· ἕκαστον δὲ φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὅλα τὰ ἐφό-
δια, τὰ ὅποια νομίζει ἀρκετὰ πρὸς ἐπιτυχίαν. Καὶ τὸ ἔθνος
ἡμῶν καλεῖται εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀγῶνα. Καὶ εἶναι ὁ
ἀγὼν οὗτος ἀντοχῆς, εἰς τὸν ὅποιον θὰ φανῆ νικητῆς ὁ μάλ-
λον ἰσχυρὸς καὶ ὁ κάλλιον ἐφοδιασμένος. Ἀλλοίμονον εἰς
ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶτε ἐκ περιφρονήσεως, εἶτε ἐξ ἀνικανό-
τητός ἀποδυσπετοῦσιν ἐκ τῶν τάξεων τῆς μεγάλης ταύτης
κινήσεως, θὰ πάθωσιν ὅτι μικρὸς λόγος ἀπομακρυνόμενος
τοῦ κεντρικοῦ στρατοπέδου, θὰ κυκλωθῆ καὶ θὰ καταστρα-
φῆ. Ἡ πτώσις τῶν ἀτόμων εἶναι ἴσως ἐπικίνδυνος, ἀλλ' ἢ
πτώσις τῶν ἔθνων εἶναι φοβερά. Οὐαὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, τὸ
ὅποιον θὰ ἐξασθενήσῃ καὶ θὰ μαρυνθῆ. Ὁ θάνατός του
εἶναι αἰώνιος.

Ἀληθῶς ἐάν καὶ μικρὸν ἔτι θελήσωμεν γὰρ ἐμβραθύνωμεν
ἐπὶ τῶν σήμερον πρὸ ἡμῶν διαδραματιζομένων θὰ παρατη-
ρήσωμεν, ὅτι ὑπὸ τὴν φαινομενικὴν ἡρεμίαν καὶ γαλήνην
ὑποκρύπτεται φοβερὰ στρατιὰ κινδύνων. Καὶ ἐν τῇ ταιαύτῃ
στιγμῇ τῶν ὑπερτάτων κινδύνων καθ' ἣν συγκλονοῦνται
καὶ διαταράσσονται καὶ ἔθνικὰ ἡμῶν ἰδεώδη τὶ ἄράγε θὰ ἀ-
πητεῖτο πρὸς συντήρησιν, καὶ ἐξυπηρέτησίν των; Οὐδὲν ἄλλο

φρονῶ εἰ μὴ ἐν καὶ μόνον ὑπέροχον τῶν Χριστιανῶν καὶ Ἑλλήνων γνώρισμα, τὸ γνώρισμα τῶν καλῶν καὶ σταθερῶν χαρακτήρων, τῶν χαρκτηρῶν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ κλονίσωσιν οὐδὲ ν' ἀπομακρύνωσι τῶν καθηκόντων καὶ ἰδεωδῶν οὔτε βία, οὔτε κίνδυνος, ἀλλ' οὔτε θύελλα καὶ καταγίδες καὶ οἱ ὅποιοι γαλουχοῦνται καὶ διατρέφονται μόνον ὑπὸ τῆς μεγαλοουργοῦ ἐθνικῆς φιλοτιμίας. Τοιούτων χαρκτηρῶν ἔχομεν ἀνάγκην σήμερον, ὅποτε καὶ δείγματα ἐκφυλισμοῦ ποῦ καὶ ποῦ ἀναφαίνονται ἐν τῇ ὀρίζοντι ἡμῶν.

Χαρακτήρ εἶναι ὁ μόνιμος τρόπος τοῦ νοεῖν καὶ βούλεσθαι καὶ πράττειν, ἡ ἰδιότης δηλ. ἐκείνη καὶ ὁ ἰδιαιτέρος καὶ συνήθης τρόπος, τὸν ὅποιον ἔχει ἕκαστος ἐν τῇ ζωῇ του, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ του ἀνάλογος πάντοτε πρὸς τὴν ἡλικίαν του, τὸ φύλον, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ ἰδιοφυϊαντου. Ὁ χαρκτηρ εἶναι τὸ τιμιώτερον ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων προτερημάτων. Ἄλλ' ὁ χαρκτηρ εἶναι καὶ ὁ σπουδαιότατος σκοπὸς ἐνὸς ἐκάστου καθὼς ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς ἰδεώδους χαρκτηρος ἢ ἡ προσέγγισις πρὸς τοῦτον ἐξασκεῖ μέγιστην ἐπιρροὴν μιᾶς εὐτυχούς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Πόθεν ὁμως ἀποκτᾶται; Ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἡμετέρας ἐκλογῆς ἢ ἀπορρίψεως. Ὁμοιάζομεν ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τὰ ἔντομα, τὰ ὅποια ἀπὸ τῶν ἀνθέων καὶ φυτῶν παρὰ τῶν ὁποίων ζῶσι, λαμβάνουσι καὶ τὸ χρῶμα. Ὅπως ἐκεῖνα οὕτω καὶ ἡμεῖς γινόμεθα ὅμοιοι πρὸς τὴν πνευματικὴν μας τροφήν, ὅμοιοι πρὸς τὰ δημιουργήματα τὰ ὅποια ἐν τῇ καρδίᾳ μας ζῶσιν. Ἐκάστη ἐνεργεία τῆς ζωῆς μας, ἕκαστος σύνδεσμος ἰδεῶν εἶναι ἐγκεχαρκαγμένος βαθύτατα ἐν τῇ ψυχῇ μας, εἶναι γεγραμμένος διὰ χαλυβδίνης τρόπον τινὰ γραφίδος ἐν τῇ ἐσωτερικῇ μας.

Ἡ ἐξωτερικεύσις λοιπὸν τῆς βουλήσεως καὶ σκέψεώς μας,

ἦτις εἶναι ὁ χαρκτηρ μας, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπόρροια τῶν ἐσωτερικῶν ἀρχῶν καὶ φρονημάτων μας. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῷ ἀτόμῳ χαρκτηρ, ἀνάγκη νὰ ὑπάρξωσιν ἐν αὐτῷ ἀρχαί, φρονήματα καὶ πεποιθήσεις, καὶ σταθερότης εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας, τὰ φρονήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις.

Αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ φρονήματα ἀποτελοῦσι κανόνας διηγεκτεῖς συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους κανονίζονται αἱ σκέψεις, μορφοῦνται αἱ βουλήσεις καὶ ἀποφάσεις καὶ διευθύνονται αἱ πράξεις. Κακαὶ ἢ ἐσφαλμένοι ἀρχαὶ καὶ κακὰ ἢ διεφθαρμένα φρονήματα ἀποτελοῦσι κακοὺς καὶ πεπλανημένους κανόνας σκέψεων καὶ βουλήσεων, τοιούτους κανόνας οἱ ὅποιοι ὀδηγοῦσιν εἰς κακὰ καὶ διεφθαρμένας πράξεις καὶ διαμορφῶσιν διατῆς ἕξεως τοὺς κακοὺς καὶ διεφθαρμένους χαρκτηρας. Καλὰ δὲ τοῦνκντίον καὶ ὀρθαὶ ἀρχαί, σταθεραὶ πεποιθήσεις καὶ φρονήματα διαπλάττουσι καὶ παράγουσι τοὺς κανόνας ἐκείνους, ἐφ' ὧν ὁ ἐρεϊδόμενος εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποθῇ χαρκτηρ διεφθαρμένος, ἄνθρωπος στερούμενος μονίμων πεποιθήσεων καὶ φρονημάτων, ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ ἰδεωδῶν. Ἐντεῦθεν ἀκριβῶς προκύπτει τὸ συνήθως παρκτηρούμενον, ἢ διαίρεσις δηλονότι ἢ ὅποια γίνεται ἐν ταῖς κοινωνίαις τῶν χαρκτηρῶν καὶ ὧν ἔνεκεν ὁ μὲν χαρκτηρὶρίζεται ὡς ἔχων καλὸν ἢ κακὸν χαρκτηρα, ὁ δὲ ὡς στερούμενος χαρκτηρος ἢ ὡς κοινῶς λέγομεν ἀχαρκτηριστος. Ἔστε βέδαιοι ὁμως, ὅτι καὶ ὅταν λέγωμεν ἀχαρκτηριστος δὲν ἐννοοῦμεν ἀνθρώπον στερούμενον ἐντελῶς χαρκτηρος, ἀλλ' ἀνθρώπον ἀσθενοῦς βουλήσεως, ἀνθρώπον δελεαζόμενον σήμερον ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ αὔριον ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀνθρώπον ἐργαζόμενον κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ στιγμῆς, παντὶ ἀνέμῳ σαλευόμενον καὶ ὑπὸ παντὸς πνέοντος πνεύματος ἐπηρεαζόμενον. Καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ὅχι ὀλίγον ἐπικίνδυνοι, καθ' ὅσον ταλαντευόμενοι καὶ ἀμφιρρέποντες ἀποβαίνουσι πολλάκις ὄργανα τῶν κακῶν καὶ τῶν ἰδίων παθῶν, ζημιοῦντες οὕτω πολὺ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους.

Διὰ ταῦτα λαὸς ὅστις θέλει νὰ μεγαλοουργήσῃ καὶ νὰ δράσῃ. Ἔθνος τὸ ὅποιον δικαίως ἐπιποθεῖ νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ ἀκμάσῃ, νὰ παραδειγματισθῇ καὶ παραδειγματίσῃ, ν' ἀναδειχθῇ καὶ θριαμβεύσῃ, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὡς μέλη αὐτοῦ ἀνθρώπους μὲ πεποιθήσεις καὶ φρονήματα, χαρακτῆρας, ἀκέραιους, ἀδιὰφθόρους, σταθεροὺς.

Ὁ ἠθικὸς χαρακτήρ, ἡ ὁμοίμορφος δηλ. σταθερὰ ἠθικὴ διάθεσις καὶ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀπλῆ τις φυσικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἰδιοφυίας καὶ ἰδιοσυγκρασίας ἐκάστου, ἀλλ' εἶναι ἔργον καὶ καλλιτέχνημα τῆς ἐλευθέρως καὶ λογικῶς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πείρα, ἣτις δεικνύει σαφῶς, ὅτι ὅπως πᾶσα φυσικὴ ἱκανότης καὶ εὐφυΐα διὰ τῆς ἀσκήσεως τελειοποιεῖται καὶ γίνεται δεξιότης, οὕτω καὶ ὁ χαρακτήρ διὰ καταλλήλου μορφώσεως καὶ ἀνατροφῆς βαθμηδὸν διαμορφοῦται καὶ διαπλάττεται. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι πῶς δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τοιαύτην τῆς βουλήσεως ἡμῶν κατεύθυνσιν, ὥστε νὰ ἐνεργῇ αὕτη πάντοτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἀπαιτεῖται ἀσκήσις συνεχῆς, ἀκοίμητος ὄφθ αλμῶς, καὶ θέλησις διαρκῆς.

Ὁ Ἀπελλῆς, ἵνα δημιουργήσῃ καὶ γλύψῃ τὴν περίφημον εἰκόνα του, ἣτις κατέπληξε τὸν κόσμον, ἐμελέτησεν ἐπὶ μακρὸν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐσπούδασε τὰς μοναδικὰς καλλογὰς πλείστων αὐτῆς γυναικῶν. Ἐντεῦθεν ἔλαβε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐκεῖθεν τὴν ρίνα, ἄλλοθεν τὸ στόμα, ἐκ μιᾶς τὴν μορφήν καὶ ἐξ ἄλλης τὴν στάσιν. Ὅπως ὁ Ἀπελλῆς οὕτω καὶ ὁ τρόπος τινὰ τεχνίτης ἀνθρώπος διὰ νὰ μορφώσῃ τὸν χαρακτήρα του θὰ ἐνώσῃ πολὰ εἰς ἓν. Θὰ συνενώσῃ ἐν αὐτῷ οὐχὶ τὰ σμικρότατα καὶ εὐτελεῖ ἀλλὰ τὰ τελειότερα ἀνθρώπινα ὑποδείγματα θὰ ἀποθῇ ἀνθρώπος πεπρωτισμένος μὲ τὰς

ὑψηλοτέρας ἰδέας. Παρατηρήσατε ζωγράφον ἐρωτᾷ διδάσκαλός τις, πῶς σχεδιάζει ἀνθρώπινον πρόσωπον; Δὲν τὸ δημιουργεῖ παρευθῆς, οὐδὲ διὰ μονοκονδυλιάς, ἀλλὰ τὸ ἐξεικονίζει μετὰ προσοχῆς καὶ παρατηρητικότητος. Τὸ ἔργον του εἶναι ἔργον χρόνου. Ὡς ὁ ζωγράφος οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπος δημιουργεῖ τὸν ἑαυτοῦ χαρακτήρα. Ἐκάστοτε ἐπιπροσθέτει καὶ τι εἰς τὸ ἔργον του.

Ἡμέραν τινὰ, κριτικὸς τις εἶπεν εἰς τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελῶν: «Δὲν δύναμαι νὰ διακρίνω ἐὰν ἀπὸ τῆς τελευταίας ἐπισκέψεώς μου ἔχετε προχωρήσει κατὰ τι εἰς τὸ ἔργον σας. Ἄλλ', ἀπήντησεν ὁ ζωγράφος, ἔχω λειάνει τὸ μέρος τοῦτο ἐπεξεργάσθην ἐκεῖνο, ἐλέπτυνα τοὺς πόδας, ἐπιδιῶρθωσα τὴν γλῶσσαν καὶ ἐν γένει ἔδωκα τὰς γραμμὰς τοῦ σώματος.»

«Θεωρῶ ταύτας σμικρότητας ἀπήντησεν ὁ κριτικὸς».

«Ἐνδέχεται, εἶπεν ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελῶς, πλὴν αἱ σμικρότητες αὗται προκαλοῦσι τὴν τελειότητα καὶ ἡ τελειότης δὲν εἶναι σμικρότης.» Ἡ ἀσυνήθης αὕτη ὑπομονὴ τὴν ὅποιαν ἔδειξεν ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελῶς, ἵνα νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὸ ἄγαλμά του δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ ἀνθρώπος βαθμηδὸν δύναται νὰ μορφώσῃ ἀληθῶς ἠθικὸν χαρακτήρα, ἀκέραιον καὶ ἀπαραβίαστον Ἡ νεότης πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ἀναζητῇ εἰς πᾶν ὅ,τι βλέπει τὴν ἠθικὴν καλλονὴν εἰς πᾶν ὅ,τι πράττει τὴν ἠθικὴν ὠραιότητα. Ἡ φαντασία τῆς ἀνάγκης νὰ εἶναι ὑγιής. Ὅστις ἀναζητεῖ τὴν ἀρετὴν θὰ τὴν ἀνεύρηπανταχοῦ, ὅπως δι' ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου τὴν ψυχὴν δονεῖ, συγκινεῖ καὶ συνταράσσει ἡ μουσικὴ, τὴν ἀκούει οὗτος πανταχοῦ καὶ ἕκαστον ἐν τῇ φύσει ἀντικείμενον ψάλλει δι' αὐτόν.

Ἄλλὰ κυρίως ποῦ δύναται νὰ τελειοποιηθῇ ἡ βαθμιαία αὕτη τοῦ χαρακτήρος μὸρφωσις;

Ὁ Οἶκος, τὸ Σχολεῖον, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Κοινωνία εἶναι τὰ μόνον πνευματικὰ κέντρα, τὰ ὅποια βαθμιαίως καὶ

ἀναικτισθήτως μορφῶσι τοὺς χαρακτῆρας καὶ ἐπιπροσθέτου-
σιν ἐκάστοτε τὰ στοιχεῖα τῆς τελειότητος. Μήτηρ τις ἠρώ-
τησέ ποτε μέγαν τινὰ παιδαγωγόν, κατὰ ποῖον χρόνον ἄ-
ρχισῆ τὴν ἀνατροφὴν καὶ μόρφωσιν τοῦ τετραετοῦς τέκνου
τῆς. «Κυρία, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἐάν δὲν ἀρχίσαστε ἀκόμη ἐχά-
σατε τέσσαρα ἔτη.» Ἡ κατ'ἀλλήλους στιγμὴ διὰ τὴν ἀρχὴν
ἀρχὴν ἦτο εὐθὺς ἅμα εἶδετε τὸ πρῶτον μεῖδιμα τὴν λάμπη
εἰς τὰ χεῖλη τοῦ τέκνου σας». Τὸ παιδίον πράγματι κείται
οὕτως εἰπεῖν εἰς τὰ πρόθυρα κόσμου ἀγνώστου, οἱ ὀφθαλμοὶ
τοῦ πλανῶνται εἰς πράγματα ὅλως νέα καὶ προξενούντα
ἐκπλήξιν. Κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ βλέπει ἀπλῶς, ὀλίγον κατ' ὀλί-
γον ἀρχίζει νὰ παρατηρῆ καλύτερον, νὰ συγκρίνῃ, νὰ συλλέ-
γῃ ἐντυπώσεις καὶ γνώσεις. Διδάσκειται διὰ τῆς μιμήσεως τὰ
πρῶτα παραδείγματα τὸ παρακολουθοῦν εἰς ὅλον τὸν βίον.
Οἱ πρῶτοι παιδαγωγοὶ τοῦ εἶναι οἱ γονεῖς, μετὰξὺ δὲ τῶν
γονέων ὡς ὑπόδειγμα εὐρισκόμενον διαρκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν τοῦ εἶναι ἡ μήτηρ.

Εἶναι δὲ μέγα τι ἐν τῇ Κοινωνίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ἡ μητέρα
εἶναι αὕτη ὁ τιμιώτατος τῆς Κοινωνίας λειτουργός. Τὰ κα-
θήκοντα αὐτῆς ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθι-
κὴν πρόσδοκον σύμπαντος τοῦ κόσμου. «Εἶναι ἀληθὲς λέγει καὶ
Γάλλος τις συγγραφεὺς αἱ γυναῖκες δὲν ἔγραψαν Ἰλιάδα, δὲν
ἀνήγειραν Παρθενῶνας, δὲν ἔγλυψαν ὡς Φειδίας ἀγάλματα,
δὲν ἀνεκάλυψαν οὔτε τὴν ἀλγεῶραν, οὔτε τὸ τηλεσκόπιον,
οὔτε τὴν ἀτμομηχανήν, χρεωστοῦμεν ὅμως εἰς αὐτὰς ἀνώ-
τερον καὶ ὠραιότερον ὅλων τούτων, διότι ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν
ἀνεφάνησαν αἱ μητέρες ἐκεῖναι ἐπὶ τῶν γονάτων τῶν ὁποί-
ων ἀνετράφησαν ἀληθῆ καὶ ἐνάρετα ὄντα, τὰ ὠραιότερα
δημιουργήματα τῆς φύσεως. Τὰ κατὰ τῆς ἀθωότητος καὶ
τῆς εὐσπλαγγίας παραδείγματα, τὰ ὁποῖα εἰς πλεονάζουσαν
μερίδα ἔχει ἡ παιδικὴ ἡλικία καὶ ἡ μαθητικὴ κατόπιν τῶν
παιδῶν ἐν τῇ Σχολῇ κοινωνίᾳ, ἀναπτυσσόμενα καταλλήλως
σὺν τῇ ἡλικίᾳ καὶ ριζούμενα εἰς τὰς ψυχὰς θὰ παρασκευά-

σωσιν τοὺς χρηστοὺς πολίτας, δι' ὧν ἀπαρτίζονται αἱ ὕμεις
καὶ εὖρωστοι κοινωνοὶ καὶ τὰ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅμως καὶ ὁ οἶκος καὶ ἡ Σχολὴ καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ
ἡ Κοινωνία ἀτυχῶς δὲν ἐκπληροῦσι πλήρως τὸν προορισμόν
των. Ὁ οἶκος συνεπεῖα τῆς ἐπικρατήσεως κατὰ τὸ πλεῖστον
ἀμαθείας μικρὸν ἢ ἐλάχιστα ἐπιτελεῖ τὸ τοιοῦτον ἔργον. Τὸ
Σχολεῖον δυνάμεθα ὡσαύτως νὰ εἰπωμεν περὶ ἄλλα μᾶλλον
ἀσχολούμενον πολὺ ὀλίγον καιρὸν εὐρίσκει ἵνα μορφώσῃ καὶ
δικαίαια ἀγωγὴν χαρακτῆρας. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τοὺς μα-
κροὺς δουλείας χρόνους ἀναγκασθεῖσα νὰ παρίδῃ τὸν κύριον
αὐτῆς προορισμόν, παρέμεινεν εἰς τὴν ξηρὰν τῶν τύπων προ-
σῆλωσιν ἀντὶ νὰ ἐξάρῃ καὶ ἐξυψώσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα
καὶ ἐμφυσῆσῃ, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν νέαν ζωὴν, νέας ἰδέ-
ας, νέαν πίστιν καὶ νέας ἀρετάς. Καὶ εἰς συμπλήρωσιν ὅλων
τούτων ἔρχεται ἡ Κοινωνία, ἥτις ἀντὶ νὰ ἐπιδράσῃ εὐεργετι-
κῶς πρὸς μόρφωσιν ἐντελοῦς καὶ ὑγιῶς χαρακτῆρος παράγει
τοῦναντίον τὰς παραδοξότητες, τὰς φρενοπληξίας, τὰς φαν-
τασιοκοπίας καὶ ἀπογοητεύσεις καὶ ρωμαντικούς ἐνθουσια-
σμούς καὶ τοὺς πόθους. Ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ Κοινωνίᾳ σήμερον
μᾶλλον κλυδωνίζεται ἀνευ ἰστίων, καὶ πηδαλίου, ἀντὶ νὰ
εὕρῃ ἐν αὐτῇ ἔρεισμα ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως. Ἐξέλιπεν
ἐκ ταύτης τὸ θέατρον ἐκεῖνο, ὅπερ διετήρει ὡς ἀσάεστον
φλόγα, τὰς ὑψηλοτέρας τῶν ἰδεῶν, τὴν πίστιν, καὶ τὴν φι-
λοπατρίαν καὶ ὅπερ σήμερον γεννᾷ μόνον τὸν νοσηρὸν ἐκφυ-
λισμὸν καὶ τοὺς ἐρωτικούς πόθους. Ἐξέλιπον ἐκ ταύτης τὰ
σοβαρὰ ἀναγνώσματα καὶ ἀντικατέστησαν ταῦτα μυθιστο-
ρήματα μὲ ἀναμνήσεις ἡρώων καὶ ὄνειρα θερινῆς πάντοτε
νυκτός.

Πὼς λοιπὸν μορφοῦνται οἱ χαρακτῆρες οἱ ὕμεις;

Τὸ αἰώνιον τοῦ Σωτῆρος Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ μοναδικὴ
πηγὴ τῆς μορφώσεως ὑγιῶν χαρακτῆρων, ἀνθρώπων ἀγα-
θῶν καὶ ἐναρέτων. Ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τὸ ὠραιότερον καὶ
ζωντανὸν ἔργον τῆς τέχνης, ὁ ἀνθρώπινος χαρακτῆρ δύναται
νὰ λάβῃ μορφήν ἐνός ἰδιαίτερου προσωπικοῦ ιδεώδους. Ἐκε

ἕκαστος ἄνθρωπος δύναται νὰ μορφώσῃ ἓνα ἰδιαίτερον χαρακτήρα, ὃ ὅποτος θ' ἀποτελέσῃ δι' αὐτὸν ἓνα νόμον.

Εἰς ἕκαστην τεχνικὴν εἰκόνα ὑπάρχει ἓν πνεῦμα καὶ μία μορφή, ἥτις τολμηρὰ προεξέχει. Πᾶσαι αἱ ἀλλοιούμεναι εἰς αὐτὴν καὶ εὐρίσκουσι τὴν ἀληθῆ σημασίαν των οὐχὶ εἰς ἑαυτάς, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξαρτήσῃ των ἐκ τῆς κυρίας ιδέας. Ὡς εἰς τὴν τεχνικὴν εἰκόνα οὕτω ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ κόσμου ἕκαστον ἀντικείμενον τῆς δημιουργίας ἔχει ἓνα ὁδηγόν. Ὡς τοιοῦτον δὲ ὁδηγόν, ὡς τοιαύτην κεντρικὴν ιδέαν καὶ ιδεῶδες τῆς ζωῆς ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχη τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μόνον τοῦτο. Διότι ἐὰν τοῦτο κυριαρχήσῃ εἰς τὸν Οἶκον, τὸ Σχολεῖον, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Κοινωνίαν, τότε ὁμολογουμένως τὰ τέσσαρα ταῦτα θὰ ἀποβῶσι τὰ πνευματικὰ ἐργαστήρια εἰς τὰ ὅποια θὰ διαμορφοῦνται καὶ θὰ διαπλάσσονται οἱ ὑγιεῖς χαρακτήρες. Θαυμάζομεν ὅλοι καὶ δικαίως τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ. Παρρητήρησωμεν ὅμως, τὰ ἀτομικὰ προσόντα τοῦ λαοῦ τούτου. Ὁχρῶσιν πρὸ τοῦ Ἑλλήνος, τοῦ Λατίνου, τοῦ Κέλτου. ἔχει ὀλιγωτέραν εὐθυμίαν, ὀλιγωτέραν ἐπιτηδειότητα ἢ εὐχέρειαν, ὀλιγωτέραν ἐφευρετικότητα καὶ ἐτοιμότητα πνεύματος καὶ ὅμως ἀποτελεῖ σήμερον ἔθνος μέγα, ἡ ἐπιρὴ ἐν τῇ κόσμῳ εἶναι μεγίστη, διότι τοῦ λαοῦ τοῦτου τὸ ἰδεῶδες τοῦ βίου ἔγκειται εἰς ὅσω τὸ δυνατόν μεγαλεῖτερον ποσὸν Χριστιανικοῦ πνεύματος, ἡνωμένου μὲ τὴν ὅσον ἔνεστιν μεγαλεῖτεραν δόσιν πρακτικῆς δραστηριότητος.

Εἶδετε καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν μεγάλην τοῦ λήξαντος πολέμου περιπέτειαν. Οἱ μᾶλλον διαπρέψαντες τῆς Ἀγγλίας ἄνδρες ὑπῆρξαν ὁ Μπάλφουρ καὶ ὁ Λούδ Τζῶρτζ. Ὁ πρῶτος διακεκριμένος ἀπολογητῆς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἔχει συγγράψῃ τὰς περιφήμους Βάσεις τῆς Πίστεως καὶ τὰς δέκα δικλέξεις του περὶ τῆς ιδέας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ὁ δεῦτερος ἀνατραφεὶς παιδιόθεν μὲ αὐστηρὰν εὐσέθειαν φοιτᾷ τακτικώτατα εἰς τοὺς νομοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν

τῶν θρησκευτικῶν του καθηκόντων, μεταβαίνει μετὰ θερμότητος ἐνδιαφέροντος εἰς τὸ Θεῖον κήρυγμα καὶ ὁμιλῶν αὐτὸς ὄχι μόνον ἐπωφελεῖται πολλάκις τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὡς ἀρέσκονται ἄλλωστε ἐν γένει νὰ κἀμνωσιν ἐπιμελεῖς μελετηταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς οἱ Ἀγγλοὶ πολιτικοὶ ῥήτορες, ἀλλὰ καὶ ἀπευθύνεται μετὰ θερμῆς πρὸς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν ἀκροατῶν του. Ἴδου τὸ μυστήριον τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ. Ὁ Ἀγγλικὸς χαρακτήρ καὶ ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς μορφοῦται διὰ τῆς ἱερᾶς Βίβλου καὶ ἡ ὁποία ἐμπνέει εἰς αὐτὸν τὰς ἠθικὰς καὶ ὑγιεῖς ἀρχάς. Τὸ Εὐαγγέλιον καὶ, δημιουργεῖ χαρακτήρας ὡς ἐκείνους τῶν Μικραθωνομάχων καὶ Σαλαμινομάχων. Τὸ Εὐαγγέλιον καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἀτρόμητον πρὸ τῶν κινδύνων καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ Εὐαγγέλιον μόνον ἐξαγνίζει τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην θελήσιν, ἥτις εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν μεγάλων χαρακτήρων. Ὁ διαθερμαινόμενος ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς τοιαύτης θελήσεως ὄχι μόνον ἐκυτὸν ὀδηγεῖ ἀλλὰ σύρει καὶ τοὺς ἄλλους κατόπιν του. Τοῦτο δὲ γίνεται ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἀνακλιμῶντας τοὺς μεγάλους ἀγωνασκαίτης πολιτικῆς καὶ τῶν πολέμων ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μένοντας ἐντὸς τοῦ στενωτέρου ὁρίζοντος τοῦ συνήθους βίου. Πᾶν τοῦ καὶ πάντοτε οἱ τοιοῦτοι φωτίζουσι καὶ ἀνυψοῦν πᾶν ὅ,τι εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν ὁρίων εἰς τὰ ὅποια ἐκτείνεται ἡ ἐνεργεῖα των. Φάροι ἀληθείας τῆς ἀνθρωπίνης προόδου φωτίζουσι τὸν ἠθικὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ ὅποια τὸν περιβάλλει. ἐξοχολοθοῦν δὲ καὶ μετὰ θάνατον νὰ χύνουσι τὸ φῶς των ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων γενεῶν. Καθηγιάζουσι οἱ τοιοῦτοι τὸ ἔθνος εἰς τὸ ὅποσον ἀνήκουσι. Συνδέουσι τὸ παρὸν πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ παρὰσκευάζουσι κελλίτερον τὸ μέλλον. Ἀνυψοῦν διὰ σταθερὰς χειρὸς τὴν σημασίαν τῆς ἀρετῆς αἱ δὲ ἀγαθαί, των παραδόσεις ἐξευγενίζουσι καὶ ἐνισχύουσι τὰς ψυχὰς τῶν ἐπερχομένων. Αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸν χυμὸν Ἐθνῶν εἰς τὸ ὅποσον ἀνήκουσι. Τὸ ἐξευγενίζουσι, τὸ ἐνδυναμόνουσι, τὸ ἀνυψοῦν.

Μ. Ε. Κ. Κύριλλος Κ. Ἀφεντουλίδης
καθηγητῆς τῶν Ἱερῶν.

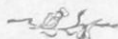
Θ ΠΡΗΛΗΞ

Κοιμάται ἡ γερο-Τουρκιά καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τὴν τρώγει ὁ πολιτισμός. Ποτὲ ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὰ πτώματα. Τὸν ἀντιπροσωπεύει ἐδῶ ὁ μόνος ξυπνὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κινεῖται καὶ μέσα εἰς τὸ κοιμισμένο τουρκοχώρι' ὁ Ἕλλην μπακάλης.

Ὁ μπακάλης! τὸ στοιχεῖον πού μερδεύει περισσότερο τὸ ἀνατολικὸ ζήτημα ἀπὸ ὅλα τὰ συνέδρια τῶν διπλωματῶν. Εἶναι τὸ χαμένο παιδί τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀκολουθεῖ τὴν ὑποχωροῦσαν Ὁρδὴν ὅπως οἱ μικροπωληταὶ τὰ νικημένα στρατεύματα. Ὁ Τοῦρκος δὲν γνωρίζει οὔτε νὰ πουλῇ οὔτε νὰ ἀγοράσῃ Ὁ Ἕλλην μπακάλης εἶναι παντοῦ μετὰ τοὺς σπάγκους του, τὰ κερὰ του τὰ φασούλια του, τὸ χαβιάρι του. Ὁ Τοῦρκος δὲν γνωρίζει τὴν οἰκονομίαν καὶ πολὺ συχνὰ εὐρίσκειται ἐν ἀνάγκῃ. Ὁ καλὸς μπακάλης ἔρχεται πρὸς αὐτόν, προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας του, δανεῖζει ἑκατὸ τὰ ἑκατὸ, μεταβάλλει εἰς ἐνέχυρον τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν πιστῶν τοῦ Μωάμεθ, καὶ ὑπέροχος τοκογλύφος, παίρνει ὀπίσω, λίγο λίγο, χωρὶς τιμωρία, ἀλλὰ ἀπὸ φιλοπατρία πάντοτε ὅσα οἱ Βάρβαροι κατέλαβον μετὰ τὸ σπαθί.

Αἱ ἐπιδρομαί, οἱ λιμιοί, αἱ καταστροφαί, περνοῦν, σποτῶνουν, καίουν, ἀναστατώνουν. Ὑπάρχει κάποιος, ὁ ὁποῖος ἐπάνω εἰς τὰ ἔρεπια θὰ ἀνακτῆσῃ τὸ μαγαζί του. Εἶναι τὸ χαμένο παιδί τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πολιτισμοῦ ἐδωπέρα, ὁ μπακάλης.

Gaston Deschamps

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

«Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς» ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰμὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κεκλιμένη· οὐδὲ καί οὐσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῦθον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

(Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους ὁμιλίας).

Λίθοι τιμαλφεῖς, μετὰ τοὺς ὁποίους κοσμεῖ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ὁ Χριστός. Ἄνοιξατε τὴν ὥραιαν ταύτην σελίδα τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ ἀγιωτέρου Βιβλίου, καὶ θὰ προβάλλουν ὡς ἀπαστράπτοντες μαργαρίται οἱ θεσπέσιοι οὗτοι λόγοι τοῦ Σωτῆρος. Ὁ μέγας τῆς Οἰκουμένης Διδάσκαλος παρομοιάζει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρὸς τὸ ἄλας, τὸ ὁποῖον πολεμεῖ τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ διατηρεῖ τὰ ὄντα, πρὸς τὸ ἄλας τὸ ὁποῖον νοστιμίζει τὰ ἐδέσματα καὶ εὐφραίνει τὸν ἄνθρωπον. Ποία ἢ μεταφορὰ τῆς εἰκόνας; Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ κοινωνία τῆς ἀνθρωπότητος ἀποσυντί-

θεται καὶ σήπεται ἠθικῶς. Ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ εἶναι τὸ ἠθικὸν ἅλας τῆς γῆς. Ὁ κόσμος πλέει εἰς τὸ βαθὺ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς διαφθορᾶς. Τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἀπημβλύνθη, ἢ καταδυνάστευσις καὶ ἡ δουλεία δὲν ἐξέλιπεν, ἡ γυνὴ ἐξηυτελίσθη καὶ τὸ πᾶν ἐγάλυψε ζοφερὰ αὐτοὺς. Ὁ ὀπαδὸς τοῦ Ἰησοῦ πρέπει ἀγνήτη τὸ φῶς τοῦ κόσμου, διὰ νὰ φωτίσῃ τὸν σκοτισθέντα νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, νὰ θερμάνῃ τὴν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ψυχεῖσαν καρδίαν του, νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὰ μικρόβια τοῦ κακοῦ καὶ νὰ ζωογονήσῃ τὸν φθισιῶντα ἠθικῶς θνητόν.

Ἴδου εἰς ποῖον ὑψηλὸν ἔργον καλεῖται ὁ Χριστιανισμός! Καὶ ὀφείλει διὰ τοῦτο νὰ προσέξῃ πολὺ. Διὰ νὰ ἀλατίσῃ τοὺς ἄλλους, ἀνάγκη αὐτὸς νὰ μὴ μωρανθῇ. Πολλοὶ ἀποβλέπουν εἰς αὐτόν, εἶναι πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη, δὲν δύναται νὰ διαλάθῃ κανένα. Εἶναι λύχνος φωτίζων, καὶ πρέπει νὰ σταθῇ ὑψηλότερον διὰ νὰ λάμπῃ τὸ φῶς του.

Ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω ἑαυτοῦ, ὑπεράνω τῆς ἐρπούσης ζωῆς αὐτοῦ καὶ τῶν στενῶν ὁρίων, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ, ὡς λέγει ὁ **Taine**, διὰ μέσου τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐγκατεργήσεως καὶ τῆς ἐλπίδος, τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς ἀγαθότητος μέχρι τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας, ἧτις ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς ἠθικῆς πλειότητος. Μόνον ὁ Χριστιανισμός, βροντοφωνεῖ ὁ σοφὸς οὗτος **Γαλάτης**, δύναται νὰ μᾶς σταματήσῃ εἰς τὴν κατωφέρειαν τῆς παρακμῆς. Ἐὰν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Κοινωνίᾳ ὑπάρχῃ αἰδῶς τις ἢ πραότης, φιλανθρωπία ἢ τιμιότης, πίστις ἢ δικαιοσύνη, ὀφείλεται τῇ ἀληθείᾳ, εἰς τὴν ἐξανθρωπιστικὴν ἐπίδρασιν μόνου τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ πολὸς **Guizot** σχολιάζων τὸν θεῖον χαρακτῆ-

ρα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Μελετήσας βαθύτερον τὴν καταγωγὴν καὶ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐξεπλάγην ὄχι μόνον πρὸ τοῦ ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ μεγαλείου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐξηγήσεως αὐτοῦ δι' αἰτίων καὶ δυνάμεων, καθαρῶς ἀνθρωπίνων. Ἡ Ἱστορία τῆς θρησκείας ταύτης ἐφάνη εἰς ἐμὲ ὡς ἰσχυρὰ ἀπόδειξις τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς καταγωγῆς καὶ τελειότητος».

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ζητεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰσέρχεται μέχρι τῶν μυχιαιτάτων τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διακρίνει τὴν φρικιῶδη ἐσωτερικὴν ἀντινομίαν, τὴν πάλιν μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τὸν ταλαίπωρον, ὅστις, θέλει τὸ καλόν, ἀλλὰ πράττει τὸ κακόν. Ὁ ἄνθρωπος παρουσιάζει τῷ ὄντι παρ' ἄδοξον καὶ θλιβερόν θέαμα. Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ φυσικόν, ἢ τάξις καὶ ἢ ἀταξία, ἢ χαρὰ καὶ ὁ πόνος, τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ ἀθλιότης, εἶναι βαθύτατα ἠνωμένοι καὶ διαρκῶς ἀλληλοσυγκρούονται. Ὁ χριστιανισμὸς μόνον ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ τὸ μυστήριον τοῦτο καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπο τὴν Σφίγγα ταύτην τῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἑαυτὸν συγχρόνως καὶ μέγαν καὶ μικρόν, ἰσχυρόν καὶ ἀδύνατον. Νομίζει ἑαυτὸν θεματοφύλακα τῆς ἀληθείας, καὶ πλανᾶται ἐν τῇ πλάνῃ καὶ τῇ ἀγνοίᾳ κύριον τῆς φύσεως, καὶ μία σταγὼν ὕδατος εἶναι ἰκανὴ νὰ τὸν κατασυντρίψῃ. Εἶναι, ὡς λέγει ὁ **Pascal**, βασιλεὺς ἀλλ' ἐν ἐξορίᾳ ἢ πορφύρα του ἐκηλιδώθη. Θαυμάζει καὶ ἀγαπᾷ ἑαυτὸν καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐπαρκεῖ εἰς ἑαυτόν· ζητεῖ καὶ ἐπικαλεῖται: προσεύχεται. Ἰκανοποιεῖται δὲ μόνον, ὅταν προσβλέψῃ εἰς τὸν Σταυρόν. Ὁ Ἐσταυρωμένος ἀνοίγει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὄλο-

κληρον τὸν οὐρανόν. Ἐὰν τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα βυθισθῇ εἰς τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν, χάνεται εἰς τὸ ἄπειρον, ἢ δὲ σκέψῃς πρὸ αὐτοῦ ἀδημονεῖ καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει, ἀσφυκτικῶς. Ἀλλὰ μόλις τὸ ὄμμα ἐπαναπαυθῇ ἐπὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου, παύει πᾶσα ἀλγυψία καὶ ἀδημονία. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσδύσῃτε εἰς τὸ ἄπειρον· τὸ ἄπειρον ἐνεκλείσθη ἐντὸς ἡμῶν. Ὅσον ἐγκύπτει τις εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐπιστήμην τόσον αἰσθάνεται ἑαυτὸν μικρότερον καὶ ἀθλιότερον. Ἐνῶ, ὅσον μελετᾶτε περισσότερον τὸ μυστήριον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, τόσον μᾶλλον καθίστασθε μέγας. Ἡ φυσικὴ Σᾶς ὀνομάζει ἄτομον, ὁ Χριστὸς ψυχὴν ἀπολυτρωθεῖσαν, υἱὸν Θεοῦ, ἀδελφόν, φίλον, κληρονόμον. Ὁ ἄνθρωπος θεοῦται, διότι ὁ θεὸς ἐνηνθρώπησεν. Ὁ ἄνθρωπος ἀπέβη ὁ ἀχειροποίητος ναός, ἵνα κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἡ Πίστις, ἡ Ἐλπίς καὶ ἡ Ἀγάπη ὡς τρεῖς ἰέρειαι ὑπηρετοῦν εἰς τὸν Βωμόν. Ἡ Πίστις εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἡ Ἐλπίς ἡ ἐπάνω ὄρους κειμένη πόλις καὶ ἡ ἀγάπη τὸ ἅλας τῆς Γῆς.

Ἐν Φαναρίῳ τῇ 3 Νοεμβρίου 1921.

Διάκονος Δωρόθεος Γεωργιάδης

Ο ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΗΘΩΝ

1. Μεγίστης κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη σημασίας καὶ σπουδαιότητος κρίνεται ἡ μελέτη τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους κατὰ τοὺς μέσους καὶ τοὺς κάτω χρόνους. Ἀναγκαία δὲ καὶ λυσιτελὴς παρ' ἡμῖν πρέπει νὰ θεωρηθῆται ἡ γνώσις ὅτι οὐδέποτε ἐκ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐξέλιπεν ἡ πρὸς μάθησιν τάσις καὶ ὅτι καὶ ἐν καιροῖς χαλεπωτάτοις, καθ' οὓς ἔριδες ἐκκλησιαστικαὶ καὶ ἐπιδρομαὶ ἀλλοτρῶν διέσειον τὴν Βυζαντιακὴν Αὐτοκρατορίαν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς εὗρισκον πάντοτε θεράποντας καὶ μιμητάς. Καὶ εἰς τὰ πολυλαχοῦ τοῦ κράτους συνιστώμενα ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια πᾶν εἶδος παιδείας ἐδιδάσκετο· αὐτοκράτορες δὲ φιλόμουσοι πολλὰ ὑπὲρ τῆς δημοσίας παιδείσεως εἰργάζοντο, ἀφειδῶς ὑπὲρ αὐτῆς ἐδαπάνων, ἐξόχους τιμὰς εἰς τοὺς λογίους ἐπεδαψίλευον, βιβλιοθήκας ἀνήγειρον καὶ ἐπλούτιζον, ὄρφανοτροφεῖα παμμέγιστα συνεκρότουσαν, τὰ ἴδια αὐτῶν ἀνάκτορα εἰς πανεπιστήμια μετέβαλλον, συγγράμματα συνέγραφον, τοὺς ἀρίστους τῶν φοιτητῶν ὀμοδιαίτους καὶ ὀμοτραπέζους καθ' ἑκάστην εἶχον καὶ τὴν ἐν ἑλληνομαθεῖα καὶ φηρησκευτικῇ μορφώσει προκοπὴν τοῦ ἔθνους ἐκθύμως ἐπεδίωκον. Πολλαχόθεν δὲ τρανότατα ἐπιμαρτυρεῖται ὅτι τότε πολὺ πρὶν ἰδρυθῶσιν εἰς τὰ μοναστήρια καὶ τὰς πόλεις τῆς Δύσεως σχολαί, ὑπῆρχον τοιαῦται ἀφθονώτατα παρ' ἡμῖν καὶ τὰ πανεπιστήμια τῶν Φράγκων καὶ τὰ ὄρφανοτροφεῖα αὐτῶν εἶναι πολλῶν μεταγενέστερα τῶν πανεπιστημίων καὶ τῶν ὄρφανοτροφείων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

«Ὡςτε ἔχομεν καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς παρηγμακότας χρόνους πολλά, ἀναγραφῆς ἄξια, τὰ ὅποια ὀφείλομεν νὰ σπουδάζωμεν, νὰ μελετῶμεν καὶ νὰ μὴ θαμβώμεθα πρὸ παντὸς ξενικοῦ. Διὸ καὶ δικαίως ὑπὸ τῶν ξένων ἀνομολογεῖται ὅτι **«μέγα χάσμα ἐν τῷ πολιτισμῷ τῆς ἀνθρωπότητος θὰ διανοίγεται, ἂν μὴ ὑπῆρχε τὸ Βυζάντιον»**, τὸ ὅποιον ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ὡς ἐνοπλος θεματοφύλαξ κατὰ τὸ ἐνὸν διατηρήσαν τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἄλλας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ παραδόσεις, κατῴρθωσε νὰ συμπληρώσῃ τὴν γενικὴν τῆς ἀνθρωπότητος μόρφωσιν.

2 «Ὁτε ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «παιδαγωγὸς ἐγένετο εἰς Χριστόν», ἡ δὲ **ἑλληνικὴ φιλοσοφία**, καθὰ λέγει **Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς**, «**ἦτο ἀναγκαία πρὸ τῆς Κυρίου παρουσίας**», ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμὸς συνενώσας τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως κατέστησε ταῦτα δεκτικώτερα εἰς τὰς καινοτομίας τῆς νέας θρησκείας, ἥτις ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος περιβάλλεται τὴν ἑλληνικὴν πολιτείαν, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ εὐφυΐαν. Καὶ οὕτως ἐν σιγῇ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνισμὸς μεταμορφοῦται εἰς τὸν χριστιανικὸν ἑλληνισμόν. Τὸ μυστηριῶδες δὲ τοῦτο σύμπλεγμα ἄριστα ὑποτυποῖ σελίς τις τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου, ἐν ἧί γίνεται λόγος περὶ τινος παιδίσκης, θυγατρὸς μὲν χριστιανικῆς γυναικός, ἐγγόνης δὲ ἱερέως εἰδωλολάτρου. «Θεὲ παντοδύναμε, ἀναφωνεῖ ὁ Ἕλλην τὴν εὐφυΐαν ἅγιος, τίς θὰ ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἑλληνομανὴς ἱερεὺς εἰς τὸ ἔσχατον γῆρας του ἐμελλε νὰ γίνῃ πάππος εὐειδοῦς ἐγγόνης καὶ ὅτι περιχαρῆς καὶ μειδιῶν ὁ γέρον λειτουργὸς τῆς πολυθεΐας ἐμελλεν ἐπὶ τῶν γονάτων του νὰ καθίσῃ τρυφερὰν νύμφην τοῦ Χριστοῦ ὑμνωδοῦσαν τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἀδάμ.» Οὕτως ὁ εἰδωλολάτρης πάππος καὶ ἡ χριστιανὴ ἐγγόνη διὰ τὸ κοινὸν αἷμα καὶ τὸ ὁμογενὲς τῆς ἀγάπης εἰς ἐν ἠθικὸν πρόσωπον συνταυτιζόμενοι δὲν ὑποτυποῦσι τὴν συνόχην Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ;

3. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους τῆς ἐμφανίσεως καὶ προϊούσης διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ βαθεῖα δυσπιστία πρὸς τὴν γνωστικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργειαν εἶχε καταλάβει πολλοὺς τῶν τότε φιλοσόφων, μετὰ πόθου ὁρμὴ πρὸς τι ἀνώτερον τοῦ αἰσθητοῦ τούτου κόσμου, πρὸς τι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀληθὲς καὶ βέβαιον. Τὴν τοιαύτην δὲ ὠθησιν φαίνεται ὅτι ἔλαβεν ἡ ἑλληνικὴ διάνοια δι' ἐπικοινωνίας πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἐκεῖνας θεωρίας, τῶν ὁποίων κέντρον ἦτο ἡ Ἀλεξάνδρεια, προταγωνιστοῦν δὲ πρόσωπον ὁ Ἰουδαϊσμός. Ἐντεῦθεν ἀναπτύσσεται ἡ **Νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία**. Αὕτη δὲ ἐκ τῆς πλατωνικῆς ἰδεολογίας ὡς ἐξ ἀκηράτου καὶ ἱερᾶς πηγῆς τὰ κράτιστα ἀρυσμένη, προέθετο ἐπὶ τὸ θρησκευτικώτερον καὶ φιλοσοφικώτερον νὰ μεθαρμόσῃ τὴν περὶ τοῦ παντὸς θεωρίαν τῶν ἐθνικῶν, ὥστε καὶ δεκτικώτερον νὰ καταστήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς τὰς καινοτομίας τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως νέας τοῦ Ἰησοῦ θρησκείας. Διὸ καὶ ὀρθῶς ὁ **Εὐσέβιος** ἐν τῇ Εὐαγγ. Ἀποδείξει (Α' β' 10) παρατηρεῖ περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅτι οὗτος εἶναι **«οὔτε ἑλληνισμὸς τις οὔτε ἰουδαϊσμός, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ τούτων παλαιάτων εὐσεβείας πολίτευμα καὶ ἀρχαιοτάτη μὲν τις φιλοσοφία, πλὴν ἀλλὰ νεωστὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης νενομοθετημένη»**. Καὶ ὁ **Ἰουστίνος** νομίζει «οὐχ ὅτι ἀλλότριά ἐστι τοῦ Πλάτωνος διδάγματα τοῦ Χριστοῦ.» Καὶ ὁ θεῖος Πλάτων **Μωσῆς Ἀτικίζων** καὶ ἅγιος τῆς φιλοσοφίας καὶ θεοφορούμενος **Πρόδρομος τοῦ Χριστιανισμοῦ** ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων ἀνακηρύττεται, ἡ δὲ πλατωνικὴ φιλοσοφία ἡ κατ' ἀνθρώπον προπρασκευὴ τῆς Χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ πληροῦται ἡ διὰ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἰδανικὴ ἔφεσις τοῦ ἀπεῖρου καὶ τελείου ἀγαθοῦ. Ἄλλ' ἐν ἀρχῇ τοῦ σ', αἰῶνος ἡ ἐν Ἀθήναις ὑφισταμένη νεοπλατωνικὴ σχολὴ ἐλάχιστα ἀνεδείκνυε σημεῖα ζωῆς, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκ συγκεντρωτικοῦ πάντως πνεύματος ἀφήρесе τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκεῖνου παιδευτηρίου, ἐξήλειψε καὶ

τὰ τελευταία λείψανα τῆς ἀρχαίας εἰδωλολατρικῆς παιδείας καὶ περιέστειλε καὶ τὰς ἄλλας ἐν τῇ κράτει τοῦ Ἀκαδημείας. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις δὲν ἦδύνατο ν' ἀναβλαστήσῃ πρωτότυπός τις καὶ ὡς ἀληθῆς γόνιμος φιλοσοφικὴ δράσις, διότι ἔλειπον πρὸς τοῦτο πᾶσαι αἱ γενικαὶ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας προδιαθέσεις· καὶ ὁ μὲν Πλάτων μᾶλλον ὡς λογοτέχνης κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Μεσαίωνος ἀνεγινώσκετο, ἢ δὲ φιλοσοφία ἐκαλλιεργεῖτο δι' ὑπομνημάτων εἰς τὸν Ἀριστοτέλη. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ β' αἰῶνος ἤρχισαν ἐν Βυζαντίῳ πλὴν τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ μελετῶσιν ἐμβριθῶς καὶ τὴν πλατωνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ λοιπὰ φιλοσοφικὰ συστήματα δὲν ἀπώλεσαν ὅλως τὴν ἰσχύν των. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἢ ἐπὶ Θεοφίλου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Γ' ἀναζωογόνησις τῶν κλασικῶν σπουδῶν διὰ τῆς συμπληρώσεως τῆς ἐν *Μαγναύρα περιφήμου φιλοσοφικῆς σχολῆς*. Αὐτὸς δὲ ὁ πολυμαθέστατος Πατριάρχης, ὁ τῆς ὀρθοδοξίας μεγαλοφωνότατος πρόμαχος *Φώτιος*, ἐδίδασκε τὸ πρῶτον ἰδιωτικῶς εἶτα δὲ καὶ δημοσίᾳ τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὴν πλατωνικὴν διαλεκτικὴν. Καὶ ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἤρχισεν ἐν Βυζαντίῳ ἢ ἔρις τῶν Πλατωνικῶν καὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν ἐπιταθεῖσα κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα μεταξὺ τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων *Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ* καὶ τοῦ πατριάρχου *Ἰωάννου τοῦ Σιφυλίνου*, οἵτινες καὶ ἐδίδασκον ἐν τῇ ὑπὸ *Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου* ἀνακαινισθεῖσῃ *Ἀκαδημείᾳ*.

5. Ἦδη διὰ τῶν σταυροφορικῶν μεΐζων ἐπικοινωνία παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Δύσεως καὶ τῶν ἐλλήνων τοῦ Βυζαντίου. Ἡ δὲ ἐμπορία καὶ ἡ πολιτικὴ προπαρσκευάσαν τὴν πνευματικὴν προσέγγισιν, τῆς ὁποίας ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ λογοτεχνία ἔδρεψαν τοὺς μᾶλλον διαρκεῖς καρπούς. Πρὸς τοῦτο δὲ εὐτυχεστέρα τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἀπέβη ἡ Ἰταλία, ἣτις κατὰ τὸν ιγ' αἰῶνα ἀπέκτησεν ἰδίαν ἐθνικὴν γλῶσσαν, ἐνῶ οἱ θεολόγοι καὶ οἱ φιλόσοφοι λατινιστὶ συνεζήτον καὶ ἔγραφον. Καὶ ὁ μὲν ἐκ Φλωρεντίας

Δάντης ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτοῦ ἐπικῶ ποιήματι, τῇ *θείᾳ κωμωδίᾳ*, ἐδημιούργησε τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τῶν Ἰταλῶν καὶ συμπεριέλαβε τὴν ὅλην τοῦ μεσαίωνος σοφίαν, τὸν ὅλον θησαυρὸν τῆς τότε κτηθείσης ἐπιστήμης. Ὁ δὲ φανατικὸς θαυμαστῆς τῶν παλαιῶν συγγραφέων *Πετράρχης* καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ πεζοῦ Ἰταλικοῦ λόγου *Βοκκάκιος*, ἀκολουθοῦμενοι ἐν τούτῳ ὑπὸ τοῦ ἀνθους τῶν συγχρόνων των ἐζήτησαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ἀρχαίαν παιδευσιν. Ἡ δὲ τότε τῆς ἐλληνικῆς παιδείας κατέστη ἐν τῇ Δύσει κοινωνικὴ ἀνάγκη καὶ μάλιστα ἐν τῇ *Φλωρεντίᾳ*, ἣτις δύναται νὰ ἐπονομασθῇ *Ἀθῆναι τῆς Αναγεννήσεως*. Οἱ Φλωρεντίνοι κατὰ Μάρτιον τοῦ 1384 προσεκάλεσαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ἀδροτάτῳ μισθῷ καθηγητὴν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης *Μανουὴλ τὸν Χρυσολωρᾶν*. Δικαιῶς δὲ αὐτοὶ οἱ Ἰταλοὶ παραβάλλουσι πρὸς τὸν ἐν Τροίᾳ δούρειον ἵππον τὴν σχολὴν τοῦ λογίου τούτου ἕλληνας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήλθον πλείστοι τῶν γραμμάτων ἥρωες καὶ *διεμορφώθη* τὸ πρῶτον ὁ *νεώτερος πολιτισμός*. Ὁ Χρυσολωρᾶς μεταβάς εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὴν Ἑνετίαν κατέβαλε καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας πόλεις τὰ θεμέλια δύο ἄλλων σχολῶν ἐναμίλλων πρὸς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ. Εἰς τὴν γενικὴν δὲ ταύτην τάσιν τῶν Ἰταλῶν πρὸς τὴν ἐλλην. παιδείαν, τὰ μέγιστα συνετέλεσεν ἡ ἐν Φερράρᾳ τὸ πρῶτον καὶ ἔπειτα ἐν Φλωρεντίᾳ (1439) συγκροτηθεῖσα Σύνοδος πρὸς ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Πλείστοι τότε λόγιοι ἕλληνες μετέβησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου οἱ κάτοικοι ἀπεθαύμαζον αὐτοὺς διὰ τὴν εὐρείαν των πολυμαθείαν καὶ ἀκροῦμενοι αὐτοὺς ἐνόμιζον ὅτι παρίστανται εἰς τὸ Λύκειον ἢ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν. Διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἂν καὶ δὲν ἐπετεύχθη ἡ ποθομένη τῶν ἐκκλησιῶν ἔνωσις, ἀλλὰ κατωρθώθη ἡ ἔνωσις τῶν δύο πεπολιτισμένων κόσμων τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἡ ἐξ ἀντιπαραθέσεως μελέτη τῶν δύο κλασικῶν λογοτεχνιῶν. Τὸν γενικὸν δὲ πάντων σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπόληψιν προσείλκυσε ὁ πολυμαθὴς *Βησ-*

σαρίων, ὁ βραδύτερον καρδινάλιος γενόμενος, ἀλλ' ἀκμαῖον μέχρι τέλους τοῦ βίου του διατηρήσας τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἀσβεστον τὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἔρωτα, καὶ ὁ ἐν-θερμος θιασώτης τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας **Γεώρ. Πλήθων**.

6. Ὁ **Γεώργιος ὁ Γεμιστός** ἐγεννήθη πιθανῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 135ῷ, σπουδάζας δὲ ἐπαρκῶς ἀπεσύρθη ἐν τῇ Μυστρᾷ, ἔνθα ἐδίδασκεν ἀσχολούμενος περὶ τὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Κατελήφθη δὲ ὑπὸ μεγίστου πρὸς τὸν Πλάτωνα θαυμασμοῦ καὶ μετωνομάσθη Πλήθων, ὄνομα συνώνυμον, προσόμοιον τῷ Πλάτωνι, καὶ ἱκανὰ συνέγραψε πονήματα ἱστορικά, ἀστρονομικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μετὰ τσαύτης ἐμβριθείας, ὑγιᾶς κρίσεως, λεκτικῆς γλαφυρίας καὶ φραστικῆς λεπτότητος, ὥστε ὁ διεξερχόμενος τὰς ἀπαραμίλλους ἐκείνας συγγραφάς, αἵτινες καταδεικνύουσιν εὐρείαν μάθησιν καὶ κοπιώδη μελέτην, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Πλήθων κατὰ τοῦτο μόνον ἀπολείπεται τῶν μεγάλων ἐλλήνων συγγραφέων, ὅτι δὲν ἤκμασεν ἐπὶ τῶν εὐκλεῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος χρόνων. Ἀφιερωθεὶς δὲ καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξεπόνησέ τινα ἀφορῶντα ἰδίως τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου, προβάλλων καὶ σχέδια τολμηρὰ ἀναμορφώσεως, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἐκηρύσσετο ἐκτελεστής. Ἐν γένει δὲ εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ὁ Πλήθων καταδεικνύεται ὁ ἐξοχώτατος φιλόλογος καὶ φιλόσοφος τοῦ 16' αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ὁ μᾶλλον πεπειραμένος πολιτικὸς καὶ ἐνθουσιώδης φιλόπατρις. Οἱ δεσπότηαι τῆς Πελοποννήσου διαφοροτρόπως ἐξεδήλωσαν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον ὑπόληψίν των· καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος παρέλαβε τὸν Πλήθωνα ὡς συγγλητικὸν μεθ' ἑαυτοῦ διὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ σύνοδον, ἐν τῇ ὁποίᾳ διωρίσθη μέλος τῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκλεγείσης ἐξαμελοῦς ἐπιτροπείας πρὸς κἀρτίσιν τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν ἐκάστου τμήματος. Ἐν Ἰταλίᾳ δὲ εὐδοκίμει μεγάλως ἡ φιλοσοφικὴ δράσις του. Ὁ θεόσοφος τοῦ Μυστρᾷ ἦτο μᾶλλον νέος πλατωνι-

λάτρης τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος συνεκέρασε τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα μετὰ τῶν θεωρητικῶν τῆς νεοπλατωνικῆς φιλοσοφίας, ἦτο δὲ ἐπὶ πᾶσι θαυμαστῆς καὶ θιασώτης τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ Πρόκλου. Ὁ Πλήθων τῇ συνδρομῇ καὶ ἀντιλήψει Κοσμᾶ τοῦ ἐκ Μεδίκων ἠρμήνευσεν ἀπὸ καθέδρας τὰς φιλοσοφικὰς του θεωρίας καὶ ἐθαυμάσθη ὑπὸ πάντων τῶν συγχρόνων λογίων προσαγορευθεὶς «**νέος Σωκράτης καὶ Πλάτων**».

7. Ἐν τῇ Δύσει ἐπεκράτει τότε ἡ **σχολαστικὴ φιλοσοφία** βασιζομένη εἰς καθόζηλον μετάφρασιν τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. Δυσανασχεστῶν δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Πλήθων καὶ μάλιστα ἐπὶ ἐγκαταλείψει τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας συνέγραψε τὸ πονημάτιον «Περὶ ὧν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται», ὅπερ ἐχρησίμεισε τὸ προανάκρουσμα τῆς μεταξὺ τῶν δύο φιλοσοφικῶν σχολῶν παταγώδους ἐκείνης κινήσεως, ἣτις ἐνθριάμβῳ εἶτα κατέρριψε τὸ οἰκοδόμημα τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας. Ἡ φιλοσοφία αὕτη κυρίως εἶπεν δὲ εἶναι ὠρισμένον καὶ αὐτοτελὲς σύστημα ἀλλ' ἀπλῶς συνέχεια καὶ ἀνάπτυξις τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων. Ἐπειδὴ δὲ ἐθεώρει τὴν μὲν ἀποκάλυψιν ἀπολύτως ἀληθῆ, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην διάνοιαν ἀπάτης δεκτικὴν, ἦτο κυρίως θεραπευτικῆς τῆς θεολογίας· διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ἡ φιλοσοφία τότε νὰ εἶναι ὑπὲρ τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἀπηγορεύετο εἰς αὐτὴν πᾶσα ἐλευθέρως συζήτησις. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σχολεῖα τῆς Ἑσπερίας, ἔνθα ἐδιδάσκετο καὶ φιλοσοφία, ἐπετηροῦντο ὑπὸ τῶν κληρικῶν, καὶ εἰσῆχθη εἰς ταῦτα φρόνημα δουλικόν, κωλύον τὴν πρόσδον τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπελθούσης παρακμῆς καὶ πτώσεως τοῦ δουλόφρονος σχολαστικισμοῦ προήχθη ἡ δημοτικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ τῶν ἐπιστημῶν μεταρρυθμίσις.

8. Ἦδη ἐν Βυζαντίῳ διημελιωτῆς τῆς μεσαιωνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν φιλοσοφίας **Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός** κατέλιπεν συστηματικὴν ἐκθεσιν τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ἀνα-

κός ἢ αὐτόχρημα πλατωνικός φιλόσοφος. Ἐραστής δὲ καὶ κεφαλαίως ἐπὶ τῆ βίασὶ τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας τὰ μέχρις ἐκείνου ἀποτελέσματα τῆς δογματικῆς ἀναπτύξεως, χωρὶς νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς λεπτολογίας καὶ σοφιστείας τοῦ σχολαστικισμοῦ τῶν Δυτικῶν. Καὶ ὅτε ἐν τῇ Δύσει διεδόθησαν αὐτὰ τὰ πρωτότυπα τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, ἢ ἀνάγνωσις τούτων ἀρκούντως κατέδειξεν ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους ἦτο διάφορος πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκον οἱ σχολαστικοὶ καὶ ὁ Πλάτων ἀπεδεικνύετο φιλόσοφος ἔξοχος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πλοῦτος τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας συνίστατο εἰς κενὰς ἐννοίας καὶ τύπους κενούς, ὁ δὲ τῆς ἀρχαιότητος εἶχε ζωὴν, κατεδείχθη ὅτι ὁ σχολαστικισμὸς δὲν εἶναι φιλοσοφία ἀληθής. Οἱ δὲ σπουδάζοντες ἐν πρωτοτύπῳ τὸν Πλάτωνα εὗρισκον ὅτι αἱ πλατωνικαὶ θεωρίαι συνεφώνουν περισσότερον πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀρχὰς παρὰ τὰ ἀριστοτελεαδόγματα. Ἐντῇ Φλωρεντίᾳ δὲ διὰ τῆς ἐνθουσιώδους τῆς Πλήθωνος ἀνεδείχθη ὑπερτέρα καὶ ἐθριάμβρυσεν ἡ πλατωνικὴ φιλοσοφία· καὶ Κοσμάς ὁ ἐκ Μεδίκων συναλάμβανε τὸ σχέδιον, ὁ δὲ **Λαυρέντιος** συνίστα τὴν περίεργον ἐκείνην **Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν**, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐπέτειος τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ θεοῦ Πλάτωνος, ἢ 7ῆ Νοεμβρίου ἐμνηστεύετο μεγαλοπρεπέστατα. Κατὰ ταύτην Λαυρέντιος ὁ Μέδικος παρέθηκεν εἰς τοὺς Πλατωνικοὺς φίλους του ἐν τῇ ἐπαύλει **Καρέτζη** πανηγυρικὸν συμπόσιον, ὡς περιγράφει ὁ σύγχρονος ὑπομνηματιστὴς τοῦ Πλάτωνος **Μαρσίλιος Φιτσίνης**. Ἐννέα εἶναι, λέγει, οἱ συμπόται, ἰσάριθμοι πρὸς τὰς Μούσας καὶ τοὺς συμπότας τοῦ Πλάτωνος· ἀφ’ οὗ δὲ μετρίως φάγωσι καὶ πίωσι ἀρχονται διαλεγόμενοι περὶ ἔρωτος ἢ μᾶλλον σχολιάζοντες τὸ πλατωνικὸν **Συμπόσιον**. Ἐνταῦθα δὲ δὲν πρέπει τις νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαράμιλλον χάριν τοῦ Σωκρατικοῦ διαλόγου, τοῦ μεταβαίνοντος εὐκόλως ἀπὸ τῆς χαριστάτης οικειότητος εἰς τὴν ὑψίστην σπουδαιότητα. «Ὁ Πλάτων, προσθέτει ὁ Φιτσίνης, ἐδιδάχθη τὰ ἐ-

ρωτικά, ὡς αὐτὸς λέγει, παρὰ τῆς προφήτιδος Διοτίμας ἦτοι παρὰ γυναικὸς ἐμπεσομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ πνεύματος. Λέγει δὲ τοῦτο ὁ Πλάτων βεβαίως ἵνα δείξῃ ὅτι μόνον ἐκ θείας ἐμπνεύσεως δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν οἱ ἄνθρωποι τί εἶναι τὸ ἀληθὲς κάλλος καὶ ὁ ἀληθὴς ἔρωτος. Τόσον μεγάλη καὶ ἱερὰ εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀγάπης! Μακρὰν λοιπὸν τοῦ θεοῦ τούτου συμποσίου οἱ βέβηλοι, ὅσοι κυλιόμενοι εἰς τὸν βόρβωρον τῆς ἐπιγείου ζωῆς, δοῦλοι ταπεινοὶ τοῦ Βάκχου καὶ τοῦ Πριάπου ἐξευτελίζετε διὰ γηίνων ἡδονῶν τὸν ἔρωτα, τὸ οὐράνιον τοῦτο πνεῦμα! Ἄλλὰ σεῖς ἄγνοοι ἑταῖροι, ὅσοι λατρεύετε τὴν Ἄρτεμιν καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, ὅσοι ἀπολαύετε τῆς ἐλευθερίας τῶν καθαρῶν πνευμάτων καὶ τῆς ἀφθόνου ψυχικῆς ἀγαλλιέσεως, προσέλθετε καὶ ἀκούσατε ἐν εὐλαβείᾳ τὸν λόγον τῶν θεῶν μυστήρια, ὅσα εἰς τὸν Σωκράτην ἀπεκάλυψεν ἡ Διοτίμα». Ἐνταῦθα λοιπὸν ἀναζῆ ὀλόκληρος ἡ περὶ ἔρωτος διδασκαλία τοῦ Πλατωνικοῦ συμποσίου. Δὲν πρόκειται δὲ περὶ ἔρωτος τοῦ Θεοῦ ἀντικαθιστῶντος τὸν γήινον ἔρωτα, ὡς διδάσκουσιν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας οὔτε περὶ ἔρωτος μιᾶς γυναικός, οἷα ἡ τοῦ Δάντου καὶ τοῦ Πετράρχου καὶ τῶν ἡρώων τοῦ ἱπποτισμοῦ, ἀλλὰ περὶ ἔρωτος μᾶλλον φιλοσοφικοῦ. Ὁ ἔρωτος οὗτος γήινος μὲν κατὰ τὴν μορφήν, ἦτις εἶναι τὸ ἐπίγειον κάλλος, οὐράνιος δὲ διὰ τῆς ἰδέας, μᾶλλον ἀρμόζει εἰς τὸ Ἰταλικὸν πνεῦμα καὶ τὰ ἦθη τοῦ αἰῶνος ἐκείνου· καὶ συμφωνεῖ θαυμασίως πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὴν πρὸς τὸ καλὸν λατρείαν του· διότι κατὰ τε τὰς τέχνας καὶ τὸν ἔρωτα ἡ ὑλικὴ καλλονὴ εἶναι χρήσιμος μόνον ὅπως μύθησῃ ἡμᾶς τὸ ἠθικὸν κάλλος. Οὕτω δὲ ὁ ἀνθρώπινος ἔρωτος δὲν καταφρονεῖται οὔτε ἀποδοκιμάζεται, γίνεται δὲ πάλιν ὅτι ἦτο παρὰ τῷ Πλάτωνι. Ἦτοι ὁ ἄνθρωπος νέος ὢν πρῶτον ὀρμᾶ πρὸς τὰ καλὰ σώματα. Κατόπιν στοχαζόμενος ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι τελειότερα τοῦ σώματος γίνεται ἐραστής τοῦ ψυχικοῦ κάλλους καὶ διὰ βαθμιαίας ἀνόδου καθορᾶ τὸ καλὸν ἐκεῖνο μάθημα, τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ,

αὐτὸ τὸ θεῖον καὶ θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλόν, τὸ ὅποιον οὔτε πρόσωπον οὔτε χεῖρας οὔτε ἄλλο τι σωματικὸν ἔχει, ἀλλ' εἶναι αἰώνιον, οὔτε γιγνόμενον, οὔτε ἀπολλύμενον, οὔτ' αὐξάνομενον, οὔτε φθίνον. Καὶ οἱ Πλατωνικοὶ τῆς Ἰταλίας ἐσεμνύοντο ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ εἰς τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος καὶ εἶχον ὡς καύχημά των τὸ κοσμικώτερον, ὅπερ ἢ φιλοσοφία των ἐνέπνευεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν καλλιτεχνίαν.

9. Ὁ ὑπὲρ τοῦ Πλάτωνος ἀκράτητος οὗτος ἐνθουσιασμός ὀφείλεται, ὡς εἴπομεν, πρωτίστως εἰς τὸν Πλήθωνα, ὅστις, ἵνα ἐπιτύχῃ τὸν θρίαμβον τοῦ Πλατωνισμοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ φιλοσοφίᾳ συνέλαβε τὸ σχέδιον οὐ μόνον τῆς παλινορθώσεως ἀλλὰ καὶ τῆς πρακτικῆς αὐτοῦ ἐφαρμογῆς. Ἀναντιρρήτως δὲ ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Φλωρεντίας μεταξὺ τοῦ καιομένου ἐπὶ τῶν βωμῶν τοῦ Πλάτωνος ἐθνικοῦ λιβάνου ὑπῆρχον καὶ οὐκ ὀλίγοι κόκκοι καὶ διὰ τὸν ἀνακαινιστὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου. Ἐπανελθὼν δὲ ὁ Πλήθων ἐξ Ἰταλίας εἰς Σπάρτην συνέστησεν ἐν εἴδει ἐλευσινίων μυστηρίων σχολήν, ἔνθα προνομιούχους τινὰς μαθητὰς ἐδίδασκε νέαν θρησκευτικὴν, πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀναμόρφωσιν. Ἐξέθηκε δὲ τὰς νέας ταύτας ἀρχὰς ἐν συγράμματι, ὅπερ ἐπιγράφεται «**Νόμοι**». Ἐν τούτῳ προλογίζεται ὡς ἑξῆς: «Τάδε γέγραπται περὶ νόμων καὶ πολιτείας τῆς ἀρίστης, ἣ ἂν διανοοῦμενοι ἄνθρωποι καὶ ἄττ' ἂν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ μετιόντες τε καὶ ἐπιτηδεύοντες, ὡς δυνατόν, ἀνθρώπων κάλλιστα τε καὶ ἀριστα βίβην καὶ εἰς ὅσον οἴοντες εὐδαιμονέστατα» καὶ συγκεφαλαιοῦται. «Ἡ βίβλος ἦδε περιέχει θεολογίαν μὲν τὴν κατὰ Ζωροάστρην καὶ Πλάτωνα, ὀνομαζομένων τῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας ἀναγνωριζομένων θεῶν τοῖς πατρίσις τοῖς ἔλλησι θεῶν ὀνόμασιν... ἠθικὰ κατὰ τε τοὺς αὐτοὺς σοφοὺς καὶ ἔτι μὴν καὶ τοὺς Στωϊκοὺς. Πολιτείαν δὲ λακωνικὴν, ἀφηρημένου μὲν αὐτῆς τοῦ ἄγαν τῆς σκληραγωγίας καὶ τοῖς γε πολλοῖς οὐκ εὐπαραδέχτου, προστιθεμένης δὲ τῆς ἐν τοῖς ἀρχουσι φιλοσοφίας

τοῦ κρατίστου δὴ τούτου τῶν πλατωνικῶν πολιτευμάτων ἀριστείας εὐσταλεῖς καὶ οὔτε περιέργους, οὐδ' αὐ τοῦ δέοντος ἐκλιπεῖς. φυσικὰ δὲ δὴ κατ' Ἀριστοτέλην τὰ πολλὰ. Ἄπτεται δὲ πῶς ἢ βίβλος καὶ λογικῶν ἀρχῶν, ἀρχαιολογίας τε ἑλληνικῆς καίτιη καὶ ὑγεινῆς διαίτης». Τὸ αὐτόγραφον τοῦ βιβλίου τούτου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλήθωνος ἐπισυμβάντα τῇ 26 Ἰουνίου 1452 παραλαβὼν παρὰ τῶν δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου ὁ ἀντίπαλος **Γεννάδιος Σχολάριος** ὁ κατόπιν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἔκασσε τὸ πλεῖστον δημοσίᾳ θεωρῶν κινδυνώδη τὴν διάδοσιν καὶ ἐξορκίζων πάντας νὰ συντελέσωσι πρὸς καταστροφὴν οἰουδέποτε ἀντιγράφου. Διὰ τὴν πράξιν ταύτην ὁ Σχολάριος ἐπέσυρε πολλῶν τὴν κατακραυγὴν καὶ ἀνώνυμός τις μαθητῆς τοῦ Πλήθωνος προσφωνεῖ τῇ σκιᾷ τοῦ διδασκάλου: **Εἰ δὲ φθονερός τις καὶ ἀπαίδευτος ἐφθειρε τὸ ἔργον, ὃ κατέλιπες, πάτερ, πρὸς ἐνδειξιν σοφίας καὶ μνήμης τῆς σῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῶν νῦν καὶ ὕστερον γενησομένων ἀνθρώπων, τόγε μὴν σὸν κλέος, γενναῖε, ἔσται ἀτρεπτον μὴ δειλιῶν βασκανίαν.**

10. Ὁ Πλήθων δυσφορῶν ἐπὶ τῇ πολιτικῇ καὶ ἐθνικῇ καταστάσει τῆς πατρίδος του ἐστράφη πρὸς τὴν παλαιὰν ἀρχαιότητα καὶ ἐκ ταύτης ἠλπισεν ἀνακούφισιν καὶ σωτηρίαν καὶ αἰσιώτερον μέλλον. Ἄν δὲ ἐν τῇ προτεινομένῃ μεταρρυθμίσει καὶ ἀναδιοργανώσει φαίνεται προσκείμενος εἰς τὴν φιλοσοφίαν, δὲν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν αὐτῷ τὴν πρόθεσιν πρὸς ἐπάνοδον εἰς εἰδωλολατρίαν, ὡς ἐνόμισαν οἱ ἀντίπαλοί του, οἵοισι Ἀριστοτελικοὶ **Γ. Σχολάριος** καὶ **Γ. Τραπεζούντιος**, καὶ σήμερον ὑπὸ πολλῶν χαρακτηρίζεται ὡς τολμήσας τὴν παλινορθώσιν τῶν θεῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ καταπολεμήσας τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἄλλ' ἐν Ἰταλίᾳ τότε πολυάριθμοι μαθηταὶ καὶ ὄπαδοι τοῦ Πλήθωνος δὲν ἐσκανδαλίσθησαν ἐκ τῶν τοιούτων διαδόσεων.

11. Πολλοὶ δὲ καὶ διάφοροι ἐξύμνησαν προσηκόντως τὴν

παιδείαν καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Πλήθωνος. Ὁ προσφιλέτης αὐτοῦ μαθητῆς **Βησσαρίων** ἔγραψεν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους οὐδένα παρήγαγε σοφώτερον ἢ Ἑλλάς καὶ ὅτι, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ τις εἰς τὴν μετεμψύχωσιν, ἔπρεπε νὰ παραδεχθῆ ὅτι ἐν τῇ σώματι τοῦ Πλήθωνος εἶχε κατοικήσει αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ ἐν ἐπιστολῇ μὲν πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Πλήθωνος **Δημήτριον** καὶ **Ἀνδρόνικον** γράφει: «...**Μέγα κλέος Ἑλλάδι πάση γέγονεν ἐκεῖνος ἀνὴρ, μέγας αὐτῆ κόσμος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ῥεσῆται. Τούτου κλέος οὐ ποτ' ὀλεῖται, ἀλλὰ οἱ τὸ ὄνομα καὶ ἡ φήμη μετ' εὐκλείας αἰδίου εἰς τὸν ἔσασι παραπεμφθήσεται χρόνον.**» Πρὸς δὲ **Νικόλαον** τὸν **Σεκουνδίνον** λέγει καὶ τάδε. «Τούτον αὐτὸν τεθαύμακα ὄσον, εἰρήσθω γὰρ τὸ ἀληθές, οὐδὲ οὐδένα ὦν ἐς δεῦρο εἰδὸν τε καὶ ὠμίληκα.» Καὶ ἐν ἐπιγράμματι γράφει:

Πολλοὺς μὲν φύσεν ἀνέρας θεοειδέας Ἑλλάς
 πρῶχοντας σοφία τῆτε ἄλλη ἀρετῇ,
 ἀλλὰ Γεμιστός, ὅσον Φαέθων ἄστρων παραλλάσσει,
 τόσον τῶν ἄλλων ἀμφοτέρων κρατέει.

Ἄλλος δὲ βαρυπενθῶν μαθητῆς Ἰερώνυμος **Χαριτώνυμος** διὰ δύο μονοψιδίων ἔκλαυσε τὸν ἀξιάγαστον διδάσκαλον, ὃν ὀνομάζει τῆς ὑψηλῆς σοφίας καθηγεμόνα, «θαυμασίαν τοῦ θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους εὐεργεσίαν, τῶν ἱερῶν ψυχῶν φωτισμόν, πᾶσαν μὲν γνῶσιν, πᾶσαν δὲ σοφίαν, πᾶσαν δ' ἐπιστήμην ὑπερφυῶς διελθόντα καὶ διὰ τοῦτο κανόνα καὶ τύπον καὶ σταθμὸν πᾶσιν ἀναδειχθέντα τῶν καλῶν καὶ τιμῶν ἀπάντων». Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων ἄλλοι πολλοὶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀμείλιχοί του πολέμοιο **Σχολάριος** καὶ **Τραπεζούντιος** διαρρήδην ὁμολογοῦσι τὴν ἔξοχον τοῦ Πλήθωνος πολυμάθειαν καὶ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ εὐγλωττίαν. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ **Schultze** ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας παρατηρεῖ

ὅτι ὁ Πλήθων ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὴν γερμανικὴν μεταρρύθμισιν, οὐ μικρὰν δὲ ἔσχε ροπήν καὶ ἐπὶ τοὺς χρόνους τῆς ἀναπτύξεως τῶν τεχνῶν καὶ μάλιστα τῆς πλαστικῆς. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐξῆρε τὴν σημαντικότητά τοῦ Ἑλληνος φιλοσόφου εὐφραδέστερον καὶ τορῶτερον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ **Λεοπάρδου**. «Ὁ Πλήθων, λέγει, ὑπῆρξεν εἰς τῶν μεγαλοφροεστάτων καὶ παραδοξοτάτων ἀνδρῶν τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος. Ἐκατοστῶ ἔτει πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως ὀρμώμενος οὐχὶ ἐκ μήνιος καὶ ὀργῆς, ὡς ὁ Λούθηρος, ἀλλ' ἐκ φιλοσοφικῶν καὶ πολιτικῶν λόγων, ὑπετύπωσε καὶ ἐπεχείρησεν, ὀλίγον δὲ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ προεῖπε τὴν ἐγκαθίδρυσιν νέων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν καὶ νέων θρησκευτικῶν ἐθίμων, μᾶλλον, κατ' αὐτόν, ἀρμοζόντων πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰς χρεῖας τῶν ἐθνῶν. Οὐδεὶς πώποτε τῶν παρ' ἡμῖν λατινιστῶν ἢ ἰταλιστῶν γραψάντων δύναται, ὑπὸ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔποψιν, νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τοὺς ἀρχαίους καθ' ὃν τρόπον ὁ Γεμιστός ἰσοφαρίζε πρὸς τοὺς παλαιούς Ἑλληνας. Ἀξιοθαύμαστον ὄντως τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅπερ, ἐπὶ χρονικοῦ διαστήματος εἰκοσιεσσάρων αἰώνων ὑπῆρξεν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τῷ πολιτισμῷ ἀπαράμιλλον καὶ ἀνυπέβλητον πρότυπον! Οἱ Ἕλληνες ἐλεύθεροι μὲν ὄντες καὶ αὐτόνομοι διέδοσαν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ἡμέρωσιν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Λιβύην, ὑπόδουλοι δέ, ἐγένοντο πάλιν διδάσκαλοι τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Ἐπὶ δέκα καὶ τρεῖς ἑκατονταετηρίδας διέσφισαν ἀκμαῖον καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἀδιάκοπον τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἡγεμονίαν, ἐπὶ ἔνδεκα δὲ πάλιν ἑκατονταετηρίδας ἐπαιδαγωγῆσαν βαρβάρους ἢ ἀπαιδεύτους λαοὺς. Ἐπὶ τῶν σταυροφοριῶν αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, μεστὰι περικαλλῶν κτιρίων, ναῶν καὶ παντοίων ἄλλων καλλιτεχνικῶν ἰδρυμάτων, ἐπέσπασαν τὸν θαυμασμόν τῶν ἀξέστων καὶ ἀφιλανθρώπων ἐκ τῆς ἑσπερίας ἀγωνιστῶν. Ἐπὶ τέλους δέ, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ περιέλθωσιν ὑπὸ ξένον ζυ-

γόν και νά αποβάλωσι και ὄνομα και ὕπαρξιν, ἀνέπεμψαν τήν ἐσχάτην λάμπιν σβεννουμένης φλογός, ἀποδείξαντες μεγαλοφυεῖς και εὐγενεῖς ἄνδρας, ἀνταξίους τῶν παλαιῶν χρόνων. Ἄλλὰ και μετὰ τήν πτώσιν αὐτῶν φεύγοντες τῆς πατρίδος τὸν ὄλεθρον, ἐγένοντο αὐθις πνευματικοὶ τῆς Εὐρώπης κηδεμόνες». Ταῦτα λέγει ὁ μέγιστος τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα Ἰταλῶν ποιητῶν ἐν τῇ προλόγῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ Ἰταλιστὶ μεταφρασθείσης μονωδίας τοῦ Πλήθωνος. «Ἐπὶ τῇ αἰοιδίμῳ θεσποίνῃ Ὑπομονῇ» συμβίῳ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου, ἥτις πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Ἑλένη, εἶτα δὲ ἐγένετο μοναχὴ μετονομασθεῖσα Ὑπομονή. Ἐν τῇ μονωδίᾳ ταύτῃ ὁ Πλήθων πραγματεύεται ἐν εἰδει ἐπιταφίου λόγου τὰ κατὰ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς· και ταύτην μετέφρασεν ὁ Λεοπάρδης, ἅμα μὲν ὀρμώμενος ἐκ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ ὑποτετυπωμένα ἄδρὰ και λαμπρὰ νοήματα, ἅμα δὲ βουλόμενος ν' ἀναζωπυρήσῃ τὴν μνήμην τοῦ ἐπὶ σπανίᾳ μεγαλοφυῆ περιβλέπτου ἑλληνοσ.

12. Καὶ ὅτε μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου οἱ τῆς πατρίδος ἀπωφανισμένοι Ἕλληνες λόγιοι καταφεύγουσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εὐρόντες προεξωμαλισμένην τὴν ὁδὸν προάγουσι κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ Πλήθωνος καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἑλληνικῆς σοφίας δαδούχων, τὸν καλὸν κάγαθὸν ἀγῶνα τῆς διαμορφώσεως. Οὐδέποτε δὲ ἠττημένοι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν σπανιώτερον θησαυρόν, και οὐδέποτε φιλοξενία ἀνταμείβεται διὰ λαμπροτέρων δώρων, τῶν φωτοβόλων τῆς ἑλληνικῆς μαθησεως ναμάτων. Ἡ ἀνθρωπότης τότε ἀνευροῦσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην μητέρα και εὐγενῆ και σεμνὴν ἠρωίδα τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα ἀναγεννᾶται· και ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἐκ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας και φιλοσοφίας ἀντλεῖ τὰς εὐγενεστάτας και ὑψηλὰς αὐτοῦ ἐμπνεύσεις. Ἡ μνεῖα δὲ τῶν ἀνδρῶν τούτων, δι' ὧν ἐπῆλθεν ἡ ἀναγέννησις, ὡς λέγει και ὁ ἔξοχος ἱστορικὸς Σχλόσσερ, ἐν μέρει μὲν εἶναι καθήκον εὐγνωμοσύνης, ἐν μέρει δὲ ἀναγκαῖα, ἵνα ἕκα-

στος πεπαιδευμένος γινώσκῃ ἐκ τίνων πηγῶν και διὰ τίνων ὀργάνων ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἢ ἐπιστήμη, ἢ ὅποια ἤδη κατέστη κοινὸν ἀπάντων κτήμα. Ἄλλ' ἅμα τῇ ἀλώσει ἀνερριπίσθη παρὰ τοῖς πεπτωκόσιν Ἕλλησι και τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως ὁ ζωοπάροχος πυρῆν. Πάντες δὲ τότε ἀνεμήσθησαν τῆς τέως κατεζοφωμένης ἐθνικῆς τῶν ὑποστάσεως και ἤρχισαν ἐν μέσῳ τῶν δεινοπαθημάτων νά προφέρωσι τὸ προσφιλὲς και γλυκερὸν τῆς πατρίδος ὄνομα, ἐλπίζοντες και ποθοῦντες τὴν ἐπάνοδον τῆς ἀποπτάσης ἀρχαίας εὐκλείας. Καὶ ἐπὶ μακροτάτους μὲν αἰῶνας ὁ ἀμάραντος τῆς δόξης στέφανος ἐν τῇ εὐγενεῖ και ἐνδόξῃ ἀγῶνι τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἐλάμπρυνε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Πῶς δὲ ἡμεῖς σήμερον δυνάμεθα, φιλοτίμως συναμιλλώμενοι, ν' ἀνταποκριθῶμεν τελεσφόρως εἰς τὰς καθ' ἑκάστην προαγομένης ἀπαιτήσεις τῆς ἀνθρωπότητος; Οὐδὲν ἀπόκρυφον. Ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Περικλέους ἠρώτησε τὸν ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατον Σωκράτην «τί ἂν ποιοῦντες Ἀθηναῖοι ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν, οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀτήνηται ὁ θεὸς ἀνήρ· ἀλλ' ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα... «τούς γοι νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι... οὐδὲν ἂν χεῖρους ἐκείνων εἶεν».

Δ^{ος} Χρ. Γ. Πανταζίδης
καθηγητῆς

ΣΤΕΡΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μές τῆς ζωῆς τὸ πέλαγος ποὺ μόνος μέσα σὲ μιὰ βαρκούλα προσπαθοῦσα νὰ ἀράξω σ' ἓνα ἀκρογιαλὶ εἶδα πολλὰ ποὺ μ' ἔκαναν νὰ κλαῦσω. Θυμήθηκα τὰ περασμένα! Θυμήθηκα τῆς γρηοῦλες ποὺ κάθονταν στὴν ἀκρογιαλιὰν καὶ ἔκλαιον γιὰ τὴν τύχη τῶν δικῶν των, θυμήθηκα τίς ἔμορφες κοπέλλες κάποιον χωριοῦ ποῦ μὲ ξέπλεχα μαλλιὰ ἔτρεχαν ἐπάνω στοὺς βράχους γιὰ νὰ ἰδοῦν ἂν ὁ ἀγαπημένος των ἔρχεται.

Αὐτὰ θυμήθηκα χθὲς καὶ μέσα στὸ πέπλο αὐτὸ σὲ εἶδα νὰ ἐγείρσαι αἰθέρια νεράϊδα τοῦ γυαλοῦ. Κι' ἔκλαψα πολὺ καὶ τὰ δάκρυα ποτίσανε ἄφθονα τὸ μέρος ὅπου ἄλλοτε ομίγαμε καὶ οἱ δύο μας σὰν πουλιὰ ποὺ βγαίνουν πρωτάρια ἀπ' τὴ φωλιά τους.

Ἄλλὰ τί νὰ κλάψω! Φεύγω πειὰ μακριὰ δὲν θὰ σὲ τονίσω πειὰ ἄλλη σερενάτα ἄλλη νύχτα, δὲν θὰ σὲ δῶ στὸ βουνὸ μὲ φεγγάρι. Ἡ σελήνη δὲν εἶναι γιὰ μένα. Ἡ κιθάρα μου σώπασε σὰν νὰ συμερίζεται τὴν θλίψί μου. Πέτα τώρα σὲ ἄλλους κόσμοις καὶ μάθε ὅτι ἂν ἄλλη φορὰ σὲ τόνιζα γλυκὰ τραγοῦδια καὶ μὲ χαμογελοῦσε τὸ γλυκὸ σου πρόσωπο τώρα δὲν τὰ τονίζω πειὰ.

Ἡ ζωὴ μου ἔλυσε! τὰ φύλλα πέφτουν χιονισμένα, τὰ βλέπεις; κρῦψε πειὰ τὸ πρόσωπό σου, δὲν ζῆ πειὰ στὴν ζωὴ πέθανε ἡ καρδιά μου.

Καὶ τώρα σὲ ψάλλω νύμφη τοῦ γυαλοῦ, τὸ στερνὸ τραγοῦδι ποὺ δὲν τὸ συνοδεύουν οἱ γλυκεῖς ἤχοι τῆς κιθάρας ἀλλ' οἱ στίχοι τῆς κλαυθμηρᾶς μου φωνῆς ποὺ βγαίνουν ἀπ' τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς σου βασιτισμένοι μέσα στὴν θλίψη καὶ τὴν λύπη.

Στερνὸ τραγοῦδι! Αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖο. Ἄκουσε τὴν κουκουβάγια πῶς συνοδεύει τὸ τραγοῦδι μου; τονίζει κι' αὐτὴ τοὺς θλιβεροὺς τόνους τῆς ἐπάνω στὸ ἐρείπιο τῆς ζωῆς μου....

Μένος Ἀγγελικὸς.

Ἡ ἸΔΕΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΑΤ' ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Ἡ τοῦ καλοῦ αἴσθησις εἶναι ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ, ὅπως τὸ νοεῖν καὶ τὸ βούλεσθαι. Ὁμοίως ἔμφυτον εἶναι καὶ τὸ αἰσθητικῶς δημιουργεῖν, ὅπως καὶ ἡ μετάδοσις τοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ ἢ ἡ ὀρισμένη ἐνέργεια ἢ ἐπακολουθοῦσα τὴν βούλησιν. Ἄλλ' ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ καλοῦ εἶναι σχετικῶς νέα. Ἦρχισε πρῶτον ἀπὸ τοῦ Σωκράτους, εἰς ὃν ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἐν μέσῳ λαοῦ ἐνθουσιῶντος διὰ τὸ ὦρατον καὶ πλάττοντος αὐτὸ ἠρώτησε τί εἶναι τὸ καλόν, τὸ καλὸν αὐτό καθ' ἑαυτό. Οὔτε οἱ καλλιτέχναι οὔτε οἱ σοφισταὶ ἐγνώριζον νὰ ἀπαντήσωσιν.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ πέραν τῆς ἀναμίξεως τοῦ ὠραίου, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠφελίμου. Ὅτι ὁ Σωκράτης ἐπελήφθη ν' ἀνεύρη, συμπλήρωσεν ὁ Πλάτων διὰ τῆς περὶ Ἰδεῶν διδασκαλίας, καθ' ἣν τὸ ἀληθὲς ὠραῖον ὑπάρχει μόνον ὑπεράνω τοῦ αἰσθητοῦ εἰς τὸν νοητὸν κόσμον τῶν Ἰδεῶν (ὅπως καὶ τὸ ἀγαθόν, τὸ ἀληθὲς κ.τ.λ.) καὶ εἶναι μόνον ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἀντιληπτόν. Πῶς ἔχουσι λοιπὸν αἱ τέχναι καὶ οἱ καλλιτέχναι; ἐν τίνι σχέσει πρὸς τὸ παρὰ Πλάτωνι ὠραῖον; Πολὺ κάτω, ὡς ὑπὸ ῥέτας τῶν αἰσθήσεων. Οἱ καλλιτέχναι δὲν διορῶσι τὸ ἀληθὲς ὠραῖον, τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ τῶν πραγμάτων ἐνυπάρχον. Ἡ πραγματικότης εἶναι ἀπλῶς παροδικὸν φαινόμενον, ἀτελέστερον ἀντίγραφον τῶν Ἰδεῶν, τοῦ ἀληθοῦς ὄντος. Ἡ δὲ Τέχνη εἶναι μίμησις, εἰκὼν τοῦ πραγματικοῦ οὐχὶ δὲ τοῦ νοητοῦ Κόσμου διότι εἶναι φάσμα ἄλλου φάσματος καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ ὑπαρκτόν τι (οὐκ ὄν.) Οἱ καλλιτέχναι οἱ ποιῶντες τὸ διπλοῦν τοῦτο ἀτελέστερον φάσμα εἶναι κατὰ Πλάτωνι ἀπατεῶνες καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ὠφελίμοι.

Ὑπὸ τοιοῦτων σχέψεων ἀγόμενος ὁ Πλάτων καταφρασεῖ τὰς τέχνας, πολὺ περισσότερον ἢ οἱ Σπαρτιαῖται, αὐτὸς ὅστις

ἔζη ἐν μέσῳ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Φειδίου. Ἄλλ' ἐπι-
κολούθησε κατὰ τῆς Πλατωνικῆς Ἰδεολογίας ἄμεσος ἀντί-
κτυπος ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Ἀριστοτέλους, ὅστις γινόμενος
ἀνεξάρτητος ἐν τῷ διανοεῖσθαι ἀπεμακρύνθη καὶ ἄκων τοῦ
φαντασιώδους κόσμου τῶν Ἰδεῶν, ἐστράφη πρὸς τὸν πραγ-
ματικὸν κόσμον καὶ ὡς πρὸς ὅλον τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα
καὶ ὡς πρὸς τὴν περὶ καλοῦ ἀντίληψιν ὅπως δικπιστοῦ τι τοῦτο
ἦτε Ποιητικὴ καὶ ἡ Ρητορικὴ του.

Ὁ Ἀριστοτέλης βλέπων τοῦ τὸ ὠραῖον καὶ ἐξετάζων τὸ εἰς
ὅλα κοινὸν ἀνευρίσκει αὐτὸ εἰς τὴν τάξιν, τὴν συμμετρίαν καὶ
ἔριον. Τὸ ὠραῖον ἀπαιτεῖ ἐνότητα καὶ ὁλότητα. Ὅλον εἶναι
τὸ ἔχον ἀρχήν, μέσον καὶ τέλος. Ἀρχὴ εἶναι τὸ μὴ προὔπο-
θέτον ἀναγκαιῶς ἄλλο τι πρὸ αὐτοῦ, τέλος δὲ ἐκεῖνο μεθ' ὃ
ἀναγκαιῶς οὐδὲν ἄλλο ἀκολουθεῖ. Ὅφειλε δὲ τὸ ὠραῖον νὰ
ἔχη εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ μέρη ὀρθὴν σύνθεσιν καὶ ἐνότητα ἐν τῇ ποι-
κιλίᾳ. Δὲν δύναται νὰ ἔχη οἰονδήποτε μέγεθος, μήτε δη-
λαδὴ πολὺ μικρὸν νὰ εἶναι, μήτε πολὺ μέγα ἀλλὰ πρέπει ν'
ἀνταποκρίνηται πρὸς τὴν αἰσθητικὴν ἡμῶν ἀντίληψιν.

Ἐν τῇ ὀρθῇ διατάξει καὶ τῷ ὀρθῷ μεγέθει ἐγκεῖται ἡ ὠραι-
ότης. Ὅσῳ μᾶλλον περιεκτικὸν τὸ ὠραῖον, ἀλλ' οὕτως ὥστε
νὰ γίνεται καταληπτόν, τοσοῦτῳ μείζων εἶναι ἡ ὠραιότης.
Τὸ ὠραῖον ἀπαιτεῖ νὰ εἶναι τὰ καθ' ἕκαστα μέρη συνδεδεμένα
ἐν τῷ ὅλῳ οὕτως ὥστε οὐδὲν νὰ δύναται νὰ μετατεθῆ ἢ ν'
ἀφαιρεθῆ, χωρὶς τὸ ὅλον νὰ καταστρέφηται ἢ νὰ βλάβηται.
διότι πᾶν ὅ, τι δύναται νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴ εἶναι μέρος, αὐτὸδὲν
ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ὅλου, δηλαδὴ ὀργανικὴν ἐνότητα. Τὸ ὠ-
ραῖον πρέπει νὰ εἶναι ἀντιληπτὸν καὶ νὰ μὴ ἔχη τί ἀντιπατικὸν
πρὸς ἑαυτό. Ἡ τέχνη εἶναι μίμησις, ἀλλὰ πρέπει νὰ πλάττη
προτύπους εἰκόνας ἐκείνου τὸν ὅποῖον παριστάνει. Οὕτω
πρέπει ὁ μὲν ζωγράφος παρ' ὅλην τὴν μίμησιν νὰ ἐξωραΐζη, ὁ
δὲ ποιητὴς νὰ παρουσιάζη πρότυπα ἀγαθότητος, γεναιότητος κλ.

Ἡ τέχνη ὡς ἐλευθέρᾳ ὑπερέχει τῆς φύσεως τῆς παραγμα-
τικότητος δύναται καὶ τὸ πιθανὸν καὶ τὸ ἀναγκαιῶς παρα-

δεκτικὸν νὰ παραστήσῃ. Διό, λέγει, ἡ ποίησις εἶναι φιλοσοφωτέρα
καὶ περιεκτικωτέρα τῆς ἱστορίας, διότι ἐκεῖνη μὲν πραγμα-
τεύεται τὸ καθολικώτερον αὐτῆ δὲ τὸ μερικόν. Τοῦτο ἰσχύει
ἐπὶ παντὸς ἔργου τέχνης. Ὁ καλλιτέχνης ὡς μιμητικὸς ὅτε
ποιητὴς καὶ ζωγράφος καθὼς καὶ ὁ γλύπτης, ὀφείλει κατ'
ἀνάγκην νὰ παραστήσῃ τὰ πράγματα, ὑπὸ τρεῖς ἐπόψεις ἢ α'
οἷα εἶναι ἢ β' οἷα κοινῶς θεωροῦνται ἢ γ' οἷα πρέπει νὰ εἶναι.
Ἡ ἐλευθέρᾳ φαντασίᾳ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παραστήσῃ τὸ
πραγματικόν, ἀλλὰ σύμφωνον πρὸς τὴν κοινὴν ἰδέαν, πρὸς δὲ
καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπὸ τινος περιστάσεως δὲν εἶναι ἀδιανόητον.

Ἡ ἰδεώδης τέχνη εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὅποια ποιεῖ προτύπους εἰ-
κόνας ὑπερτερούσας τῆς πραγματικότητος, ἔπειτα δὲ ἐκεῖνη
ἡ ὅποια παριστᾷ τὰ πράγματα οἷα δεῖ εἶναι δηλαδὴ ἀντα-
ποκρινόμενα πρὸς τὴν ἐν αὐτῇ ἰδέαν. Οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης
ἀπορρίπτει καθ' ὅλοκληρίαν τὸ Πλατωνικὸν ὠραῖον τοῦ νοη-
τοῦ κόσμου διαφωνεῖ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος
περὶ δραματικῆς τέχνης λεγόμενα καθ' ἃ αὐτῆ βλάβηται μᾶλλον
τὸν ἄνθρωπον ἢ ὠφελει, λέγων ὀρθότατα ὅτι ἡ ἀληθὴς Τρα-
γωδία ἔχει κάθαρσιν, διδάσκει Μετριοφροσύνην Σύνεσιν καὶ αὐτῷ
βελτιοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ἰωάννης Ἀσπιογιάννης

ΜΑΚΡΑΝ ΤΗΣ

Ἐν ἔτος λήγει σήμερον ποῦ ἔφυγα μακράν σου
 Ἐν ἔτος ἔχω ὁ πτωχὸς ν' ἀκούσω τὴν λαλιά σου.
 Ὅμως δὲν φεύγει ἀπ' τὸν νοῦν ἡ λατρευτὴ μορφὴ σου
 Δὲν λησμονῶ τὰ κάλλη σου τὰ μῦρα τῆς πνοῆς σου.

Κατηραμένη ἡ στιγμή, ἡ γλυκεῖά μου παρθένα,
 Ποῦ σ' ἄφησα καὶ ἔφυγα μακράν μακράν στὰ ξένα
 Τὸ στήθος μου νυχθημερὸν μέσα τὸ δέρον ὁ πόνος
 Καὶ ἀπ' τὰ πικρὰ τὰ χεῖλη μου ποτὲ δὲν λείπ' ὁ πόνος

Ὡ δι' ἐμὲ ἐχάθηκε χαρὰ καὶ τὸ τραγοῦδι
 Δὲν κελαιεῖ πιά τὸ πουλί δὲν θάλλει τὸ λουλοῦδι,
 Διὰ παντὸς ἐκλείσθηκε τοῦ στήθους μου ἡ πύλη
 Διότι ζῶ πολὺ μακράν ἀπ' τῆ γλυκεῖά μου φίλη.

Ἄ! φέρε τέ με ζέφυροι στὰ μέρη ποῦ γυρεύω
 Πλησίον στὴν ἀγάπη μου. σ' ἐκείνην ποῦ λατρεύω
 Φέρτεμε ζέφυροι κοντά, πολὺ κοντά σ' ἐκείνη
 Νὰ αἰσθανθῆ ἡ καρδιά μου τὴν πρώτη της γαλήνη.

Σὺ ποῦ θωρεῖς τὸ δάκρυ μου, πουλί ξενητεμένο
 Δροσᾶτ' ἀγέρι τῆς αὐγῆς καὶ κύμα ἀφρισμένο
 Αὐτὰ τὰ πικρὰ δάκρυα ποῦ ἡ καρδιά μου χύνει.
 Φέρτε τα τῆς ἀγάπης μου, φέρτετα εἰς ἐκείνη.

Καὶ πέτε της ὅτι ποτὲ ὅσο μακρὰ κί' ἂν ζήσω
 Τὴν θεϊκὴ της τὴν μορφὴ δὲν θὰ τὴ λησμονήσω
 Τὰ λόγια ποῦ μοῦ ἔλεγε τὸ ἀγγελικὸ της στόμα
 Εἰπέτε της ὅτι ἤχοῦν στὰ ὠτά μου ἀκόμα.

Μοσχοβολᾷ τὸ στόμα μου ἀπ' τὰ γλυκὰ φιλιὰ της
 Ποῦ μ' ἔδινε σὰν ἔμενε πανευτυχῆς σιμά της
 Τὰ μῦρα τῆς ἀγάπης μου ὀσφραίνομαι ἀκόμα
 Καὶ θὲ νὰ τὰ αἰσθάνομαι καὶ μέσα εἰς τὸ χῶμα,

Περᾶ ὁ χρόνος αἱ καιροὶ καὶ ὅλα λησμονιοῦνται
 Ὅμως ἐκεῖνοι σὰν πιστὰ κ' εἰλικρινὰ ἀγαπιοῦνται
 Ὅσοι καιροὶ καὶ ἂν διαβῆ οὔτε χιλιάδες χρόνια
 Θὰ ἀγαπιοῦνται πάντοτε θὰ ἀγαπιοῦνται αἰώνια.

Ἐν ἔτος λήγει σήμερον ποῦ ἔφυγα μακράν σου
 Ἄλλ' ἤξευρα μὲ ἀγαπᾷ ὡς πάντοτ' ἡ καρδιά σου;
 Γιατ' ἔνα πρᾶγμα μοναχά, φιλιότη, μὲ τρομάζει
 Ὅτ' ἡ καρδιά τῆς γυναικὸς κάθε στιγμή ἀλλάζει

G. E. B.

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΑ ΣΚΙΤΣΑ

ΤΡΟΒΑΔΟΥΡΟΣ

Ἄκουσα καὶ χθὲς τὴν σβυσμένη σου φωνή, πτωχέ μου τροβαδοῦρε. Ἀλλὰ δὲν ἦταν ὅπως ἄλλοτε εὐθυμη. Τῆς ἔλειπε ἡ χαρά. Ἦταν πένθιμη καὶ εἶχε κάτι τὸ λυπηρό. τὴν ἄκουσα ἀλλὰ μὲ νανοῦρισε, ἄλλη φορὰ ξυπνοῦσε μέσα ἄγνωστους κόσμους. Ἡ κithάρα σου σόπασε πειὰ δὲν ἀναδίδει πλέον ἤχους γλυκοῦς.

Μισοσβυσμένη ἡ φωνή της ἀνεβαίνει σὲ κάποιο παράθυρο ποῦνε ἐρημητικά κλεισμένο!...

Ταλαίπωρε τροβαδοῦρε! ὅπως ἔπεσαν καὶ ζαρώθηκαν τὰ φύλλα ἀπ' τὰ κλωνιά ἔτσι ζάρωσε γιὰ σένα ἡ καρδιά τῆς ἀγαπημένης σου. Γιὰ ἄκουσε τὸ ἄγριο σονέτο τοῦ Βορριά. Γιὰ ἄκουσε, πὼς φυσάει!...

Πάει ἔσβυσε ἡ φλόγα τῆς καρδιάς γιὰ κείνην ποῦ τραγουδεῖς. Σὲ ξέχασαι ταλαίπωρε. Τί δυστυχῆς ποῦ εἶσαι! Τὸ παράθυρο εἶναι κλειστὸ καὶ νὰ ξέρις πὼς μέσα σ' αὐτὴν ποῦ χαρίζεις τῆς φωνές σου τοὺς γλυκοὺς φθόγγους σὲ λησμόνησε. Ἄν ξέρις πὼς γέρνει σ' ἄλλον ἀγκαλιὰ τώρα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐνθ' ἐσὺ εἶσαι μύστης τοῦ ἔρωτος!

Πάει πειὰ ἡ εὐτυχία σου! Πέταξε σ' ἄλλο κόσμο. Ἡ ἀγαπημένη σου εἶναι ἐδῶ ἀλλ' ἡ καρδιά της ἔφυγε.

Βουβὸς ὁ χειμωνιάτικος τραγουδιστῆς ἔσυρε τὰ βήματά του κ' ἔφυγε διευθυνόμενος σὲ ἄγνωστο τῆς λήθης μονοπάτι. Λέξι δὲν εἶπε, ἐβόγγιζε μόνο κ' ἔγινε ἄφαντος.

Ἀναστέναξε ὁ δυστυχῆς. Μὴ λυπάσαι, πτωχέ μου δυστυχισμένο. Ἐτσι εἶναι ἡ καρδιά ἄστατη ὅπως ὁ Βορριάς ποῦ φυσάει!...

Μένος Ἀγγελικός.

.....

ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ
ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Εὐρηκα! Εὐρηκα! λοιπὸν ἀναφωνῶ καὶ ἐγὼ ὡς νεώτερος Ἀρχιμήδης. Ἐκαμα, ἀναγγῶστά μου μίαν σπουδαίαν ἀνακάλυψιν, τὴν ὁποίαν οὐδὲ μὲ τὸν φανὸν τοῦ Διογένους δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ κάμω. Ὑψίστης σπουδαιότητος ἀνακάλυψις, κύριοι. Καὶ εἰ δηλαδὴ νομίζετε ὅτι εἶναι μικρὸν πρᾶγμα καὶ ἀνάξιον προσοχῆς ὅτι κατωρθῶσα νὰ διεισδύσω εἰς τὰ ἀπόρητα τοῦ γυναικείου φύλου; Ἐξήγησα μίαν ἀπορίαν μου, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐκαλύπτετο ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου.

Ἡ ζωὴ ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς φάσεις καὶ τὰς ἐξωτερικεύσεις εἶναι ἓνας μέγας σκοτεινὸς θάλαμος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κρύπτονται ὅλαι αἱ ἀσχημότητες περιβεβλημέναι ἓνα κατάλευκον χιτῶνα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πίπτουν ἀκτῖνες φωτὸς αἱ ὁποῖαι θαμβώνουν τὸ ὄμμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπαράλλακτα ὅπως ἓνας ταχυδακτυλουργός, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ κατωρθῶσῃ νὰ μᾶς ζαλίσῃ, στολιζέει τὴν σκηνὴν μὲ διάφορα ὑφάσματα μαῦρα, διὰ νὰ κατωρθῶσῃ νὰ κάμῃ τὰ πειράματά του ἐπιτυχῶς χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθοῦν οἱ θεαταί.

Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι πρωτεύοντα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς ῥόλον παίξει ἡ γυναῖκα. Εἶναι αὐτὴ ὁ κύριος μοχλὸς τῆς κινήσεως. Ἄνευ αὐτῆς οὔτε τὸ ἐμπόριον, οὔτε ἡ βιομηχανία, οὔτε ἡ τέχνη θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτελοῦν τὸν προορισμὸν των. Αὐτὸ εἶναι μία ἀλήθεια, ἡ ὁποία περιτράνωσ ἐξεδηλώθη εἰς τὸν αἰῶνά μας.

Ἡ γυναῖκα ἀληθῶς προώδευσε καὶ τόσον μᾶς κατέ-

κιησε ὥστε διὰ τὸ παραμικρὸν λυπούμεθα, φοβούμεθα μήπως τὴν κακοκαρδίωμεν, μήπως τὴν λυπήσωμεν.

Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκείνη μᾶς παίζει ὅπως θέλει ἐνῶ ἐμεῖς γινόμεθα ταπεινοὶ τῆς δοῦλοι. Μὲ ἄλλα λόγια ὅσον ἐκείνη ἀνέρχεται εἰς ὑψηλοτέραν βαθμίδα τόσον ἡμεῖς κατερχόμεθα καὶ σιγὰ σιγὰ ἀποβλακωνόμεθα.

Ἡ γυναῖκα εἶναι εὐγενὲς ὄν, εἶναι λεπτή, εἶναι εὐαίσθητη, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τὴν λυποῦμεν.

Τι θὰ πῆ εὐαίσθητη, βλάκα ἄνδρα, τι θὰ πῆ λεπτή, Τι θὰ πῆ εὐγενής; Αὐτὰ εἶναι κολοκύνθια. Δὲν εἶναι πλάσμα τοῦ Θεοῦ σὰν καὶ σένα; Δὲν εἶναι κομμένη ἀπὸ ἴδιο πανί ὅπως καὶ σύ; "Ε! λοιπὸν τι κάθεσαι καὶ μοῦ ψάλλεις ὅτι εἶναι εὐαίσθητη. Δὲν εἶναι διόλου εὐαίσθητη, κάθε ἄλλο. Μπορῶ νὰ πῶ πῶς πεῖδ εὐαίσθητος εἶσαι σὺ παρὰ ἐκείνη." Ἄν εἶναι ἡ γυναῖκα σου εὐαίσθητος δὲν εἶναι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ διότι σὺ τὴν ἔκαμες τοιαύτην μὲ τὰ χάρδια σου καὶ μὲ τὰ... ἀγάπης λόγια. Δὲν σὲ λέγω νὰ εἶναι κανεὶς βάρβαρος ἀλλὰ μέχρι τινὸς ἀδελφέ.

Ἡ γυναῖκα φίλε μου εἶναι ἓνα πλάσμα, τὸ ὁποῖον γυρνάει μὲ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Τῆς ἔδωκες θάρρος; πᾶς, χάρηκες. "Ὅχι; βασιλεύεις; Χθὲς ἀκριβῶς συνέβη κάτι εἰς ἓνα φίλο μου, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει πληρέστατα τὰ ἀνωτέρω.

Ἡ γυναῖκα τοῦ φίλου μου, πλασματάκι αἰθέριο, ζοῦσε εὐτυχισμένα μαζύ του. Ἀλλὰ μόλις ὁ ἄνδρας τῆς εἶτε ἔνεκα ἐργασιῶν εἶτε ἄλλων περισπασμῶν ἐδείκνυε ἀδιαφορίαν πρὸς αὐτὴν εὗρισκε τὸν μπελά του ὁ δυστυχής.

Τὸ τρυφερόν του ἡμισυ ἔβαζε τῆς φωνῆς, ἄρχισε νὰ ἀγριεύῃ καὶ καταπραῦνετο τότε μόνον ὅτε ὁ σύζυγός τῆς ἔκαινε τὰς θελήσεις τῆς. Προχθὲς ὅμως ἡ κυρία μας τσακώθηκε στὰ γερά. Ἦθελε νὰ κάμη καινούργιο

φουστάνι. Ὁ ἄνδρας τῆς ὅμως ἐπειδὴ ἡ δουλειῆς του δὲν ἐπήγαιναν καλὰ τῆς εἶπε νὰ κάμη ὀλίγην ὑπομονήν ἕως ὅτου διορθωθοῦν τὰ οἰκονομικά του καὶ κατόπιν τῆς τὸ κάμνει.

Ἰλίποτε! κακὸ μεγάλο φωνές! λιγοθυμᾷ ἡ ἀγαπημένη του. Τὸ φουστάνι καὶ πάλι τὸ φουστάνι. Ὁ κακόμοιρος ὁ ἄνδρας τῆς τὰ χρειάσθηκε. Ἀμέσως ἐφώνησε εἰς βοήθειαν. Γρηγόρα ὅμως ἐκατάλαβε πῶς ἡ λιποθυμία ἦτο πλαστή, χάρις εἰς ἓνα φίλον του. Καὶ πάντοτε μὲ τὸν ἴδιον τρόπον τὸν ἐφόβιζε τὸν κακομοῖρον.

— Καὶ πῶς τὸ κατάλαβες; ἠρώτησε κατόπιν τὸν φίλον του.

— Ἀπλούστατα! ὁ λιγοθυμισμένος εἶναι χλωμὸς ἐνῶ ἡ κυρία μας εἶχε τὸ πρόσωπον κατακόκκινον ἀπ' τῆς φωνῆς π' ἔβγαλε. Καὶ ἓνα ἄλλο ὅταν πῆγα νὰ τῆς δώσω λίγο νερὸ ἐκείνη ἠρηνήθη. Ἦκουσες λιποθυμισμῆιον νὰ ὀμιλῇ; Ὡστε λοιπὸν βλέπετε ὅτι ἡ γυναῖκα θὰ μένη πάντοτε ἡ ἴδια καὶ οὐτ' νὰ γίνῃ λόγος ποτὲ περὶ εὐαισθησίας ἀφοῦ ψεύτικον ἔχουν ἐν ἀφθονία καὶ οἱ ἠθοποιοὶ καὶ ὁ καθεὶς μας.

Θαυμάσατε, κύριοι, σχέδιο μεγαλειώδους συλλήψεως. Νὰ φοβερίζῃ τὸν ἄνδρα τῆς μὲ ψεύτικες λιγοθυμιές.

Ἔχω λοιπὸν δίκαιον νὰ ἀποκαλέσω τὴν γυναῖκα ψεύτρα, ἡ ὁποία ἐπωφελεῖται τῆς ἀδυναμίας μας; Δὲν συμφωνεῖτε καθ' ὀλοκληρίαν. Νομίζω πῶς ναί!...

Μένος Ἀγγελικός.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Τὸ πρῶτο ἀστέρι ποῦ γνώρισα κ' ἐγώ
 Τῶχασα
 Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάσιμό του τὸ πικρό,
 Ἐκλαψα
 Κ' ἐθρήνησα γιὰ τὴν ἄτυχή μου μοίρα.
 Ἐπόνεσα
 Εἰς τὸν πόνο τῆς ἀγάπης, τὸν μαγικὸ
 Ἐμάγεψα
 Τὴν ἄτυχη τὴν κόρη, τὸ ἀστέρι μου.
 Τὴ λάρτρευσα
 Καὶ μὲ ὅλη τῆς καρδιάς μου τὴ δύναμι
 Ἐπεσα
 Μαζί της· καὶ μὲ τοῦ τάφου τὸ μάρμαρο,
 Ἐθαψα
 Μ' αὐτὴ, κάθε τῆς καρδιάς μου ἀνθύλλιον
 Ἐχάρισα
 Σὲ τόσοις ἄλλοις τὴν πολύτιμη ζωή...
 Ἐπάλεψα
 Σ' αὐτὴ τόσα χρόνια, καὶ μὲ τόσοις κόπους
 Ποῦ νόμισα
 Πῶς εὔρηκα κρυφὰ τῆς τύχης τὸ κλειδί,
 Πῶς κέρδισα
 Τῆς μοίρας τὸ μονοπάτι τὸ μυστικόν.
 Ἄλλ' ἔπαυσα
 Μ' ὄνειρα μάταια νὰ χάνω τὸν καιρὸ
 Γιατὶ ἐνόησα
 Καλά, τὸν κόσμον αὐτὸ τὸν ἀπατηλό.

Γ. Ε. Β...

ΜΥΘΟΣ

Τὸ ἄσμα τῶν πιερωτῶν ἀοιδῶν τοῦ δάσους εἶχε διακοπεῖ. Σιγὴ βαθεῖα εἶχε διαδεχθεῖ τὸ ἀδιάκοπον κελάδημα αὐτῶν ἢ φύσις ἐφαίνετο ὅτι εὐρίσκετο ἐν τῇ προσδοκίᾳ ἐκτάκτου τινὸς φαινομένου.

Ἄφνης ἀντήχησεν ἡ φωνὴ τοῦ σπίνου.

— « Τὶ εἶναι ἡ ζωὴ; » ἀνέκραξεν.

Ὅλοι οἱ γείτονες ἐσκίρτησαν εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς ταύτης, ἥτις ἔλυε τὴν σιωπὴν. Μικρὸς ψάλτης τῶν θάμνων πρῶτος ἐτόλμησε νὰ ἀπαντήσῃ.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι ἄσμα » εἶπε.

— « Ὅχι ἡ ζωὴ εἶναι ἀγὼν ἐν τῷ σκότει » εἶπεν ἀσπάλαξ τις, ὅστις πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐξέλθει ἐκ τῶν σπλάχων τῆς γῆς.

— « Κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ ζωὴ εἶναι ἐξέλιξις » ἐπιθύρισε κάλυξ ῥόδου ἀγρίου, ἀνοίγων εἰς τὴν δρόσον τὰ πέταλά του, πρὸς μεγάλην χαρὰν μεγαλοπρεποῦς χρυσαλλίδος, ἥτις ἐπωφελήθη τῆς εὐχαιρίας, ὅπως ἀπολαύσῃ τὸ ὠραῖον ἄνθος λέγουσα:

— « Ἡ ζωὴ εἶναι ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυσις »

— « Λέγε μᾶλλον ὅτι εἶναι βραχεῖα θερινὴ ἡμέρα » ἠκούσθη αὐτῶν ἐφήμερος κώνωψ, παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

— Φρονῶ, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος μετὰ βασίς ἐκ τῆς ἐργασίας εἰς τὴν χαρὰν, καὶ ἐκ τῆς χαρᾶς εἰς τὴν ἐργασίαν, εἶπεν ἡ μέλισσα, ἐπικαθημένη ἐπὶ τοῦ ἀγρίου ῥόδου, ὅπως ἀπομυζήσῃ τὸν χυμὸν του.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι συνεχῆς κόπος καὶ μόχθος » ἐστέναξε μικρὸς μύρμηξ σύρων μετὰ κόπου κάρφος ἀχύρου, ὄγ-

κωδέστερον τοῦ σώματός του.

— « Πόσον ἀστεῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι! » εἶπε καυχάζων ὁ κολλυριῶν, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ τοὺς σκώπη διὰ νὰ κρύψη τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματός του.

Λεπτὴ βροχὴ ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι δάκρυα » ἐβρόντησε θυελλῶδες νέφος, φεῦγον πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα ἐθραύοντο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἐστέναζον.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι διαρκῆς ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. »

— « Ὅχι, ἀπατᾶσθε ἡ ζωὴ εἶναι ἐλευθερία καὶ δύναμις! » ἀνέκραξεν ὁ αἰετὸς, ὅστις διέσχισε τὸν ἀέρα τανύων μετὰ δυνάμεως τὰς πτέρυγας.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι γῆ ἄγονος! » εἶπε στενάζουσα μικρὰ ἐρείκη, ἣτις προσεπάθει ν' ἀναπτυχθῇ ἐν τῷ μέσῳ λιθώδους ἐδάφους.

Αἱ ὑψηλαὶ ἐλάται ἐταλαντεύθησαν καὶ εἶπον ἐκ συμφώνου.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι πόθος πρὸς τὰ ὕψη. »

Ἄλλ' ἡ ἰτέα εἶπε μετὰ φωνῆς θλιβεραῆς.

— « Ὅχι, ζωὴ, εἶναι τὸ νὰ κάμπηται τις ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως. »

Ἡ νύξ, ἣτις ἐπλησίαζεν, ὑπετονθόρισε ταύτας τὰς λέξεις.

« — Ἡ ψυχὴ εἶναι ὄνειρον »

Ἡ σιγὴ τῆς νυκτὸς ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῆς πόλεως καὶ ἐφ' ὅλης τῆς χώρας, μετ' ὀλίγον νέα ἡμέρα ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ. Ὁ σοφός, ὅστις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς βαθείας ἐν τῷ δωματίῳ του εἶχε παραδοθεῖ μελέτας ἐφύσησε τὴν μικρὰν λυχνίαν του καὶ ἐψιδύρισεν.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι σχολεῖον. »

Βηματισμοὶ ἠκούσθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐδῶ. Ἀλὸς τις

κατάκοπος ἐκ τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν διασκεδάσεων ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως παραδοθῇ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν. Ἐστέναξε καὶ εἶπεν:

— « Ἡ ζωὴ εἶναι ἐπιθυμία ἔντονος, οὐδέποτε ἱκανοποιημένη » εἶναι διαρκῆς ἀπογοήτευσις.

— « Ἡ ζωὴ εἶναι πρόβλημα » εἶπον τὰ τρεμοσβύνοντα ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ.

Αἴφνης ἀμυδρὸν φῶς ἀνεφανίσθη εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ μετ' ὀλίγον τὸ ρόδινον χρῶμα τῆς αὐγῆς κατέκλυσε τὰς κορυφὰς τῶν δασῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων, ἐνῶ ἡ δροσερὰ αὐτῆς πνοὴ ἐκίνησε τοὺς δροσολούστους κλάδους τῶν δένδρων καὶ τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ καὶ ἐψιδύρισε.

— Καθὼς ἡ αὐγὴ προαναγγέλλει τὸ τελειότερον φῶς τοῦ ἡλίου, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ παροῦσα ζωὴ προαναγγέλλει τὴν ἀληθινὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴν. « Ἐν τῷ Ἰησοῦ ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων ». Ὁ ζῶν τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ κατανοεῖ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ ἔχει τὴν αἰώνιον.

(Ἐξ ὅσων ἀναγινώσκω)

M. E. K.

15) αγάπη (τουρκ.) 16) ενέσφαλα. 17) στα γράμματα. 18) η αγάπη μου. 19) στον λουτρό. 20) λοιπόν επήγε. 21) έγγίξι σαν ζάχαρι. 22) λυόση.

ΙΔΙΟΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

1. Ολιγόστιχα του Πόντου (Ανέκδοτα)

Θεΐτσαμ' ⁽¹⁾ τὸ κοριτσόπον σου ⁽²⁾
γιατί κι' ⁽³⁾ καλατσέ με ⁽⁴⁾ ;
Ἦγὼ πικιάρς ⁽⁵⁾, κι' ἀτέ ⁽⁶⁾ κορίτσ'
γιατί κιθ'έλ ⁽⁷⁾ νὲ πέρμε ⁽⁸⁾.

Τὲ κιεμεντσέ με ⁽⁹⁾ τὸ τοξάρ
πᾶ τσίρτε ⁽¹⁰⁾ τσαι ρωτᾶ σε
τὰ νύχτες τὲ Καλαμαντάρ ⁽¹¹⁾
μονάχον πὼς κοιμᾶσαι.

Ἐς τὸ σχολειὸν σετ' ἔπενα ⁽¹²⁾
ἀπήντησα ταρτάναν ⁽¹³⁾
Ἐμάτσε με ⁽¹⁴⁾ τὸ σεβταλίει ⁽¹⁵⁾
τσαι νέσφαλα ⁽¹⁶⁾ στὸ γράμμα ⁽¹⁷⁾

Ἀγάπεμ ⁽¹⁸⁾ πῆγεν σὸ λουτρόν. ⁽¹⁹⁾
Ἐπῆγεν κι' ἄρ' ἐπῆγεν ⁽²⁰⁾
Φοβούμ' μὴ ρούξι ⁽¹⁾ σὸ νερόν
Κι' ἄμὸν σεκέρ ⁽²²⁾ ἐλύεν ⁽²⁴⁾

ἀποστολὴς : Αἰγεργιός

1) Θεϊτόσαμου 2) κοριτσόπουλο 3) κι ἀρνητικὸν - δέν. 4) μὲ ὀμιλεῖ. 5) ἐγὼ πικιάρης (τουρκ.) 6) κι' αὐτή. 7) δέν θέλει. 8) νὰ μὲ πάρῃ 9) κιεμεντσέ, ὄργανα τουρκ. 10) πάει κι' ἔρχεται. 11) τοῦ Ἰανουαρίου 12) Ὄταν πῆγαίνα. 13) παχουλὴν. 14) μοῦ ἔμαθε.

2. Χιακὴ διήγησις.

Μιὰ βολὰν τσ' ἕναν καιρόν ἦτα μιὰ (Φυτούσαινα 2) παντρεμένη μὰ δὲν τὸν ἔαπαν τὸν ἄντρα της, μόνον εἶχεν ἄλλον ἀπαητικό. Ποττές δὲν ἄμαίρευεγκεν τ' ἄντρός της, ποττές της ἔν του μίλειεν μόνον ἐκάουνταν τσ' ἐπάντεχεν πότε νὰ φύῃ 3) ὁ ἄντρα της νὰ πὰς τὸ χωράφιν τσαι τότες ἔμαίρευεγκεν τσ' ἐκείνη τσ' ἐτρώαμ με τὸν ἀπαητικό. Τὰ Χριστούενα σὰν καλὴ ὥρα τώρα, ἐχαίροσφαῖσα 4) Ἐλεέν της ὁ ἄντρας της. «Τώρα μωρὴ γυναῖκα ποομέν 5) πολλὸν κριας νὰ ψήνης νὰ τρώμε.» Ἐκείνη πάλι τοῦ λέε «Νναί ποῦ ἄ σοῦ τὸ βάλω νπρός 6) ... ἄ ἀτο παστῶσωμεν νὰ τὸ σμεν εἰς τὸν κακὸν καιρόν.»

Ἐτσὶά 7) νὰ μὴν τὰ μωρολοοῦμεν τὸ παστῶσαν τσαι τὸ κρεμμιάσαν στὰ καταχύματα 8) Κάθε ὄγκρὸ τρεῖς μέρες της ἔλεεν ἐκείνος, «Ἐ ψήνεις δὲ κομμάτιμ πασπαλά 9), κἄτι τὸν ἠβλέπω τσαι λιάνει. Ἐκείνη τὸν ἠψήνηεν τ' ἀπαητικὸυ τσαι τοῦ λέε. «Ἐλές πὼς ἐτσίριασεμ 10) μόνολ λιάνει.» Μιὰν ἡμέρα λλὲ «Ἄ της παρακάτω θῶ νὰ δῶ ποῦ τομ πὰ τὸμ πασπαλὰν ἐτοῦη τσαι λιάνει.

Μιὰν ἡμέραν της ἔκαμεν τὸν ἄρρωστον καὶ πὰ καὶ πέφτει ἔχια ἔχια 11) ἀπὸ κἄτ ἀφ τὸν πασπαλὰν τσ' ἔμμουζεν τσ' ἔλεεν. «Ἀχχου, μωρὴ υναῖκα ἀποθᾶνω θῶ» 12) Τσ' ἐκείνη ἤλεεμ μέσά της «Μακάρι νὰ τὰπρυμνήης 13) » Ἐκεῖ ἔκαμνεμ πὼς ἐξεψύχαν. Ἐκείνη τὸ πίστεφεν καὶ λέε. «Ὁχχου τὰ... νὰ τοῦς ἐπέθᾶνεν καὶ τινος ἄ πάω νὰ μιλήσω : τώρα νὰ πὰ νὰ τὸν κοκοκυλλῶη 14) σὲ καέναιμ μέρος... Φεύγει πὰ ἔστ' ἀπαητικὸυ. « Ἐλα βρὲ καὶ τοῦας ἐπέθᾶνεν νὰ δοῦμεν εἶντα ἄ τὸν χᾶομε τσ' ἀπε ἄ δοῦμεν ποῦ ἄ κάτωμε, ἔστὸ σπίτι τσου στὸ σπίτιμ μου.» Τέλος ἐπῆαν

κ' ἐκάτσαν κ' οἱ ὄγκηρό ἀπο πάνω του. Ἐκεῖ τῆς λέ ὁ ἀαπη-
 τικός: «Ἐγκοργκεις λιάμι πασπαλά νά τοφφάμι:— Ἄμμ
 ἔν κόβκι, καμίνε, μὰ κείται 15) τοῦς ἀποκάω κακοχρον-
 νάη ὁ πισιάρης.—16).» Λέ τῆς φτός 17) «Πάτα μωρ' ἀπά-
 νω του» Πά φτη νά πατήση, ἀνεπηδαφτός ἀπάνω πετᾶ
 ὁ γικουκλός 18) ὄξω. Παίρνει σου μιὰ βέργαν ἀρκινᾶ την
 νά το ἀπ' ἐδῶ τὰ το ἀπ' ἔσσει, ἔκαμιν τὴν μαύρην.

«Μήττι ἐὼ ἡμιον ἔτσει μήττι ἔσσεις νά τὸ πιστέψετε.»

Σημ.) 1) «Χιακὰ χρονικὰ. 2) Κάτοικος τῶν Φυτῶν. Βορείου
 χωρίου τῆς Χίου. 3) τὸ ι = γι 4) ἔσφαξαν τὸν χοῖρον καὶ αἱ ἡμέ-
 ραι καθ' ἃ σφάζουσι τοὺς χοίρους=χοιροσφάγια (τά) 5) ποὺ ἔχο-
 μεν. Τὸ χ μεταξὺ φωνηέντων ἢ προφέρεται ἔξησθενωμένον λίαν
 ὡς τὸ λατ, ha ἢ οὐδόλωσ ἀκούεται. 6) ἔννοσι τὸ κρέας. =Μὴ νο-
 μίζεις ὅτι θά σοῦ τὸ βάλω ἐμπρός σου, νά τὸ ἐξοδεύσης γρήγο-
 ρα. 7) Ἐτσιδα. Τὸ σι πρόφερε chi 8) ὄροφή. 9) παστωμένο κρέ-
 ας. 10) ἐξηράνθη καὶ ἔγινεν ὅπως ὁ τσίρος (ξηρόπαστος ἰχθύς).
 11) ἴσα ἴσα τὸ =σι = chi, χι παχύ. 12) μέλλω νά ἀποθάνω. 13) Με-
 ταφορ. ἔκφρασις ἐκ τοῦ θαλασσινοῦ βίου.=νάποθάνης, 14) σκε-
 πάση θάψῃ 15) μὰ κείται=ἀλλὰ κείται εὐρίσκειται τοῦτος
 ἀποκάτω. 16) πισιάρης ἀλλαχού εἰς Χίον πισιάρης ἀντὶ =κατά-
 ρας. Ὁ ὁποῖος μακάρι νά πᾶ ἔτην πίσσαν. 17) φτόςαυτός. =18.
 ὁ ἀγαπητικός.

3. Διήγησις Κρήτης.

Μνιὰ φορὰ ἦτον ἕνας Βασιλέας κ' εἶχεν ἕναν υἱὸν ποὺ
 ἦτονε μιὰ οὐλεὰ ἀλαφρός, καὶ μιὰ μέρα λέει τοῦ Βασιλέα.
 «Ἄφεντάκι, πολλὰς φορὰς ἀκούω νά μιλοῦνε γιὰ πάθη, μὰ
 ἐγὼ ἔν νοιώθε εἶντα ἵνε αὐτὰ τὰ πάθη· πέμου εἶντα πρέ-
 πει νά κάμω γιὰ νά μάθω. Τότες τοῦ λέει ὁ Βασιλέας:
 σηκώσου νά πᾶς εἰς τὰ ἀλώνι μαζ, μὰ ντύσου πρῶτα, ἄλλα
 φτωχικὰ ρούχα, καὶ φώνιαξε τρεῖς φορὰς ἀδυνατὰ ν' ἀκου-
 στῇ καλὰ ἀπὸ ὄλους ἀ ποὺ δουλεύουν, ἐκεῖ, «Ἄνεμοζάλη
 καὶ καπνὸς στοῦ Βασηλια τ' ἀλώνια», καὶ τότες θά μάθης
 εἶντα ἵνε τὰ πάθη. Ἐσηκώθηκεν ὁ καλὸς σου καὶ πῆεν κί'
 ἔκαμιν καθὼς τοῦ παράγγερνεν ὁ Βασιληάς. Μὰ τότες οἱ

γυανθρώποι ἀποὺ δουλέγαν ἐκεῖ, τὸν ἐπιάσανε καὶ τὸν ἐ-
 δεῖρανε καλὰ, καλὰ, «Μωρὲ διαλόσπορε, τούπανε, ἐμεῖς σιστώ-
 νομίστανε ἐπαδᾶν ἀβγάλωμεν τὸ ψομί τῶν παιδιώμας καὶ σύμα-
 σεκαταρᾶσαι ἔτσά: «Ἄμείντανάλέω, ὄντε δῶ ποθὲς ἀθρώ-
 πους:» ἀρῶτινξε τὸ Βασιλόπουλο. Νά λέης «Χίλια μουζού-
 ρια, καλὴ μέρα στήν ἀφεντιά σας!» Ἐφυν ἀπὸ κεί ὁ καλὸς
 σου καὶ πῆγαινε κ' ἐκεῖ πὺ πῆγαινε, Θωρεῖ ἕνα κ' ἐψει-
 ρίζεντονε, καὶ τοῦ λέει. «Χίλια μουτούρια, καλὴ μέρα,
 στήν ἀφεντιά σας.» Τότες ὄμως ἐθύμωσεν ἐκεῖνος καὶ πιάνει
 καὶ τόνε δέρνει. «Δὲν τρέπεσαι μωρὲ, μ' ἰλιές νά μὲ φᾶν
 οἱ ψεῖρες: εἶντα ποὺ 'καμ' κ' μ' καταρᾶσαι ἔτσαδᾶ: «Κί'
 ἀιμιε εἶντα νά λέω», ρωτᾶ πάλι τὸ Βασιλόπουλο. «Νά λὲς
 ποὺ καὶ μνιὰ, ποὺ καὶ χιαμνιά!» Φεύγει ἀπὸ κεί ὁ δαρμέ-
 νος καὶ πῆγαινε καὶ κεί ἀπαντήγησε ἕνα κυνηγὸ κί' ἐζύγω-
 νε πέρδιχες....

4. Ἀπὸ τὴν ἑλληνόφωνον Ἰταλίαν.

Ἐπόα 1) ἀ μάντια ντικὰ μα ἐκανουνίστησα. 2) ἡ καρδιά
 μου ἔν μ' ἔκαμε πλέο νά πλώσω 3) καὶ πάντα πανσέει 4)
 σὲ σένα καὶ τέλει νά κούση νά μιλήσουνε γι' ἐσένα καὶ μουβάν-
 τει ποὺ ἔσω 5) καὶ σένζα νά ψέρω 6) ἐβρωτῶ τούρτεα στοῦ σπίτισου.
 Κί' ἐπόα κούω ἡ φωνὴν ντικέντα σου, χάννω ὁ μιλήμα, ἀ
 μάντια μου σκουριάζουνε, ὁ μουζο μου ὁ σώζει φωνάζει πε-
 σαμένο, ἀ πόντια ἔν τέλουνε πλέο νά πραντίσουνε ἀμπρὸ
 καὶ ἔπετα ἐκεῖ μέσα, ἂν ἐβῶ ἔν πένουνε καμου σώζουνε
 γελᾶσαι ἐκεῖνοι ποὺ ἔν ἐφέρουνε τί ἔχω στήν καρντιά μου
 καὶ πόση λούμερα ἐσὺ μὸβαλε κεί τὴν ἡμέρα ποὺ κα ἀκανου-
 νιστήσομα.

1) Ὅταν 2) βλέπω 3) νά ὑπνώσω 4) συλλογίζομαι 5) μοῦ|βάλ-
 λι ἀπὸ ἔσω, 6) ξέρω.

5. Ὀλιγόστιχον Κάσσου 1)

Χαμπουχά 2) νά χῆ 3) γειλαδιά 4)
 Τὰ γειλαδιά νά χου γκουμπιά 5)
 Τὰ γκουμπιά νά χου πουλιά
 Τὰ πουλιά νά χου φτερά
 Νά πετοῦ νά τσελαδοῦ 6)
 Τὸν ἀφέντη νά ζυπνοῦ.

1) Ἡ νεόνυμφος ζητεῖ ἀπὸ τὸν σύζυγόν της τὸ ἐξῆς δῶρον.
 2) χαμπουχάς : μεταξύνον ἔνδυμα. 3) νά χῆ. 4) κλαδιά. 5) γκουμπιά : οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κλώνων, ἴσως μπουμπιά, μπουμπούκα 6) νά κελαῖδοῦν.

(Ἀνέκδοτον) Γ. Ε. Β.

ΘΛΙΒΕΡΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

— Γιατί κτυπάει μητέρα ἔτσι λυπητερά ἢ καμπάνα;
 — Σὲ φαίνεται παιδάκι μου Ὁ ἦχος της πνίγεται
 μέσ' τὸν Βορριά ποῦ σφυρίζει ἄγρια.
 — Ὁ μπαμπάς δὲν ἦρθε ἀκόμη;
 — Ὅπου εἶναι θὰ ἔρτη παιδί μου. Πέσε τώρα κοι-
 μήσου ἡσυχά καὶ αὔριο ἅμα σηκωθῆς θὰ δῆς τ' ἄφθο-
 να παιγνίδια νά εἶναι κοντὰ στοῦ κρεββατάκι σου.
 — Μητέρα γιὰ ἄκουσε πῶς σφυρίζει ὁ Βορριάς;
 — Χαίρεται κι' αὐτὸς παιδάκι μου γιὰ τὰ Χρι-
 στούγεννα.
 — Μητέρα, δῶσέ με λίγο φωμί νά φάω πεινώ!
 Ἡ δύστυχη μάννα κῦτταξε ὀλόγυρα καὶ με δακρυ-
 σμένα μάτια:
 — Παιδί μου, περίμενε λιγάκι ν' ἄρθῃ ὁ μπαμπάς
 σου καὶ τότε θὰ φᾶς πῆτα ὄχι φωμί. Καλύτερα εἶναι

νά κοιμηθῆς παιδί μου γιὰτὶ αὔριο ποῦ θὰ σηκωθῆς
 θ' ἄχῃς πειὸ πολὺ ὄρεξι.

Πέρασε ἄρκετὴ ὥρα σιωπῆς καὶ τὸ δυστυχισμένο
 παιδί ἔγειρε σ' ἓνα παλιρὸ κρεββάτι ποῦ βρισκότανε
 ἐκεῖ κι' ἀποκοιμήθηκε.

Μέσα στοῦ φτωχικὸ δωμάτιο ποῦ οὔτε ἓνα μαγκάλι
 δὲν ἔκαίε, ποῦ τὰ μόνονα του ἐπιπλα ἦταν ἓνα σπασμέ-
 νο τραπέζι, ἓνα παλιρὸ κρεββάτι καὶ δύο τρεῖς καρέ-
 κλες, ἔγειρε ἢ δυστυχισμένη μάννα σὲ μιὰ γωνιά καὶ
 κουρνιασμένη ἔβλεπε τὸ ἀγγελουδι της περιλυπον ποῦ
 ἐκείνην τὴν στιγμὴν πετοῦσε σ' ἄλλους κόσμους.

Ἐξαφνα ἐκτύπησε κάποιος στὴν θύρα.

— Ποιὸς εἶναι ἠρώτησε μὲ σιγανή φωνή ἢ δύστυχη.

— Ἄνοιξε εἰμ' ἐγὼ ἀκούσθηκε μιὰ θυμωμένη φωνή.

Μετ' ὀλίγον ἐμπήκε εἰς τὸ δωμάτιον ὁ Σωτήρης ὁ
 ἄνδρας τῆς Ἀνθῆς ἢ ὁποῖα μόλις κρατιοῦντανε στὰ
 πόδια της.

— Τί ἔκαμες σήμερα τὸν ἐρώτησε ἱκευτετικά.

— Κατάρρα. ἀπήντησε ἐκεῖνος μὲ βροντώδη φωνήν
 λὲς κι' ὅλα μᾶς καταραστήκανε. Μόνον δῶσέ με τὴν κά-
 πα μου γιὰτὶ ἔχω δουλειὰ σήμερα τὴν νύκτα, θὰ πάω
 μακρὰ.

— Σωτήρη δὲν ἔφερρες.....

— Τίποτε! τίποτε! δὲν ξέρω τί νά κάμω.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀκούσθηκε ὁ θόρυβος τῆς θύρας
 ποῦ ἔκλεισε καὶ μιὰ σκιά ἐξηφανίσθη μέσα στὸν σκο-
 τεινὸ δρόμο ποῦ μόνον κάποιον ἀκτῖνα μᾶς λάμπας τὸν
 ἐφώτιζε. Ἦταν ὁ Σωτήρης ποῦ ἔφευγε βιαστικὸς γιὰ
 τὴν δουλειὰ του.

Ὁ Βορριάς ἔξω φυσοῦσε μανιωμένα. Κῦτταξε ἢ δυ-
 συχητῆς Ἀνθῆ τὸ παιδί της, τὸ φίλησε στοῦ μέτωπο ἔ-
 σθυσε τὸ κερί καὶ πλάγιασε.

Δυὸ μέρες εἶχε νά φάγη καὶ τὸ μικρὸ της ἀγγελου

δι τί θὰ γείνη;

Μὲς τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας, μέσα στό πυκνό σκό-
τος τίποτε δὲν ἤκούετο, ὅλα τὰ εἶχε καλύψει ἡ νύχτα
μὲ τὸν μαῦρο μανδύα τῆς.

Μόνο βαθεῖα ἀκούγονταν μιὰ ὑλακὴ κάποιου σκύ-
λου ποῦ ἢ μεμακρυσμένη φωνή του πνιγότανε μεσ' τὸ
θόρυβο τοῦ Βορριά καὶ ἡ ὁποία καθιστοῦσε τὴν νύχτα
πειὸ ἄγρια.

Ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς εἶχε κτυπήσει.

Μετ' ὀλίγον ὁ ὕπνος εἶχε πάρη καὶ τὴν Ἄνθη. Ἡ
νεκρά ἐβασίλευε μεσ' στήν φτωχικὴν ἐκείνη κατοικία.

Κατὰ τὸ πρῶτ' τὸ μικρὸ ἄγγελουδι ζύπνησε πολὺ
ἐνωρίς.

— Μητέρα! μητέρα! ἐφώναξε.

Πεινοῦσε τὸ δύστυχο δύο μέρες εἶχε νὰ βάλῃ φωμὶ
στό στόμα του. Καὶ ὅταν ὁ ἥλιος ἄρχιζε νὰ ρίχνῃ
τῆς πρῶτες ἀχτίνες του σηκώθηκε καὶ πλησίασε τὴν
μητέρα του.

— Μητέρα! ἐφώναξε.

Καμμιά ἀπάντησις δὲν τοῦ ἐδόθη.

— Μητέρα! πεινῶ ἐπανελάβε δυνατώτερα.

Γονάτισε ἐμπρὸς στήν μητέρα του καὶ τὴν ἤγγισε
τὸ πρόσωπό τῆς.

Ἄλλὰ τίποτε ἢ μητέρα τῆς νεκρά.

Καὶ γέροντας στήν ἀγκαλιά τὴν κρῦα ἐκείνης ποῦ
τὸ ἔφερε στὸν κόσμο ἀποκοιμήθηκε πλάι τῆς, καὶ
βυθίσθηκε μέσα σένα ὕπνο ἄγνωστο, αἰώνιο, γιὰ νὰ
μὴν ἐξυπνήσῃ πλέον.

Ἐκείνη τὴν στιγμὴν ποῦ ἐξημέρωνε καὶ ὁ ἥλιος
μιλοῦσε, κάποια κουκουβάγια ἐτόνισε τὸ θλιβερό τῆς
τραγουδι. Ὁ θάνατος ἐπετερύγισε ἐπάνω ἀπὸ τὰ δύο
δυστυχησιμένα πλάσματα.

Μέγος Ἀγγελικός.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΝ

Αἱ θεωρίαι τοῦ Φασουλῆ

Ποῦ γιὰ τὸ σύνταγμα μιλεῖ.

Πολλάκις σοῦ ἐξήγησα πῶς εἶναι δυὸ μερίδες,
δυὸ κόμματα διάφορα, δυὸ κράτη, δυὸ πατρίδες·
κι' ὅταν τὸ ἓνα ἐξ αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν τρώγῃ,
τὸ ἄλλο κόμμα δυνατό, ἀρχίζει μοιρολόγι
καὶ κλαίει ἀκατάπαυστα μὲ Γκραββαρίτου λύραν
τὸ μέλλον μας τὸ ἐθνικὸν καὶ τὴν κακίην μας μοῖραν.

Τώρα λοιπὸν ἐνόησες τὸ πρᾶγμα πῶς συμβαίνει..
τοὺς μὲν χορτάτους φυσικῶς μισοῦν οἱ πεινασμένοι,
οἱ δὲ χορτάτοι, Περικλῆ, περιφρονοῦντες τοὺτους
πάν ἀγαθὸν φαντάζονται καὶ ἀμυθήτους πλοῦτους.

Πᾶς ὁ χορταίνων δηλαδή, ἀνέμερος, προδότης,
πᾶς ὁ νηστεύων, κράτιστος καὶ ντοῦρος πατριώτης,
πᾶς ὁ χορταίνων, ἀναιδὴς καὶ τῶν δεσμῶν ἀντάρτης,
πᾶς ὁ νηστεύων, εὐσχημος καὶ τῆς πατρίδος μάρτυς,
πᾶς ὁ χορταίνων, ἄθρησκος καὶ λάτρης τῶν εἰδώλων,
κατὰ τοῦ Κράτους τοῦ Χριστοῦ ὑφαίνων πάντα δόλον,
πᾶς ὁ νηστεύων, ἄξιος στεφάνων ἐπιγείων
τῆς Ἄννης, τοῦ Ἰωακείμ καὶ πάντων τῶν Ἁγίων.

Ὅποταν δὲ τὰ κόμματα ἰδῆς ν' ἀλλάξουν τόπον
τότε ἀλλάζει, Περικλῆ, κι' ἡ θέσις τῶν ἀνθρώπων,
κι' οἱ Ἐφιάλται γίνονται μεγάλοι πατριῶται,
αὐτοὶ δὲ πάλιν μισσαροὶ κι' ἀτάσθαλοι προδόται.

Τοιοῦτον τοῦ Συντάγματος τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα,
ἐντεῦθεν ἢ ἀλήθεια, ἐκεῖθεν δὲ τὸ ψέμμα.

Γ. ΣΟΥΡΗΣ

ANDRÉ THEURIET

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΓΟΙ

Οἱ τρεῖς Βασιλεῖς μάγοι, ὁ Βαλτάζαρ, ὁ Μέλχιор καὶ ὁ Γάσπαρδος, κομισταὶ θυμιάματος καὶ σμύρνας διὰ τὸ Θεῖον Βρέφος, εἶχον παραπλανηθῆ εἰς πυκνὸν δάσος. Ἡ νύξ τοὺς κατέλαβεν εἰς μικρὸν παρὰ τὸ δάσος χωρίον καὶ οἱ τρεῖς Βασιλεῖς, ἐξητλημένοι ἀπὸ τὴν πορείαν, τὸ βάρος τῶν δοχείων, τὰ ὅποια περιεῖχον τὰ ἀρώματα, καὶ τὰς παντοειδεῖς στερήσεις, ἐζήτησαν φιλοξενίαν ἀπὸ τὴν πρώτην τυχοῦσαν οἰκίαν.

Ἡ οἰκία αὕτη ἦ μάλλον ἢ καλύβη αὕτη ἀνήκεν εἰς ἀμπωχὸν ξυλοκόπον ὁ ὅποιος ἔζη εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν πολυμελῆ οἰκογένειάν του γλυστρότατα.

— Ἀλλοίμονον! καλοὶ μου ἄνθρωποι, ἐστέναζεν ὁ οἰκοδεσπότης ἀφοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν εἰς τοὺς ξένους. Δὲν ἔχω παρὰ μίαν καὶ μόνην κλίνην δι' ἐμὲ καὶ τὴν σύζυγόν μου, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὴν ἀθλίαν στρωμνὴν τῶν τέκνων μου.

Ζητεῖτε δεῖπνον. Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς προσφέρω παρὰ γεώμηλα καὶ ἄρτον ἀπὸ σίκαλιν. Ἐν τούτοις, ἂν δὲν εἴσθε πολὺ ἀπαιτητικοί, ἴσως κατορθώσω νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω.

Οἱ τρεῖς Μάγοι εἰσήλθον. Κατεβρόχθησαν ἀπλείστως τὸ πεινρὸν γεῦμα καὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ παραδοθῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως ἐπὶ τῆς κλίνης τὴν ὅποιαν παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς ὁ ὑποχρεωτικὸς χωρικός. Τὴν ἐπαύριον, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ὁ Βαλτάζαρ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ξυλοκόπον ὅτι ἐπεθύμει νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ ἐμπράκτως διὰ τὴν φιλοξενίαν του.

— Τὴν προσεφέραμεν ἀνυστεροβούλως, ἀνέκραξε δῆθεν διαμαρτυρόμενος ὁ χωρικός τείνων ἐν τούτοις τὴν χεῖρα. Δὲν ἔχομεν τὴν ἀπαιτήσιν νὰ μᾶς βραβεύσετε.

— Δυστυχῶς δὲν ἔχω χρήματα, υπέλαβεν ὁ Βαλτάζαρ. Θὰ σᾶς ἀφήσω ὅμως ἀπείρως πολυτιμότερον ἐνθύμιον.

Καὶ ἀνασύρας ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του ἀνατολικὸν αὐλὸν τὸν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν χωρικόν, ὁ ὅποιος τὸν ἐδέχθη μορφάζων μετὰ προφανῆ ἀπογοήτευσιν.

— Ἐὰν ἔχετε καμμίαν ἐπιθυμίαν, ἐπεξήγησεν ὁ δωρητής, διατυπώσατέ τὴν δυνατὰ καὶ παίξατε κατόπιν τὸν αὐλὸν σᾶς.

Θὰ τὴν ἰδῆτε πραγματοποιουμένην ἀμέσως.

Προσπαθήσατε μόνον νὰ περιστείτετε τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνας, αἱ ὅποια ἰθὺς σᾶς ζαλίσουν περισσότερον ἐννοῶ τὰς κόψας καὶ πρὸ πάντων ἐπιδεικνύεσθε διαρκῶς εὐπροσήγοροι καὶ φιλόξενοι πρὸς τοὺς πτωχοὺς.

Ὅταν οἱ ξένοι ἐξηφανίσθησαν ὁ ξυλοκόπος ἐγύρισε περιφρονητικῶς τὸν αὐλὸν ἐπὶ τῆς χειρός.

Εἰμποροῦσαν νὰ μοῦ κάμουν ἐξυπνότερον δῶρον παρατήρησεν εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐν τούτοις ἄς δοκιμάσω διὰ νὰ ἐξακριβώσω ἐὰν μετέλασαν.

— Ἐπιθυμῶ, ἀνέκραξε νὰ γευματίσω μετὰ λευκὸν ἄρτον, κρέας κυνηγίου καὶ ψιᾶλην οἴνου. Ἐξετέλεσεν ἄσμα ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ καὶ παρευθὺς εἶδε κατάπληκτος τὴν τράπεζαν νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὰ ζητηθέντα. Ὅταν πλέον ἐπέσιθῃ διὰ τὴν θαυματουργὸν ιδιότητα τοῦ ὄργανου, ἐλησμόνησεν αὐτοστιγμαεῖ τὴν συμβουλήν τοῦ Βαλτάζαρ. Κατήντησε νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ μυστηριώδες ἀντικείμενον νυχθημερόν. Ἀπέκτησαν, αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του, καινούργη ἐνδύματα, ἀφθονον χρῆμα καὶ μεγαλοπρεπῆ πύργον εἰς τὴν θέσιν τῆς κατεδαφισθείσης καλύβης.

Μάλιστα ἡ σύζυγος τοῦ εὐτυχοῦς χωρικοῦ ἔρριψε τὴν ἰδέαν νὰ ἐγκαινισθῇ τὸ μέγαρον πανηγυρικῶς μετὰ πρωτοφανῆ

διὰ τὸν τόπον ἐπισημότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν.

Προσεκλήθησαν λοιπὸν μίαν ἑσπέραν εἰς εὐωχίαν λαμπρὰν οἱ πλοῦσοι τῆς περιοχῆς καὶ ὁ Ἀμφιτρώων διὰ τὴν ἐξασφάλισήν τὸ ἀδιατάρακτόν τῆς ἀπὸ τοῦ ἀδιακρίτους, διέταξε τοὺς ἀνθρώπους του νὰ ἀπαγορεύσουν τὴν εἰσόδον τῶν ἐπαϊτῶν εἰς τὴν αὐλήν διὰ τῆς προσφυγῆς ἐν ἀνάγκῃ καὶ εἰς βίαια μέσα.

Συνέπεσαν ὁμοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ νὰ ἐπιστρέψουν ἐκ Βηθλεὲμ οἱ τρεῖς Μάγοι. Ἐκπληκτοὶ διὰ τὴν φωταΐαν καὶ περίεργον νὰ πληροφορηθοῦν διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ αὐλοῦ ὑπὸ τοῦ ξυλοκόπου ἀπεφάσισαν νὰ κρούσουν τὴν θύραν του μετημφισμένοι εἰς ἐπαίτας. Οἱ ὑπηρέται τοὺς ὑπεδέχθησαν ἀγρίως ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ἐπιμονῆς των ἔκαμον πολὺν θόρυβον, ἐξαπελύθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ πυργωδεσπότου οἱ σκύλοι ἐναντίον των. Ἄν καὶ οἱ Μάγοι ἔσπευσαν νὰ τραποῦν ἐγκαίρως εἰς φυγὴν, δὲν κατώρθωσαν ἐν τούτοις ν' ἀποφύγουν τὰ δῆγματα.

Πνέοντες τὰ μένεα ἐναντίον τοῦ ἀναξίως εὐεργετηθέντος χωρικοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ μεταβοῦν ἐκ δευτέρου εἰς τὸν πύργον του διὰ νὰ τὸν τιμωρήσουν παραδειγματικῶς. Τὴν φορὰν ὁμοῦ ταύτην ἐνεφανίσθησαν ὡς βασιλεῖς. Ὁ ξυλοκόπος! ὁ ὁποῖος ἀνεγνώρισεν τοὺς φιλοξενηθέντας ὑπὸ τὴν βασιλικὴν πορφύραν, ἔσπευσεν εὐγενέστατα αὐτοπροσώπως νὰ τοὺς ὑποδείξῃ θέσεις.

— Εὐχαριστοῦμεν, εἶπεν ξηρῶς ὁ Βαλτάζαρ. Δὲν δειπνοῦμεν μὲ ἀνθρώπον δεχόμενον τόσον ἀσπλάχνως τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης.

— Σὲ συγχάρῳ διὰ τὴν ἀκρίβειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐτήρησες τὴν υπόσχεσίν σου. ἔβροντοφώνησεν ὁ Μέλχιор.

— Ἄ! ἐξαπολύεις τοὺς σκύλους σου ἐναντίον τῶν ἐπαϊτῶν, συνεπλήρωσεν ὁ Γάσπαρδος. Περίμενε, θὰ σοῦ παῖξω ἄγνωστον σκοπόν. Καὶ ἐξαγαγὼν βιαίως αὐτὸν παρόμοιον μὲ τὸν δωρηθέντα ἤρχισε νὰ ἐκτελῇ ἄσμη τὸ ὅποιον ἀντήχησε τ ρο

μακτικῶς. Ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ ἢ τράπεζα, οἱ κεκλημένοι ἐξηφανίσθησαν καὶ ὁ χωρικός εὐρέθη γυμνὸς πρὸ τῶν ἐρειπίων τῆς καλύβης του, ἐνῶ ἡ οἰκογένειά του ἐθρήνηε καὶ ἐκόπτετο περιβεβλημένη μὲ βόαν.

— Εὐτυχῶς διενόηθη ὁ ξυλοκόπος, μὴ μένει ὁ αὐλός.

ἤρσυνησε μὲ ἀγωνίαν τὰ θυλάκιά του· τὸ φυλακτὸν εἶχε ἐξαφανισθῆ μὲ τὸν Μάγους.

Ἐκτοτε ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια, ὅσάκις κόπτεται τὸ γλύκυσμα τῶν Βασιλέων, νὰ τίθεται μὲ ἐπιμέλειαν κατὰ μέρος τὸ κομμάτι τῶν πτωχῶν.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΧΑΡΕΣ ΚΑΙ ΛΥΠΕΣ

Μοναξιά.

Τῆς νύχτας τὴν ἀπέραντη γαλήνη,
Τὸ φύσημα ταράζει τοῦ Βορριά,
Στὸν οὐρανὸ δὲ φάνηκε ἡ σελήνη,
Νὰ δώσῃ στὴ ζωὴ παρηγοριά.

Τώρα τῆς μοναξιάς ὁ τρόμος σβύνει,
Τὴν πᾶσα ἐλπίδα μέσα στὴν καρδιά,
Τὸ χῶμα ἀχόρταγο διψᾷ καὶ πίνει,
Τὰ δάκρυα ποῦ κυλοῦν στὴ γῆ βαργιά.

Ἄ! νύχτα ἀρχόντισσα, κάνε μὴ χάρη,
Πρὶν φτάσει ὁ χάρωντας, γιὰ νὰ μὲ πάρῃ,
Βοήθη με, τὸ δύστηχο ὄρφανό.

Τὸ μαγεμένο σου ξάπλωσε χέρι,
 Κι' ἓνα τρεμάμενο, στεῖλλέ μου ἀστέρι,
 Πιστό μου σύντροφο, μέσ' τὸ βουνό.

Πόλη. Ἀπριλῆς 1921.

Μόνη . . .

Βραδνάζει ὀλοένα κι' εἶμαι μόνη,
 Στὰ ἔρημα κι' ἀπάτητα βουνά,
 Ἐμοναξιά τὸ σκότος τῆς ἀπλώνει,
 Κι' ὁ ἥλιος, γιὰ τὴ δύση του περνᾷ.

Ἐνύχτα μέσ' τὰ δάση τὰ πυκνώνει,
 Κλάψιμο τὸ νυχτόπουλο ἀριχνᾷ
 Θεριέβουν τώρα μέσα μου οἱ πόνοι,
 Κι' ὁ φόβος, πάντα μπρὸς μου τρυγυρνᾷ.

Ἐνυχτερίδα ἀκούραστα πετάει,
 Σὲ κάποιον δένδρον ἐρημικὸ βογγάει,
 Ὁ Γκιόνης, μὲ λυπητερὴ φωνή,

Βαρύσκωπη φτώχῃ ζωὴ μου ρέβει,
 Ἐβρῦση τῶν ἐλπίδων μου στερεῦει,
 Κ' ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὰ βάθεια τῆς πονεῖ

Ἀριστείδης Ν. Μαυρίδης.

Ἡ ΧΗΜΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἴδου ὅτι μᾶς δίδεται καὶ πάλιν εὐκαιρία νὰ ἀνατρέξω-
 μεν εἰς τὸ ρητὸν «ὅτι δίδεις καὶ λαμβάνεις».

Ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰς τόσας ἐπιστήμιας ἐπιδοθεὶς,
 εἶναι φυσικόν, ὅτι δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ παραμελήσῃ καὶ
 τὴν Χημείαν, τὸν σπουδαιότατον τοῦτον τῶν φυσικῶν ἐπι-
 στημῶν κλάδον. Οἱ ἀκάματοι αὐτοῦ προσπάθειαι δὲν ἔμει-
 ναν ἄκαρποι. Καὶ ἡ Χημεία συναισθανομένη πως τὰς ὑπερ-
 ρείας τοῦ ἀνθρώπου, τὸν καθιστᾷ ἰζανὸν νὰ ἐξετάσῃ ἑαυτὸν
 ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως.

Οὕτως ἄνθρωπος, ζυγίζων ἐξήχοντα ὀκτὼ χιλιογρ. ἐνέχει
 οὐσίαν χιλίων διακοσίων ὠν, τὸ σῶμα του δύναται νὰ ζω-
 ρηγήσῃ ἐννεήχοντα ὀκτὼ κυβ-μέτρ. φωταερίου, τόσον ὕδρο-
 γόνου ὥστε νὰ ὑψώσῃ ἀερόστατον. Ἐν φυσιολογικῇ κατα-
 στάσει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα περιέχει τοσοῦτον σίδηρον
 ὥστε δύναται νὰ κατασκευασθῶσι ἑπτὰ μεγάλα καρφία καὶ
 τόσον λίπος ὥστε νὰ παρασκευασθῶσι ἑπτὰ χιλιογρ. κηρίον.
 Ἐπισης δὲ καὶ τοσοῦτον ἀνθρακὰ, στοιχεῖον πάσης ὀργανι-
 κῆς οὐσίας, ὥστε νὰ κατασκευάζονται ἐξήχοντα μέγιστα μο-
 λυβδοζόνδυλα.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἔχει τόσον φῶσφορον,
 ὥστε νὰ δύναται νὰ κατασκευασθῶσιν ὀκτακόσια εἴσοσι
 χιλιάδες πυρίων.

G. E. B...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΔΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΔΕΣ

Ὁ Βουμβλινός ἦταν ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων. Ὁ θυρωρός του, ὁ καπνοπώλης του, ὁ κουρεύς του, ὅλοι ἤξευραν ὅτι «ἔγραφε». Ὁ ράφτης του ἀκόμη, ἂν καὶ δὲν τοῦ τὸ ὁμολόγησέ ποτε, τὸ εἶχε καταλάβει καὶ αὐτός.

Ὁ Βουμβλινός ἀπεφάνισε, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ δημόσιον, νὰ κάμῃ μίαν διάλεξιν. Τὸ θέμα του ἦταν διαλεκτό. «περὶ τῆς διασώσεως τῆς ὀμηρικῆς γλώσσης ἐν τῇ ποιητικῇ διαλέκτῳ.» Ἦλθε ν' μ' εὔρη καὶ μοῦ ἐξήγησε.

— Θὰ μοῦ κάμῃς μιὰ χάρι. Ἐχεις μιὰ ἐπίσημη φορεσιά. Ἐνόκιασα μίαν αἴθουσα ὅπου θὰ ἀπαγγείλω τὴν διάλεξίν μου πέντε φορές σὲ δύο ἑβδομάδες. Θὰ σταθῆς εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν εισιτηρίων. Θὰ μοιρασθῶμε τὰ κέρδη.

Ἐδέχθηκα.

Διὸ νὰ ἤμῃαι εἰλικρινῆς πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ πρώτη ὁμιλία τοῦ φίλου μου Βουμβλινοῦ ἐπέτυχε ἀρκετά. Ἡ αἴθουσα ἦταν γεμάτη. Εἶχαμε ἀντιγράψει, ἐκείνος κ' ἐγώ, τὰς διευθύνσεις τῶν διαφόρων φίλων μας ἐπάνω σὲ φακέλους μέσα εἰς τοὺς ὁποίους εἶχαμε χῶσει προσκλήσεις γιὰ τὴν διάλεξιν. Στὸ τέλος ὁ Βουμβλινός ἦρθε καὶ μὲ βρήκε.

— Βλέπεις μοῦ εἶπε, ὅλα πῆγαν ἔκτακτα. Εἶναι παράδοξο τί γρήγορα ποῦ γίνεται κανεὶς γνωστός στὴν πόλιν. Βεβαίως μίλησα ἐμπρὸς σὲ διακόσιους πενήντα ἀνθρώπους, δὲν εἶν' ἔτσι: Λοιπὸν μέσα σὲ ὅλους αὐτοὺς δὲν συνήντησα ἓνα ἄγνωστο πρόσωπο...

Ἡ δευτέρα διάλεξις δὲν ὑπῆρξε ὅμως τόσο λαμπρά. Γιὰ

νὰ ἀξήσω τὸν ἀριθμὸ τῶν θεατῶν πῆγα καὶ κάθησα μέσα στὴν αἴθουσα. Ἡμᾶσταν ὀκτώ. Μὲ πολλή ἐπιτηδεύτητα εἶχα εἰσχωρήσει ἓνα πρόσωπο σὲ κάθε θεωρεῖο κ' ἐγὼ εἶχα ἐγκατασταθεῖ στὴν ὀρχήστρα. Εἶχε κόσμος λίγο παντοῦ. Αὐτὸ ἔδινε στὴν παράστασι ὕψος μᾶλλον οἰκειότητος, ἀρκετὰ εὐχάριστο. Στὴν ἐξοδο ἐνόμισα καθηκόν μου νὰ εὐχαριστήσω ἓνα γέρο κύριο ποῦ εἶχε πληρώσει τὴν θέσιν του.

Μολταῦτα ὁ Βουμβλινός ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς ὅτι δὲν ἐνοούσε νὰ ἀπαγγείλῃ μιὰ τρίτη διάλεξις ὑπὸ τοὺς ἰδίους ἔρως.

Τὸ βράδυ, ξαναδιαβάσαμε προσεκτικῶς ὁ καθένας τὸν κατάλογο τῶν φίλων. Ὅλοι εἶχαν ἤδη προσκληθεῖ. Καὶ ὅμως εἶχαμε ἀνάγκη θεατῶν. Ἐπρότεινα στὸν Βουμβλινὸ νὰ προσκαλέσωμε τὴν ὀλομέλεια τοῦ ἱατρικοῦ ἢ τοῦ δικηγορικοῦ συνδέσμου. Μοῦ ἀπήντησε ὅτι θὰ ἦταν πολὺ ἀπλούστερο νὰ ἀπαγγείλῃ τὴν διάλεξίν του στὰ Πατριαρχεῖα—καὶ ὅτι ἄλλωστε οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ γνωρίζοντο ἀναμεταξύ τους πράγμα ὄχι ἀρμόζον.

Σαφικῶς ὁ Βουμβλινός σηκώθηκε, πῆρε τὸ καπέλλο του καὶ βγήκε, ἐπέστρεψε σὲ λίγο ἐφοδιασμένος μὲ διακόσιους πενήντα φακέλους καὶ ἓνα Τηλεφωνικὸ Ὁδηγὸ.

— Γράφε μοῦ εἶπε.

Φυλλομέτρησε λίγο τὸ βιβλίον καὶ ἄρχισε νὰ ὑπαγορεύῃ.

— Κύριος Κωνσταντινίδης, Ἄγλ' Ἐσσεμέ, 25... Κ. Κωνσταντινίδης, Παρμᾶ καποῦ, 78... Κ. Κωνσταντινίδης, Μεγάλη ὁδὸς τοῦ Πέρα, 334... Κ. Κωνσταντινίδης, Γενί Τσαρσί...

— Τί κάνεις;

— Μὴν ἀνησυχεῖς, γράφε... Κ. Κωνσταντινίδης, Κουρὸ Ἐσσεμέ 98...

— Μὰ διάβολε, προσκαλεῖς ὅλους τοὺς Κωνσταντινίδηδες τοῦ Ὁδηγοῦ.

— Καὶ φίλε μου, ὑπάρχουν τριακόσιαι ὀγδόντα. Θάνα...

ἀλήθεια παράδοξο νὰ μὴν κατορθώσουμε νὰ γεμίσουμε τὴν αἴθουσά μας...

Τὴν μειλοπομένη, ὥρα τρισήμευ ἀκριβῶς ἤμουν ἐγκατεστημένος εἰς τὴν εἴσπραξι ὑποδεχόμενος ἄλους τοὺς Κωνσταντινίδηδες Κωνσταντινουπόλεως.

Εἶναι ἀλήθεια ἀκατανόητο πῶς μὲ ἔλη τὴν κοινοκτημοσύνη τοῦ ὀνόματος, οἱ ὀμώνυμοι αὐτοὶ ὁμοιάζουν τόσο λίγο Κωνσταντινίδηδες, ὑπάρχουν μικροί, ὑπάρχουν χοντροί, ὑπάρχουν μεγάλοι, ὑπάρχουν λιγνοί, ὑπάρχουν μελαχροινοί, ὑπάρχουν ξανθοί. Καὶ ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῆ ὅτι πιθανὸν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ εἶναι οἱ ἀπόγονοι ἑνὸς καὶ μόνο ἀρχαίου Κωνσταντίνου! Ἡ ἰδέα αὐτὴ μὲ ἔκαμνε κάποτε νὰ σταθῶ ὀνειρώδης καὶ γεμάτος θαυμασμό γιὰ τὸν μακρυνὸ πρόγονο, Καὶ οἱ Κωνσταντινίδηδες ἤρχοντο.

Κάποιος κύριος κομψῶς μοῦ παρουσίασε τὸ εἰσιτήριό του καὶ ἔπως εἶναι πάντοτε πολῦτιμο νὰ σχετίζεται κανεὶς μὲ ἄνθρώπους τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας τοῦ ρώτησα. «Ὁ Κύριος Κωνσταντινίδης νομίζω! Ἐσήκωσε λίγο τὸ καπέλλο του καὶ ἔφυγε κολακευμένος. Βάζω στοίχημα ὅτι συλλογιζότανε» «τί διάβολο πολὺ γνωστὸς κατήντησα.»

Σὲ λίγο ἔμωvς μία λεπτομέρεια τὴν ὁποία δὲν εἶχα σκεφθεῖ, ἄρχισε νὰ μὲ στενοχωρεῖ. Κάποιος κύριος μοῦ εἶπε.

— Εἶμαι μόνος. Ἡ κυρία θὰ ἔλθῃ σὲ λίγο.

«Ἄν ἔχετε τὴν καλοσύνη νὰ πάρετε τὸ ὄνομά μου. Εἶμαι ὁ Κ. Κωνσταντινίδης.

Κάποιος ἄλλος μὲ πλησίασε.

— Ὀνομάζομαι Κωνσταντινίδης. Ἐνας κύριος θὰ ἔλθῃ.

«Ἄν ἔχετε τὴν καλοσύνη νὰ τοῦ δείξετε τὴν θέσι μου...

Μερικοὶ Κωνσταντινίδηδες ἀκόμη μὲ παρεκάλεσαν νὰ μὴ λησμονήσω τὸ ὄνομά τους καὶ τὴν θέσι τους.

Δὲν προσπαθοῦσα πλέον οὔτε νὰ συγκρατῶ τὰ χαρακτηριστικά τους. Ὅταν κάποιοι ἐρχοῦνταν νὰ μοῦ πῆ! «Εἶμαι.

τὸ πρόσωπον περὶ τοῦ ὁποίου σὰς ὠμίλησεν ὁ κύριος Κωνσταντινίδης» τοῦ ἀπαντοῦσα περίπου «Περάστε κύριε. θὰ τὸν βρῆτε... εἶναι ἐκεῖ... κοντὰ στὴν ἐξοδὸ... θέλω νὰ πῶ στὸ βάθος κοντὰ στὰ θεωρεῖα... δεξιὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ καινοῦ.»

Στὶς τέσσερις ἀκριβῶς ἔταν, ὁ Βουμβλινὸς θὰ εἰσῆρχετο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἔρριψα μιὰ ματιὰ μέσα στὴν αἴθουσα. Ξεχολούσε, εἶχε κόσμο παντοῦ. Οἱ Κωνσταντινίδηδες εἶναι ἀπειράριθμοι ἔπως τὰ χαλίκια παρὰ θιν' ἄλλός. Ὁ ρήτωρ φαινοῦνταν πολὺ εὐχαριστημένος. Ἐβλεπε κανεὶς ὅτι ἂν δὲν ἐγνώριζε προσωπικῶς τοὺς θεατὰς, αἰσθάνονταν ὅμως κάποιαν ὑπερηφάνειαν εἰς τὸ νὰ μπορεῖ νὰ βάλῃ ἓνα ὄνομα σὲ κάθε φυσιογνωμία. Ἀδιάφορο ἂν ἔλα τὰ ὀνόματα ἦταν τὰ ἴδια.

Ἐγὼ ἔμωvα εἰς τὴν εἴσοδο. Ἡ διάλεξι εἶχε ἀρχίσει πολὺ ὥρατὰ ὁ Βουμβλινὸς μάζευε ἀρκετὸ θαυμασμό μὲ τὴν ποιητικὴν του γλῶσσα, ἔταν ἔξαφνα κάποιοι κύριοι ἔφθασε τρέχοντας. «Καλὸ σημεῖον, σκέφθηκα, τοῦτος φοβάται νὰ μὴ χάσῃ τὰ πρῶτα λόγια.» Ὁ κύριος στάθηνκε ἐμπρὸς μου καὶ κἀθιδῶρος μοῦ ρώτησε.

— Μήπως ξεύρετε ποῦ βρίσκεται ὁ κύριος Κωνσταντινίδης;

— Ἐκεῖ πέρα, κύριε

Καὶ μὲ μεγάλη χειρονομία τοῦ ἔδειξα τὴν αἴθουσα.

Μὲ τὰ μάτια ὁ κύριος σκάλιζε στὰ θεωρεῖα, στὴν ὀρχήστρα, στὸ ὑπερῶον. Ἐτέλος βρῆκε τὸν ἄνθρωπό του καὶ ἄρχισε νὰ κἀνῃ νεύματα σ' ἓνα χοντροκύριο τῆς ὀρχήστρας.

Πολὺ προσεκτικὸς στὴ διάλεξι ὁ χοντρὸς κύριος δὲν γύρισε νὰ δῆ.

— Δὲν πειράζει, εἶπα τότε ἐγὼ στὸν ἀργοπορήσαντα, περάστε καὶ χωρὶς εἰσιτήριο.

Χωρὶς νὰ μ' ἀκούσῃ, ὁ βιαστικὸς κύριος, πολὺ συγκινημένος, ἔβαλε τὰ δύο χέρια ἐμπρὸς στὸ στόμα καὶ ἐφώνηξε μὲ ἔλη τὴν δύναμι τῶν πνευμόνων του.

— Κύριε Κωνσταντινίδη! Τὸ σπίτι σας καίεται!

Ἐάν νὰ εἶχε σοῦστα, ἡ αἴθουσα σηκώθηκε στὸ πόδι συγχρόνως. Ὁ χοντρὸς κύριος σηκώθηκε κ' ἐκεῖνος. Ἀδύνατον νὰ σταματήσω τὸν χεῖμαρρο, σὲ δύο λεπτά, ὀρχήστρα, θεωρεῖα πολυθρόνες ὅλα ἀδειασάν. Μιὰ φωνὴ κυριαρχοῦσε.

— Πσπ! Κωνσταντινίδη... Ἔ! Κωνσταντινίδη.

Ἀπὸ δὴ Κωνσταντινίδη, Κωνσταντινίδη.

Φεύγουνοί Κωνσταντινίδηδες ἀπὸ παντοῦ.

Ὁ Βουμβλινὸς ἦταν ἀξιολύπητος.

— ὦ Θεέ! μοῦ ἔλεγε, γιατί νὰ μὴν προσκλιέσω τοὺς Δημητριάδηδες;

Ο ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΒΑΓΝΕΡ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

Ἀπὸ τὰς πρώτας γραμμὰς τῆς μονογραφίας ταύτης εὐρισκόμεθα εἰς ἀμηχανίαν προκειμένου νὰ ὑποδείξωμεν τὴν μοναδικὴν τοῦ Βάγνερ εἰδικότητα, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεβλήθη οὗτος εἰς τὴν προσοχὴν τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ὁ Ριχάρδος Βάγνερ—δύναται τις νὰ τὸ βεβαιώσῃ ἀδιστακτικῶς—εἶναι μεγαλοφυῖα ἀπὸ τὰς πολυμερστέρως ἐξ ὅσων ποτὲ ἐγνώρισεν ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τὸ πολὺ κοινὸν εἶναι μουσικοσυνθέτης.

Ἄλλ' ἐάν ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς συνολικῆς του παραγωγῆς περιορισθῶμεν εἰς τὴν μουσικὴν τοιαύτην ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ὡς μουσουργοῦ ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκής, ἀφοῦ τόσον τὸ ποιητικὸν περιεχόμενον ὅσον καὶ τὸ μουσικὸν πλαίσιον τῶν ἔργων του ἀφείλονται εἰς αὐτὸν καὶ μόνον. Ὁ Βάγνερ εἶναι λοιπὸν καὶ ποιητής. Ἄλλως τε ὁ ἴδιος ἀπεκάλει ἑαυτὸν Tondichter, «ποιητὴν μουσικῆς», τὰ δὲ μουσικά του ἔργα πρέπει νὰ φέρουν τὸν τίτλον ὄχι ὄπερας ἀλλὰ Tondrama, «μουσικοῦ δράματος». Ἐξ ἄλλου διὰ τῶν δέκα τόμων τῶν Gesammelte Schriften, οἱ ὁποῖοι περιέχουν ἀπείρους καὶ σπουδαιστάτας πραγματείας ἐπὶ ποικίλων θεμάτων, ἐντελῶς ἀσχέτων πρὸς τὰ ζητήματα τῆς τέχνης, ὅσα ἀνάγονται εἰς τὸν κύκλον τῶν κυριωτέρων ἀσχαλιῶν τοῦ Βάγνερ, ἀποκτᾷ οὗτος ἀδιαφιλονείκητα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ τίτλου τοῦ συγγραφέως. Τονίζομεν ἰδιαίτερος ὅτι πλείστοι ἐκ τῶν πραγματειῶν τούτων ἀναφέρονται εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ὅτι διὰ

της απηχίσεως τῶν δραμάτων του, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πρᾶξ ἢ ὑπὸ σκηνακὴν μορφήν παράστασις τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς, τοῦ κόσμου καὶ τῆς τύχης ἰδεῶν του, ἐξήσκησεν ὁ Βάγνερ ἐπὶ τῆς συγχρόνου σκέψεως ἐπιρροὴν ἀπὸ τῆς αἰσθητοτέρας.

Θὰ ἦτο συνεπῶς ἄδικον ἐὰν ἠρνειό τις εἰς αὐτὸν ὄχι τὸν τίτλον τοῦ φιλοσόφου—διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ἐδημιούργησε φιλοσοφικὸν σύστημα—τοῦλάχιστον τὴν ἰδιότητα τοῦ διανοουμένου ὑπὸ τὴν βαθυτέραν τῆς ἐννοίαν.

Τέλος γεγονὸς ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τῆς ζωῆς του ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸ ἐπαναστικὸν κίνημα τῆς Δρέσδης κατὰ τὸ 1849, ἃν καὶ διὰ τὸ συμβᾶν τοῦτοδὲν ἦ ἀποκληθῆ φυσικὰ πολιτικὸς ἀνὴρ, δὲν θὰ παρέλθῃ ἐν τούτοις ἀπατήρητος ἢ νέα αὐτῆ ἐκδήλωσις τῆς δραστηριότητός του.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς μουσικῆς ἰδιοφυίας τοῦ Βάγνερ—μὲ τὴν παρακολούθησίν της καὶ τὴν σύντομον ἀνάυσιν τοῦ μουσικοῦ ἔργου του ἦ ἀσχοληθῶμεν εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἀποκλειστικῶς—ἀπὸ τῆς ἐκκολάψεώς της μέχρι τῆς ἀποκρυσταλλώσεώς της εἰς ἔντονον ἀτομικότητα συνετελέσθη ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν παραγόντων ἐξαιρετικῶν. Ὅλα ὑπῆρξαν θαυμασὰ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ἀνδρός.

Τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον, ὁ νόμος τῆς κληρονομικότητος (πλείστοι συγγενεῖς του ὑπῆρξαν ἡθοποιοί, ὁ πατήρ του, δικαστικὸς γραφεὺς, ἐλάτρευε τὸ θέατρον, ὁ δὲ θεὸς του συνέγραψεν ἀξιολόγους κωμωδίας) ὤθουν τὸν Βάγνερ πρὸς τὸ θέατρον.

Ἐπὶ τῶν μαθητικῶν ἤδη ἐδωλίων ἐσημείωσε μικρὰς ποιητικὰς ἐπιτυχίας, ἀργότερον δὲ φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου. (ὁ Βάγνερ ἠτύχησε νὰ μορφωθῆ ὅσον οὐδεὶς ἐκ τῶν προγενεστέρων του μουσικῶν), συνέγραψε μέγα δράμα, εἰς τὸ ὅποιον ἐμμήθη τὸν Shakespeare. Ἡ παράστασις

τοῦ Egmont τοῦ Beethoven ἐπὶ τῇ βράσει τοῦ γνωστοῦ δράματος τοῦ Goethe, τὴν ὁποίαν ὁ Βάγνερ παρηκολούθησε μὲ ἐνδιαφέρον ἐξαιρετικόν, τὸν ἐκέντησε νὰ συνθέσῃ ἀνάλογον μουσικὴν διὰ τὸ ἔργον του: τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ του ὡς «ποιητοῦ μουσικῆς». Τὰς μουσικὰς του σπουδὰς, τὰς ὁποίας ἤρchiσεν ἀνευ διδασκάλου, συνεπλήρωσεν ἀργότερον ὑπὸ τὴν σοφὴν ὁδηγίαν ἐμπείρου μουσικοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε νὰ τὸν μύσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῶν κλάδων τῆς θεωρητικῆς μουσικῆς. Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν ὁ Βάγνερ κατεῖχε τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα διὰ νὰ μετάσῃ τῆς ἐνεργου μουσικῆς ζωῆς.

Τῷ 1833 συνέθεσε τὰς Μαγίσσας, ἀρνηθηθεῖσας καθ' ἑλπὴν του τὴν ζωὴν. Ἡ ἀπὸ σκηνακῆς διδασκαλία τῶν ἐγένετο πέντε ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, τῷ 1838. Τῷ 1837 ὁ Βάγνερ ἐκλήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ θεάτρου τῆς Ρίγας, ἐνθα διέμεινε ἐπὶ διετίαν καὶ ἤρchiσε νὰ συνθέτῃ τὸν Ριέντζην, τὸ πρῶτον μέγα ἔργον του. Ἡ ἐκτίμησις ὅμως δράματος μουσικοῦ τοιαύτης ἀκτίως ἐξέφευγε τῶν ὁρίων τῆς καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως κοινῶ ἐπαρχιωτικῆς πόλεως.

Τῷ 1839 ἀναχωρεῖ εἰς Παρισίους. Δυστύχημα συμβᾶν κατὰ τὸ ταξειδίον του, τὸ ναύγιον τοῦ ἰστιοφόρου, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε, ἐπὶ τῶν Νορβηγικῶν ἀκτῶν, παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὸ θέμα τοῦ δευτέρου τοῦ ἔργου, τοῦ Πλοίου—Φαντάσματος ἢ τοῦ Ἰπταμένου Ὀλλανδοῦ. Ἡ παραμονὴ του εἰς τὴν Γαλλικὴν πρωτεύουσιν ἐγένετο ἀφορμὴ σειρᾶς ἀπογοητεύσεων δι' αὐτὸν καὶ προσφυγῆς εἰς τὰς ἐξευτελιστικωτέρας ἀσχολίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν. Ἐκεῖ ἔγραψε πλείστα lieder, τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Φάουστ, τὴν ὁποίαν ἐπεξεργάσθη βραδύτερον, συνεπλήρωσε τὸν Ριέντζην καὶ ἐπελήφθη τῆς συνθέσεως τοῦ πλοίου—Φαντάσματος.

Ὁ Ριέντζη παρεστάθη διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον τῆς Δρέσδης (1842). Αἱ πραγματικαὶ βαγνερ-

καὶ τάσεις δὲν ἐκδηλοῦνται ἀκόμη εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, εἰς τὸ ὅποιον κυριαρχεῖ ἡ ἐπίδρασις τῆς γαλλικῆς ὄπερας, ἰδίως ἔσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν. Ἐν τούτοις τὸ ὕφος καὶ ὁ λυρισμὸς τῆς ἐμπνεύσεως, ὅχι ἀπηλλαγμένως ἐνίστε μφάσεως οὔτε κοινοτυπίας, ἐμαρτύρουν πνεῦμα, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ ἐκδηλωθῆ πανίσχυρον.

Τὴν παράστασιν τοῦ Ριέντζη ἠκολούθησεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σκηνῆς ἡ τοῦ Πλοίου Φαντάσματος.

Ἡ ἀτομικότης τοῦ συνθέτου διακρίνεται ἐδῶ εὐχερῶς.

Τὸ ποίημα χαρακτηρὸς μυθολογικοῦ, ἐμφανίζει δύο τελείως διαμορφωθείσας βαγνερικὰς φυσιογνωμίας: τὸν περιπλανώμενον Ὀλλανδόν, τὸν ἐπιζητοῦντα τὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν ἐκμηδένεσιν τοῦ θανάτου καὶ τὴν Σέντα, τὴν ἐνσαρκώνουσαν κατὰ τρόπον συναρπάζοντα τὴν ἰδέαν τῆς εὐσπλαγχνίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μουσικὴν, ἡ ὀρχήστρα ἀποκαλύπτει ἄγνωστον μέχρι τοῦδε πλοῦτον, εἰς πολλὰ δὲ σημεῖα παρουσιάζεται διὰ πρώτην φοράν ὁ ἰδιαιτέρος ἐκεῖνος χαρακτήρ τοῦ μυστηγισμοῦ, τὸν ὅποιον θὰ διατηρήσῃ καὶ θ' ἀναπτύξῃ ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου τοῦ Βάγνερ. Ἐν τούτοις παρ' ὅλας τὰς ἀρετὰς αὐτάς, ἢ μᾶλλον ἔνεκα τοῦ νεωτερικοῦ τῶν πνεύματος ἡ εἰς τὸ Πλοῖον.—Φάντασμα γενομένη ὑποδοχὴ ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον θερμὴ τῆς τοῦ Ριέντζη, σχεδὸν ψυχρά.

Ἐν τῷ μεταξύ τὸ δημιουργικὸν τάλαντον τοῦ Βάγνερ ἐξελίσσετο καὶ ὁ μουσουργὸς ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς διατυπώσεως τῶν δοξασίων του, αἱ ὅποιαι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν διευκρινίζοντο καὶ ἀπεκρυσταλλοῦντο. Ὑπὸ τὴν ὄψιν αὐτὴν συνθέσσε δύο νέα ἔργα: τὸν Tannhäuser καὶ τὸν Lohengrin.

Τὸ θέμα τοῦ πρώτου ἠρύσθη ὁ Βάγνερ ἀπὸ μεσαιωνικὸν λαϊκὸν θρύλον διαφυλάσσοντα ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα τίθεται εἰς ἐπιτυχῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς διεπούσας τὸν Χριστιανισμὸν ἀρχάς: τὴν παράδοσιν αὐτὴν, τὴν τοῦ Venus

berg συνεδύασεν ὁ Βάγνερ μετ' ἄλλης, μὲ βᾶσιν ἱστορικὴν τοὺς ἱππικούς ἀγῶνας τοῦ Wartbourg. Ἡ συγχώνεσις ἦτο ἀριστοτεχνικωτάτη. Ἐναντι τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης ἔεποθετήθη ἡ ἀγνή καὶ ἰδεώδης φυσιογνωμία τῆς Ἐλισάβετ: ὁ ἱππότης Tannhäuser ὑφίσταται διαδοχικῶς τὴν ἐπίδρασιν τῶν δύο τούτων γυναικῶν, αἱ ὅποιαι συμβολίζουν τὴν πάλιν τοῦ ὕλικου ἐπικουρισμοῦ πρὸς τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν. Χάρις εἰς τὰ ἐντελῶς νέα ταῦτα στοιχεῖα τὸ ποίημα διακόπτει πάντα δεσμόν μετὰ συνήθη κείμενα τῶν μελοδραμάτων. «Σκοπὸς τοῦ Συνθέτου, ἔγραφεν ὁ Βάγνερ κατὰ τὰς παραστάσεις τοῦ ἔργου του εἰς Παρισίους, εἶναι ἡ ἐπίτευξις τῆς ἀπερισπάτου προσκλήσεως τοῦ θεατοῦ εἰς τὴν δραματικὴν πράξιν, παντὸς στολισματος ἐπιδιώκοντος ἀποκλειστικῶς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς τελευταίας αὐτῆς καὶ ὅχι τὴν διάσπασίν της, ὡς πρώτη λοιπὸν θεμελιώδης ἀρχὴ εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ βαγνερικοῦ ποιήματος τίθεται ἡ ἀμείλικτος ἀπόρριψις παντὸς ἐξωτερικοῦ καὶ ἀσχέτου πρὸς τὴν πράξιν στοιχείου: κατάρρησις ἐπομένως τῶν φορτικῶν ἐπεισοδίων καὶ τῶν περιττῶν μπαλλέτων ἢ τῶν ἀσμάτων παρεχόντων εἰς τοὺς αἰδοὺς εὐκαιρίας πρὸς ἐπίδειξιν τῆς τέχνης των. Αὐτὴ ἀκόμη ἡ διάρρηξις τῆς μουσικῆς εἰς σαφῶς καθωρσιμένα τμήματα ἐγκαταλείπεται ἀντικαθισταμένη ὑπὸ ἀποκλειστικῆς διαιρέσεως εἰς πράξεις καὶ σκηνάς. Τὸ μουσικὸν μέρος ἀπελευθεροῦται τελειωτικῶς καὶ αἱ ἀρχαῖαι ὑποδιαιρέσεις παραχωροῦν τὴν θέσιν των εἰς τὴν συνεχῆ, ἢ ἀτελεύτητον μελωδίαν. Ἡ ὀρχήστρα, τῆς ὁποίας ὁ ρόλος εἶχε καταστῆ δευτερεύων, λαμβάνει τὰ πρωτεῖα ἀποβαίνουσα εἰς κατὰ τὴν δευτερεύων, ἢ δὲ συνεχῆς συμφωνία σχηματικῆς πρώτης τάξεως παράγων, ἡ δὲ ἀτελείωτος ἢ τονισμένη ἀπαγίζουσα νῆμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτυλίσσεται ἡ τῶν ἐκφράσεως τῶν γελία τῶν ἠθησοίων πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἐκφράσεως τῶν διαφόρων αἰσθημάτων, ἀποτελεῖ τὴν ἀρμονικὴν ψυχὴν τοῦ δράματος, ὁ Tannhäuser δὲν πραγματοποιεῖ ἀκόμη ἀπολύτως τὰς βαγνερικὰς δοξασίας, εὐρίσκονται μάλιστα τμήματα

τα άνευ ούσιωδών διαφορών από τήν συνήθη μορφήν τής ὀπερας, ὑπενθυμίζοντα ξένους μούσουργους. Ἡ εισαγωγὴ ὅμως, ἢ σικνή τοῦ Venusberg εἶναι ἀριστουργήματα ἐνορχηστρώσεως, ὁλόκληρος δὲ ἢ τρίτη πράξις πραγματοῖε πλήρως τὸ ἰδεώδες τῆς βαγνερικῆς συλλήψεως. Τόσον νέον ἦτο τὸ ἔργον, τόσον ἀπρόσιτον διὰ καινὸν αἰσθητικῶς ἀπαράσκευον, ὥστε ἀπὸ τῆς πρώτης παραστάσεως ἤρχισεν ὁ ἄγριος ἀγὼν τοῦ τόπου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου εἶχε νὰ παλαίσῃ ὁ Βάγνερ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ σταδίου του. Δὲν ἀπεγοητεύθη ὅμως, Πολὺ πρὸ τῶν δοκιμῶν τὸ Tanuhäuser εἶχεν καταστρώσῃ σχέδιον ἔργου σατουρικῶν τάσεων, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπεράτωσε παρὰ μετὰ δεκαῆξ ἔτη: τοὺς Ἀοιδούς τῆς Νυρεμβέργης. Ἐν τῇ μεταξὺ ἐπεξεργάσθη θέμα στενωτέρου σχετιζόμενον μὲ τὸ Tanuhäuser: τὸν Lohengrin (1847.)

Ὁ Lohengrin στρέφεται περὶ τὸν γνωστὸν μεσαιωνικὸν γαλλικὸν θρύλον τοῦ ἱπποτοῦ τοῦ Κύκνου. Πρὸ τῆς θαυμαστῆς ὁμογενείας τοῦ συνόλου καὶ ἐπιβλητικότητος τῆς ὁμαδικῆς ἐμφανίσεως τῶν βαγνερικῶν τάσεων αἱ ἀρχαῖαι ἐπιδράσεις ἐξαφανίζονται. Ὁ Lohengrin σημεῖοι σταθμὸν εἰς τὴν ἐξέλεξιν τοῦ Βάγνερ.

Ἡ παραγωγὴ τῆς πρώτης βαγνερικῆς περιόδου ἐνείχε τάσεις ἀλληγορικὰς, ἀπαισιοδόξους καὶ αἰσιοδόξους, ἢ ἀκριβῆς σημασίαν τῶν ὁποίων παραμένει ἀκαθόριστος. Κατὰ τὸ 1848, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ἐπαναστατικῶν φιλοσοφικῶν, καὶ κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεωριῶν τοῦ Feuerbach ἐδημοσίευσεν ὁ Βάγνερ πολλὰς φιλοσοφικὰς διατριβὰς καὶ ἤρχισε νὰ συγγράφῃ τὴν περίφημον τετραλογίαν τῶν Nibelungen. Συγχρόνως νέαι κατευθύνσεις ἀπεκαλύφθησαν ἐν αὐτῷ κατόπι τῆς μελέτης τῶν πολυκρότων συγγραμμάτων

τοῦ Schopenhauer, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεῖρε τὴν πλήρη ἔκφρασιν τῆς ἰδέας του σκέψεως. Ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ καλλιτεχνικῆς προηγήθη ἐν αὐτῷ τοῦ φιλοσόφου καὶ ἀπεδέχθη ἀνέραια τὰ συμπεράσματα τῶν νέων τούτων θεωριῶν καταλήξας εἰς τὴν διακρίσειν τῆς ἀνάγκης τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τὰ ἐπίγεια καὶ τῆς διδασκαλίας, ὅτι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐξαγνίσεως καὶ τῆς εὐτυχίας, ὀφείλει ἢ ἀνθρωπότης νὰ βραδίσῃ τὴν δύνηρὰν ὁδὸν τῆς ἐγκρατείας. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι ἐπρυτάνευσαν εἰς τὰς συλλήψεις του, τῆς δευτέρας περιόδου. Ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ τὰς ἐκθέσωμεν πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν τῆς βαγνερικῆς μουσικῆς ἢ ὁποία δὲν εἶναι ἢ μετουσίωσις παρὰ ἢ ἡχώ, τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως τοῦ συνθέτου.

Εἰς τὰς πραγματείας του τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν του μεταρρύθμισιν ὁ Βάγνερ υἰοθετεῖ τὴν μέθοδον τῆς ὑποδείξεως τοῦ κακοῦ, τῆς καταστροφῆς του καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως. Εἰς τὸ σπουδαιότατον σύγγραμμά του «Ὅπερα καὶ Δράμα» καταδικάζει τὴν ὀπεραν, ἢ ὁποία δὲν εἶναι ἐκδήλωσις τέχνης, ἀλλ' ἀποκίημα συρμού, οὐδόπως πηγάζον ἀπὸ τὸ λαϊκὸν αἶσθημα ἀλλ' ἀπὸ τὰς αὐθαιρέτους ἀπαιτήσεις τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως καὶ, παρατηρῶν ὅτι βάσις τῆς ὀπερας εἶναι ἡ μουσικὴ, διατυπώνει τὴν ἐξῆς σοβαρὰν σκέψιν: «Ἡ θεμελιώδης πλάνη εἰς τὴν ὀπεραν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὸ μέσον τῆς ἐκφράσεως (ἢ μουσικῆ) κατέστη σκοπός, καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐκφράσεως (τὸ δράμα) μέσον».

Τὸ δράμα ὀφείλει νὰ εἶναι καθαρῶς ἀνθρώπινον. Ἐπιπλέον εἶναι ὁ λαϊκὸς μῦθος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἀνθρώπιναι δεσμοὶ ἀποφιλούμενοι τῶν κατὰ συνθήκων περιβολῶν τῶν δεικνύουν τί τὸ πραγματικῶς ἀνθρώπινον καὶ τὸ αἰωνίου κύρους ἐνυπάρχει εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ μουσικὴ ἢ ὁποία ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεώς της ἀποτελεῖ τὴν ἀγνώως ἀνθρωπίνην τέχνην καὶ ἐκφράζει τὰ ἀνθρώπινα ἰδανικά, εἶναι ἢ μήτηρ

τοῦ δράματος. Οὕτως ὁ Βάγνερ ἀπομακρύνεται ἀποφασιστικῶς τῆς ἀρχῆς, τοῦ Γηλοῦν, ὁ ὅποιος ἐπρέσβευεν, ὅτι ἡ μουσικὴ οὐδέποτε ὀφείλει νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ προορισμοῦ τῆς δηλ. τῆς ὑποβοηθήσεως τῆς ποιήσεως. Τὰ μουσικὰ στοιχεῖα τοῦ δράματός του δὲν διαμορφώνει ὁ Βάγνερ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ἀρχαίας μορφῆς τῆς ὄπερας, ἀλλὰ ρυθμίζει ἐπὶ τῶν καινοτομιῶν τῆς συμφωνίας τοῦ Beethoven.

Ἡ συγχώνευσις τῆς μελωδίας τοῦ Beethoven καὶ τῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία διευκρινίζει τὰς ἀορίστους καὶ συγκεχυμένας παραστάσεις τῆς μουσικῆς κηρύσσεται ὑπὸ τοῦ Βάγνερ, ὡς ἀνάγκη. «μουσικός, λέγει, καὶ ποιητὴς ὀφείλου νὰ συνυπάρχουν, ἀποτελοῦντες σύμπλεγμα ἀδιάσπαστον τοῦ ἐνὸς συμπληροῦντος τὸν ἕτερον.

Τὸ πρῶτον ἔργον, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Βάγνερ ἐφήρμισε τὸ σύνολον τῶν τολμηρῶν καὶ ἐντελῶς νέων θεωριῶν του ὑπῆρξεν ἡ τεραστία ἐπιποίησις τῶν Noleungen εὐρυτέραν τῆς ὁποίας οὐδέποτε συνέλαβεν ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος. Ἡ ἐπιποίησις σύγκειται ἀπὸ τέσσαρα μέρη: τὸν χρυσοῦν τοῦ Ρήνου, τὴν Βαλνυρίαν, τὸν Σίγκφριδ καὶ τὸ Λυκόφως τῶν Θεῶν. Ὡς θεμελιώδης ἰδέα τῶν δραμάτων τούτων χρησιμεύει ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἀνθρωπότης κύπτει ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς κατάρτας, ἀφ' ὅτου ἐγνώρισε τὴν ἀνάγκην τοῦ χρυσοῦ. Πρόσωπα εἶναι οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες τῆς σκανδιναυικῆς γερμανικῆς μυθολογίας, σύμβολα ἀνθρωπότητος ἀνωτέρας. Μουσικὴ μορφή τοῦ ἔργου εἶναι ἡ ἐλευθέριως ἀναπτυσσομένη συμφωνία, ἕκαστον θέμα τῆς ὁποίας ἀντιστοιχεῖ πρὸς οὐσιώδη ἰδέαν ἢ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν φυσιογνωμίας τοῦ δράματος.

Οὕτω βλέπομεν τὰ μοτίβα (Leit-motiv) τῆς Τύχης, τοῦ Θανάτου τὰ δύο θέματα τοῦ Σίγκφριδ, τὸ εὐθύμιον καὶ τὸ ἠρωϊκὸν κ. τ. λ. Τὰ Leit motiv ταῦτα συνδοιάζονται, μεταμορφοῦνται, διαδέχονται ἀλλήλα, σχηματίζοντα θαυμάσιον δίκτυον, ἡ δὲ συμφωνία, ἡ ὁποία τὰ ἀναπτύσσει,

προσλαμβάνει τὸν χαρακτῆρα μουσικοῦ λόγου ἀξιωματιώτου ἐντάσεως καὶ διαυγείας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸν μέρος καὶ καθαρῶς μουσικὰ σχήματα, ὁ Βάγνερ φθάνει εἰς τελειότητα ἀφάνταστον: ἡ ἀρμονία ἐπλουτίσθη διὰ τῆς προσλήψεως ἐντελῶς νέων στοιχείων, ἡ δὲ ἐνορχήστρωσις ἀποκτᾷ εἰς χρωματισμὸν ἔντασιν ἀσύγκριτον. Εἶναι ἀληθές ὅτι μακρὰ τινὰ μέρη κουράζουν ὑπερβολικὰ τὸν θεατὴν. Πολλὰ ὅμως σκηναὶ ἀποτελοῦν εἰκόνας ποιητικὰς καὶ μεγαλειώδεις, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τὴν ὁποίαν συντρέχουν ἄπειρα στοιχεῖα ἰδίως ἡ φωνή, ἣτις συχνότατα ἐξέρχεται τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ἀπαγγελίας.

Κατόπιν τετραετοῦς περιπλανήσεως, καθ' εἶν' ὁ Βάγνερ ἐγνώρισε τὴν φρικωδεστέραν ἀθλιότητα, ἐπιτυχῶν τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ρωμαντικοῦ Πρίγκηπος—Διαδόχου τῆς Βαυαρίας, εἰς τὸν ὅποιον ὁ μυστακισμὸς τοῦ Λόεγκριν εἶχε προξενήσει ζωηρὰν ἐντύπωσιν, ἐποφελήθη τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ Θεάτρου τοῦ Μονάχου τὰ πρῶτά του ἔργα, καθὼς καὶ νέον, τὸν Τριστάνον καὶ τὸν Ύψάλδην (1857).

Τὸ δράμα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τετραλογίαν τῶν Νιμπελούγγεν, εἶναι εἰς τὰς γενικὰς του γραμμὰς ἐξαιρετικῆς ἀπλότητος, διακρίνεται διὰ τὴν βαθύτητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς ψυχολογίας. Τα ὑπὸ τῆς συμφωνίας ἀναπτυσσόμενα θέματα εἶναι ἐκτάκτως ἔντονα, αἱ δὲ ἀρμονικαὶ προλήψεις τόσον σοφῶς διατεθειμέναι, ὥστε ἡ ἀνάλυσις τῶν ὑπῆρξεν ἐκπληξίς ἀνέκφραστος διὰ τοὺς τεχνικούς. Ἄν καὶ τὸ κυριαρχοῦν αἰσθημα, πικρὸν καὶ ἀπαισιόδοξον, ὡς καὶ αἱ διεξοδικαὶ φιλοσοφικαὶ συζητήσεις τῶν προσώπων δυσκόλως ἐναρμόζονται μὲ τὴν ἀνάπτυξιν δράματος τόσον παθητικοῦ, αἱ κυριώτεραι σκηναὶ ἐνέχουν συναρπάζουν μεγαλεῖον καὶ πολλὴν ποίησιν. Ἄς ἀναφέρωμεν μετὰ τὴν κλασικὴν καταστάσαν εἰσαγωγὴν, τὴν σκηναὴν τοῦ φίλτρου, τὴν ἐπίκλησιν πρὸς τὴν

νύκτα, ολόκληρην τὴν τρίτην πράξιν, ἀριστούργημα τραγικῆς τέχνης μὲ τὰ διαδοχικῶς εὐθυμα καὶ ὀριστικὰ ἄσματα τοῦ ποιμενικοῦ αὐλοῦ, καὶ τὸ ἰσχυρῶς συνταρακτικὸν τέλος τοῦ Τριστάνου καὶ τῆς Γζόλδης.

Αἱ μηχανογραφαὶ τῶν φθονερῶν ἐξηνάγκασαν τὸν Βάγνερ ν' ἀποσυρθῆ εἰς τὴν ἐξοχὴν παρὰ τὴν Λυκέρνην, χωρὶς ὅμως νὰ χάσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ ἄλλοτε πρίγκιπος καὶ τώρα Βασιλέως τῆς Βαυαρίας. Ἐκεῖ συνέθεσε τοὺς Ἄιδούς τῆς Νυρεμβέργης ἔργον κατέχον ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν συνολικὴν βαγνερικὴν παραγωγὴν.

Οἱ Ἄιδοι τῆς Νυρεμβέργης εἶναι κωμῳδία ἐκλεπτυσμένου ὕφους, διαπνεομένη ὑπὸ τοῦ ὑψηλοτέρου λυρισμοῦ καὶ περιλαμβάνουσα συγχρόνως σκηναὶς ἀφαντάστως γελοίας. Ἡ πᾶλη τοῦ ἐλευθέρου καὶ αὐθιγοῦ πνεύματος ἐναντίον τοῦ σχολατικισμοῦ καὶ τῆς στενότητος τῶν σχολικῶν κανόνων ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ἔργου τούτου, τοῦ μόνου ἐκ τῶν τοῦ Βάγνερ μὲ ἱστορικὴν βᾶσιν. Ἡ μουσικὴ, πλουσιωτέραν τῆς ὁποίας οὐδέποτε συνέθεσεν ὁ Βάγνερ, προσλαμβάνει διαδοχικῶς ὕφος λαϊκόν, σχολαστικόν, λυρικόν καταπλήσσουσα μὲ τὸ πολυμήχανον καὶ τὸ ἀνεξάντλητον τῶν συνδοιασμῶν.

Ἀναλαμβάνων τὴν σύνθεσιν ἔργου τῶν διαστάσεων τῆς τετραλογίας ὁ Βάγνερ ἔβλεπεν ὅτι ὑπὸ τὰς συνθήκας σκηναὶς συνθήκας, ἢ παραστάσεως τοῦ ἥτο ἀδύνατος. Τὸ προσφιλέστερον ὄνειρόν του ἦτο ἡ ἀνέγερσις θεάτρου πληροῦντος τοὺς ὄρους, τοὺς ὁποίους ἐπέβαλλον οἱ τολμηροὶ νεωτερισμοὶ τοῦ ἔργου. Ὡς πρότυπον προέβαλλε τὰς παραστάσεις τῶν ἑλληνικῶν τραγωδιῶν, αἱ ὁποῖαι γινόμεναι ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, εἰς ὠρισμέναις ἡμέραις καὶ με-

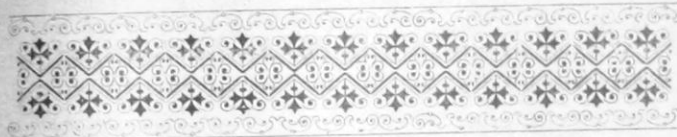
τὰ μακρὰ διαλείμματα ἐνεῖχον χαρακτῆρα ἐπίσημον. Ἡ πολυτιμὸς ὑποστήριξις τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας καὶ εἰς περίπτωσιν ταύτην ἐξήγαγε τὸ σχέδιον τοῦ Βάγνερ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἡμαιρῶν. Τὸ θέατρον ἀνηγέρθη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς πόλεως Bayreuth ἐν μέσῳ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δασῶν, συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ καλλιτέχνου. Ἡ διοργανώσις τῶν παραστάσεων, αἱ ὁποῖαι παρ' ὀλίγον θὰ διακόπτοντο, διότι, παρ' ὄλον τὸν θόρυβον τὸν δημιουργηθέντα περὶ αὐτὰς εἰς σύμπασαν τὴν Εὐρώπην, δὲν κατωρθώθη νὰ συγκεντρώσῃ τὸν ἀρχικῶς ὑπολογισθέντα ἀριθμὸν θεατῶν, δὲν ἀπερρόφησεν ἐντελῶς τὴν δραστηριότητα τοῦ Βάγνερ. Τὰς κυριωτέρας ἀσχολίας του ἀπετέλεσεν ἡ συγγραφή φιλοσοφικῶν διατριβῶν καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ τελευταίου δράματός του, τοῦ Πάρσεφαλ, παρασταθέντος εἰς Bayreuth, τῷ 1882.

Ἡ πράξις τοῦ Πάρσεφαλ ἐκτυλίσσεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἱπποτικῆς ἀδελφότητος τοῦ Γκράαλ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφυλάσσετο τὸ Ἅγιον Ποτήριον. Αἱ δύο σκηναὶ τοῦ ναοῦ μὲ τὴν τελετὴν τῆς θυσίας ἐπραγματοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ ἀπὸ δραματικῆς, πλαστικῆς καὶ μουσικῆς ἀπόψεως μὲ ἄγνωστον εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ χρονικά μεγαληπρέπειαν. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς μεγάλης Παρασκευῆς διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Βάγνερ ἐδέχθη τὴν πρώτην ἔμπνευσιν τοῦ ἔργου, εἶναι ἀσυλλήπτου κάλλους. Εἰς τὸν Πάρσεφαλ ὁ Βάγνερ κατώρθωσε νὰ ἀποκρυσταλλώσῃ ὑπέροχα τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν μυστικὴν ἀπάθειαν ἐκεῖνων, τῶν ὁποίων ἐμπνέει ἡ κατανωκτικῶς μεγαλοπρεπεὶς ἐβδομάς τῶν Παθῶν, καὶ γενικῶς νὰ προσδώσῃ συναρπάζουσαν ἄλλην εἰς τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας.

Ἡ Βάγνερ ἐσχόπευε νὰ διοργανώσῃ σειρὰν παραστάσεων εἰς Bayreuth καὶ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὅτε ἀπέθανεν αἰφνηδῶς, τῷ 1883 ἐν Βενετίᾳ, εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἔτων (1813-1883). Ἐν τούτοις αἱ παραστάσεις ὄχι μόνον δὲν

διεκώπησαν ἀλλ' ἤρχισαν νὰ προσελκύουν πλῆθος ἀπειρον προσκυνητῶν ἀπὸ τὰ τέσσαρα πέρατα τῆς γῆς, διὰ ν' ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ ἐπιβολὴ καὶ ὁ θρίαμβος ἔργων μεγάλης πνοῆς, τιτανείων, ἀκαταλήπτων διὰ τὸ περιβάλλον καὶ τὴν ἐποχὴν των ὡς τοῦ Βάγνερ, εἶναι δημιουργήματα τοῦ Χρόνου, ὁ ὅποιος, ὅπως λέγει ὁ Voltaire, «καταβροχθίζει ὅ,τι εἶναι μικρόν, καὶ ζωογονεῖ ὅ,τι εἶναι μέγα».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Ο ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

Περὶ τοῦ Δομενίκου Θεοτοκοπούλου, τοῦ Ἑλλήνος καλλιτέχου τῆς Ἀναγεννήσεως, ἡ κριτικὴ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποφανθεῖ τελειωτικῶς. Ἡ ταραχώδης δόξα τὴν ὅποιαν τοῦ ἐδημιούργησαν οἱ σύγχρονοί του, ἡ παράδοσις τοῦ τρελλοῦ καὶ λησιμονημένου ζωγράφου, ἡ ἐπικρατήσασα κατὰ τοὺς κατόπιν αἰῶνας, τέλος ἡ σημερινὴ ἀπότομος παλινόρθωσις ἢ θέτουσα κατὰ τινὰς αὐτὸν ἴσως καὶ ὑπεράνω Ραφαήλου καὶ Μιχαήλ Ἀγγέλλου, ἀλληλοσυγκρούονται τόσον ὥστε ὁ σχηματισμὸς γνώμης γενικῆς νὰ εἶναι τελείως ἀδύνατος ταύτην τὴν στιγμὴν.

Πάντως εἰς μερικὰ σημεῖα ἡ ἀλήθεια εἶναι βέβαιος, ὁ Θεοτοκόπουλος δὲν ἀνήκει εἰς οὐδεμίαν ἐποχὴν ἀπὸ ὅσας παρουσιάζει ἕως σήμερον ἡ τέχνη. Αὐτὸ τοῦλάχιστον μᾶς λέγει ἡ κριτικὴ ἢ ὅποια ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἐννοήσῃ. Ἀνήκει λοιπὸν ἄραγε εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἐποχὴν καλλιτεχνικῆς ἀναστατώσεως; Θὰ ἦτο θετικότερον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ὁμαλότης θὰ ἐχρηιάζετο περισσότερον διὰ τόσον δύσκολον κριτικὴν. Πάντως ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀόριστα ὑπάρχουν καὶ θετικὰ γνωρίσματα τὰ ὅποια φανερόνουν ὅτι παρὰ τὸ ἀκατανόητόν του, ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τῆς ἐλληνικῆς τέχνης κατὰ τὴν Μεγάλην Ἀναγέννηση.

σιν δὲν ὑπῆρξε κατώτερος τῶν συγχρόνων του καὶ τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ Κυριάκος ἢ λατινικότερον Δομένικος Θεοτοκόπουλος, γνωστός συνήθως εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον el Greco, φανερόν τὴν ἄλλως ἀγνωστον διὰ τοὺς ξένους καταγωγὴν του, ἐγεννήθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης περὶ τὰ 1548. Τῆς ζωῆς του γνωρίζομεν μᾶλλον τὰς γενικὰς γραμμὰς καὶ ἢ ἐλλειψίς συστηματικῆς βιογραφίας εἰς πολλὰ σημεῖα δὲν ἐπιτρέπει τὴν βεβαιότητα. Δὲν γνωρίζομεν τίποτε περὶ τῆς οἰκογενείας του, οὔτε περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Κρήτης ἢ ὅποια ἄλλωστε κατεΐχετο τότε οὐκ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλλὰ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. Ἡ παράδοσις τὸν στέλλει εἰς Βενετίαν χάριν σπουδῶν. Καὶ ἐὰν ἀκόμη εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ τάλαντον τοῦ καλλιτέχνου ἐμορφώθη εἰς τὴν πόλιν ταύτην, τίποτε δὲν ἐπιβεβαιεῖ ὅτι ὑπῆρξε κατ' εὐθείαν μαθητὴς τοῦ Τιτιανῶ καὶ τοῦ Τιντορέττου καθὼς ἢ παράδοσις τὸ θέλει. Πάντως οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τῆς Βενετίας ἐξήσκησαν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροὴν ἢ ὅποια γενικῶς ἀναφαίνεται εἰς τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ καλλιτεχνικοῦ βίου του καὶ ἢ ὅποια φανεροῖσι ὅτι ἐὰν δὲν ἐδιδάχθη ὑπ' αὐτῶν κατ' εὐθείαν τοὺς ἐμελέτησε μόνος του καὶ μόνους αὐτούς. Κατὰ τὸν κατοπινὸν βίον του μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως εἰς Ἰσπανίαν, δηλ. περίπου ἀπὸ τοῦ 1565 μέχρι τοῦ 1575, συναντῶμεν τὸν Θεοτοκόπουλον περιοδεύοντα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, κυρίως ἐν Ρώμῃ καὶ Νεαπόλει. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὅπου ἐλάμβανε χώραν ἢ συνάντησις τῆς Ἰταλικῆς καὶ Ἰσπανικῆς τέχνης, φαίνεται ὅτι ἀπεφασίσθη τὸ ταξίδιον τῆς Ἰσπανίας δι' ἀγνώστους λόγους καὶ αὐτό.

Ὁ Θεοτοκόπουλος ἐγκατέλειψε τὴν Ἰταλίαν διὰ τὸ Τολέ-

δον. Δὲν γνωρίζομεν τοὺς λόγους τῆς προτιμήσεως τῆς πόλεως ταύτης ἢ ὅποια ἐπὶ τέλος παραβαλλομένη πρὸς τῶσας ἄλλας δύναται καλλιτεχνικῶς νὰ θεωρηθῆ δευτερευούσα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκεῖ ὁ καλλιτέχνης ἤκμασε, ἐκεῖ τὸ 1625 ἀπέθανε γνωστός καὶ ἐνδοξός. Εἰς τὸ Τολέδον ἐφθάσεν ὁ Greco καθὼς εἶπομεν κατὰ τὸ 1575. Ἀνελάμβανε ἀμέσως τὸ μέγα ἔργον του τοῦ ἱεροῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δομενίκου τοῦ Εὐσεβούς καὶ τὴν σύνθεσιν του «ἢ διανομὴ τοῦ ἱεροῦ χειτῶνος», σύνθεσιν τελείως τιτανικήν. Ἀρκετὰ ὀξεῖαι συζητήσεις ἀνεφύησαν περὶ τὸ ἔργον τοῦτο, τόσον διὰ μερικὰς λεπτομερείας θεωρηθείσας πολὺ ρεαλιστικὰς ὅσον καὶ διὰ τὴν ἄστον, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, εἰσοδὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῶν τριῶν Μαριῶν. Ἐν ἄλλο ἔργον ἐξήτήθη ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Φιλίππου β', κατὰ τὸ 1581, διὰ τὸ παρεκκλήσιον τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἑσκουριάλ «τὸ μαρτήριον τοῦ ἁγίου Μαυρικίου. Εἶναι ἢ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ Θεοτοκόπουλος ἀντικαθιστᾷ τὴν Βενετικὴν παλέτταν διὰ τῆς ἑκτοῦ ἰδικῆς του ἀσθητῆς παλέττας κεκαλημμένης μόνον ἀπὸ λευκὸν καὶ μαῦρον, κίτρινον τῆς γῆς, κόκκινον κτυπητὸν καὶ κόκκινον βαθύ, πολὺ ὀλίγον κυανοῦν καὶ ὅπου κυριαρχεῖ ἢ συνήθεια τοῦ νὰ μηκύνωνται αἱ διαστάσεις τῶν προσώπων του. Τὸ ἔργον δὲν ἤρρεσε φαίνεται εἰς τὸν βασιλέα ὁ ὅποιος καὶ τὸ ἄφησεν εἰς τὸ σκότος. Τρία ἔτη ἀργότερον (1584), ὁ καλλιτέχνης ἐξετέλει κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τολέδου διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ τῆς πόλεως ταύτης, τὸν «Ἐνταφιασμὸν τοῦ κόμητος d'Orgaz», τὸ κράτιστον τῶν ἀριστουργημάτων του καὶ ἴσως ἐν τῶν κρατίστων ἀριστουργημάτων τοῦ 16ου αἰώνος.

Ἐγ γένει εἰς τὸν Θεοτοκόπουλον χρεωστούμεν περὶ τὰς 115 εἰκόνας μεταξὺ τῶν ὁποίων μία Ἀνάληψις (1600) εὐρισκομένη εἰς τὸ Ἑσκουριάλ, εἰς «Χριστὸς ἀποθνήσκων εἰς

τὰς χεῖρας τοῦ Πατρὸς» καὶ πλῆθος προσωπογραφῶν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Πράδο ὁ Λαγκῶν (1612) εὐρισκόμενος ἐν Μονάχῳ. «Ὁ γάμος τῆς Παναγίας» καὶ ἡ «Γέννησις» εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ρουμανίας ἐν Βουκουρεστίῳ ἢ αὐτοπροσωπογραφία τοῦ καλλιτέχνου ἐκτελεσθεῖσα τὸ 16^{ον} ἔργον ὑπερέχον τῶν προσωπογραφῶν του ἐν γένει εἰς τὰς ὁποίας καὶ ὑπῆρξε μέγας.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ greco προσέθεσεν εἰς τὸ τάλαντον τοῦ ζωγράφου ἀνωτέραν ἀξίαν ἀρχιτέκτονος καὶ γλύπτου. Εἶναι κατὰ τὴν παράδοσιν πάντοτε ὁ συνθέτης τῶν σχεδίων τοῦ Anuntamiento τοῦ Τολέδου καὶ τοῦ ναοῦ τῶν Φραγκιστιανῶν τοῦ Plescos καθὼς καὶ ὁ γλύπτης ὠραίων νεκρικῶν ἀγαλμάτων τοῦ μοναστηρίου τούτου. Φαίνεται ὅμως πραγματικῶς εἰς τὴν ζωγραφικὴν κυρίως νὰ ἐπεδόθη ὁ Θεοτοκόπουλος. Καὶ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐν αὐτῇ τὸν ἰδρυτὴν τῆς μεγάλης ἰσπανικῆς σχολῆς. Ὁ Pedro, ὁ Lopez, ὁ Loarte, ὁ Diego de Astor, ὁ Luis Tristan ὑπῆρξαν μαθηταὶ του.

Ὀλίγοι εἶναι οἱ μεγάλοι καλλιτέχνη οἱ ὅποιοι ἔχουν νὰ παρουσιάσουν βίον τόσον ὀμαλὸν καὶ τόσον μονότονον, τόσον παραδεδομένον εἰς τὴν τέχνην, τόσον περιορισμένον εἰς τὰ στενὰ ὅρια τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ ἐργαστηρίου. Οὐδεμία περιπέτεια κατὰ τὴν ταραχώδη ἐκείνην ἐποχὴν, οὐδὲν αἰσθημα ἐκτὸς τῆς λατρείας τῆς τέχνης. Καὶ ὅμως μέσα εἰς τοὺς τέσσαρας ἐκείνους τοίχους, μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὴν κριτικὴν, ὁ καλλιτέχνης γνωρίζει τὴν ἀξίαν του. Καὶ δὲν τὸ κρύπτει. Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολικόν, τὸ νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ σημερινὴ θεωρία, ἡ ὑπεράνω Μιχαήλ-Ἀγγέλου ὑπῆρχεν ἤδη εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ὁ ἴδιος ἔλεγε κατηγορηματικῶς: «Ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος δὲν γνωρί-

ζει νὰ ζωγραφίσῃ».

Καὶ τοιοῦτος βεβαίως ὑπῆρξεν ὁ ἄνθρωπος ὁ καλλιτέχνης ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθῇ τελείως ἀφοῦ δὲν ἠννοήθη ἀκόμη. Εἶναι ἄραγε ὁ Greco ὡς θέλουν νὰ τὸν παραστήσουν οἱ σημερινοὶ, πρόδρομοι τῶν φουτουριστικῶν σχολῶν τοῦ αἰῶνος μας; Ἴσως αὐτὸ μᾶς ἀποδεικνύει ἡ τέχνη του περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Γάλλος κριτικὸς Vauvenargues.

«... Ἡ διαίρεσις τῆς εἰκόνος ἔχει γεωμετρικὴν σαφήνειαν. Ἡ συνοχὴ συντελεῖται μεθοδικῶς. Οἱ ὄγκοι ἐκφράζονται διὰ τοῦ φωτὸς καὶ ἡμίφωτος, τὰ ὁποία χρησιμοποιούνται ἐντατικῶς. Τὸ χρῶμα καὶ εἰς τὰς ὀξυτέρας σχέσεις του δὲν ἐντοπίζεται καθὼς συμβαίνει μὲ τὸν Τιτιανόν, καὶ δὲν κλονίζεται ἰσορροπίαν τοῦ ὄγκου. Ὁ Greco εἶναι ζωγράφος τῶν χρωμάτων, ὁ δὲ Μιχαήλ-Ἀγγελος εἶναι ζωγράφος «χωρὶς χρῶμα». Ὁ Τιτιανὸς εἶναι φωτόχρωμα. Ἐν σύννεφον, ἐν πτερὸν ἀγγέλλου συνεχίζου ἀμειώτως διὰ μέσου τῆς εἰκόνος τὰς ρυθμιστικὰς γραμμὰς τῆς συνθέσεως. Τὰ μακρινὰ ἀντικείμενα, τὰ φευγαλέα ἀντικείμενα, ἐπαναφέρονται ὀρθωτικῶς εἰς βραεῖς ὄγκους, μέσα εἰς τὸ σχέδιον τῶν μορφῶν. Ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἡ ὁποία προσδίδει εἰς τὴν εἰκόνα τὴν πυκνότητά της, εἶναι ὅτι ἀκριβῶς ἐπεζητεῖ ὁ Σεζάν καὶ οἱ ἀκριβῶς ἐπιζητεῖ σήμερον ὁ καλὸς κυβισμὸς ἐν τῇ τέχνῃ». Πάντως ἀνεξαρτήτως τῶν μεθόδων καὶ τῆς ἀξίας τοῦ Θεοτοκοπούλου ὡς προδρόμου, ὁ καλλιτέχνης ὑπῆρξε μέγας. Μέγας ἀποδεικνύων τὸ ἀστείρευτον τῆς ἑλληνικῆς τέχνης τῆς πάντοτε καὶ εἰς ὅλα περιβάλλοντα, ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγίου μέχρι τῶν μοναστηρίων τῆς Ἰσπανίας, κρατούσης ἐὰν ὄχι τὴν πρώτην, τοῦλάχιστον μίαν ἐκ τῶν πρώτων θέσιν. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀντίληψις ἡ ἔχουσα ἀνάγκην τῶν ὀλιγοτέρων ἀποδείξεων.

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΓΑΛΛΙΑΣ

Καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἀνατολή διαρκῶς ἐν ἐξεγέρσει προκλι-
λει τὴν ἀνησυχίαν τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ νεωτέρα Ἑλλάς ὀλί-
γον ἔλειψε ὅπως ἡ ἀρχαία νὰ συνδέτῃ τὴν ἱστορίαν ὁλοκλή-
ρου τοῦ κόσμου μετὰ τὴν ἰδικήν της, θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως
ἐνδιαφέρον νὰ περιφέρωμεν τὰς ἀναμνήσεις μας καὶ τὸν θυ-
μασμόν μας διὰ μέσου τῶν πολυπληθῶν ἑλληνικῶν ἀποικί-
ων αἱ ὁποῖαι ἔμειναν ζῶσαι καὶ σαφῶς χαρακτηριζόμεναι εἰς τὰς
ἀκτὰς τῆς Νοτίου Γαλλίας.

Ἐὰν ἤθελέ τις νὰ ἀνεύρη τὰς ἀρχὰς τῶν ἑλληνικῶν μετα-
ναστεύσεων θὰ προσέτρεχεν εἰς τὴν ἀτμώδη φαντασίαν τῶν
πρώτων ἐποποιῶν καὶ τῆς χρυσοῦς μυθολογίας. Εἶναι βέβαι-
ον ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οἱ τῶν παραλίων τῆς Ἀνατο-
λῆς κάτοικοι, ὅσον καὶ οἱ τοῦ Ἀρχιπελάγους ἠδυνήθησαν νὰ
ἀντιμετωπίσωσιν τὰ κύματα ἐπὶ ἐσκαμμένων κορμῶν καὶ
ἐγνώρισαν κυρίως τὴν τέχνην τοῦ ὀδηγεῖν τὰς σχεδίας
ταύτας διὰ τῶν ἰστίων ἢ τῶν κωπῶν πρᾶσειλικύσθησαν πρὸς
τὴν χώραν ταύτην τὴν μυθικὴν ὅπου ὁ ἥλιος ἔδουε μετὰ
χρῶματα βύσσου καὶ χρυσοῦ. Ταχέως εἶχον ἀντεπεξέλθει τὸ
πέλαγος τὸ διεσπαρμένον μετὰ νήσους ὅπου ἐφαίνετο ἡ αὐγή.
Ἡ ἀσιατικὴ ὄχθη ἂν καὶ ἔγμε διαφόρων προκλητικῶν πα-
ραδόσεων, δὲν ἐσχημάτιζε παρ' ἀσήμαντην κέντρον ὁμοφύ-
λων λαῶν. Τὸ μόνον ταξίδιον ὅπερ ἐφαίνετο μάλλον τολμη-
ρόν, πρὸς ἀνατολὰς, τὸ ὁποῖον δὲν ἐξῆλθεν ἐκ τῶν ὄριων τῆς
τότε ἀπεράντου μερίδος τῆς γῆς, ἦτο τὸ τῆς Ἀργοῦς ἥτις
διεκπεραιωθείσα τὸν Βόσπορον ἔφθασε μέχρι Κολχίδος.

Ἄλλὰ τοῦναντίον πόσον ἐφαίνοντο ἀπομεμακρυσμένοι, συ-
νάμα ὅμως καὶ προκλητικαὶ δι' αὐτό, αἱ ὄχθαι ἐπὶ τῶν
ὀποίων κατήρχετο ὁ ἥλιος. Ἡ Ἑσπερία ἢ λέξις αὕτη ἐπα-
νήρχετο πλειστάκις διὰ τῶν παραδόσεων, τῶν ποιημάτων
καὶ τῶν ἑλληνικῶς συγγραμμάτων καὶ ἡ καλοῦντες μετὰ αὐτό
τὸ ὄνομα τὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἢ καὶ
τὴν μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Ἰσπανίας χώ-
ραν, πάντοτε περιτριγύριζον τὴν λέξιν ταύτην μετὰ νεφέλην
ποικιλοτρόπου φαντασίας. Αὐτὸς ὁ μῦθος τοῦ Ἡρακλέους δὲν
εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀφήγησις καλλωπισθεῖσα διὰ τῆς
ἀνθρωπίνης φαντασίας τῶν ἐξ Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν
μεταναστεύσεων.

Δύο λαοὶ συνετέλεσαν εἰς τοῦτο οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Ἑλ-
ληνες. Ἄλλ' οἱ Φοίνικες, ἀξιοθαύμαστοι ἔμποροι ξένοι ὅμο-
εις τὰς λεπτότητας τῆς τέχνης καὶ τῆς χάριτος τοῦ πολιτι-
σμοῦ, ἠρκοῦντο νὰ ἐγκαθιστῶσιν ἐμπορικὰ καταστήματα
ἐκεῖ ὅπου ἀπεδιβάζοντο. Ἄν ἤλλασαν τὰ προϊόντα τῶν μετὰ
τῶν κατοίκων τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ ἐπέστρεφον φέροντες
τὴν εἰρηνικὴν τῶν λείων, χωρὶς νὰ ἀφίουν ἐκεῖ παρὰ μόνον
τὸν χρυσὸν τῶν νομισμάτων τῶν.

Οἱ Ἑλληνες ὅμως, ἀντιθέτως, οὔτινες ἦλθον μετὰ τοὺς
Φοίνικας ἔφερον τοὺς θεοὺς τῶν, τὰ παιγνιδία τῶν, τὰς ἐορ-
τάς, τὴν χάριν καὶ τὴν χαρὰν. Εἰσῆρχοντο εἰς τὴν ζωὴν
τῶν λαῶν μετὰ τὸ μειδιάμα τῶν, τὴν εὐκόλον εὐγλωττίαν
καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ τὰ πάντα ἐννοεῖν καὶ τὰ πάντα
καλλωπίζειν. Ἰδοὺ διατὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιρροή ἐμείνεν ἄσθε-
στος καὶ μόνη μεταξὺ τῶν λαῶν. Τῇ ἀληθείᾳ οἱ Ἑλληνες
μόνον ἔμειναν ἐκεῖ. Οἱ ἄλλοι ἀφοῦ ἴδρουν τὰ ρηθέντα κα-
ταστήματα διαρκεῖς ὕψους καὶ τῆς τῶν ἐφημέρων προϊόντων
ἄτινα ἐπώλουν, ἔφρευγον. Οἱ Ἑλληνες ἐσχημάτιζον ἀποικίας
ὅπου ἔζων οἱ ἴδιοι φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν πολιτισμόν τῶν.

Αἱ μάλλον διάσημοι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἶναι ἐκεῖναι τὰς
ὁποίας οἱ Φωκαεῖς ἴδρυσαν ἐπὶ τῆς μεσογειακῆς ὄχθης ἣν

ἐκατόκουν τότε οἱ λίγειρες. Τούτων τῶν ἀποικιῶν ἡ μάλ-
λον σπουδαία, ἡ μᾶλλον ἀκμάζουσα κυρίως, ἐκείνη τῆς ὁποί-
ας ἡ ἐπίδρασις οὐδέποτε ἠλλαττώθη, εἶναι ἡ Μασσαλία. Αἱ
ἐπίσημοι πόλεις, αἵτινες ἄλλοτε εἰς τὰς ὄχθας τῆς Μεσογείου
ἠμιλλῶντο πρὸς τὴν Φωκαϊκὴν εἰσὶν ἐρειπωμένοι. Τῆς Καρ-
χηδόνας καὶ Τύρου μένει μόνον τὸ ὄνομα. ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ
Ἀρχιμήδους δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παρακμὴν τῶν
Συρακουσῶν. Ἡ Μασσαλία ὅμως ἐξακολουθεῖ καλύπτουσα
τὴν θάλασσαν διὰ τῶν πολυαριθμῶν αὐτῶν πλοίων. Ἡ ῥω-
μαϊκὴ κατάκτησις, αἱ λεηλασίαι τῶν βαρβάρων, ἡ ἀναρχία
τοῦ μεσαίωνα, ὅλαι αὐταὶ αἱ μάστιγες αἵτινες πολλάκις ἀπε-
δεκάτισαν τοὺς δραστηρίους αὐτοὺς υἱούς, ἡ μακρία τῶν ἀν-
θρώπων καὶ ἡ ἀργὴ τοῦ οὐρανοῦ, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ παρεμ-
ποδίσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θαυμαστῆς εὐδαιμονίας τῆς. Τὸ
εὖρον πῦρ εἰκὼν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, κομισθὲν ἐκ τῆς
ἀρχαίας Φωκαίας εἰς τὴν ἐστίαν τῆς Μασσαλίας διὰ τῶν
μικρῶν πεντηκοντόρων, εἶναι πάντοτε ἀνημμένον ἐν αὐτῇ.
Αἱ ἀληθεῖς ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, ἐκεῖναι τῶν ὁποίων ὁ χαρα-
κτηρισμὸς καὶ ἡ γραφικότης διετηρήθησαν διὰ μέσου τῶν
αἰῶνων εἶναι οἱ λιμένες ἐκεῖνοι οἵτινες ἐκτίσθησαν εἰς τὴν
παραλίαν τοῦ νότου. Ἰδοὺ ἡ Νίκαια, ἡ πόλις τῆς Νίκης, τῆς ὁποί-
ας ἡ ὠραιότης ἀνέρχεται μέχρι τῶν πρώτων χρόνων τῶν φοι-
νακῶν καὶ φωκαϊκῶν μεταναστεύσεων. «ὦ! ἐξαίσια ἀκτὴ!
ὅπως τὴν ὠνόμασαν πλέον. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι σὲ εὖρομεν
σήμερον καὶ ἰδοὺ ὅπου ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἡ ἀρχαιολογία μᾶς
ἀποκαλύπτει ὅτι περίφημοι πόλεις ἤνθουν ἄλλοτε πλησίον
τῶν ἀφριέντων κυμάτων σου δύο χιλιάδες χρόνια πρὶν οἱ
πλούσιοι ἀποκτήσουν τὴν συνήθειαν νὰ πηγαίνουν νὰ ρίπ-
τουν «κομρεττί» εἰς τὴν Νίκαιαν ἢ νὰ χάνουν περιουσίας
εἰς τὰ Μόντε-Κάρλο. Ἡ Ἀντίπολις, ἡ Ἀγάθη (Agde) ἡ
πόλις ἡ ἀφιερωμένη εἰς τὴν καλὴν Τύχην, ἥτις ἐξ ὅλων τῶν
ἄλλων ἀποικιῶν εἶναι ἡ μόνη ἡ συσσωρευσασα τὰ ἔχνη τῆς
φυλῆς τῆς. Καὶ τόσαι ἄλλαι διεσπαρμέναι ὡσὰν κεκρυμμένοι

μικραῖται ἀνὰ τὰς εὐφόρους πεδιάδας τῆς Νοτίου-πόσον μᾶς
ἐνθυμίζουσι τὸ παρελθὸν μὲ τὰς χρυσαῖς ὑπὸ τὸν ἥλιον οἰκί-
ας των, φέρουσαι ἐπὶ τῶν πετρῶν καὶ τῶν ὀροφῶν τὰ ἔχνη
τῶν αἰῶνων, αἱ περισσότεραι ἐκτισμέναι εἰς τὴν κατωφέρει-
αν πορφυροῦχων βράχων, μὲ στενοὺς δρομίσκους ὅπου συνω-
θεοῦνται ἐπὶ τῶν κατωφλίων τῶν θυρῶν παιδία ἀνυπόδητα
καὶ γυναικες μὲ γαλανὰ μάτια!»

Ἄλλ' ἄς ἐλθωμεν εἰς τὰς μᾶλλον διασήμευς: τὴν Μασ-
σαλίαν πρωτεύουσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν Ἀρλὴν μητρόπο-
λιν τῆς Γέχνης.

Ἡ Μασσαλία! αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα ὑπενθυμίζει ὅλην τὴν
Μεσόγειον. τὸ φῶς τῆς, τὴν χαρὰν, τὴν κίνησιν, τὸν γαλα-
νὸν οὐρανὸν καὶ αὐτὸν τὸν εὐθυμον λαὸν ὅστις ἦλθεν ἀπὸ
ὅλα σημεῖα τῆς μεγάλης ἑλληνορωμαϊκῆς λεκάνης. Σύγ-
χρονοὶ τινες ἱστορικοὶ προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἡ
Μασσαλία ἦτο, ὡς καὶ αἱ περισσότεραι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι,
κατ' ἀρχὰς Φοινικικὸς λιμὴν. Μέχρι τοῦδε δὲν ὑπάρχουν ἀρκεταὶ
ἀποδείξεις διὰ νὰ κρίνῃ τις. Ἀλλὰ πόσον εἶναι προτιμότερα
ἢ ὠρεῖα ἱστορικὰ τοῦ Φωκαῶς κούτου Εὐξένου τοῦ ὁποίου
τὸ ὄνομα συνδέεται μὲ τὴν Ἰδρυσιν τῆς ἀποικίας!

Τὸ 600 ἔτος πρὸ Χριστοῦ οὗτος προσορμίζεται κατ' ἀνα-
τολάς τοῦ Ῥοδανοῦ εἰς τὴν χώραν γαλλικῆς τινὸς φυλῆς
τῶν Σηγοβρίγων, τῶν ὁποίων ὁ ἀρχηγός, καλούμενος Νάν-
νος, ἐμελλε νὰ νυμφεῖται τὴν θυγατέρα του. Ὁ Νάννος ὑπε-
δέχθη τοὺς ξένους ἐκείνους μετ' εὐλοκρινείας, διέταξε δὲ καὶ
τοὺς πρέθηκιν κυνήγιον καὶ χόρτα ἐψημένα, ἅτινα ἦσαν ἡ
τροφὴ τῶν Ἰλακτῶν καὶ τῶν Λιγύων τῆς χώρας ἐκείνης. Ὅτε
ἐτελείωσε τὸ γεῦμα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Νάννου εἰσέρχεται εἰς
τὴν αἴθουσαν τοῦ συμποσίου. Κατὰ τὰ ἱβηρικὰ ἔθιμα πᾶσα
παρθένος ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ τὸν μνηστῆρα αὐτῆς προσφέ-
ρουσα αὐτῷ ποτήριον. Ἡ θελκτικὴ νεᾶνις, χωρὶς νὰ δεῖξῃ τὸν
ἐλάχιστον δισταγμὸν, διευθύνεται πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ξέ-
νων, καὶ ὠθυμένη, ὡς ἐλλόγως ἐνόμισε ὁ πατήρ αὐτῆς ὑπό

θείας ἐμπνεύσεως προσφέρει ἐρυθριῶσα τὸ ποτήριον πρὸς τὸν Εὐξενον τοῦ ὁποίου ἐγένετο σύζυγος ὑπὸ τὸ ἐμφραντικὸν ὄνομα Ἀριστοξένη.

Ὁ Στράβων, ὁ Ἐκαταῖος καὶ μέγας ἀριθμὸν ἀρχαίων ἱστορικῶν μᾶς φέρουν αὐτὴν τὴν παράδοσιν, δικαίᾳ νὰ μὴν τὴν δεχθῶμεν;

Γεννηθεῖσα ἐκ τῆς αὐτομάτου ἐκλογῆς νεάνιδος ἡ Μασσαλία φαίνεται λαβοῦσα δῶρον αἰωνίας νεότητος. Συνάμα ὁμως τὴν ἐπικράτησιν αὐτῆς ὡς λιμένος, ἐτέρα ἀποικία ἐγεννήτο παρ' αὐτὴν ἣτις ἐμελλε νὰ ἀκτινοβολῇ ἐπὶ τοῦ κόσμου διὰ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὠραιότητος τῶν μνημείων τῶν. ἡ Ἀρλη ἢ ἀρχαῖα Ἀρέλη.

Ἡ Ἀρλη, ἣτις ἰδρύθη ὑπὸ Φωακῶν τῆς Μασσαλίας εἰς πολλὰ σημεῖα διέφερε τῆς γείτονός τῆς. Ἡ Μασσαλία ἦτο ἡ ζωή, ἡ κίνησις, ἡ ἀέναντος κίνησις ἐνὸς λαοῦ πλουσίου καὶ ἐπιτηδεύου εἰς τὸ ἐμπόριον, μὴ ἀφήσασα ἄλλο μνημεῖον παρὰ τὸν ἀθάνατον λαόν τῆς, καὶ τόσον βεβαία ὅτι θὰ ζήσῃ ὥστε νὰ μὴν ἀργοπορῇ διὰ νὰ σημειώσῃ τὰ ἔχνη τῆς διαβάσεώς τῆς. Ἡ Ἀρλη τοῦναντίον ἐξεπροσώπει τὴν ἀρμονικότητα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὴν σιωπηλὴν καὶ ὑψηλὴν αἴγλην τῆς Τέχνης, ἣτις θὰ συνετέλῃ ἀργότερον εἰς τὸ νὰ τὴν καταστήσῃ τὴν ἐκλεκτὴν πόλιν τῶν βασιλέω καὶ αὐτοκρατόρων.

Καὶ τώρα ἀκόμη, δὲν γνωρίζει τις ποῖα ἐκ' τῶν δύο τούτων πόλεων μᾶς θέλγει περισσότερον, διότι εἰς ἀμφοτέρας ἀναζῆ ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ εἰς τὰς χαρακτηρισίζουσας αὐτὴν κίνησιν καὶ κάλλος. Καὶ ἐνώπιον τῆς μελαγχολίας τῶν μνημείων τῆς Ἀρλης ὅσον καὶ τοῦ θορύβου τῶν ὁδῶν τῆς Μασσαλίας, ἐξανίσταται τις σκεπτόμενος πόσον ἰσχυρὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐλληνικὴ ἐπιρροὴ εἰς πάντα τὰ δημιουργήματα αὐτῆς ἀφοῦ κατόπιν διτχιλίων χρόνων ἐπαναυρίσκομεν εἰς τὰς δύο ταύτας πόλεις ὅλην τὴν χάριν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς φυλῆς μας.

Εἶναι ἀρκετὰ ἐκφραστικὸς ὁ ὕμνος τοῦτος πρὸς τὴν ἀθά-

νατον Ἑλλάδα τοῦ φιλέλληνος J. Carrère :

« Ποσάκις, λέγει, ἔμεινα ἐκθαμβὸς πλήρης γλυκείας μελαγχολίας καὶ ὑψηλῆς συγκινήσεως εἰς τὴν χώραν ταύτην « τοῦ φωτός! Ἦκουσα νὰ ψάλλονται ᾠδαί τε καὶ εἶδον νὰ « κοκκινίξῃ ὁ ὀρίζων πέριξ τῶν βραχωδῶν ὀρέων ὁμοίων εἰς « τὰ ὕψη τοῦ Παρνασσῦ καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἔσχον « τὴν παρὰίσθησιν ὅτι ἤμην εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν αἰωνίως « ζῶσαν, καὶ τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐπρα- « σίνιζον ὑπὸ τὸν ἥλιον ».

Δὲν ἀρκεῖ ὁμως ἡ ἀπαρέθμησις τῶν διαφόρων πόλεων τὰς ὁποίας ἐκτίσαν οἱ Ἕλληνες ἀποικοί. Θὰ ἦτο ἐπάναγκος νὰ παρατηρήσωμεν μίαν στιγμὴν γύρω μας μέσα εἰς αὐτάς τὰς ἀποικίας ὅπου πάλλει ἀκόμη εἰς τὰ μάτια τῶν γυναικῶν καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἀνδρῶν τὸ ζωηρὸν φῶς καὶ ἡ ἀθάνατος ζωὴ τοῦ ἐλλησπόντου.

Τρεῖς πόλεις πρὸ πάντων φαίνονται ἐγκρύπτουσαι τὸν ἐλληνικὸν τύπον ἔτι διαμένοντα: ἡ Μασσαλία, ἡ Ἀρλη καὶ ἡ Ἀγάθη. Ἰδοὺ ποῖα εἶναι ἡ γνώμη τοῦ γάλλου ἀρχαιολόγου καὶ φιλέλληνος P. Mariéton δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδικῇ ἐπιθεωρήσει τῶν Παρισίων. « Νὰ σὰς περιγράψω « τὴν Μασσαλίαν, λέγει οὗτος! Χιλιάδες ὁδηγῶν καὶ εἰδικῶν « συγγραμμάτων τὸ ἐπραξάν πρὸ πολλοῦ. Ὁ καθείς σας « δύναται νὰ γνωρίζῃ τὰ κεντρικώτερα αὐτῆς μέρη. Ἀλλὰ « κατ' ἐμὲ ἡ ψυχὴ μιᾶς δικασήμου πόλεως εἶναι κεκρυμμένη « ὡς ἡ ψυχὴ φιλαρέσκου γυναικὸς καὶ πρέπει διὰ μέτου τῶν « χιλίων πτυχῶν τοῦ πολιτισμοῦ νὰ τὴν ζητήσῃ τις. Ἐν « λοιπὸν θέλετε νὰ γνωρίσετε τὴν ἀληθῆ φυλὴν τῆς Μασσα- « λίας μὴ περιπλανᾶσθε ἀδίκως εἰς τὰς πολησυχνάστους ἀρ- « τηρίας. Ἐπισκεφθῆτε τὰς γραφικὰς στενάς διόδους καὶ τὰς « ἀρχαίας ἀγορὰς καὶ θὰ μείνετε ἐκστατικοὶ ἐνώπιον τόπων « κλασσικῆς ὠραιότητος καὶ εὐρυθμίας: τὸ λεπτόν στενὸν « μετώπου, τὰ σγουρὰ μαλλιά ὅμοια μὲ τὰ τῶν ἀγαλμά- « των, τὴν γαλήνην τοῦ προσώπου καὶ πρὸ παντὸς μάτια

« τὰ θεῖα αὐτὰ μάτια τῆς Παλλάδος λάμποντα, ἐκφρα-
 « στικά καὶ ποικίλα ὡσάν τὴν Μεσόγειον. Ἄυτὰ τὰ ἴδια
 « μάτια, τὰ ἴδια μαλλιὰ τὰ ἐπανευθρον ὑπὸ τὸ λευκὸν κά-
 « λυμμα τῶν γυναικῶν τῆς Ἀγάθης, καὶ αὐτὸς ὁ τύπος μοῖ
 « ἐφάνη ἔτι μᾶλλον τέλειος ἐντὸς τῆς γαληνικαίας καὶ εἰρη-
 « νικῆς ταύτης πόλεως.

« Μεταξὺ τῆς Μασσακίας καὶ τῆς Ἀγάθης ἡ Ἄρλη μᾶς
 « παρουσιάζει ἐν πρότυπον μᾶλλον διασήμου ἀλλὰ πιθανόν
 « ὀλιγότερον ἄδολον τῆς ἀρχαίας καλλονῆς. Αἱ Ἀρλεσιναὶ
 « ὅμως δὲν εἶναι ἤττον ὅμοιοι μὲ τὰς θεὰς κατελθούσας ἐκ
 « τοῦ Ὀλύμπου τόσον τὸ πρόσωπόν των εἶναι εὐθύγραμμον
 « καὶ ἤσυχον, τόσον τὸ παράστημά των εἶναι οὕτως εἰπεῖν,
 « ἄϋλον. Τὰ μαλλιὰ των γύρω ἀπὸ τὸ μαρμάρينو πρόσωπο,
 « γυρισμένα ἐπάνω ἀπὸ τὸν λαιμόν των μὲ κυματισμοὺς τοῦ
 « κύκνου δίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν των, τὸ μεγαλεῖον τῆς
 « ἀθανασίας. Καὶ ἐνώπιον τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐλληνικοῦ θεά-
 « τρου. ὅσον καὶ ἐνώπιον τῶν αὐτοκρατορικῶν σταδίων εἶναι
 « ἡ ζῶσα κριτικὴ τῶν ἱστορικῶν τούτων θαυμάτων».

Ἴδού μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν περιγράφει ὁ Mariéton τὴν
 ἀποτύπωσιν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς εἰς τὰς ἀποικίας τῆς. Καὶ
 τὸ θαῦμα εἶναι ὅτι πάντα ταῦτα τὰ μνημεῖα παρέμειναν
 σχεδὸν ἀπείρακτα. Θὰ ἔλεγε τις, ὅτι αἱ τέτοιαι καλλοναὶ δικ-
 μένουσιν ἀπὸ αἰῶνων εἰς αἰῶνας διὰ τὴν ἐπιθεδικώσουσαν τὴν
 συγγένειαν τῶν δύο ὠραιωτέρων φυλῶν τοῦ κόσμου καὶ τὴν
 ἐπαναφέρουσαν τὴν λαμπρὰν ἐλληνικὴν ἀναγέννησιν τῆς ὁποίας
 ὁ Νότος τῆς Γαλλίας ἔδωκε τὴν ἀρχήν.

Καὶ πιθανόν αὔριον ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ ἐλθοῦσα μὲ τὰ κύ-
 ματα τοῦ βρέχουσιν τὴν γαλανὴν ἀκτὴν, ἐξυπνοῦσα περνών-
 τας τὰς κοιμημένας ἐστίας τῶν ἀρχαίων πρέσβων τῆς Ἄρ-
 λης καὶ διαρκῶς καλλυνομένη θὰ κάμῃ τὴν ἀναζήσῃ ἡ Εὐρώπη
 πρὸς γενικὴν χαρὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐξύψωσιν τῶν εὐγε-
 νῶν πνευμάτων.

ΠΕΡΙ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ἡ βυζαντιακὴ τέχνη, ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς, παρου-
 σιάζει σημεῖα ἀρκετὰ ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα
 παρουσιάζει ἡ βυζαντινὴ λογοτεχνία καὶ ὄχι ὀλιγό-
 τερον χαρακτηριστικὰ τοῦ βυζαντιακοῦ πνεύματος
 ἐν γένει. Ὅπως ἡ λογοτεχνία καὶ αὕτη ἔμεινε πιστῶς
 συνδεδεμένη πρὸς τὴν κλασικὴν παράδοσιν, καὶ πάν-
 τοτε εὔρε ἐν τῇ ἐπανόδῳ εἰς τὰ ἀρχαῖα θέματα, στοι-
 χεῖα ἐμπνεύσεως καὶ συνήθως ἀνανεώσεως. Καὶ
 αὕτη ἐδέχθη κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὴν
 θέλησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποτὲ δὲν κατώρθωσε νὰ
 ἐπιτύχῃ τελείως τὴν αὐτονομίαν τῆς. Καὶ ὑπῆρξε τέ-
 λος τέχνη ἐπίσημος καὶ τέχνη πολυτελείας, γεγονὸς
 τὸ ὁποῖον ἔμελλε βεβαίως νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ ὄχι σπα-
 νίως τὴν δροσερότητα καὶ τὴν ζωὴν. Δὲν ὑπῆρξεν,
 ὅμως, ὅπως γενικῶς νομιζέται, τέχνη ἀκίνητος καὶ
 μονότονος, ἀδυνατοῦσα νὰ μεταβάλλῃ μορφήν, τέχ-
 νη τέλος ἄνευ ἐφευρέσεως ἢ ὁποῖα κατόπιν στιγμι-
 αίας ἐκλάμψεως ἐπέζησε διὰ μακροῦς καὶ ἀκάρπου
 παρακμῆς, ἀρκομένη εἰς τὸ νὰ παραλαμβάνει
 ἀπροσδιορίστως μερικὸς καλλιτέχνας ἀξίας.

Ἐπὶ ἀρχαίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντιακῆς τέχνης
 περισσοτέρα ποικιλία, περισσοτέρα εὐστροφία. Κα-

τότιν μακροῦς περιόδου προετοιμασίας καὶ ἀβεβαιότητος, καθ' ἣν ἐπιτηδεῖως συνήνωσε τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν μὲ τὰ μαθήματα τῆς Ἀνατολῆς, πάντοτε ζωτικῆς ἐν Συρίᾳ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἠνθῆσε θαυμασίως κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Ἰουστιανοῦ.

Ἡ Ἁγία-Σοφία, ἀριστοῦργημα ἐπιστήμης καὶ θάρρους, σημειώνει τὸν ὑστατον βαθμηδὸν τῆς ἀκμῆς τοῦ νέου ρυθμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ χαρακτηρίζουν ἡ ἰδέα τοῦ μεγαλείου, ἡ ζήτησις τῆς ἐντυπώσεως τῆς ποικιλίας, ἡ ἀγάπη τῶν ἰσχυρῶν καὶ λαμπρῶν χρωμάτων, ἡ ἐπιθυμία τοῦ πομπώδους καὶ μεγαλειώδους, ὅτι τέλος ἀποτελεῖ τὴν ἐπιβλητικὴν ὡραιότητα τῶν μνημείων αὐτῆς τῆς περιόδου, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Θεσσαλονίκης, Sant' Apollinare ἢ τοῦ San Vitale τῆς Ραβέννης.

Ἦτο ἡ πρώτη χρυσῆ ἐποχὴ τῆς βυζαντιακῆς τέχνης. Ἄλλ' ἡ μεγάλη αὐτὴ προσπάθεια δὲν τὴν κατέβαλλε. Ἡ ἀπαράμιλλος ἀναγέννησις ἡ, εἰς τὴν ἔξοδον τῆς οἰκονομάχου ἐπαναστάσεως, συνοδεύσασα τὴν ἐποχὴν τῶν Μακεδόνων καὶ Κομνηνῶν αυτοκρατόρων, εὔρε πηγὰς ἐμπνεύσεως τὰς ὁποίας ἠγνόησεν ἡ προηγουμένη περίοδος καὶ ἐξέθεσε ἀρετὰς τὰς ὁποίας ἡ περίοδος αὕτη δὲν εἶχε γνωρίσει. Ὡς καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ τοῦ καιροῦ, ἡ τέχνη τῆς δευτέρας αὐτῆς χρυσῆς ἐποχῆς κατέχεται τελείως ὑπὸ τῶν ἐπιρροῶν τῆς πανευρεθείσης ἀρχαίας καὶ ἀνευσεβοῦς παραδόσεως. Τὸ Βυζάντιον ἐπανερχεται εἰς τὰς ἑλληνιστικὰς ἀντιλήψεις, εἰς τοὺς ἀπλοὺς καὶ ἐγγρα-

τεῖς ρυθμούς, καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτὴ τέχνη ἔχει ἀφήσει εἰς τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του, ὅπως καὶ εἰς τὰ μωσαϊκὰ τῶν ναῶν τῆς, ὅπως καὶ εἰς τὰς μικρογραφίας τῶν χειρογράφων τοῦ καιροῦ, τελειότητα σπανίας καὶ λεπτεπιλέτου πολυτελείας. Καὶ βεβαίως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Θεολογίας, ἡ τέχνη ἔλαβε συνήθως σχῆμα συμβολικόν, ἐθυσίασε πολλὰ εἰς τὸ παρουσιαστικόν, τὴν παιδαγωγίαν, τὸ σέβας πρὸς τὴν παράδοσιν ἢ ὁποία προσήμωσε τοὺς νόμους τῆς εἰκονογραφίας τῆς. Δὲν ἀπέβαλλεν ὁμως κάθε δημιουργικὴν προσπάθειαν. Συνοπτοῦμεν ἐν αὐτῇ ἐπιζήτησιν τινα τῆς ζωῆς, τῆς ἐκφράσεως καὶ κυρίως τὴν θέλησιν τῆς ἀναδημιουργίας. Παρατηροῦμεν συγχρόνως ἐν αἴσθημα τοῦ χρώματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ μᾶλλον χαρακτηριστικὸς γεωτερισμὸς τῆς ἐποχῆς. Καὶ οὕτως προαγγέλλεται ἤδη ἡ ἐξέλεξις ἢ ὁποία θὰ ὀδηγήσῃ τὴν τέχνην ταύτην πρὸς νέας κατευθύνσεις, πρὸς δευτέραν ἀναγέννησιν, τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἰδ' καὶ ἰε' αἰῶνος, τὴν λαμπροτέραν ἴσως ὅσων ἐγνώρισεν ἡ βυζαντιακὴ τέχνη.

Τὰ μωσαϊκὰ τοῦ Καχοῦ-Τζαμί, αἱ τεχνολογίαι τοῦ Μυστρᾶ, οἱ ναοὶ τοῦ Ἄθω, τῆς Μακεδονίας, τῆς Σερβίας, τῆς Ρωσσίας, ἐπιμαρτυροῦν τὴν θαυμασίαν ἀνθῆσιν τοῦ καιροῦ τῶν Παλαιολόγων. Ἐκ νέου ἡ βυζαντιακὴ τέχνη μεταβάλλει μορφήν. Γίνεται ζωσα, δραματικὴ, συγκινητικὴ καὶ ὡραία ἢ εἰκονογραφία τῆς πλουτίζεται καὶ ἀνανεώνεται καὶ

ἐν τῇ ἐκτελέσει ἢ τεχνική της, μὲ τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ ἀρμονικὸν χρωματισμὸν, γίνεται σχεδὸν ἱμπερσοσιονιστική. Σχολαὶ σχηματίζονται, διάφοροι κατὰ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἔμπνευσιν ἔργα γεννῶνται, δυνάμενα νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ καλλίτερα ἔργα τῶν ἀρχαίων ἰταλῶν εἰς τοὺς ὁποίους καὶ δὲν χρεωστοῦν τίποτε ἢ πολὺ ὀλίγα πράγματα. Λιὰ δευτέραν φορὰν κατὰ τὴν χλιετὴ ὑπαρξίν της, ἢ βυζαντιακὴ τέχνη, ἐγνώρισεν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀρχαιότητος, νὰ ἀνεύρη νέαν δύνάμιν καὶ νέας ἀναγεννήσεις.

Ἡ παράδοσις τῆς ἀρχαιότητος δὲν εἶναι ὅμως ἡ μόνη εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει ἢ βυζαντιακὴ τέχνη τὸ μεγαλεῖόν της. Πλησίον τοῦ ἑλληνιστικοῦ ρεύματος, ἐν ἰσχυρὸν ἀνατολικὸν ρεῦμα διαπερρῶ καὶ τὴν ἐμπνέει. Ἐνῶ τὸ πρῶτον, πλήρες ἀκόμη κλασικοῦ πνεύματος, τῆς δίδει τὴν ιδέαν τῶν εὐγενῶν στάσεων, τῶν συμμετρικῶν καὶ ἀπλῶν συνθέσεων ἴσως καὶ κάποιον τόνον ιδεώδους, τὸ δεύτερον τῆς φέρει ἔμπνευσιν τελείως διάφορον, περισσότερον ἐλευθέρων, περισσότερον ζῶσαν, ὀλιγότερον ἐμμένουσας εἰς τοὺς τακτικὸς σχεδιασμοὺς, πλήρης κινήσεως, πόθους, ποιητικότητος καὶ μὴ ὑποχωροῦσαν ἐνώπιον τοῦ κοινῶ ὅταν τοῦτο εἶναι ὠραῖον. Καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντιακῆς τέχνης, αἱ δύο αὗται παραδόσεις συνενώνονται ἢ ἀντιμετωπίζονται ἀναλόγως τῶν καιρῶν ἢ μία ἢ ἡ ἄλλη ἐξασκεῖ τὴν ἰσχυροτέραν ἐπιρροήν. Ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἢ Ἀντιόχεια,

ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἐπιβάλλονται ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ συχνάκις αἰφνιδίως ὑπὸ τὴν ἑλληνιστικὴν ἐπιρροήν, ἀναφαίνεται τὸ παλαιὸν ἀνατολικὸν βᾶθος, συριακόν, παλλεστινιακόν, καππαδόκιον, τὸ ὁποῖον ἐνομιζέτο λησμονηθέν. Ἐξ ὅλων τούτων καὶ ἐκ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῆς περσικῆς καὶ ἀραβικῆς Ἀνατολῆς, ἢ βυζαντιακὴ τέχνη ἀπεκόμισε πρωτότυπον μορφήν συμφωνοῦσαν μὲ τὸν ἀληθεῖ χαρακτήρα ἐνὸς λαοῦ.

Οἱ αἰῶνες κατέστρεψαν πολλὰ τῶν δημιουργημάτων τῆς τέχνης ταύτης. Ἄς προτιμήσωμεν ὅμως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐλησμόνησεν ὁ χρόνος πλησίον τῆς Ἀγίας-Σοφίας, κλασικοῦ τύπου τῆς βυζαντιακῆς τέχνης, ὅλους ἐκείνους τοὺς ναοὺς τόσον διαφόρους κατὰ τὸ σχέδιον, μητροπόλεις ὡς ὁ Ἅγιος-Δημητρίου ἢ ὁ San Apollinare οἰκοδομᾶς ἐπὶ κεντρικοῦ σχεδίου ὡς ὁ San Vitale τῆς Ραβένης, οἰκοδομᾶς μὲ σχῆμα σταυροῦ ὡς ὁ ναὸς ἐκεῖνος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων τοῦ ὁποῖου ὁ Ἅγιος Μάρκος τῆς Βενετίας μᾶς ἀποδίδει τὴν μορφήν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν τῶν κατόπιν αἰῶνων ὅπου ἐπὶ σχήματος σταυροῦ ἑλληνικοῦ, οἱ βυζαντινοὶ ἀρχιτέκτονες ἠργάσθησαν μὲ τόσην ποικιλίαν. Σπανίως ἢ ἀρχιτεκτονικὴ ἦνωσε τόσην ἐπιστήμην καὶ τόσην διαφορὰν ἀντιλήψεως, τόσον θάρρος καὶ τόσην πολιτέλειαν ἐν τῇ ἐκτελέσει ἢ σπανίως τέχνη ὑπῆρξε περισσότερον ἐλευθέρων, ἐμπνευμένη ἄλλοτε μὲν ὑπὸ τῶν ἀπλῶν καὶ λεπτῶν γραμμῶν, τῆς συμμετρικῆς ποιητικότητος

τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως, ἄλλοτε δέ, ὑπὸ τοῦ αὐστηροῦ καὶ σοβαροῦ ἰδανικοῦ, μὲ τὰς φαρδείας μάζας, τὰς ἰσχυρὰς γραμμὰς τοῦ ἀνατολισμοῦ.

Πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἕναν χαρακτηρισμὸν ἀκόμη τῆς τέχνης ταύτης, διότι ἐκφράζει ἕν σημεῖον ἀρκετὰ σπουδαῖον τοῦ βυζαντιακοῦ πολιτισμοῦ· εἶναι ἡ ἰδέα τῆς πολυτελείας τῆς λαμπρᾶς πολυτελείας ἢ ὅποια ἀναφαίνεται εἰς ὅλα τὰ ἔργα. Παντοῦ δὲν συναντῶμεν ἄλλο τί εἰς τὴν διακόσμησιν ναῶν καὶ παλατίων, ἀπὸ μάρμαρα πολύτιμα, λάμποντα μωσαϊκά, ὑφάσματα μεγάλης ἀξίας, ἀποτελοῦντα τὸ μεγαλεῖον τῶν τελετῶν καὶ τῶν πόρσοπων, καὶ παρουσιάζοντα τὸ Βυζάντιον μέσα εἰς μίαν λάμπην χρυσοῦ. Καὶ ὁ ἔρωσ τῆς κοινωνίας αὐτῆς πρὸς τὸ μεγαλειῶδες μᾶς ἀποδεικνύει ἕνα χαρακτηριστικὸν ἀκόμη τῆς καλλιτεχνικῆς κινήσεως τοῦ καιροῦ. Πλησίον τῆς θρησκευτικῆς τέχνης τῆς δοξαζούσας τὸν Θεὸν ὑπάρχει καὶ ἡ ὀλιγότερον εὐσεβῆς τέχνη ἢ δοξάζουσα τὸν αὐτοκράτορα. Ἡ πολυτέλεια τῶν παλατείων εἶναι ἴση πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῶν ναῶν. Καὶ βεβαίως τὰ δημιουργήματα τῆς τέχνης ταύτης, τῆς αὐλικῆς δυνάμεως νὰ εἴπωμεν, μᾶς ἔφθασαν πολὺ ὀλιγότερα τῶν δημιουργημάτων τῆς θρησκευτικῆς ἐκείνης ὅμως τὰ ὅποια γνωρίζωμεν περὶ τῶν διαθέσεων καὶ τῶν ἐμπνεύσεών της εἶναι ἄξια προσοχῆς. Ἡ τέχνη αὕτη ἠγάπησε τὰ θέματα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς κλασικῆς μυθολογίας, τὰς σκηνὰς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης τὴν ἀναπαράστασιν πολεμικῶν

γεγονότων καὶ αὐτοκρατορικῶν ναῶν, ἐν γένει κάθε τι τὸ ἀποδεικνύον τὴν δόξαν τῶν ἡγεμόνων. Ἐπεξηργάσθη τὰ θέματα ταῦτα μὲ ρεαλισμὸν καὶ μὲ ἐπεζήτησιν τοῦ ζωτικοῦ· καὶ ἐδῶ ἀκόμη συνεχώρουσα τὰς διαφοροὺς ταύτας κλίσεις, τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰ ἀρχαῖα θέματα μὲ τὸν χρωματισμένον ἀνατολισμὸν, ἢ βυζαντιακὴ τέχνη ἐφάνη δημιουργός.

Charles Diehl.

ADAGIO

Ξαπλωμένη στὸ ἀπαλὸ κρεββάτι κάτω ἀπὸ τὴν ἀραχνοῦφανη κουνουπιέρα ἡ μικρὴ Ἑλλη μὲ τὰ μάτια δάκρυα, ἀργοῦσε νὰ κοιμηθῇ.

Πρὶν μισὴ ἢ ὥρα ἢ ἕξιμορφη μαμά της ἦλθε νὰ τὴν φιλήσῃ ὅπως συνήθιζε κάθε βράδυ. Φοροῦσε μιὰ θανάσια τουαλέττα ἀπὸ μαῦρο μεταξωτό, καὶ στὰ χρυσὰ μαλλιά της ἀνθοῦσαν ἄσπρες βιόλες.

Καὶ ὁ νοῦς της Ἑλλης πετοῦσε τώρα στὸ μαγευτικὸ τῆς κήπο ποῦ ἔδιναν νυκτερινὸ χορὸ.

Κάποιο παράπονο τὴν πῆρε.

Μὰ ὄχι, θ' ἄχῃ τὴν δύναμι ὄχι δὲ θὰ κλάψῃ.

Δὲν θὰ μεγάλωνε κ' αὐτῇ;

Καὶ μὲ ἓνα ἀποφασιστικὸ κίνημα γύρισε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, νὰ κοιμηθῇ.

Θυμῆθηκε ἔξαφνα τὸ Adagio τοῦ Beethoven ποῦ ἔπρεπε νὰ παίξῃ αὔριο, στὸ δάσκαλό της.

Δὲν τὸ εἶχε καλομελετήσῃ. Σὲ μιὰ στιγμή πετάχθηκε ἀπὸ τὸ κρεββάτι καὶ βρέθηκε στὴ σάλα.

Παντοῦ βασίλευε σιωπὴ. Φῶς πουθενᾶ. Ποῦ καὶ ποῦ ἡ σελήνη ἔρριχνε τὲς δειλὲς ἀχτίδες της μέσ' ἀπὸ τοὺς τούλινοὺς μπερντέδες.

Ἡ γενναῖα μικροῦλα κατέβηκε τὴ μαρμάρινη σκάλα, διέσχισε τὸ διάδρομο καὶ ἔφθασε στὸ δωμάτιο τοῦ πιάνου.

Μιὰ εὐωδία ἀπὸ ρόδα ποῦ ξεψυχοῦσαν, ἦταν σκορπισμένη παντοῦ. Ἡ Ἑλλη μὲ τὴν ὀλόασπρη νυχτηκιά,

καὶ τὰ μικρὰ της πόδια γυμνά, ἐξήιολεν ἰσὺν ἐξἑθὸν διὰπλατὴ τὴν πόρτα τῆς ταράτσας.

Τὰ δένδρα τοῦ κήπου, ὀλόμαυρες σιλουέτες, ἄφιναν νὰ προβάλλουν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κλαδιά τοὺς ἢ ἀχτίδες τῆς σελήνης ποῦ φθάναν ὡς τὸ κατώφλι τῆς ταράτσας.

Ἡ μικροῦλα, δὲν μποροῦσε ἀκόμα νὰ νοιώσῃ τὴν ἕξιμορφη αὐτῆ στιγμή τῆς φύσης, καὶ ξαναγύρισε στὸ ἀγαπημένο της πιάνο.

Ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ δενδροστοιχία ποῦ ἔφερεν στὸ σπῆτι, φάνηκε μιὰ σκιά. Προχωροῦσε μὲ βήματα κουρασμένα, ἀβέβαια. Ἐφθασε ἀσυναίσθητα στὴ σάλα. Ἡ γλυκεῖα καὶ σιγανή, μουσικὴ ποῦ ἔφθανε ἕως ἐκεῖ (στὴν ἀκοή του), τὸν τράβηξε.

Εἰσεχώρησε στὸ δωμάτιο ποῦ ἡ Ἑλλη ἔπαιζε μὲ τὰ μικροκαμωμένα της χεράκια. Ἡ μελωδία ἀνέβαινε τώρα ἀπαλὰ ὅπως μιὰ προσευχὴ ἀνεβαίνει στὸν Πλάστη.

Κάτω ἀπὸ τὴν ἀθῶα δακτυλάκια τῆς μικροῦλας ἀνθοῦσε μιὰ παρθένα ψυχὴ, ποῦ ὄνειρεύεται τὴν ζωὴ, ἓνα ἀνθισμένο κῆπο.

Σάφνου ἀκούστηκε σὰν σιγαλὸ παράπονο ποῦ ἔσβυσε, ὅπως ὁ ἥλιος δύνει.

Τὰ χέρια τῆς μικρῆς ἔτρεχαν τώρα σὰν δαιμονισμένα, τὸ ἓνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Καὶ νόμιζε κανεὶς ποῦ ἄκουε τὴν κραυγὴ ἀπελπισιάς, μιᾶς καρδιάς ποῦ χίλιες πληγὲς ἔχουν κυλίσει αἱματόφυρτη.

Καρφωμένος στὴν ἴδια θέσι, ὁ κουρασμένος ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις νέος, ἐννοιωθε τὸ ἀθῶο ἐκεῖνο κοριτσάκι, ποῦ μὲ τὴ μουσικὴ του τοῦ μιλοῦσε τόσο ἀγνὰ τὸν βαυκαλίζε μὲ τόσες ἐλπίδες, τοῦ ἀνοίγε τὸν Παράδεισο!

Ἄλλοίμονον! Ἐκεῖνο, ποῦ τόσες νύχτες ἀγρύπνιας δὲν τοῦ εἶχαν χαρίσει, τῶβρισκε τώρα. Τὴν ἀγάπη. Μὲ βήματα δειλά, ἀπομακρύνθηκε.

Καὶ σὰν νὰ φοβοῦνταν τὴν σελήνη ποῦ τοῦ ἔβλεπε

χαμογελῶντας, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό του στὰ δύο του χέρια.
 Δυὸ δάκρυα βαρεῖα ἀργοκύλισαν ποῦ τὸ βαρεμένο
 του πρόσωπο.

Γιὰ πρώτη φορά αισθάνθηκε τόσο ἄδεια τὴν καρ-
 διά του, τόσο ἀπέραντη τὴν μοναξιά του.

ΠΑΛΛΑΣ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Κυλιέται μεσ' τὸ βάραθρο τῆς λήθης ἕνας χρόνος
 καὶ μιὰ κραυγὴ ἀκούεται στὰ βάθη ἕνας πόνος
 ποῦ μσ' στὸ χάος ἀντιχεῖ, ξεσχίξει τὸν ἀέρα
 καὶ σὲ χρυσὸ ὦ! γράφεται, σὲ χρυσομένα ἀστέρια.

Μέσα στὸ βάθος τοῦ ἄπειρου ποῦ φέγγουνε τ' ἀστέρια
 μιὰ μάγισσ' ἀναφαίνετε μὲ ἀπλωμένα χέρια
 κι' ἀκούεται ἀπ' τὰ ἔγκατα στὰ μαγικά αὐτὰ μέρη
 μιᾶς Θεϊκῆς ἄρπας φωνῆ νὰ χύνῃ γλυκεῖς τόνους
 ποῦ φεύγουνε σκορπίζονται μαζὺ μὲ τὸ ἀγέρι
 γιὰ νὰ θυμῆσουνε παληοὺς καὶ περασμένους χρόνους.

Καὶ στῆς ζωῆς τὸ πέλαγος κῆμα φουρτουνιασμένο
 βλέπει τὸ πλοῖο μωκρυνὸ ὡσὰν ξύλο χαμένο
 νὰ σέρνεται στὴ θάλασσα στὸ ἀφρισμένο κῆμα
 καὶ ζητεῖ ἐξιλασμὸ ὦ! ναὶ μὰ κάποιο κρῖμα.

Μένος Ἀγγελικὸς

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ

.....

Δυὸ μικρὰ παιδιὰ, ὄρφανὰ καὶ πάμπτωχα, προσεπάθουν
 νὰ κερδήσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐργαζόμενα, εἰς μίαν ἀπὸ
 τὰς ἀθλιωτέρας συνοικίας τοῦ Λονδίνου. Παρὰ τὸ θάρρος
 τοῦ μεγαλειτέρου, Froggy, ἔπασχον σκληρῶς τῆς πείνης
 καὶ τοῦ ψύχους. Αἱ τελευταῖαι τῶν ἐλπίδες ἐματαιώθησαν,
 καὶ τὰ δύο παιδιὰ, μὲ τὴν ψυχὴν καταλυπημένη, καὶ μὴ
 ἔχοντα νὰ φάγουν, ἔμελλον νὰ κοιμηθοῦν χωρὶς νὰ δει-
 πνήσουν.

— Δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ μᾶς βοηθήσῃ... ἀπήντησεν ὁ
 Froggy, δὲν ἔχομεν φίλους, μποροῦμε νὰ ἀποθάνωμεν ἀπ'
 τὴν πείνα, τί τὸν μέλλει τὸν κόσμος;

— Εἶδες τὴν βασίλισσαν, ἠρώτησε ὁ Benny.

— Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Froggy.

— Πῶς σὲ φάνηκε;

— Εἶναι μιὰ γυναῖκα μὲ καλὴ φυσιογνωμία, φαίνοντανε
 εὐχарιστημένη ποῦ μᾶς εἶδε, εἶχε ὕψος γιαγιάς, καὶ θὰ
 συγκατένευε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ μικρὰ παιδιὰ, ἂν κ' ἐμᾶς,
 ἂν ἤξευρε πῶς πεινοῦμε.

— Α! Froggy, ἐφώνησε ὁ Benny, τοῦ ὁποῖου τὸ πρό-
 σωπον ἐξήστραψεν ἀπὸ μίαν αἰφνιδίαν ἔμπνευσιν «ἐὰν ἐ-
 γράφαμε στὴν βασίλισσα νὰ τὴν φανερώσουμε!...»

— Ἐπερίμενε ἐπὶ μίαν στιγμὴν, ἀσθμαίνων, ἔτοιμος νὰ
 ἀκούσῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Froggy.

— Διερωτώμαι, μήπως ὁ γραμματοκομιστῆς δὲν πάρῃ
 τὸ γράμμα, εἶπε ὁ Froggy, σκεπτόμενος τὴν τολμηρὰν
 ταύτην ἀπόφασίν του.

— «Βέβαια, ἂν τὸ βάλωμε μέσα εἰς ἕνα φάκελλο καὶ ἂν

γράφωμε ἐπάνω « Buekinghan Palace» καὶ ὅτι εἶναι γιὰ τὴν βασίλισσα... Ὁ δὲ τὸ ρίψωμε μέσα στὸ γραμματοκιβώτιον καὶ θὰ τὸ πάρῃ, εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό, εἶπεν ὁ Benny, καὶ νὰ μὴ εἶχε καμμία ἀπορίαν.

— «Ἐμπρός! θὰ τὸ γράψωμε πρὶν νὰ κοιμηθῶμε!»
Εἶπεν ὁ Froggy «ἔχομε καὶ τύχη ποὺ ξεύρω νὰ γράψω». Καὶ διηυθύνθη πρὸς μίαν γωνίαν τῆς τρώγλης, ὅπου ἦτο ἓνα κιβώτιον, τὸ ὅποιον ἀνήκεν ἄλλοτε εἰς τοὺς γονεῖς τῶν. Τὸ ἄνοιξε καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ μίαν φιάλην, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο σταγόνες τινὲς μελάνης· ἔπειτα ἓνα παλαιὸν σιδηροκόκκινον καὶ τέλος ἓνα φύλλον χάρτου καὶ ἓνα φάκελλον κιτρινωμένον.

— «Τώρα ἔχομε ὅτι χρειάζομεθα», εἶπεν ὁ Froggy, κλείων τὸ κιβώτιον, «μᾶς λείπουν μόνον μερικὲς σταγόνες νεροῦ γιὰ νὰ χύσωμε στὸ μελάνη...»

Μετ' ὀλίγα λεπτά, οἱ δύο μικροὶ ἀδελφοί, καθήμενοι ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, ἐσχεδιάζον τὸ πῶς θὰ ἔγραφον εἰς τὴν βασίλισσαν. Πόσαι δυσκολίαι παρουσιάσθησαν. Κατὰ πρῶτον, δὲν ἐγνώριζον πῶς ἤθελεν ἀπευθυνθῆ εἰς αὐτήν, διότι ὁ Froggy ἐφοβεῖτο μήπως ἡ ἐπιστολή του γίνῃ πολὺ οἰκεία.

Τέλος μετὰ πολλοῦ πόνου καὶ μεγάλης ὑπομονῆς κατώρθωσε νὰ γράψῃ τὰ ἑξῆς:

Μεγαλειοτάτη

«Ἐἴμεθα δύο μικροὶ ἀδελφοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦμεν εἰς *Shoreditch*. Δὲν ἔχομεν οὔτε χρήματα οὔτε γονεῖς. Ἡ κατοικία μας εἶναι ἀθλία ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ μας ἀπέθανον καὶ δὲν δύναμαι ἐγὼ μόνος νὰ κερδιάσω τὰ πρὸς τὸ ζῆν δι' ἐμὲ καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν Benny. Φοβοῦμεθα μήπως ἀποθάνομεν τῆς πείνης.

Λέγουν πῶς εἶσθε μιὰ καλὴ κυρία· τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ, διότι οἶκός εἶδον νὰ περιπατῆτε μέσα εἰς τὸν κήπον καὶ ἐξαμο-

γελάτε ὡς νὰ μᾶς ἐγνωρίζετε καὶ ὡς νὰ μᾶς ἠρωτῆτε πῶς κατορθώνομε νὰ πορίζομεθα τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ θεομαρτυροῦν ἀναγκαῖα, τώρα ὅπου εἶναι τόσο ἀκριβὰ. Ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου δὲν ἔχομεν τίποτε διὰ νὰ φάγωμεν αὐριοῦ μᾶς λείπουν δὲ καὶ χρήματα. Ἐὰν ἐρωτήσατε εἰς τοὺς γείτονας θὰ οἶκός εἶπουν τὴν ἀλήθειαν.

Ἐδῶ ἐτελείωσε ἡ ἐπιστολή, διότι τὸ κηρίον ἐτελείωσε καὶ ἤρχισε νὰ σβύνεται.

— Ἐλπίζεις πῶς θὰ ἔλθῃ ἡ βασίλισσα νὰ μᾶς ἴδῃ, ἠρώτησεν ὁ Benny.

— «Ὅχι, ἐγὼ σκέπτομαι πῶς θὰ μᾶς στείλῃ», ἀπάντησεν ὁ μεγαλειότερος, προσπαθῶν νὰ κλείσῃ τὸν φάκελλον.

«Ὁ φάκελλος δὲν κολνᾷ, Benny. θὰ ἀναγκασθῶμε νὰ τὸ δέσωμε με κλωστή. Δὲν θὰ εἶναι πολὺ παρουσιάσιμον, ἀλλὰ τόσο τὸ χειρότερον!»

Ὁ Froggy εἶχε κλωστή εἰς τὸ θυλάκιον του, διὰ τῆς ὁποίας ἔδεσε τὸν φάκελλον καὶ ἔγραφεν ἐπ' αὐτοῦ: Δὲ τὴν Α. Μ. τὴν Βασίλισσαν. Buekingham Palace,

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἐπιστολὴ ἦτο ἐτοίμη πρὸς ἀποστολήν. Τὰ δύο μικρὰ ἦσαν κατευχαριστημένα, παρετήρουν μετὰ προσοχῆς τὸν φάκελλον καὶ τὸν ὅποιον μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ τὸν ἀνοίξῃ ἡ ἡ βασίλισσα.

— «Δὲν μπορῶ νὰ φυλάξω ἕως αὐριοῦ γιὰ νὰ τὸ ρίξω εἰς τὸ γραμματοκιβώτιον» εἶπεν ὁ Froggy καὶ ἐφόρεσε τὰ καταλασπωμένα καὶ ἐσχισμένα ὑποδήματά του.

«Κοιμήσου, Benny, ἐγὼ πηγαίνω!...»

Ὁ Froggy δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὑρῃ ἓνα γραμματοκιβώτιον, ὅπου καὶ ἔρριψε τὴν τόσο πολύτιμον δι' αὐτὸν ἐπιστολήν του. ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἔφερεν εὐχάριστα ἀποτελέσματα.

Ὅταν ἐπέστρεψεν, εὔρε τὴν τρώγλην σκοτεινὴν, διότι τὸ κηρίον εἶχεν ἤδη κατῆ· ἀλλ' ὁ Froggy δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ κατακλιθῆ εἰς τὸ σκότος τὸ ὅποιον ἐβασίλευεν ἐντὸς τῆς ἀθλίας κατοικίας εἶχε συνηθίσῃ.

Ὁ μικρὸς ἀδελφὸς τοῦ πρὸ πολλοῦ εἶχε κατακλιθεῖ ἐκκοιμάτο βαθίως καὶ ἔβλεπον ὄνειρα τερπνά. Ἐβλεπε βασιλικούς ὑπηρέτας μὲ πορφύρας ἐνδύματα καὶ χρυσᾶς ἐπιποιμίδας, φέροντα ἀναρίθμητα δῶρα ἐκ μέρους τῆς βασιλείσσης.

Ἐκ μεταφράσεως Ρ. Δ.

Αὐγερινός.

OLIVE SCHREINER

ΤΑ ΔΩΡΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Εἶδα μιὰ γυναῖκα ποῦ ἐκοιμώντανε. Στὸν ὕπνο της ὄνειρευθήκε πῶς ἡ ζωὴ στεκότανε μπροστά της καὶ κρατοῦσε στὸ κάθε χέρι καὶ ἓνα δῶρο. Στὸ ἓνα τὸν Ἔρωτα, στὸ ἄλλο τὴν Ἐλευθερίαν. Καὶ εἶπε στὴ γυναῖκα «Διάλεξε.»

Καὶ ἡ γυναῖκα στάθηκε πολλὴ ὥρα μὰ τέλος εἶπε: «Τὴν Ἐλευθερίαν» Καὶ ἡ ζωὴ εἶπε: «Καλὰ ἐδιάλεξες. Ἄν ἔλεγες τὸν Ἔρωτα θὰ σοῦ ἔδιναν γὰ ὅτι ζητοῦσες καὶ θὰ ἔφευγαν μακριὰ σου καὶ δὲν θὰ ξαναγύριζαν σὲ σένα. Τώρα θ' ἀρθῆ ἡ μέρα ποῦ θὰ γυρίσω. Κεῖνὴ τὴ μέρα θὰ βαστῶ καὶ τὰ δύο σ' ἓνα χέρι.»

Ἄκουσα τὴ γυναῖκα νὰ γελᾷ στὸν ὕπνο της.

I. Δ.

ΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ

Ὅτε, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον, εἰσῆλθον εἰς τὸ τμήμα τῆς φιλοσοφίας, εἶχον ἓν μικρὸν ποίημα, ἓνα μῦθον εἰς ἑλευθέρους στίχους, γραμμένον ὑπὸ τὴν διπλὴν ἐπήρειαν τοῦ Λαφονταίν καὶ τοῦ Μυσσέ. Τὸ ἐστιχοῦργον μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν, τὴν πρωΐαν, πρὶν νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν παράδοσιν τῆς ψυχολογίας τὴν ὁποίαν μὰς ἐδίδασκεν ὁ κλασσικὸς καὶ ἀδυσώπητος καθηγητὴς μὰς Κοσ. Π. . . Ἦτο μιὰ διήγησις κατὰ τὸ ἥμισυ αἰσθηματικὴ καὶ ὀλίγον τι οἰκεία εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα συγκεντρώσει ἕλας τὰς ἐρωτικὰς μου προκαταλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· διότι, φυσικώτατα, ἤμην ἐρωτευμένος, πλατωνικῶς ἐρωτευμένος, μιὰς νεαρᾶς μελαχροίνης γείτονος ἧς ἡ μήτηρ ἦτο συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἰδικῆς μου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπήγγαινα νὰ περάσω ταῖς περισσότερες τῶν βραδιῶν μου.

Ἐχῶ ἐπανεύρει τὸ τετράδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀντέγραφον τοὺς στίχους μου. Ἦτο εἰς χονδρὸς τόμος δεμένος, γεμάτος κατὰ τὰ τρία τέταρτα γεωμετρικῶν προβλημάτων, τὸν ὅποιον εἶχα ἐκλέξει ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀποπλανήσω τοὺς περιέργους. Ὅπισθεν αὐτοῦ τοῦ τεύχους τῶν θεωρημάτων, οἱ στίχοι μου ἦνθον ἀνέτως καὶ ἀσφαλῶς ὅπως τὸ ἴον ζητεῖ ἀσυλὸν πλησίον φράκτου πλήρους ἀκανθῶν. Τοὺς ἔχω ξαναδιαβάσει· μοὶ ἐφάνησαν παιδικοὶ καὶ πεζοί, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μοὶ ἐφαίνοντο πολὺ ἐπιτυχημένοι καὶ τοὺς περιέλειπον μὲ τὴν ἰδίαν θαυμαστὴν μέριμναν μιᾶς γάτας ποῦ χαίδει τὰ μικρὰ της.

Ὅταν τὸ ποίημα ἐτελείωσε, μοὶ ἐφάνη τόση ὥρα ἴσον ὥστε δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνθῆξω εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ τὸ δημοσιεύσω. Ἐβλεπον ἤδη τὸ ὄνομά μου ἡτυπωμένον -κα

σκοπετόμην νῆν μουσικὴν χαρὰν τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας μου, τὴν ὁποίαν θὰ εἶχεν, ὅταν ἀνοίγοντας τὴν ἐφημερίδα, θὰ ἐδιάβαζε στίχους γεμάτους ἀπ' ἐκείνην καὶ τῶν ὁποίων εὐκόλως θὰ ἀνεύρισκε τὸν συνθέτην. Ἀντέγραψα λοιπὸν τὸν ἔρωτικόν μου μῦθον καὶ τὰ ὑπέγραψα μὲ ἓνα ψευδώνυμον: Κλαύδιος Βλούμενβραδ. Ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχισαν τὰ μεγάλα ἐμπόδια. Εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ ἀποστείλω τὰ ἔργα μου εἰς μίαν φιλελευθέραν ἐφημερίδα τῆς τότε, τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Μεύσιος» δὲν ἐγνώριζα ὅμως πῶς θὰ ἠδυνάμην νὰ πλησιάσω τὸν ἀρχισυντάκτην καὶ μόνον μὲ τὴν ἰδέαν ποῦ θὰ παρουσιαζόμην εἰς αὐτόν, τὸ χειρόγραφόν μου ἀνὰ χεῖρας, ψυχρὸς ἰδρὸς μὲ περιέλουεν. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ ρίψω τὸ ποίημά μου εἰς τὸ γραμματοκιβώτιον τῆς ἐφημερίδος μαζὺ μὲ μίαν ἐπιστολὴν γνωστοποιούσαν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ ὄνομά μου. Αὐτὴ ἡ λύσις ἀπλοποιούσε τὰ πράγματα ἀλλὰ τὸ τέλος τῶν κόπων μου ἦτο, δυστυχῶς, ἀκόμα μακρὸν. Τὸ κιβώτιον τῆς ἐφημερίδος ἦτο τοποθετημένον παράπλευρως τῆς ἐκκλησίας. Ἐπῆγα ἐκεῖ καὶ κατώπτεισα δύο ἢ τρεῖς φορές χωρὶς νὰ ἔχω τὸ θάρρος νὰ ρίψω τὸ χειρόγραφόν μου. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὅλοι οἱ διαβάται μὲ ἐκύτταζαν στὰ μάτια καὶ ἐδιάβαζαν τὴν πρόθεσίν μου ἐπὶ τοῦ προσώπου μου. Ἐπὶ τέλους ἓνα βράδυ, ὅταν εἶδα ὅτι ἤμην ἐντελῶς μόνος εἰς τὸν σκοτεινὸν δρόμον, ἔρριψα περίφοβος τὸ δέμα μου εἰς τὸ λευκὸν κυτίον καὶ ἀπῆλθον δρομαίως ὡς κλέπτης.

Τὴν ἐπομένην ἔλαβα μίαν σημείωσιν ἐκ μέρους τοῦ ἀρχισυντάκτου ὅστις μὴ εἶδιδε συνέντευξιν εἰς τὴν οἰκίαν του ἔτρεξα ἐκεῖ μὲ τὴν καρδίαν πάλλουσαν. Μὲ ὑπεδέχθη μὲ εὐμένειαν καὶ μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι θὰ ἔστειλε τοὺς στίχους μου εἰς τὸ τυπογραφεῖον. Ὅταν ἐξῆλθον ἀπ' ἐκεῖ ἐθεώρουν τὸν ἑαυτὸν μου δεκάκις μεγαλείτερον καὶ ἔκυφα πρὸς κεφαλὴν διὰ νὰ μὴν ἐγγίσω τὸν φανὸν ὅστις ἐκρέματο ἀνωθὲν ἔδοῦ. Δὲν ἤμην ὅμως εἰς τὸ τέρμα τῶν δεινῶν μου. ὡς ἐκείνην τὴν ἑπομένην νύκτα χεν ὑποβλήθη εἰς ἓνα νόμισμα

μον ὅστις ἀπῆγει κάθε ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένον. Ὅταν λοιπὸν ὁ διαχειριστὴς εἶδε τὸ ψευδώνυμόν μου ἤλθην εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ «ἐφημερίς τῆς Μεύσιος» οὐσα ὀλίγον ὑποπτος εἰς τὴν νομαρχίαν, δὲν ἤθελε νὰ ἐκτεθῆ εἰς καμμίαν δίκην καὶ ἀπήγει: νὰ υπογράψω τὸ ἀληθές μου ὄνομα. Δὲν εἶχα προῖδει αὐτὴν τὴν δυσχέρειαν καὶ ἡλίαν περιλαμπρος αὐτῆ δημοσιότης δὲν ἔπαυε ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ φοβίξῃ. — Πῶς θὰ ἐξελάμβανε τὸ πρᾶγμα ἡ οἰκογένειά μου; καὶ ἰδίως τί θὰ ἔλεγεν ὁ αὐστηρὸς μου καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας;

Ἄλλ' εἰς συγγραφεὺς ὅταν θὰ δημοσιεύσῃ τὰ ἔργα του διὰ πρώτην φοράν δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ οὐδενός. Ἐκαμα ὅτι ἤθελον καὶ τὴν ἰδίαν ἐσπέραν, τὸ ἔργον μου ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν τρίτην σελίδα τῆς ἐφημερίδος μαζὺ μὲ τὸ ὄνομά μου τυπωμένο χονδρὰ χονδρὰ. Ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ὥρας ἤμην ἐντελῶς εὐτυχῆς καὶ τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς τὸ ἐπέρασα καθρεπτιζόμενος εἰς τὸ ποίημά μου.

Τὴν ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν παράδοσιν μὲ κάποιαν ἀνησυχία. Ὁ καθηγητὴς, σοβαρὸς καὶ φύχραιμος ὅπως πάντοτε, περιεργάσθη τὰ τετράδια καὶ ἤρχισε τὸ μάθημά του ἐπὶ τῆς ἀναπλάσεως τῶν παραστάσεων. Ἠσύχασα κάπως ὅτε, κατὰ τὰς ἑννέα ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του ἓνα ἀριθμὸν ἐφημερίδος, τῆς ὁποίας μόνον ἡ ὄψις μ' ἔκαμε ν' ἀνατριχιάσω. — Κύριοι, εἶπε, δὲν ἀναγινώσκω συνήθως ἐφημερίδας, ἀλλὰ χθὲς ὅπως διόλου τυχαίως, μοὶ ἔπεσε στὰ χεῖρα αὐτὸ τὸ φύλλον καὶ εἶδα στίχους ὑπογεγραμμένους ὑφ' ἑνός ἀπὸ σας!»

— Εἰς ἀπὸ ἡμᾶς; — Ὅλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς ἐμέ: διότι ἐγνώριζον τὴν μανίαν μου καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ περᾶσουν ἐν εὐχάριστον μάθημα. Ἐγὼ ἔσκυφα τὸ κεφάλι πρὸς τὸ τετράδιόν μου, δὲν ἐκινούμην, θὰ ἤθελα νὰ μπορούσα νὰ χωθῶ σὲ καμμιά πτυχὴ τοῦ τοίχου.

— Αὐτοὶ οἱ στίχοι εἶναι ἀποτρόπαιοι, κατὰ βάθος καὶ

κατὰ πλάτος, συνέχισεν ὁ καθηγητής. Οὐχ' ἦττον θὰ σὰς τοὺς διαβάσω διὰ νὰ ὑποδείξω εἰς αὐτὸν τὸν μαθητὴν τὴν κακὴν ὁδὸν εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέπεσε καὶ νὰ τοῦ ἀποτρέψω, ἐὰν εἶναι καιρὸς. . . . Φέρει ὡς τίτλον «ἡ μυωσοτίς», προσέθηκε μὲ ψυχρὰν εἰρωνείαν.

Προφέρω στίχον πρὸς στίχον τὸ δυστυχὲς μου ποίημα, λογοκρίνων κάθε εἰκόνα, ἀγανακτῶν εἰς τὰς παραμικρὰς πρωτοτυπίας, ἐποδοπάτησεν ἀνηλεῶς τὰ πτωχὰ μου ποιητικὰ ἀνθή καὶ δὲν ἄφισε κανὲν ὄρθρον πρὸς μεγάλην ἀγαλλίασιν τῶν συμμαθητῶν μου τοὺς ὁποίους ἠὲ χαρίζεται ἡ οἰκτρά μου ὄψις. Ὁχρὸς, πνιγμένος ἀπὸ λύπην καὶ ἀπὸ ἀγανάκτησιν παρειαυτὸς χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ προφέρω οὔτε λέξιν εἰς αὐτὴν τὴν σφαγὴν τῶν καλλιτέρων μου στίχων, εἰς τὴν κατάρρευσιν τῶν ἔρωτικῶν μου ὀνείρων, παραδεδομένην εἰς τοὺς καγχασμοὺς τῆς ἀνηλεοῦς ταύτης ἀγέλης τῶν Λυκειωτῶν.

Ὁ κώδων τῆς δεκάτης ἔθεσεν εὐτυχῶς τέρμα εἰς τὴν τυραννίαν μου. Κατέφυγα εἰς τὸ βᾶθος τοῦ κήπου ὅπου προσεπάθησα νὰ ξαναδιαβάσω τὸ τυπωμένο μου ποίημα. Ἄλλὰ τὸ θῆλγητρον εἶχεν ἐκλείψῃ ἢ πικρὰ εἰρωνία τοῦ καθηγητοῦ μου εἶχε μαράνη ἐπὶ τόπου ὅλα τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα ἐθαύμαζα τόσον πατρικῶς τὴν προτεραίαν. Οἱ στίχοι μοὶ ἐφαίνοντο συντετριμμένοι, ἐξαθρωμένοι, ξεχρυσωμένοι σὰν τὰς ἀκρωτηριασμένους ψυχὰς πού ἔχασαν τὴν σπιλνότητά καὶ τὴν χρωματιστὴν σκόνην τῶν πτερύγων των.

Ἔτσι κι' ἐγὼ γνώρισα τὰς πρώτας θλίψεις τῆς φιλολογικῆς μου ζωῆς.

A. Theuriet

Σ...

Η ΠΟΙΗΣΙΣ

«Κ' ἐδῶ ὁ ψάλτης γιὰ τὴν Τέχνην του δὲν συνηγορεῖ ὅλως διόλου, μάταια. Ὁ ὕμνος ποῦ τὴν καρδιὰ ὀλοκλήρου ἔθνους συγκινεῖ εἶναι αὐτὸς καὶ μονάχα του κάτι».

TENNYSON.

Ὑστερον ἀπὸ τὴν ὀλεθρίαν ἦταν τῶν Ἀθηναίων πρὸ τῶν Συρακοσῶν, ὡς διηγείται ὁ Πλούταρχος, οἱ Σικελιώται ἐχάρισαν τὴν ζωὴν εἰς ὅσους ἤξευρον ν' ἀπαγγείλουν στίχους τοῦ Εὐριπίδου. «Ἐνοιὶ δὲ καὶ δι' Εὐριπίδην ἐσώθησαν» λέγει. «Μάλιστα γὰρ, ὡς εἶπες, τῶν ἐκτὸς Ἑλλήνων ἐπόθησαν αὐτοῦ τὴν μουσικὴν οἱ περὶ Σικελίαν καὶ μικρὰ τῶν ἀφικνουμένων ἐκάστοτε δείγματα καὶ γέματα κομιζόντων ἐμμανθάνοντες ἀγαπητῆς μετεδίδοσαν ἀλλήλοις. Τότε γοῦν φασὶ τῶν σωθέντων οἴκαδε συχνοὺς ἀσπίσασθαι τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, καὶ διηγείσθαι τοὺς μὲν, ὅτι δουλείοντες ἀφείθησαν ἐκδιδάξαντες ὅσα τῶν ἐκείνου ποιημάτων ἐμείμνητο, τοὺς δ' ὅτι πλανώμενοι μετὰ τὴν μάχην τροφῆς καὶ ὕδατος μετέβαλον τῶν μελῶν ἕσαντες».

Σήμερον δὲν χροσωτοῦμεν τὴν ζωὴν μας εἰς τὴν ποίησιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἀλλ' ὑπὸ διάφορον ἔνοιαν πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀφείλομεν εἰς αὐτὴν παραπλήσιόν τι χορῆς. Ποσάκις καταβεβλημένοι ἀπὸ τὴν ὑπερκόπως, τὴν λύπην, τὰς φροντίδας καὶ μερίμνας δὲν ἐλάβομεν ἀνὰ χεῖρας τὸν Ὀ-

μηρον ἢ τὸν Ὅρατιον τὸν Σαιξπήρον ἢ τὸν Μίλτονα καὶ δὲν ἠσθάνθημεν τὰ νέφη διασκεδαζόμενα βαθμηδόν, τὴν ἐκνεύριον καθιζάνουσαν, τὴν συναίσθησιν τῆς ἰσχύος ἀναπληροῦσαν τὴν σωματικὴν ἐξάντησιν καὶ τὸ σκότος τῆς ἀδημονίας φωτιζόμενον διὰ τῶν λαμπηρόνων τῆς ζωῆς!

«Καὶ ἐν τούτοις ὁ Πλάτων» λέγει ὁ Jowett, «ἀποκλείει τοὺς ποιητὰς ἀπὸ τῆς Πολιτείας του, διότι οἰστροηλατοῦνται· διότι διεγείρουν τὰ αἰσθήματα καὶ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τῆς ιδεώδους ἀληθείας».

ὑπὸ τὴν ἐποψὴν αὐτὴν ὡς καὶ ὑπὸ τινὰς ἄλλας ἐπόψεις ὀλίγοι θὰ παρεδέχοντο τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος ὡς ιδεώδες πολίτευμα καὶ πολλοὶ θὰ συνεφρόνουν μετὰ τοῦ Σιφίλλιππου Σίδνεϋ λέγοντος «ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ ὑποφέρῃς τὴν μουσικὴν τῆς ποιήσεως τὴν παρεμφερῆ πρὸς τὴν ἁρμονίαν τῶν πλανητῶν . . . ὀφείλω νὰ σοῦ εἰρηθῶ ἐκ μέρους ὄλων τῶν ποιητῶν, ἐνόσω ζῆς, νὰ ζῆς μετὰ τὸν ἔρωτα τῆς φῶς, νὰ μὴ εὐνοηθῆς ἄλλως ποτὲ διὰ τὴν ἀνικανότητά σου νὰ ἐννοῆς αὐτὴν· καὶ ὅταν ἀποθάνῃς, ἢ ἀνάμνησίς σου νὰ σβύσῃ μαζί σου δι' ἔλλειψιν ἐπιταφίον».

Ἡ ποίησις πολλάκις παρεβλήθη πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν. Ὁ Σιμωνίδης πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶπεν ὅτι «ἡ Ποίησις εἶναι εἰκὼν λαλοῦσα, ἡ δὲ ζωγραφικὴ ἄφωτος Ποίησις».

«Ἡ Ποίησις» λέγει ὁ Κουζεν, εἶναι ἡ κυριωτέρα τῶν Τεχνῶν, καθότι ἐπιτυχεστάτα παριστάνει τὸ ἄπειρον».

Καὶ παρακατιῶν προσθέτει, «καίτοι αἱ τέχναι, εἶναι ὑπὸ τινὰς ἐπόψεις ἀπομεμονωμέναι, ἐν τούτοις εἶναι μία ἐξ αὐτῶν, ἥτις ἐπωφελεῖται τῶν βοηθημάτων ὄλων τῶν ἄλλων καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ Ποίησις. Διὰ τῶν λέξεων ἡ Ποίησις εἰκονίζει καὶ λαξεύει δύναται ν' ἀνεγείρῃ οἰκοδομήματα δίκην ἀρχιτέκτονος καὶ συνενώνει ἐν τινι μέτρῳ τὴν μελωδίαν καὶ τὴν μουσικὴν. Εἶναι τὸ κέντρον, οὕτως εἶπεν, περὶ ὁ συγκεντροῦνται ὅλαι αἱ Τέχναι».

Ἀληθινὸν ποίημα εἶναι τελεία πινακοθήκη. Πρέπει, νομίζω νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ εἰμποροῦν νὰ μᾶς παρέχουν σαφεστέρην καὶ ζωηροτέρην ἰδέαν περὶ τίνος ἀντικειμένου ἢ οἰαδήποτε περιγραφῆς. Ἄλλ' ὅταν ἀπαξ τὸ ἔχωμεν ἴδει, τότε ἀπεναντίας ὑφίστανται πολλὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς θέτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μᾶς καὶ τὰ ὁποῖα ἴσως οὔτε εἰς τὴν εἰκόνα ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν θὰ εἴμεθα ἱκανοὶ ν' ἀντιληφθῶμεν ἐξ ἰδίων.

Τὰ ἀντικείμενα δύναται νὰ παρασταθῶσι ζωηρότερα ὑπὸ τοῦ καλλιτέχρον, αἱ δὲ πράξεις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ· τὸ διάστημα εἶναι τὸ πεδίου Τέχνης καὶ ὁ χρόνος τῆς Ποίσεως.

Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἐπὶ παραδείγματι τὴν γυναικίαν καλλονήν. Πόσον ἐξεζητημένη καὶ ψυχρὰ φαίνεται οἰαδήποτε περιγραφῆς. Οἱ μέγιστοι τῶν ποιητῶν παραδέχονται τοῦτο· ὅταν λ. γ. ὁ Σκῶττ θέλῃ νὰ παραστήσῃ τὴν «Κυρίαν παρὰ τὴν Λίμνην», (the Lady of the Lake) οὐδεμίαν περιγραφὴν ἐπιχειρεῖ, ἀλλ' ἀπλῶς ἀναφέρει τὴν στάσιν αὐτῆς καὶ ἐπιλέγει:

«Καὶ οὐδέποτε σμίλη Ἑλληνος ἐλάξευσε Νύμφην, Ναϊάδα ἢ Χάριτα ὠραιότερας παραστάσεως καὶ ἐρασιμωτέρας μορφῆς!»

Διὰ τὴν θεωρητικὴν τὴν μέγαν ποιητῆς, προϋποτίθεται ὅτι ἐμπνέεται, ὅτι κατέχει λεπτοτάτην τοῦ καλοῦ αἴσθησιν μετὰ αἰσθήματα βαθύτερα πλείστον ἀνθρώπων καὶ ἐν τούτοις ὑπὸ καλὴν διακρίβρῃσιν.

«Ὁ Μίλτων τῆς ποιήσεως εἶναι, κατὰ τὴν μεγαλοπρεπὴ τοῦ ἰδίου ῥήσιν, ὁ ἀφωσιωμένος πληρέστατος εἰς τὸ Αἰώνιον Πνεῦμα, ὅπερ δύναται νὰ πλουτίσῃ ὄντινα θέλει μετὰ πάντα λόγον καὶ πᾶσαν γνώσιν καὶ ἐκπέμπει τὰ Σεραφεῖμ αὐτοῦ μετὰ τὸ ἅγιον πῦρ τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ, ἵνα ἐγγίσῃ τὰ χεῖλη οὐτινος εὐδοκεῖ». (Ἄρνολδ). Καὶ ἐνῶ ἡ Ποίησις ἀφ' ἑνὸς ἐξοικειώνει ἡμᾶς μετὰ τὴν ἀμέτρητον ἀνισότητά διαφόρων

πνευμάτων, ἔξ ἄλλου μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει μὲ τὴν περιοπὴν καὶ τὸν πλοῦτον: «Ἀνεμνήσθη τὸν Chatteston, τοῦ θανάμαστοῦ παιδίου, τῆς ἀγρόπνου ἐκείνης ψυχῆς, ἣτις ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ τῆς ἀπολέσθη τοῦ Burns, ὅστις ἐνδόξῃ καὶ χαρᾷ ἔσπευσε πρὸς τὸ ἄροτρον τοῦ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ βουνοῦ». ¹

Δύναται τις νὰ εἶναι ποιητὴς καὶ νὰ μὴ γράφῃ στίχους, ἀλλ' οὐδέποτε εἶναι τις ποιητὴς, ἐὰν συνθέτῃ πενιχρούς καὶ ἀτέχνους στίχους.

«Mediocribus esse poetis non homines, non Di, non concessere columnae» ἦτοι «Οὔτε οἱ θεοί, οὔτε οἱ ἄνθρωποι ἐπιτρέπουν τὴν ἀνέγερσιν ἀνδριάντων εἰς τοὺς κοινούς ποιητάς». ²

Ἡ Ποίησις δὲν ζῆ, ἐὰν εἶναι ζῶσα· «ὅ,τι ἐκπορεύεται ἐκ τῆς κεφαλῆς διευθίνεται εἰς τὴν καρδίαν» ³ καὶ ὁ Μίλτον ὀρθῶς εἶπεν. «Ὅστις δὲν θέλει νὰ διαφρευθῇ ἢ ἐλπίς του ὅτι θὰ δύναται ἐφεξῆς νὰ γράφῃ ἐπιτυχῶς περὶ πραγμάτων ἀξίον λόγου, δέον αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀποτελῇ ποίημα».

Ὁ Πλάτων λέγει: «Ὅς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκνυται, πεισθίς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἰκανὸς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελής αὐτὸς τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἢ τοῦ σοφρονοῦντος ἠφανίσθη».

Οἱ δευτερεύοντες ποιηταί, ὡς οἱ κοινοὶ συγγραφεῖς, γενικῶς χάνονται βαθμηδὸν εἰς τὸ χάος τῶν ἀνερίων, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀληθοῦς ποιητοῦ διαμένει ἀθάνατον.

«Διότι δὲν ἔζησαν τὰ Ἔπη τοῦ Ὀμήρου 2500 ἢ καὶ περισσότερα ἔτη ἄνευ ἀπωλείας μιᾶς συλλαβῆς οὐδ' ἐνὸς γράμματος, ἐνῶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἄπειρα μέγαρα, ναοὶ, φρούρια καὶ πόλεις ἔπεσαν καὶ κατηρειπώθησαν; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν τὰς ἀληθεῖς εἰκόνας ἢ τὰ ἀγάλματα τοῦ Κύρου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ Καίσαρος οὔτε τῶν μεγάλων

ἀνδρῶν πολὺ μεταγενεστέρον γενεῶν· διότι τὰ μὲν πρωτότυπα δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀντέχωσι, τὰ δὲ ἀντίγραφα χάνουν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ζωηρότητα ἐκείνων. Ἄλλ' αἱ εἰκόνας τῶν πνευμάτων καὶ τῶν γνώσεων τῶν ἀνθρώπων μένουσιν εἰς τὰ συγγράμματα, ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου, ἐπειδὴ αἰωνίως ἐπιδέχονται ἀνακαινίσιν. Οὔτε εἶναι κατάλληλον νὰ λέγονται εἰκόνας, διότι παράγουν κατόπιν καὶ σπείρουν τοὺς σπόρους τῶν καὶ εἰς ἄλλα πνεύματα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν καὶ κινοῦν μύριας ἐνεργείας καὶ γνώμας εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Οὕτως ὥστε, ἐὰν ἐθεωρήθῃ τόσον ὑψηλὴ ἢ ἐφευρέσις τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον μεταφέρει πλοῦτη καὶ ἐμπορεύματα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ διενεργεῖ συγκοινωνίαν μεταξύ τῶν μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων αὐτῶν, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐκτιμηθῶν τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ὡς πλοῖα διέρχονται τὸ ἀχανὲς πέλαγος τοῦ χρόνου καὶ συντελοῦν ὥστε αἰῶνες τόσον ἀπέχοντες ἀλλήλων νὰ συμμετέχουν διαδοχικῶς τῆς σοφίας, τῶν ἐκλάμψεων καὶ τῶν ἐφευρέσεων τῶν ἤδη παρελθόντων αἰώνων;» (Βάκων). Ὁ ποιητὴς ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ιδιοτήτων. «Τίς ἐχάραξε, λέγει ὁ Κουζέν, τὸ σχέδιον τοῦ ποιήματος τούτου; Ἡ Κρίσις. Τίς ἔδωκεν εἰς αὐτὸ ζωὴν καὶ γοητείαν; Ἡ ἀγάπη. Καὶ ποῖος ὠδήγησε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην; Ἡ Βούλησις». «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ὀλίγην φαντασίαν, ἀλλὰ ὁ ἐραστὴς καὶ ὁ ποιητὴς εἶναι εὐφράνταστοι... Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ποιητοῦ εἰς μίαν ὄραϊαν, παρὰφρονα στροφὴν ἀτενίζει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνῶ ἡ φαντασία του ἐνασρκώνει τὰ σχήματα ἀγνώστων πραγμάτων, ἡ πέννα του τὰ μετατρέπει εἰς μορφὰς καὶ προσοδίδει εἰς τὸ ἀεθῶδες τίποτε ὄνομα καὶ διαμονήν». (Σαικοπῆρος).

Ἡ ποίησις εἶναι καρπὸς τῆς μεγαλοφυΐας, ἀλλὰ δὲν ἐμπορεῖ νὰ προαχθῇ χωρὶς κόπους. Ὁ Moore εἰς τῶν αἰθεριωτέρων ποιητῶν, λέγει ὅτι ἦτο προηγουμένως ἕνας ἀκού-

1. Οὐρσοβορθ. — 2 Ὁράτιος. — 3 Κόλεριτζ.

ραστος ἐργάτης. Τὰ ἔργα τῶν μεγίστων ποιητῶν μας εἶναι ὅλα ἐπεισόδια τοῦ ἐνὸς μεγάλου ἐκείνου ποιήματος τὸ ὁποῖον ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ἀνθρώπου ἐπλασε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱστορίας του.

Κάποιος διάσημος μαθηματικός, λέγεται ὅτι ἠρώτησε κάποτε τί ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ ὁ Μίλτων, μὲ τὸν **Ἀπολεσθέντα Παράδεισόν** του. Ὑπάρχουν ἀναμφιβόλως καὶ τώρα ἀκόμη ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι διερωτῶνται, αἰσχυρόμενοι νὰ προβάλουν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἡ ποίησις εἶναι ποσῶς χρήσιμος, ὡσὰν ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπλῆ τέχνη δὲν εἶναι ἀφ' ἑαυτῆς ὠφέλιμος. Κανεὶς ἀληθῆς τοῦ οὐτιλιταρισμοῦ ὁπαδός, (χρησιμοδηγῆρας) ὅμως δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἀφοῦ ἡ μεγίστη εὐτυχία τῶν περισσοτέρων εἶναι ὁ κανὼν τῆς φιλοσοφίας του.

Δὲν πρέπει ἐν τούτοις «νὰ ἐκτιμῶμεν τὰ ἔργα τῆς μεγαλοφυΐας ἀπλῶς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπ' αὐτῶν παρεχομένην τέχνην καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ τέχνη ἐτέθη ὡς ὁ κύριος σκοπὸς αὐτῶν. Πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν, τὴν ὁποίαν προϋποθέτουν καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐξασκοῦν ἐπιποροῆν, (St. Hilaire). Διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν πληρέστατα τὴν ποίησιν δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα περιορισμένοι, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πρὸ ἡμῶν ὑψηλὰ ἰδεώδη.

«Μάλιστα ἐνῶ διαβάζομεν ποιητικὰ ἔργα, πρέπει νὰ δεικνύωμεν πάντοτε προτίμησιν διὰ τὰ κάλλιστα, τὰ ἀληθῶς ἔξοχα καὶ νὰ ἔχωμεν διαρκῶς συναίσθησιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς τέχνης τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν ν' ἀντλῶμεν ὑπ' αὐτῶν, διὰ νὰ κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τῶν ἀναγινωσκομένων». (Λονόλδος). Ὁ Κικέρων εἰς τὸν λόγον του ὑπὲρ τοῦ Ἀρχίου δικαίως ἐρωτᾷ :

«Δὲν ἔχει λοιπὸν ὁ ἀνὴρ οὗτος δικαίαν ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ μου καὶ ἐπὶ ὅλων ἐκείνων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα εἴμπορῶ νὰ χρησιμοποιήσω πρὸς ὑπεράσπισίν του; Διότι ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγίστους καὶ σοφωτά-

τους ἄνδρας διδασκόμεθα ὅτι ἡ παιδεία, αἱ ἀρχαὶ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν εἴμπορῶν εἰς κάθε ἄλλο εἶδος μαθήσεως νὰ ἔχουν ὡς φυσικὴν συνέπειαν τὴν πρόοδον. Ἀλλὰ ὁ ποιητῆς εἶναι πλᾶσμα τῆς φύσεως διεγείρεται διὰ τῆς νοητικῆς δυνάμεως καὶ ἐμπνέεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ πνεύματος. Διὰ τοῦτο ὁ ἡμέτερος Αἰνεΐας εἶχε δίκαιον ν' ἀπονεύμῃ εἰς τοὺς ποιητὰς τὸν τίτλον τοῦ ἁγίου, διότι ἐδωρήθησαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὑπὸ τῆς γενναιοδωρίας τῶν Θεῶν».

«Ἡ ποίησις», λέγει ὁ Σέλλεϋ, «διεγείρει καὶ ἀναπτύσσει τὸν νοῦν καθιστῶσα αὐτὸν δοχεῖον ἀπέριτων ἀσυλλήπτων νοεῶν συνδιασμῶν. Ἡ ποίησις αἶρει τὸν πέπλον τὸν καλύπτοντα τὰ κεκρυμμένα τοῦ κόσμου κάλλη τὰ κοινὰ καὶ γνωστὰ πράγματα παριστάνει ὡς νὰ μὴ ἦσαν τοιαῦτα ἀναπαράγει πρὸ τῆς φαντασίας μας τὰ ὑπ' αὐτῆς παριστανόμενα καὶ αἱ προσωποποιήσεις αἱ φωτιζόμεναι μὲ τὸ Ἥλύσιον αὐτῆς φῶς, παρίστανται ἐφεξῆς πρὸ τῶν ἤδη θεαθέντων αὐτὰς ὀφθαλμῶν ὡς ἀναμνήσεις τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης καὶ εὐγενοῦς εὐαρεσκείας, ἡ ὁποία ἐπεκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν σκέψεων καὶ πράξεων μεθ' ὧν συνυπάρχει».

Καὶ ἀλλαγῶ πάλιν : «Κάθε ὑψηλὴ ποίησις εἶναι ἄπειρον, εἶναι ὡς τὸ ἀρχικὸν βαλανίδι, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐν ὑπολανθανούσῃ παραγωγικότητι ὅλας τὰς δρυς. Πέπλος μετὰ πέπλον δύναται νὰ αἴρεται καὶ ἐν τούτοις ἡ ἔνδον γυμνὴ ὀραιότης τῆς ἐννοίας νὰ μὴ ἐκτίθεται. Τὸ μέγα ποίημα εἶναι πηγὴ ἀενάως ὑπερεκχειλίζουσα τὰ νάματα τῆς σοφίας καὶ τῆς τέχνης».

Εἰς τὴν ᾠδὴν του δὲ πρὸς ἓνα Πελαργὸν ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς :

«Ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, ὡσὰν πύρινον νέφος, ἀνυψώσεαι ἀπὸ τὴν γῆν. Εἰς κυανὰ βάθη περρυγίζεις καὶ ψάλλον ἔτι αἰωρεῖσαι καὶ αἰωρούμενος ἀεὶ ψάλλεις καθὼς ποιητῆς, ὅστις κρυμμένος εἰς τὸ φῶς τοῦ λογισμοῦ τονίζει αὐθορμητοὺς ἤμινους, ἕως ὅτου ὁ κόσμος αἰσθανθῆ ἑλπίδας καὶ φό-

βους τοὺς ὁποίους ποτὲ δὲν ἐδοκίμασε· καθὼς χρυσὴ λαμπυρὶς εἰς λακκίσκον δρόσου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀπαρατήρητος ἐκπέμπει τὴν ἀερῶδη λάμπιν τῆς μεταξὺ χόρτου καὶ ἀνθέων, τὰ ὁποῖα τὴν ἀποκρύπτουν ἀπὸ τὴν κοινὴν θέαν»

Τὸν ποιητὴν θεωροῦμεν ὡς Κτίστην ἢ Πλάστην—**Ποιητήν**, καθὼς τὸν εἶπαν οἱ Ἕλληνες ἢ παραγωγή τῆς λέξεως βάρδος εἶναι ἀμφίβολος.

Οἱ Ἑβραῖοι δικαίως ἀπεκάλουν τοὺς ποιητὰς αὐτῶν προφήτας, διότι οἱ ποιηταὶ ὄχι μόνον βλέπουν περισσότερα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ μᾶς ὑποβοηθοῦν νὰ βλέπωμεν πράγματα, τὰ ὁποῖα ἄλλως θὰ ἔμενον ἀπαρατήρητα ἀφ' ἡμῶν. Οἱ ἄρχαῖοι Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὴν λέξιν **ἁοιδός**, ἡτοὶ βάρδος ἢ ψάλτης.

Ἡ Ποίησις αἴρει τὸν πέπλον τὸν καλύπτοντα τὰ κάλλι τοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα ἄλλως θὰ ἔμενον κρυμμένα καὶ ἐπιρρίπτει ἐπὶ τῶν κοινοτάτων πραγμάτων τὴν αἴγλην καὶ τὸν φωτιστέφανον τῆς φαντασίας. Ὁ τρέφων ἔρωτα πρὸς τὴν Ποίησιν πάντως ἀντλεῖ ζωηρὰν ἡδονὴν ἀπὸ τὴν Φύσιν ἥτις διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν εἶναι ὅλη «ὠραιότης εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μουσικὴ εἰς τὰ ὦτα».

«Ἐν τοῖτοις οὐδέποτε ἡ φύσις ἀπεκάλυψε τὴν γῆν ὑπὸ τόσον πλουσίαν στολήν, καθὼς τὴν παριστάνουν οἱ ποιηταί, οὔτε μὲ τοὺς τόσον τερπνοὺς ποταμούς, τὰ καρποφόρα δένδρα, τὰ εὐώδη ἄνθη καὶ ὀτιδήποτε ἄλλο θέαμα κατορθώνει νὰ καταστήσῃ τὴν ὑπεραγαπωμένην αὐτὴν γῆν περισσότερον ἐρατεινὴν». (Σύδνεϋ). Καὶ εἰς τὴν ὀμιλωδεστέραν πόλιν μᾶς μεταφέρει ὁ ποιητὴς ὡς διὰ μαγείας ἐντὸς καθαροῦ ἀέρος καὶ ὑπὸ λάμποντα ἥλιον, παρὰ τὸν ψίθυρον τῶν δασῶν, τὸν θροῦν τῶν φύλλωμάτων, τὸν κλαυσημὸν τῶν ὑδάτων, καὶ τοὺς κυματισμοὺς ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ μᾶς καθιστᾷ ἱκανοὺς ν' ἀποβάλωμεν ἀφ' ἡμῶν ὡς ἐν μάγῳ ὄνειρον τὰς βιωτικὰς φροντίδας καὶ μερίμνας. Ὁ ποιητὴς ἀληθῶς πρέπει νὰ κατέχη γνῶσιν ἀκριβεστέραν ὄχι μόνον τῆς ἀνθρώ-

πίνης ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς φύσεως ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ Ροβινσὼν Crabbe ἀναφέρει ὅτι εἰς ξενονζητήσαντα τὴν ἄδειαν νὰ ἴδῃ τὸν Οὐστροβοροϋ μελετῶντα ἢ παιδίσκη ἀπεκρίθη:

«Ἴδου ἡ βιβλιοθήκη τοῦ κυρίου ἀλλ' ἐκεῖνος μελετᾷ εἰς τοὺς ἀγρούς». Καθόλου παράξενον λοιπὸν δὲν εἶναι ἂν λέγεται ὅτι ἡ Φύσις ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ποιητοῦ. «Μὴ νομίζεται ὅτι εἶναι ψεῦδος· δὲν πλανῶνται ὅσοι λέγουν ὅτι, ὅταν ὁ ποιητὴς ἀποθάνῃ, ἡ ἄφρωνος φύσις θρηνεῖ τὸν λάτρην τῆς καὶ τελεῖ τὸ μνημόσυνόν του». (Σκότ).

Ὁ Suinburne λέγει περὶ τοῦ Blake—συμφωνεῖ δὲ πληρέστατα πρὸς αὐτὸν καίτοι διαφωνῆ ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν—ὅτι «τὸ γλυκὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ φύλλου τῆς γλῶσσης καὶ τοῦ ὕδατος, ἡ χαρωπὴ καὶ ἐλαφρὰ ζωὴ τοῦ πτηνοῦ, τοῦ παιδίου καὶ τοῦ ζώου διατηροῦνται οὕτως εἶπεν νοπὰ καὶ δροσερὰ διὰ τοῦ σοβαροῦ αἰσθήματος πιστοῦ καὶ μυστηριώδους ἔρωτος, ἐξηγουμένου καὶ ἐνδυναμωμένου μὲ μίαν σκοπιμότητα καὶ συναίσθησιν εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸν νοῦν τοῦ καλλιτέχνου.

Τοιαύτην τῆς ἀνοίξεως σπαργῶσαν βλάστησιν, τοιοῦτον σφριγος τῆς φυτικῆς ζωῆς καὶ τοιαύτην ἀκτινοβολίαν ἔκφρασαν τῆς παιδικῆς δυνάμεως καὶ χαρᾶς κανεῖς ποτε ζωγράφος ἢ ποιητὴς δὲν παρέστησε πρότερον. Τοιοῦτον θάμβος γλωφῶν φύλλων καὶ δροσερῶν μελῶν, πυρίνων νεφῶν καὶ ζωηρῶν μαλλιῶν δὲν ἀπεκρυσταλλώθη, ποτὲ εἰς λέξεις ἢ σχήματα». Διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν Ποίησιν δὲν πρέπει νὰ ρίψωμεν ἀπλῶς ἐν βλέμμα εἰς αὐτὴν οὔτε νὰ διεξέλθωμεν αὐτὴν ἐν σπουδῇ οὔτε νὰ τὴν διαβάζωμεν διὰ νὰ ὀμιλῶμεν ἢ νὰ γράφωμεν περὶ αὐτῆς, Πρέπει κανεῖς νὰ παρασκευάσῃ πρὸς τοῦτο καταλλήλως τὸν νοῦν του. Φυσικῶ τῷ λόγῳ θὰ προτιμᾷ κανεῖς νὰ διαβάξῃ ποιήματα ἐν ὧρα οὐγκινήσεως, λύπης ἢ στενοχωρίας· ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ τώρα.

Οἱ ἀνεκτίμητοι θησαυροὶ τῆς Ποίησεως εὐτυχοῦς εἶναι ἀνοικτὴ εἰς ὅλους μας. Τὰ καλύτερα βιβλία εἶναι ἀληθῶς

καὶ τὰ εὐθυνότερα. Ἀντὶ τοῦ ἀντιτίμου ὀλίγου ζύθου ἢ καπνοῦ εἰμποροῦμεν νὰ προμηθευθῶμεν τὰ ἔργα τοῦ Σακπήρου, ἢ τοῦ Μίλτωνος ἢ καὶ ἄλλα ἀκόμη βιβλία, τὰ ὁποῖα νὰ εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάξῃ ἐπωφελῶς κατὰ τὰ τὸ διάστημα ὀλοκλήρου ἔτους.

Ἐξετάζοντες δὲ τὰ ἐκ τῆς Ποιήσεως ὠφελήματα δὲν πρέπει νὰ περιοριζώμεθα εἰς τὴν ἐν τῷ παρελθόντι ἢ τὴν κατὰ τὸ παρὸν ἐπίδρασιν ἐκείνης. «Τὸ μέλλον τῆς Ποιήσεως», λέγει ὁ Ματθαῖος Ἀρνύλδος, — καὶ κανεὶς δὲν ἦτο ἀρμοδιώτερος νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ — «τὸ μέλλον τῆς Ποιήσεως εἶναι ἀπειρον — διότι εἰς τὴν ποίησιν, ὅπου αὐτὴ εἶναι ἀξία τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς της, ἡ φυλὴ μας προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ εὐρίσκη ἀσφαλέστερον πάντοτε στήριγμα. Ἀλλὰ εἰς τὴν ποίησιν ἢ ἰδέα εἶναι τὸ πᾶν τὰ λοιπὰ ἀποτελοῦν σήμερον φανταστικὸν θεσπεσίας φανταστικόν. Ἡ Ποίησις ἐξαρτᾷ τὴν συγκίνησιν ἀπὸ τὴν ἰδέαν ἢ ἰδέα εἶναι ἡ ἀλήθεια. Τὸ ἰσχυρότερον μέρος τῆς θρησκείας μας εἶναι σήμερον ἢ ἐν αὐτῇ ὑπολανθάνουσα ποίησις. Ὁφείλομεν νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν περὶ ποιήσεως ὑψηλοτέραν καὶ μᾶλλον ἀρμόζουσαν ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ἔχουν συνήθως περὶ αὐτῆς. Πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι εἶναι κατάλληλος διὰ ὑψηλοτέρους σκοποὺς καὶ ἔχει εὐγενεστέραν ἀποστολὴν τῆς προορισθείσης εἰς αὐτὴν ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γενικῶς μέχρι σήμερον.»

Ἡ Ποίησις ὀρθῶς ὀνομάσθη ἢ ἐξιστόρησις «τῶν καλύτερων καὶ εὐτυχεστέρων στιγμῶν τῶν εὐτυχεστέρων καὶ ἐξοχωτέρων πνευμάτων» εἶναι τὸ φῶς τῆς ζωῆς, αὐτὴ «ἡ εἰκὼν τῆς ζωῆς ἐν τῇ αἰωνία ἀληθείᾳ αὐτῆς». Ἀπαθανατίζει, ὅτι εἶναι καλύτερον καὶ ὠραιότερον ἐν τῷ κόσμῳ. «Καθαίρει ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως ἡμῶν τὴν ἀχλὺν τῆς ὄντοτήτός μας». «Εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ περιφέρεια τῆς γνώσεως»: Καὶ οἱ ποιηταὶ εἶναι «κάτοπτρα τῶν γιγαντιαίων σκυῶν, τὰς ὁποίας τὸ μέλλον ρίπτει ἐπὶ τοῦ παρόντος».

Ἡ ποίησις τῷ ὄντι μαρτυρεῖ τὴν ζωὴν δημιουργεῖ εἰς ἡμᾶς καιρὸν, ἐὰν καιρὸς θεωρηθῇ ἢ διαδοχὴ τῶν ἰδεῶν καὶ ὄχι τῶν στιγμῶν. Εἶναι «ἡ πνοὴ καὶ τὸ λεπτότερον πνεῦμα πάσης γνώσεως». Δὲν περιζυγίζεται οὔτε ἐντὸς χρόνου οὔτε ἐντὸς χώρου, ἀλλὰ ζῆ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Τί μεγαλύτερον ἐγκώμιον εἰμπορεῖ νὰ πλέξῃ κανεὶς εἰς αὐτήν, εἰ μὴ νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ζωὴ πρέπει νὰ ἦναι Ποίησις ἐφαρμοσμένη εἰς τὰ ἔργα.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

ΑΛΕΞ. Γ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΛΟΥΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ

Παρατηρήθη ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας σύγγεται ἐκτεσσάρων στοιχείων. Ἐν τῇ ἀγγλικῇ Ζέντι, ἀραβικῇ Ἀλάχ, βλαχικῇ Ζένο, γαλλικῇ Dieu, γερμανικῇ Gott, ἐβραϊκῇ Ἀδόν, ἑλληνικῇ Θεός, ἰαπωνικῇ Ζαίν, ἰσπανικῇ Ἀδδί, λατινικῇ Deus, περσικῇ Διαν, περσικῇ Σύρα, σκανδιναβικῇ Odin, σουηδικῇ Codd. Ἐξαιρέσει κανεὶς ἢ ἀγγλικῇ ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γράφεται μὲ τρία στοιχεία God.

ΕΚ ΤΗΣ «ΕΚΑΒΗΣ»
ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

Πράξις Α. — Σκηνή Στ'

Ταλβύδιος.—Ποῦ ὦ Τρωάδες κόραι δύναμαι νὰ εὔρω τὴν Ἐκάβην τὴν ἄλλοτε βασίλισσαν τοῦ Ἰλίου;

Χορός.

Ἴδου αὐτὴ πλησίον σου, ὦ Ταλβύδιε, κεῖται ἐπὶ τῆς γῆς κεκαλυμμένη μὲ τοὺς πέπλους.

Ταλβύδιος.

ὦ Ζεῦ, τί νὰ εἶπω ποῖον ἐκ τῶν δύο ὅτι σὺ ἐπιβλέπεις, ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ ὅτι ματαίως ὑπάρχει ἢ ἰδέα περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν δαιμόνων, ἢ δὲ τύχη ἔλα τὰ τῶν ἀνθρώπων δίκαιε; δὲν εἶναι αὕτη ἡ βασίλισσα τῶν πολυχρύσων Φρυγῶν; δὲν εἶναι αὕτη ἡ σύζυγος τοῦ ὀλβίου Πριάμου; καὶ τώρα ἢ μὲν πόλις ἄρδην ἀνεστατώθη, αὕτη δὲ γραῖα-ἄπαις κεῖται ἐπὶ τῆς γῆς συμφύρουσα τὴν δυστυχὴ κεφαλὴν μὲ κόνιν. Φεῦ! Φεῦ! γέρων μὲν εἶμαι ἀλλ' εὐχομαι νὰ ἀποθάνω πρὶν περιπέσω εἰς τοιαύτην ἐλεεινὴν τύχην. Ἐγέρθητι, ὦ δύστυχε, σήκωσε ὄρθιον τὸ σῶμα καὶ τὴν κατάλευκον κεφαλὴν.

Ἐκάβη.

— Ἄ! τίς εἶναι αὐτός, ὅστις δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κοιτώμαι κάτω; τί μὲ ἐξεγείρεις ἐκ τῆς λύπης μου, ὅστις δὴποτε εἰσαι σὺ;

Ταλβύδιος.

Εἶμαι ὁ Ταλβύδιος, ὁ κῆρυξ τῶν Δαναῶν, ἐρχόμενος ἐνταῦθα πρὸς σέ, ὦ γύναι, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Ἐκάβη.

ὦ φίλτατε, ἀραγε ἤλθες, διότι ἀπεφάσισαν οἱ Ἀχαιοὶ νὰ ἐπισφάζωσιν ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἐμέ; πόσον εὐχάριστος εἶδησις θὰ ἦτο ἄς σπεύσωμεν, ἄς δράμωμεν, γενοῦ ὦ γέρων, ὁδηγός μου.

Ταλβύδιος.

Ἐρχομαι πρὸς ἀναζήτησίν σου, ὦ γύναι, ὅπως θάψῃς τὴν ἀποθανοῦσαν κόρην μὲ ἀποστέλλουσι δὲ οἱ Ἀτρεΐδαι καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἀχαιῶν.

Ἐκάβη.

Ἄλλοίμονον! τί λέγεις; λοιπὸν δὲν ἤλθες εἰς ἀναζήτησίν μου διὰ νὰ ἀναγγείλῃς τὸν ἐμὸν θάνατον ἀλλὰ συμφοράς Ἄπεθανες, ὦ τέκνον, ἀφαρπασθεῖσα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς ἐγὼ δὲ ἔμεινα ἄνευ τέκνου πόσον εἶμαι δυστυχὴς! Πῶς καὶ τὴν ἐφονεύσατε; Ἄραγε μετ' εὐλαβείας τινὸς ἢ ὡς ἐχθρὸν κατὰ τρόπον ὀμότατον; εἰπέ ἂν καὶ δὲν θὰ εἶπης, εὐχάριστα.

Ταλβύδιος.

Ἐπιθυμοῦναι νὰ χύσω, ὦ γύναι, διπλὰ δάκρυα ἐξ οἴκου πρὸς τὴν κόρην σου διότι καὶ τώρα ἀναγγέλλων κακὰ θὰ βρέξω τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ὅτε ἐφονεύετο ἐπὶ τοῦ τάφου

Ἦτο παρὸν ὀλόκληρον τὸ στράτευμα τὸ Ἀχαικὸν πλησίον τοῦ τάφου διὰ τὴν σφαγὴν τῆς κόρης, ὁ δὲ παῖς τοῦ Ἀχιλλέως, λαβὼν τὴν Πολυξένην ἐκ τῆς χειρὸς τὴν ἔστησεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τύμβου, ἐκλεκτοί δὲ νεανίαι ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἠκολούθουν ἐπιθυμοῦντες νὰ κρατήσωσι μὲ τὰς χεῖρας τὴν κόρην, ὅτε ἀσπαίρουσα θὰ ἐσκήρτα τότε ὁ Νεοπτόλεμος λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας πάγχρυσον προσφέρει εἰς τὸν πατέρα χοῶς; μὲ τὴν χεῖρα του δὲ κἀμνει εἰς ἐμὲ πλησίον τοῦ ἰστάμενον σημεῖον νὰ κυρήξω σιωπὴν εἰς ἔθλον τὸν στρα-

τὸν τῶν Ἀχαιῶν. Καὶ ἐγὼ παρελθὼν εἰς τὸ μέσον εἶπον τὰ ἑξῆς:

Σιωπάτε, ὦ Ἀχαιοί, σιγῆν ἄς τηρῆ ἔλος ὁ λαός· σιγάτε, σιωπάτε! » Καὶ σιωπηλὸν κατέστησα ἔλον τὸν λαόν. Τότε δὲ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως υἱὸς εἶπεν:

Ἦ τέκνον τοῦ Πηλέως, ὦ πάτερ μου, δέχθητι ταύτας τὰς προσφοράς, αἱ ὅποιαί πραῦνουσι τοὺς ὑποχθόνιους θεοὺς καὶ ἀναβιβάζουσι τοὺς νεκροὺς ἐπάνω· ἔλθ' ἐνὰ πίγης τὸ αἷμα τῆς κόρης, τὸ καθαρὸν τὸ ὅποιον σοὶ δωρούμεθα ἔλος ὁ στρατὸς καὶ ἐγὼ· γενεὴ δὲ εἰς ἡμᾶς εὐμενῆς καὶ δός, ἀφουλύσωμεν τὰς πρύμνας, νὰ σηκώσωμεν τὰς ἀγκύρας καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα, τυχόντες καλοῦ νόστου ἀπὸ τὸ Ἰλιον».

Τόσα μόνον εἶπε, ὀλόκληρος δὲ ὁ στρατὸς ἠὐχθήθη ἐπάνω εἰς αὐτά. Ἐπειτα λαβὼν περίχρυσον μάχαιραν ἐκ τῆς λαβῆς ἐξέσπασεν ἐκ τῆς θήκης καὶ ἔνευσεν εἰς τοὺς λογάδας νέους τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀργείων νὰ λάβωσι τὴν κόρην. Ἄλλ' ἐκεῖνη καθὼς παρετήρησε τοῦτο εὐθὺς βοᾷ μεγαλοφώνως.

«Ἦ Ἀργεῖοι, οἱ ὅποιοι ἐξεπορθήσατε τὴν πατρίδα μου, ἐκουσίῳ ἀποθνήσκω, νὰ μὴ ἐγγίσῃ τις τὸ σῶμα μου, διότι μετὰ θάρρους θὰ προσφέρω αὐτὸ πρὸς σφαγὴν ἐλευθέραν δὲ ἀφήσαντές με, ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν, φανεύσατε ἵνα ἀποθάνω ἐλευθέρᾳ διότι ἐκεῖ κάτω νὰ ὀνομαζῶμαι δούλη ἐντρέπομαι, ἐνῷ ἤμην βασίλισσα».

Τὰ πλήθη ἐπευφήμησαν μὲ δυνατὴν φωνὴν καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων διέταξε τοὺς νεανίας νὰ ἀφύσῃσι τὴν παρθένον. Ἐκεῖνοι δὲ ὡς τάχιστα εἰσήκουσαν τὰς τελευταίας λέξεις ἐκείνου, ὅστις εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν καὶ ἀφῆκαν τὴν κόρην. Καὶ ἀφουῖ ἤκουσεν ἡ Πολυξένη αὐτὸν τὸν λόγον τῶν δεσποτῶν εἶπε τὰ ἑξῆς καρτερικώτατα.

«Ἰδοὺ, ὦ νεανία, ἐν προθυμῆσαι νὰ κτυπήσῃς κτύπησον, ἰδοὺ ὁ λαϊμὸς μου ἔτοιμος, ἐὰν ἐπιθυμεῖς νὰ ἐμπήξῃς τὸ ξίφος εἰς τὸν αὐχένα».

Ἐκεῖνος δὲ καὶ θέλων καὶ μὴ θέλων ἀπὸ οἴκτον πρὸς τὴν κόρην τέμνει διὰ τοῦ σιδήρου τὸν λάρυγγα κρουνοὶ δὲ αἵματος ἔρρουν· ἐκεῖνη δὲ ἀποθνήσκουσα εἶχε τὴν πρόνοιαν νὰ πέσῃ μὲ εὐσχημοσύνην. Ἀφουῖ δὲ ἀφῆκε τὸ πνεῦμα ὑπὸ θανασίμου σφαγῆς, οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἀργείων εἶχε τὴν αὐτὴν ἀσχολίαν ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἔρριπτον φύλλα μὲ τὰς χεῖράς των εἰς τὴν ἀποθανούσαν, ἄλλοι δὲ ἠτοίμαζον πυρὰν φέροντες κορμούς πύκης. Ὅστις δὲ δὲν ἔφερεν ἦκουε παρὰ τοῦ φέροντος τοιαύτας ἐπιπλήξεις. «Ἰστασαι, ὦ κάκιστε, καὶ δὲν προσφέρεις εἰς τὴν νεάνίδα οὔτε πέπλους οὔτε κόσμημα· δὲν θὰ ὑπάγεις νὰ δώσῃς κἄτι τι εἰς τὴν περισσῶς τοληρὰν καὶ γενναιοτάτην κατὰ τὴν ψυχὴν!»

Τοιαῦτα ἀναγγέλλων περὶ τῆς ἀποθανούσης κόρης σου, βλέπω ὅτι σὺ εἶσαι ἡ μάλιστα καλλίτεκνος μήτηρ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ δυστυχεστάτη πασῶν.

Χορός.

Πολὺ δεινὴ συμφορὰ ἐπῆλθεν εἰς τοὺς Πριαμίδας καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου, διότι οἱ θεοὶ ἐπέβαλλον αὐτὴν ἐν ἀνάγκῃ.

Ἐκάβη.

Ἦ κόρη, δὲν γνωρίζω εἰς ποῖον ἐκ τῶν κακῶν ν' ἀποβλέψω ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ ὅποια ἔχω, διότι ἐν ἐγγίσῳ τὸ ἐν, τὸ ἄλλο δὲν μὲ ἀφίνει καὶ πάλιν με παρασύρει ἐκείθεν ἄλλη τις λύπη, διότι διαδέχεται συμφορὰ τὴν συμφορὰν. Καὶ τώρα τὴν μὲν δυστυχίαν σου, δι' ἣν ἀναστενάζω εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαλείψω ἀπὸ τὸν νοῦν μου, ἀλλὰ τὴν πολλὴν λύπην ἐμετρίασέ πως ἡ ἀγγελία τῆς γενναιότητός σου. Δὲν εἶναι φοβερὸν πράγμα ὅτι ἡ γῆ μένει ἄγονος, ἐὰν τύχει παρὰ τοῦ θεοῦ καιροῦ καλοῦ παράγῃ ὠραῖον στάχυν ἢ δὲ εὐφορος γῆ ἐὰν μὴ ἐπιτύχῃ ὅσῃν ἔχει ἀνάγκην, δίδει κακὸν καρπὸν· ὁ ἄνθρωπος ὅμως εἶναι πάντοτε ὁ μὲν κακὸς οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ κακός, ὁ δὲ καλὸς εἶναι πάντοτε καλός.

οὐδὲν φθίρει τὸν χαρακτήρα του ὑπὸ τῆς συμφορᾶς ἀλλὰ διαμένει διὰ παντός χρηστός. Ἄραγε οἱ γονεῖς συντελοῦσιν εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην ἢ ἡ ἀνατροφή; βεβαίως καὶ ἡ καλῶς νοουμένη ἀνατροφή ὀδηγεῖ εἰς τὸ καλόν, ἐὰν δὲ τις καλῶς ἐννοήσῃ, τὰ ἀγαθὰ διακρίνει καὶ τὸ κακὸν ἐκ τῆς ἀντι-παραθέσεως πρὸς τὸ καλόν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ νοῦς μου μάτην ἐφιλοσόφησε, ἀλλὰ σύ, ὦ Ταλθύδιε, ὕπαγε καὶ ἀνάγγειλον εἰς τοὺς Ἀργείους νὰ μὴ θίξῃ κανεῖς, ἀλλὰ νὰ ἀπομακρύνωσι τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν κόρην μου. Ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρου στρατεύματος εὐρίσκεται ὄχλος ἀκόλαστος καὶ ἀναρχία ναυτῶν εἶναι χειροτέρα πυρός, κακὸς δὲ θεωρεῖται ὁ μὴ πράττων τὸ κακόν. Σὺ δέ, ὦ παλαιὰ θεράπαινά μου, λαβοῦσα ἀγγεῖον φέρε ἐδῶ πρὸς ἐμέ, ἀφοῦ πληρώσῃς θηλασσίου ἕδατος, διὰ νὰ λούσω μὲ πανόστατον λουτρὸν τὴν ἀνύμφευτον νύμφην, τὴν παρθένον, τὴν δυστυχή καὶ νὰ ἐκθέσω αὐτὴν στολίσασα ἄξιως. Ἄλλὰ πῶθεν, δὲν ἔχω τὰ ἀπαιτούμενα ἀλλ' ὅτι ἔχω, διότι τί νὰ κἄμω; Ἄς συναθροίσω κοσμήματα ἀπὸ τὰς αἰχμαλώτιδας αἱ ὅσσαι ὁμοῦ μὲ ἐμέ κατοικοῦσι εἰς ταύτας τὰς σκηνὰς ἴσως τις ἐξ αὐτῶν διατηρεῖ κρυφίως κἄποιον κόσμημα λαβοῦσα ἐκ τῶν οἰκῶν τῆς.

Ἦ ἔρημα ἀνάκτορα, ὦ εὐτυχεῖς ἄλλοτε οἶκοι, ὦ Πρίαμε, ὅστις εἶχες πλεῖστα καὶ κάλλιστα κοσμήματα καὶ ἡ γηραιὰ μήτηρ ἀρίστων τέκνων, πῶς κατηντήσαμεν εἰς τὸ μηδὲν στερηθέντες τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. Καὶ ἔπειτα ὑπερηφανεύομεθα οἱ ἄνθρωποι ἄλλος μὲν διὰ τὰ πλοῦσια οἰκήματα, ἄλλος δὲ διότι ἐπικαλεῖται ἐντιμότητος μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Ἄλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι μάταια· ἐκείνος εἶναι ὁ εὐτυχέστερος, εἰς τὸν ὅποιον καθ' ἑκάστην οὐδὲν κακὸν συμβαίνει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΣΠΡΙΩΤΗΣ

Η ΤΕΧΝΗ

Ἡ ὑψηλὴ τέχνη δὲν ἔγκειται οὔτε εἰς τὸ παραλάσσειν οὔτε εἰς τὸ βελτιῶναι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων· ἀλλὰ συνίσταται εἰς τὴν ἐν τῇ φύσει ἐπιζήτησιν τοῦ ὄντως καλοῦ καὶ ἐρατεινοῦ, εἰς τὴν τούτων λατρείαν τὴν ἀποτύπωσιν αὐτῶν δι' ὑπερτάτης εἰκονικῆς δυνάμεως καὶ τὴν πρὸς ταῦτα καθοδήγησιν τῶν κοινῶν σκέψεων δι' ἐπαγωγῆς τέχνης καὶ γλυκείας ἐμφάσεως (τόνου). Ἡ τέχνη — cacteris paribus — εἶναι μεγάλη ἐν ἀκριβεῖ ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν ὀραίου ἔρωτα, τὸν ἐκδηλούμενον ὑπὸ τοῦ ζωγράφου, ἀρκεῖ ὁ ἔρωσ οὗτος νὰ μὴ παρεκκλίνει μηδὲ κατὰ κεραίαν τῆς ἀληθείας »

ΡΑΣΚΙΝ

Τὰ ἀρχαιότερα ἔργα τῆς Τέχνης, τὰ ὅποια κατέχομεν, εἶναι παραστάσεις ζῶων ἀρχέτυποι ἀληθῶς, ἀλλὰ πολὺ χαρακτηριστικά, χαραγμένοι ἢ γεγλυμμένοι ἐπάνω εἰς ὄστρακα ἢ κέρατα καὶ εὐρεθεῖσαι εἰς σπήλαια τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας μαζὶ μὲ λίθινα καὶ ἄλλα πρωτόγονα ἔργα καὶ μὲ λείψανα μαστοφόρων, ἀνηκόντων, ὡς εἰκάζεται, εἰς τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς τῶν παγίωνων. Αἱ παραστάσεις αὗται εἶναι ὁμοιώματα ὅχι μόνον ἐλάφων, ἀρκτων καὶ ἄλλων ζῶων ὑφισταμένων τῶρα εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ καὶ μερικῶν ζῶων, ὡς ὁ τάρανδος, ἡ μοσχοδορκάς, ὁ μαμούθ καὶ ὁ μαλλόθριξ ρινόκερως, τὰ ὅποια ἢ ἀπεσύρθησαν βαρύτερον ἢ ἐξηφανίσθησαν ὀλοσχερῶς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Νομίζω ὅτι μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι καὶ ἄλλα σχέδια ἀκόμη θ' ἀνευρεθοῦν εἰς τὸ μέλλον, τὰ ὅποια

θά μᾶς δώσουν συμπληρωματικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν προγόνων μας εἰς τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους.

Ὑπὸ ἐποψίν ἀρχαιότητος ἔρχονται κατόπιν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἀσσυριακῶν μνημείων, ναῶν καὶ ἀνακτόρων ἀγάλματα καὶ αἱ ζωγραφίαι. Αἱ ἀρχαῖαι αὐταὶ σκηναὶ ἔχουν ἀναμφιβόλως ὡς ἔργα τέχνης πολλὰς ἐλλείψεις καὶ ἐν τούτοις πόσον γραφικῶς καὶ ἐκφραστικῶς διηγοῦνται τὴν ἱστορίαν των. Εἰς τὰς σκηνὰς τῶν μαχῶν, τῶν εἰκονιζομένων εἰς τὰς ζωγραφίας αὐτὰς ὁ βασιλεὺς παριστάνεται ὡς εὐσωμότερος τῶν στρατιωτῶν του, ἐνῶ εἰς τὸ πραγματικὸν δὲν συμβαίνει συνήθως αὐτό. Πρέπει ὅμως νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι κατὰ τὰ ἀρχαῖα πολεμικὰ ἔθιμα οἱ ἀρχηγοὶ ἐλάμβανον τὸ σπουδαιότερον μέρος εἰς τὴν μάχην. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη ὁμοιάζουν κατὰ πολὺ πρὸς τὰ Ἀσσυριακὰ καὶ Αἰγυπτιακὰ μνημεία. Γενικῶς εἰπεῖν διακρίνομεν ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ τίς ὁ βασιλεὺς, τίνες οἱ ἀξιωματικοί, ποῖον μέρος εἶναι ὁ νικητὴς, ὡς καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ παθήματα τῶν πληγωμένων, τὴν φυγὴν τοῦ ἐχθροῦ, τὴν πόλιν τὴν καθιερωμένην ὡς καταρύγιον, ἐνῶ εἰς τὰς εἰκόνας τῶν νεωτέρων πολέμων ἡ ἱστορία τῶν μαχῶν εἶναι ὀλιγώτερον σαφὴς καὶ ὁ ἀγύμναστος ὀφθαλμὸς δὲν διακρίνει τίποτε ἄλλο παρὰ φλόγας καὶ καπνόν.

Τὰ ἔργα ἐκεῖνα βεβαίως κατέχουν ἰδιάζον μεγαλεῖον καὶ ἰδιαιτέραν τινὰ ἀξίαν, καίπερ ἀμοιροῦντα τοῦ κάλλους τῆς νεωτέρας τέχνης.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Τέχνη ἔφθασεν εἰς σημεῖον τελειότητος, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ὑπερηκοντίσθη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξετιμήθη ὅσον ἴσως οὐδέποτε ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Δημήτριος ἐπολιόρκει τὴν Ρόδον ὁ Πρωτογένης κατεγίνετο εἰς τὴν ζωγράφισιν εἰκόνας τοῦ Ἰαλύσου.

«Αὐτό», λέγει ὁ Πλίνιος, «ἐκώλυσε τὸν Δημήτριον νὰ κα-

ταλάβῃ τὴν Ρόδον, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο νὰ μὴ κατακαύσῃ τὴν εἰκόνα. Καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐμπρήσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ ἄλλης τινὸς πλευρᾶς ἐπροτίμησε νὰ φεισθῇ μᾶλλον τῆς εἰκόνας παρὰ νὰ ἀρῇ νίκην, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἄλλως εἰς χεῖρας του. Ὁ Πρωτογένης εἶχε τότε τὸ ἐργαστήριόν του εἰς ἓνα κῆπον ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Ἐκεῖ καθ' ἐκάστην ἀπετελείωνε τὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα εἶχε ἤδη ἀρχίσει, χωρὶς ὁ θόρυβος τῶν στρατιωτῶν νὰ δύναται νὰ διακόψῃ ποσῶς τὸ ἔργον του. Καὶ ὅταν ὁ Δημήτριος τὸν ἐκάλεσεν ἐνώπιόν του καὶ τὸν ἠρώτησε τί ἦτο τὸ ἐμπόδιον εἰς αὐτὸν τόσον τόλμην διὰ νὰ ἐργάζεται εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνος ἀπήτησεν ὅτι «ἔχει ἐννοήσει καλῶς ὅτι ὁ πόλεμος ἐγένετο κατὰ τῶν Ροδίων καὶ ὄχι κατὰ τῶν τεχνῶν».

Μαζὶ μὲ τὴν παρακμὴν τῆς Ἑλλάδος παρήκμασαν καὶ αἱ τέχναι ἀναζωπυρωθεῖσαι μόλις κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Σιμάδου, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποῖου χρονολογεῖται ἡ θριαμβευτικὴ αὐτῶν πρόοδος. Αἱ τέχναι ἀποτελοῦν ἀναντιλέκτως ἐν τῶν ἀγνωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας. Καλλιεργοῦν τὸν νοῦν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὴν ὄρασιν διὰ τοῦ νοῦ. Καθὼς ὁ ἥλιος χρωματίζει τὰ ἄνθη ὁμοίως αἱ τέχναι χρωματίζουν τὴν ζωὴν.

«Εἰς τὴν ἀληθῆ τέχνην», λέγει ὁ Ράσκιν, «ἡ χεὶρ, ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου λειτουργοῦν συγχρόνως. Ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἀπλῶς πρὸς τέρψιν· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν μάθωμεν εἰς τὰς ὥρας τῆς σχολῆς, οὔτε εἶναι ὀρθόν νὰ τὴν παρακολουθῶμεν, ὅταν δὲν ἔχωμεν νὰ κάμωμέν τι καλύτερον».

Δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς ἡ Ἀνατολὴ ἡ χώρα ὅπου τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ἀληθῶς ὀφειλόμενα εἰς σπουδὴν ἢ ἐργασίαν, ἀπεδόθησαν εἰς κάποιαν μαγικὴν δύναμιν.

Καὶ ἐὰν ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἐργασία δὲν εἰμποροῦν ν' ἀναδείξουν κάθε ἀνθρώπον καλλιτέχνην, ἐν τούτοις κανεὶς δὲν δύναται ν' ἀναδειχθῇ τοιοῦτος ἀνευ ἐκείνων. Εἰς τὴν τέχνην

2=2 δὲν κάμουν τέσσαρα καὶ οἰοσθήποτε ἀριθμὸς μικρῶν πραγμάτων δὲν εἴμπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ ἐν μέγῃ σύνολον.

Ἐλέχθη καὶ μετ' αὐθεντίας μάλιστα ὅτι ὁ προορισμὸς τῶν τεχνῶν εἶναι ἡ τέρψις. Ἀλλὰ αὐτὸς εἶναι ἓνας πολὺ ἀτελῆς ὀρισμὸς. Εἴμπορεῖ ὁμοίως νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ βιβλιοθήκη εἶναι προορισμένη νὰ χρησιμεύῃ πρὸς τέρψιν καὶ ὡς κόσμημα.

Ἡ τέχνη ἔχει πλεονέκτημα ὑπὲρ τὴν Φύσιν ἐρῶσον προσλαμβάνει κάποιον ἀνθρώπινον στοιχεῖον, τὸ ὅποιον ὑπερβαίνει ὑπὸ τινος ἐπόψεως καὶ αὐτὴν τὴν Φύσιν. «Ἐὰν λάθῃς», λέγει ὁ Πλάτων, «τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος ἐκφύσεως εἶναι, καὶ παραβάλλῃ αὐτὸν πρὸς ἄλλον ὑποστάντα τὴν ἐπίδρασιν τῆς τέχνης, τὸ ἔργον τῆς φύσεως θὰ φαίνεται πάντοτε ὑλιγώτερον ὡραῖον, διότι ἡ τέχνη εἶναι ἀκριβεστέρα τῆς φύσεως».

Ὁ Βάκιον ἐπίσης εἰς τὴν *Πρόοδον τῆς Μαθήσεως* ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «κόσμου ὡς ὑποδεστέρου τῆς ψυχῆς, καθόσον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐνασμενίζει εἰς εὐρύτερον μεγαλεῖον, εἰς ἐντελεστέραν ἀγαθωσύνην καὶ εἰς μᾶλλον ἀπόλυτον ποιικιλίαν ἢ ἡ ὑφισταμένη εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων». Οἱ Ποιηταὶ ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὸν προμηθεά, κατασκευάσαντα λαμπρὸν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ θεά, εὐαρεστηθεῖσα μεγάλως, προσεφέρθη νὰ φέρῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κάθε τι, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ πρὸς τελειοποίησιν τοῦ ἀγάλματος. Ὁ προμηθεὺς τότε λίαν συνετῶς ἐζήτησε παρ' αὐτῆς, νὰ τὸν συμπαράλθῃ ἐκεῖ διὰ νὰ διενεργήσῃ αὐτὸς τὴν ἐκλογὴν ἐπιτυχέστερον. Εἰς τοῦτο συγκατένευσεν ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ δὲ Προμηθεὺς ἰδὼν ὅτι τὰ πάντα εἰς τὸν οὐρανὸν ἐζωογονοῦντο διὰ τοῦ πυρός, ἔφερε κάτω εἰς τὴν γῆν μίαν φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸ ἔργον του.

Πράγματι ὅμως ἡ Μίμησις εἶναι τὸ μέσον καὶ ὄχι ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης. Ἡ ἱστορία τοῦ Ζεῦξιδος καὶ τοῦ Παρρασίου εἶναι ὡραῖον ἀνέκδοτον· ἀλλὰ τὸ νὰ ἀπαντᾷ κανεὶς τὰ πτηνὰ ἢ καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἶναι τι ὅλως ἀσήμαντον ἐν συ-

γκρίσει πρὸς τὴν ὑπέροχον ἀποστολὴν τῆς τέχνης. Ἡ μίμησις τοῦ Ὁμήρου. Ἐν τοσούτῳ ὁ Lie J. Reynolds λέγει ὅτι «ὅσον περισσότερο μελετᾷ ὁ καλλιτέχνης τὴν φύσιν, τόσον πλησιέστερον εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ τελείαν περὶ τέχνης ἰδέαν».

Καὶ πράγματι ἡ τέχνη πρέπει ὄχι μόνον νὰ δημιουργῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιγράψῃ. Ὡς ὁ Βίκτωρ Κουζὲν ὀρθῶς παρετήρησε, «τὸ ἰδεῶδες ἄνευ τοῦ ἀληθοῦς ἀμοιρεῖ ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀληθὲς ἄνευ τοῦ ἰδεώδους στερεῖται αὐτοῦ τοῦ καλοῦ. Ἀμφότερα πρέπει νὰ συμβαδίζουσιν, νὰ χειροκρατοῦνται καὶ νὰ συνασπισθοῦν. Τοιοῦτοτρόπως εἴμπορεῖ νὰ ἐπιτελεσθῇ κάθε ἐξοχὸν ἔργον. Ἡ καλλονὴ εἶναι ἀπόλυτος ἰδέα καὶ ὄχι ἀπλῆ ἀπομίμησις τῆς ἀτελοῦς Φύσεως».

Ἡ κατάταξις τῶν διαφόρων προσώπων ἢ σικηνῶν εἰς μίαν εἰκονογραφίαν εἶναι ἔργον ὑψίστης σπουδαιότητος. Ὁ Σίρ J. Reynolds ἀναφέρει δύο περιπτώσεις διὰ νὰ καταδείξῃ πόσον μία μορφή εἰς δεδομένην εἰκόνα ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Ὁ Τενταρὲ εἰς μίαν τῶν εἰκόνων του ἔλαβε τὸν Σαμσὼν τοῦ Μιχαῆλ Ἀγγέλου, εἰκόνισε ἓνα ἀετὸν ἀπὸ τοὺς πόδας του, ἔθεσε τὴν ἀστραπὴν καὶ τὸν κεραυνὸν εἰς τὴν δεξιάν του ἀντὶ σιαγόνος ὄνου καὶ οὕτω τὸν μετέβαλε εἰς Δία. Τὸ δεῦτερον παράδειγμα εἶναι ἐπιφαντικώτερον. Ὁ Τιτιανὸς ἀντέγραψε τὴν ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς ἐκκλησίας τῆς Σιστίνης εἰκόνα τῆς Θεότητος, χωρίζουσης τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκοτίου καὶ τὴν εἰσῆγαγε εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ τῆς μάχης τῆς Καδόρας, διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν πτώσιν στρατηγοῦ ἀπὸ τοῦ ἵππου του.

Πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅμως ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὀφθαλμὸν, τὸ χρέος τοῦ καλλιτέχου εἶναι νὰ τὸν γυμνάξῃ καὶ ὄχι νὰ τὸν ἀπατᾷ καὶ ὅτι ὁ κυριώτερος σκοπὸς του ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὸν νοῦν παρὰ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν,

«Ὅσοι ἀγαποῦν τὸ ὡραῖον διαβλέπουν αὐτὸ παντοῦ. Κα ἀναμφιβόλως «τὸ νὰ ἐπιχρυσώσῃ κανεὶς καθαρὸν χρυσόν, νὰ

χρωματίζη τὸ κρῖνον, νὰ ραίνη μῦρα ἐπὶ τοῦ ἴου, νὰ ἰσοπεδώνη τὸν πάγον ἢ νὰ ἐπιζήτη τὸν στολισμὸν τοῦ λαμπροῦ φωστήρος τοῦ οὐρανοῦ διὰ τοῦ φωτὸς λυχνίας εἶναι ματαία ἀλλὰ καὶ γελοία ἀπόπειρα» — λέγει ὁ Σαιξπήρος.

Ἄλλὰ ὅτι λάμπει δὲν εἶναι χρυσός, ὅλα τὰ ἀνθη δὲν εἶναι εὐχρωμα, ὡσὰν τὸ κρῖνον, καὶ ὑπάρχει ἔδαφος δι' ἐκλογὴν καὶ ἀναπαράστασιν.

«Τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὡραῖον», λέγει ὁ Κούζεν, «δὲν εἶναι εἰμὴ τύποι τοῦ ἀπειροῦ· τί λοιπὸν ἀγαπῶμεν κυρίως εἰς τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὡραῖον; Ἀγαπῶμεν αὐτὸ τὸ ἀπειρον. Ἡ ἀγάπη τῆς οὐσίας τοῦ ἀπειροῦ κρύπτεται ὑπὸ τὸν ἔρωτα τῶν τύπων του. Εἶναι τόσον ἀληθές ὅτι τὸ ἀπειρον εἶναι τὸ εἰς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὡραῖον θέλγον, ἀφοῦ αἱ ἐκφάνσεις του ἀπλῶς δὲν ἱκανοποιοῦν. Ὁ καλλιτέχνης δὲν μένει ἱκανοποιημένος εἰς τὴν θεάν καὶ τοῦ ἐξοχωτέρου ἔργου του· φιλοδοξεῖ νὰ ἀνέλθῃ ἔτι ὑψηλότερον».

Προσβάλλεται ἐνίοτε ἢ ἐνστάσις ὅτι ἡ ἀπεικόνισις σκηνογραφικῶν, ἢ καὶ τοπειογραφία λεγομένη, δὲν εἶναι φυσική. Ἄλλὰ ἐρωτῶμεν: ὑπὸ ποίους ὄρους θὰ ἐθεωρεῖτο αὕτη φυσική; Ἄρα γε ἐὰν ἡ εἰκὼν θὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἐν ἡμῖν τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἡ σκηνογραφία θὰ παρήγεν; Ἄν ἔχη οὕτω, τότε ἄς ἱχνογραφῆσῃ κανεὶς ἐξ ἐκτυπώσεων καὶ ἀπὸ μνήμης κάποιαν βουνοσειράν, τὴν ὁποίαν ἐθεάθη λόγου χάριν, καὶ ἀσφαλῶς θὰ εὕρῃ ὅτι τὰ δοῦνὰ εἶναι μεγαλύτερα καὶ κρημνωδέστερα κατὰ τὰς ἐντυπώσεις του καὶ αἱ κοιλάδες βαθύτεραι καὶ στενώτεραι παρὰ εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἰχνογράφημα λοιπὸν, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε ἐξ ἐντυπώσεων πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ φυσικοῦ, δὲν κάμνει τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν, τὴν παραγομένην ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ἀληθές ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔνοιαν.

Καὶ τῷ ὄντι, καθὼς παρετήρησεν ὁ Γκαίτε, ἡ Τέχνη λέγεται Τέχνη, ἀκριβῶς διότι δὲν εἶναι Φύσις. Δὲν ἀρκεῖ ὁ

καλλιτέχνης νὰ ἐκλέγῃ ὡραία τοπία καὶ νὰ τὰ σχεδιάζῃ μὲ ἀ-ρίβειαν. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς ἀντιγραφεύς. Κατὰ ὑψηλότερον καὶ ἐπιτηδειότερον ἀπαιτεῖται παρ' αὐτοῦ. Δέον νὰ δημιουργῆ, ἢ ἀντιγράψῃ νὰ ἐρμηνεύῃ ὡπωσδήποτε συγχρόνως.

Ὁ Turner δὲν ἱκανοποιεῖτο ποτὲ ἀντιγράφῃν τὸ γλαυρότερον τοπίον. Ἐκείναι καὶ μετέθετε τρόπον τινὰ τὰ ὄρη.

Κάποιος εὐπακτρίδης λέγεται ὅτι ἐπεθύμει δικαίως νὰ ἴδῃ τὸ πρότυπον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ὁ Γούϊδο ἐζωγράφησε τὰς ἐρασμίας γυναικείας μορφάς. Ὁ Γούϊδο ἔστησεν ἐνώπιόν του τὸν χρωτρίπτην του, ἄνθρωπον χονδροκνημωμένον καὶ ἔπειτα ἐζωγράφησε μίαν ὡραίαν Μαγδαληνήν. «Ἀγαπητέ μου Κόμη, εἶπεν, ἡ ὡραία καὶ διαυγὴς ἰδέα πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὸ πνεῦμα ἀδιάφορον εἶναι τότε ποῖον τὸ πρότυπον».

Ὁ Γούϊδο, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ζωγραφίσῃ τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαὴλ διὰ τὴν ἐν Ρώμῃ ἐκκλησίαν τῶν Καπουκίνων, εἶπε κατὰ τὸν Dryden «ἐπεθύμουν νὰ εἶχον ἀγγέλου πτερά, διὰ ν' ἀνέλθω εἰς τὴν Παράδεισον καὶ ἐκεῖ προσατενίσας τὰς μορφάς τῶν ὡραίων πνευμάτων ν' ἀντιγράψω τὸν Ἀρχάγγελόν μου. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἴμπορῶ ν' ἀναθῶ τόσον ὑψηλὰ ἐθεώρησα περιττὸν νὰ ζητήσω ὁμοίωμα αὐτοῦ ἐδῶ κάτω. Καὶ ἠναγκάσθην νὰ ἐνατενίσω εἰς τὴν διάνοϊάν μου καὶ εἰς τὴν ἰδέαν ἐκείνην τοῦ καλοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχον σχηματίσει εἰς τὴν φαντασίαν μου».

Ἡ ἐπιτήμη ἐπιχειρεῖ, καθόσον αἱ πεπερασμέναι τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις τὸ ἐπιτρέπουν, ν' ἀναπαράγῃ τὰ φαινόμενα κατὰ τρόπον γυμνὸν μὲν, ἀλλ' ἀκριβῆ ἀσχέτως τόπου καὶ χρόνου. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ὑποβάλλεται εἰς πολλοὺς περιερισμούς, ἀλλ' ὄχι πολὺ εὐχαρίστους, οὔτε χωρὶς σοβαρὰ μειονεκτήματα. Ἡ τέχνη ἀπεναντίας πειράται νὰ μεταβιβάζῃ τὴν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἐντύπωσιν ὑπὸ μίαν ἰδιάζουσαν φάσιν.

Υπό τινος ἐπόψεως ἡ Τέχνη παρέχει σαφεστέραν καὶ ζωηροτέραν ἰδέαν ἀγνώστου τινὸς χώρος παρὰ οἰαδήποτε περιγραφῆ. Ἐν τῇ φιλολογίᾳ ὁ βράχος δύναται νὰ ὀνομασθῆ βράχος, ἀλλ' ἐν τῇ ζωγραφικῇ δέον νὰ παρασταθῆ ἢ ὡς γρανίτης ἢ ὡς πλάξ ἢ ὡς ἄλλο τι εἶδος καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ὡς βράχος. Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει ὅτι, ἐνῶ οἱ καλλιτέχναι ἀπὸ πολλοῦ ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνάγκην τῆς σπουδῆς τῆς ἀνατομίας καὶ ὑπῆρχεν ἀπ' ἀρχῆς καθηγητῆς τῆς Ἀνατομίας ἐν τῇ Βασιλικῇ Ἀκαδημίᾳ, ἐσχάτως μόνον ἐθεωρήθησαν ὡς ἀναγκαῖαι γνώσεις τινὲς στοιχειώδεις καὶ τῆς βοτανικῆς καὶ τῆς γεωλογίας· καὶ ἐν τούτοις καὶ νῦν ἔτι ἡ σπουδαιότης των δὲν εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένη.

Πολλὰ ἐγράφησαν περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ περὶ ταύτης ἔρευνα μολονότι δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀνωφελῆς, δὲν εἶναι ὅμως τοῦ παρόντος.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ὄχι μόνον προξενεῖ μεγάλας ἡδονάς ἀλλὰ καὶ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ αἰθερίου καὶ τοῦ ὑπερανθρώπου.

Ἡ Madame de Stael περιέγραψε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ὡς «ἀποκρυσταλλωμένην μουσικὴν» καὶ τὸν καθεδρικὸν ναὸν ὡς ἔκπαγλον ἀποτύπωσιν «σκέψεως ἐπὶ λίθου» μὲ παράθυρα διαφανῆ τοιχώματα πλουσίων χρωμάτων.

Ὁ Καράτζης εἶπεν ὅτι οἱ μὲν ποιηταὶ ζωγραφίζουσι εἰς τοὺς στίχους των, οἱ καλλιτέχναι ὀμιλοῦν εἰς τὰ ἔργα. Οἱ τελευταῖοι ἔχουσι ἐν μέγα πλεονέκτημα τῷ ὄντι ὅτι ἐν δλέμματι εἰς ἀγάλμα ἢ εἰκόνα τινὰ μεταδίδει ζωηροτέραν ἰδέαν ἢ μακρὰ καὶ λεπτομερῆς περιγραφῆ.

Ἄλλο πλεονέκτημα, τὸ ὅποιον κατέχει ἡ Τέχνη, εἶναι ὅτι τυγχάνει καταληπτῆ εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη μολονότι ἕκαστον τούτων ἔχει ἰδίαν γλῶσσαν.

Καὶ ἀπὸ ὕλικῆς ἀπόψεως ἡ Τέχνη εἶναι σπουδαιότερα. Εἰς πρόσφατον διάλεξιν τοῦ ὁ Σιρ Φ. Λέϋτων παρετήρησεν ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς Τέχνης «ἀποβαίνει ὁσημέραι σημαντικωτέρα

ἐν σχέσει πρὸς τινὰ σημεῖα τῆς φθινοῦσης ὕλικῆς εὐημερίας τῆς χώρας. Διότι ὁ βιομηχανικὸς συναγωνισμὸς ὁ μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν λοιπῶν χωρῶν = συναγωνισμὸς ὀξὺς καὶ ζωηρὸς, ἀποθάνων διὰ τινὰς κλάδους τῆς βιομηχανίας ἀγῶν περὶ ὑπάρξεως = δὲν διεξάγεται πλέον εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὑπὸ ἔποψιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ὕλικου καὶ τῆς στερεότητος τῆς κατασκευῆς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχετικῶς πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν γούστο καὶ τὴν κομψότητα τοῦ σχεδίου»

Ἡ ὑψίστη ἐκδούλευσις ἐν τούτοις, τὴν ὅποιαν εἰμπορεῖ ἡ Τέχνη νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι, κατὰ τὸν Παινεῖς, νὰ καταστῆ «συνάμα ἡ φωνὴ τῶν εὐγενεστέρων ἐφέσεων του καὶ ὁ μόνιμος ἐκγυμναστής τῶν αἰσθησέων του. Καὶ ἐνδιαφερόμεθα σήμερον περισσότερον εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν τῆς Τέχνης παρὰ εἰς ὅποιανδήποτε αἰσθητικὴν τελειότητα».

Ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Τέχνη εἶναι ἀδελφαὶ ἢ μάλλον ὡς ἀδελφὸς καὶ ἀδελφῆ. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Τέχνης εἶναι ὑπὸ τινος ἐπόψεως ὁμοία πρὸς τὴν τῆς γυναικός. Δὲν εἶναι ἴδιον ταύτης συνήθως νὰ ὑφίσταται τοὺς μάχθους καὶ τὰ θάσανα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ τὰ περιβάλλῃ μὲ τὸν φωτιστέραν τῆς εὐμορφίας καὶ νὰ μετατρέπῃ τὴν ἐργασίαν εἰς τέρψιν.

Ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμην εἶναι φυσικὸν νὰ περιμένωμεν πρόσδον, ἀλλὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τέχνην τὸ ζήτημα εἶναι ἄλλως σκοτεινόν. Μολοντοῦτο ὁ Σιρ J. Reynolds δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκφράσῃ τὴν πεποιθήσιν ὅτι «ἡ ζωγραφικὴ εἰς τὸ μέλλον τόσον θὰ βελτιωθῆ, ὥστε τὸ ὡς ἀριστον νῦν ἐπιτελούμενον θὰ φαίνεται τότε ὡς παιδικὴ μουντσούρικ». Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι καὶ ἡ ἰκανότης μας περὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς θὰ ἀναπτύσσεται ἐν ἴσῳ ὀχθμῷ. Ὁ Οὐόρτσσορθ λέγει ὅτι οἱ ποιηταὶ ὀφείλουσι νὰ δημιουργήσουσι τὴν πρὸς ἐκτίμησιν τῶν ἔργων των ἀπαιτουμένην καλαισθησίαν. Αὐτὸ εἰμπορεῖ νὰ λεχθῆ ἐν τινι μέτρῳ καὶ διὰ τοὺς καλλιτέχνους. Ἐπὶ μίαν ἔποψιν ἰδίως οἱ νεώτεροι ζωγράφοι ἐπετέλεσαν ἀξιοσημεῖωτον πρό-

οδον και εις αυτους χρεωστούμεν τὸ προνόμιον τῆς ζωηροτέρως ἀπολαύσεως τῶν σκηνογραφιῶν.

Και δὲν ἔχω μὲν ἀξιώσεις νὰ ὀμιλῶ μὲ ἀυθεντίαν, ἀλλὰ προκειμένου και περὶ τῶν ἐξοχωτέρων καλλιτεχνῶν τῶν πρὸ τοῦ Τουρνέρου ἀκμασάντων αἱ τοπιογραφίαι εἶναι ἐξαιρετικῶς ὑποδεέστεραι τῶν προσωπογραφιῶν. Ὁ Σίρ Ἰωσήας Ραϊνὸλδος ἀναφέρει ὅτι Ἰάνσβουρου κατεσκεύασε σχέδιον σκηνογραφίας ἐπὶ τῆς τραπέζης του ἀπολεσθὲν ἀπὸ συντρίμματα λίθων, ξηρὰ χόρτα και τεμάχια καθρέπτου, τὰ ὅποια «ἐμεγέθυνε και διεμόρφωσε εἰς βράχους, δένδρα και ὕδατα» και ὁ Σίρ Ἰωσήας ἀναπτύσσει μὲ σοβαρὸν ὕφος τὸ ὄρθον τῆς μεθόδου ταύτης. «Πόσον χρήσιμος εἰμπορεῖ ν' ἀποθῆ διὰ νὰ παρέχῃ νύξιν ἐκάστοτε», λέγει σοβαρῶς, δύναται κάλλιστα νὰ τὸ καθορίσουν οἱ καθηγηταὶ τῆς ζωγραφικῆς τῶν σκηνογραφιῶν», ἀλλὰ δὲν συνιστᾷ αὐτὴν και φρονεῖ ὅτι ἐν γένει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου ταύτης θὰ ἐπροξένη βλάβην μάλλον παρά ὠφέλειαν!

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Κήνικος και τῆς Ἀλκυόνης ποῦ ἐφέλοτέγησε ὁ Οὐίλσον, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Cunningham εἶπεν ὅτι αὐτὸς μὲ τὸν Ἰάνσβουρι ἴδρυσαν παρ' ἡμῖν Σχολὴν τῆς ζωγραφικῆς τῶν σκηνογραφιῶν, τὸ φρούριον λέγεται ὅτι ἐζωγραφήθη ἀπὸ ἓν ἀγγεῖον ἀχθοφόρου και ὁ βράχος ἀπὸ Στηλωνικὸν τυρόν. Κατ' ἄλλην ἐκδοσιν ἡ εἰκὼν ἐπωλήθη ἀντὶ ἐνὸς ἀγγεῖου και ἐνὸς τεμαχίου τυροῦ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν μᾶς δίδει καλὴν ἰδέαν περὶ τῆς ἐκτιμήσεως πρὸς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἔως ἐσχάτων γενικὴ γνώμη ὅσον ἀφορᾷ τὴν θέαν τῶν ὄρεων ἐπεκράτει ἡ τοῦ Τακίτου: « Ποῖος θὰ ἐπροτίμα ν' ἀφήσῃ τὴν Ἀσίαν ἢ τὴν Ἀφρικὴν ἢ τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν ἄμορφην, τὴν ἀπὸ θαρῶν οὐρανὸν και μελαγχολικῆς ἀπόψεως χώραν, ἐκτὸς ἐὰν ἦτο ἡ γενέθλιός του γῆ;» Μᾶς τέρπει ἀληθῶς και μᾶς διασκαδάζει και ἡ ἀνάγνωσις τῆς γνώμης τοῦ D' Beattie εἰς ἰδιαιτέραν

πραγματείαν του περὶ τῆς Ἀληθείας τῆς Ποιήσεως και τῆς Μουσικῆς, γραφεῖσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτι « τὰ ὄροπέδια τῆς Σκωτίας εἶναι γενικῶς μελαγχολικὰ τοπία. Μακρὰ λωοῖδες ὀρεινῆς γῆς, σκεπασμένοι ἀπὸ μαύρας ἐρείκας και σκοτισμένοι ἀπὸ ὀμίχλωδη ἀτμόσφαιραν στεναὶ κοιλάδες ἀραιὰ κατωκημένοι και περιορισμένοι ἀπὸ κρηνοὺς ποῦ ἀντηχοῦν ἀπὸ τὴν βοήην καταρρακτῶν χῶμα τόσον τραχὺ και κλίμα τόσον ἄγριον, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχεται μήτε τὸ γλαφυρὸν τῆς ὄσκιης μήτε τὴν περιποίησιν τῆς γεωργίας ἢ στονόεσσα ἀπήχησις τῶν κυμάτων κατὰ μῆκος τῶν ἐκβολῶν και τῶν λιμνῶν αἱ ἀπαίσιαι ἠχοὶ τὰς ὁποίας κάθε ριπὴ ἀνέμου παράγει εἰς ἔρημα τοπία, γεμάτα ἀπὸ ὄραχους και ἄντρα ἢ ἀλλόκοτος και νεκρικὴ ὄψις τοιαύτης σκηνογραφικῆς κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ὅλα μαζί ἐπιπέουν ζοφῶδες σκότος εἰς τὴν φαντασίαν », και αὐτῶ καθεξῆς.

Και ὁ Γκόλτσμυθ ἀκόμη τὰς σκηνογραφίας τῶν ὄροπέδιων τῆς Σκωτίας ἐθεώρει ὡς ροικῶδεις και ἀπαισίας. Ὁ Τζώνσον ὡς γνωστὸν, παραδέχεται ὡς ἀξιωμα ὅτι: « τὸ ἐξοχωτέρον θέαμα, τὸ ὅποιον ὁ Σκῶτος βλέπει κάποτε, εἶναι ἡ δημοσία ὁδός, ἡ ἄγρυσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν » = αὐτὸς δὲ ὁ λόγος του καθιστᾷ ἀμφίβολον τὸ ἐὰν ἕκαμὲ ποτε διάκρισιν τοῦ ὅτι « οἱ ὄραχοὶ τοῦ Γίγαντος εἶναι μὲν ἀξιοθέατοι, δὲν ἀξίζει ὅμως τὸν κόπον νὰ πάγῃ κανεὶς ἐξεπίτηδες διὰ νὰ τοὺς ἴδῃ ».

Ἡ Madame de Stael ἐξ ἄλλου ἐδήλωσεν ὅτι μολονότι θὰ ἤθελε νὰ βαδίσῃ 500 λεύγας διὰ νὰ συναντήσῃ διάσημὸν τινα ἄνδρα, δὲν θὰ ἐλάμβανε καν τὸν κόπον νὰ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρόν της διὰ νὰ ἴδῃ τὴν θάλασσαν τῆς Νεαπόλεως.

Οὔτε ἡ ἑλλειψις ἐκτιμήσεως εἰς τοὺς ἀρχαιότερους μας περιορίζεται μόνον εἰς τὰς σκηνογραφίας. Ὁ Βούρικε ἐν σχέσει μὲ τὸ Stonehenge λέγει, « τὸ Stonehenge οὔτε ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν και τὴν διάταξιν οὔτε ὡς στολισμὸς ἐνέχει τίποτε τὸ ἀξιοθαύμαστον ».

Αἱ ἄγρικαι σκηνογραφίαι δυνατόν νά ἐπιδρῶν ἐνίστε ἐπι-
θλαδῶς ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ. Ἐλέχθη προσφυσῶς
ὅτι ὄχι ἡ μελέτη τῶν ἱποτικῶν συγγραμμάτων, ἀλλὰ ἡ μο-
νότος θέα τῆς Μάγχις ἀφῆρες τὸ λογικὸν ἀπὸ τὸν Δονκι-
χῶτων.

Ἡ ἀγάπη τῶν σκηνογραφῶν δὲν οφείλεται βέβαια μόνον
εἰς τὴν τέχνην. Εἶναι ὁ ἀγαθὸς συνδυασμὸς, τῆς τέχνης καὶ
τῆς ἐπιστήμης, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐγύμνασε εἰς τρόπον ὥστε ν'
ἀντιλαμβάνομεθα τῶν περὶ ἡμᾶς καλλωνῶν. Ἡ τέχνη μᾶς
βοηθεῖ νά βλέπομεν, καὶ «ἐκατοντάδες μὲν ἀνθρώπων ὀμι-
λοῦν περὶ ἐνός, ὁ ὁποῖος εἰξεύρει νά σκέπτεται, ἀλλὰ χιλιά-
δες σκέπτονται περὶ ἐνός, ὅστις εἰμπορεῖ νά βλέπῃ. Τὸ νά
βλέπῃ κανεὶς καθαρά εἶναι ποίησις, προφητεία καὶ θρησκευ-
τικαυτοχρόνως..... Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι δύο τινὰ εἶναι
ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔγκειται ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς τέχνης:
πρῶτον ἡ βραχεία καὶ ἀληθὴς κατανόησις τῶν φυσικῶν φαινο-
μένων καὶ δεῦτερον ἡ κατάταξις τῶν φαινομένων ἐκεῖνων
διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποδοῦν
ταῦτα διὰ τοὺς παρατηροῦντας αὐτὰ ἐκτάκτως ὠφέλιμα,
ἀξιοθύμητα καὶ ὠραῖα. Ταιουτοτρόπως ἡ μεγάλη τέχνη
ἀποδεικνύεται ὁ τύπος σταθεροῦ καὶ εὐγενοῦς βίου. Διότι
καθὼς ὁ ἀγενὴς ἄνθρωπος εἰς τὰς σχέσεις του μὲ ὅτι, συμβαί-
νει πέριξ του δὲν βλέπει κατ' ἀρχὰς τίποτε καθαρά, δὲν κυτ-
τάζει τίποτε καλὰ κατὰ πρόσωπον καὶ ἔπειτα ἀφίνει νά πα-
ρασύρεται ἀπὸ τὸν ὀρμητικὸν χεῖμαρρον καὶ τὴν ἀναπόφευ-
κτον ἐπιβολὴν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἤθελε νά προ-
βλέπῃ οὔτε εἰμποροῦσε νά ἐννοήσῃ τοιουτοτρόπως ὁ εὐγενὴς
ἀνὴρ παρατηρῶν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἀτενῶς κατὰ πρό-
σωπον καὶ βολιδοσκοπῶν αὐτὰ μὲ ἄκραν ἐπιτηδειότητα, ἐνεργεῖ
πάντοτε μὲ ἀφοδὸν περινοίαν καὶ ἀδίαστον δύναμιν καὶ
καθίσταται δυνάμει τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ βουλήσεως
του, ὄχι κανέναν ἀσυναίσθητος καὶ ἀσημος παράγων εἰς τὴν
τελειοποίησιν τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων των καὶ εἰς τὸν

περιορισμὸν τῆς κακίας των.» [Ράσκιν].

Δὲν εἰμποροῦμεν λοιπὸν νά ἐλπίζωμεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψὴν
αὐτὴν ἀκόμη μεγαλυτέρα πρόοδος θεῖ εἶναι δυνατόν νά ἐπι-
τελῆται, καλλοναὶ ν' ἀποκαλύπτονται καὶ ἡδοναὶ νά ἀπο-
θηκεύονται διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν
εἰμποροῦμεν νά ἐκτιμήσωμεν, ἀλλὰ μάλιν ἀμυδρῶς πως προ-
βλέπομεν:

Καὶ τὴν ἀκόμη σπανίως ἀπαντᾷ καλύθη ποῦ νά μὴ ἔχη
κανὲν ἀντικείμενον μὲ περισσοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας ἀξιῶσεις
σχέσεως πρὸς τὴν τέχνην, ὡς εἰκόν, φωτογραφία ἢ ἀγαλμά-
τιον. Καὶ εἰμποροῦμεν νά ἐλπίζωμεν ὅτι καθὼς τὴν ὥρα, ἐτι
περισσότερον εἰς τὸ μέλλον, ἡ τέχνη θεῖ συντελεῖ εἰς τὴν
εὐμάρειαν τῆς ζωῆς.

(ἐκ τοῦ ἀγγλιστοῦ)

ΑΛΕΞ. Γ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΛΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Μέχρι 1^{ης} Δεκεμβρίου

Μέγας Ἐκκλησιασάρχης Κ. Ἀφεντουλίδης 4. Διακ. Δ. Γεωργιάδης, Π. Ἀποστολίδης 10. Χ. Πανταζίδης 2. Γ. Ἀσπριώτης, Κ. Ἀγρίτης 4. Π. Ἰωαννίδης, Δ. Ἰωαννίδης, Γ. Κοντογιάννης, Τ. Μουαμελετζόγλου, Δ^νς Μ. Θείου, Δ^νς Σ. Θείου Δ^νς Χρυσοπούλου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Αἰμ. Μαγειροπούλου**, Αἰμ. Μαγειροπούλου, Κ. Ἐπιτρόπου, Κ. Παπαθωμᾶς, Α. Μαυρίδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Γ. Καπαγιαννίδη**, Α. Καπαγιαννίδης, Ο. Κογκάλιδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Σ. Γκίγκα**, Τ. Μαρίνος F. Dančolas G. Loulouda, Ν. Παϊδουκοβιτς, Α. Ἀσημαζόπουλος, Σ. Γκίγκα.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι **Ἀρχιμ. Παγκρατίου**, Θ. Βιόργιας Δ, Περιβολόπουλος, Ν. Βαλασιμάκης, Μ. Παφασίδου, Γ. Κόββας, Α. Πράσιнос, Μ. Κωνσταντινίδης, Θ. Νικολαΐδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Τσομλεκτζόγλου**, Γ. Πογιατζόγλου, Φ. Τσομπλεκτζόγλου, Μ. Τσομλεκτσόγλου, Κ. Τουράτσουλου Α. Γεωργιάδης, Β. Πασχαλίδης Ε. Βοσαντζόγλου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Γ. Βουμβλινοπούλου**, Α. Παπαθανασίου, Ο. Παπαθανασίου, Κ. Βουμβλινόπουλος, Α. Βουμβλινοπούλου, Γ. Βουμβλινόπουλος Χ. Ἐμίρη, Ο. Ἐμίρη, Μ. Κουλουτζουντή, Σ. Πνευματιζοῦ.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι, τῆς Δ^{ος} **Διλῆς Θεοδοκᾶ**, Μ. Πανταζοπούλου, Γ. Δ. Νομικός 2. Λιλή Θεοδοκᾶ 4. Ζήνα Νομικοῦ, Ἐπαμεινώνδας 2. Ἀλ. Νομικός 2.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Πισάνη**, Α. Κολάση, Α. Ἰο-

αννίδου, Π. Δελλιγιώργη, Μ. Ὅρφανίδου Κ. Παπαδόπουλος 2.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Χρυσοπούλου**, Σ. Διαμιάντογλου, Φ. Ἰωαννίδης, Χ. Καραντανίδης, Ν. Λιβαθινός, Μ. Παστέλλας, Β. Κάπος, Α. Ξερτάκης, Ν. Φωτιάδης, Β. Μιχαηλίδης, Α. Γραμματόπουλος.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Α. Λιτοπούλου**, Α. Σεϊτανίδου, Α. Λιτοπούλου, Δ. Λιτόπουλος Γ. Λιτόπουλος, Γ. Σαφαρής.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Τριανταφυλίδου**, Α. Τριανταφυλίδης, Α. Ἀποστολίδης, ἰατρός Α. Εὐειδής, Β. Ζαχαριάδης, Μ. Κουρπιούζου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Καραγιαννίδου**, Θ. Παπᾶ, Θ. Μουτίδου, Χ. Καραγιαννίδου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Λασιβέρ**, Λί. Λασιβέρ, Δ. Γιάννοβιτς, Τσαμπασλίδης, Κ. Λασιβέρ.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Μ. Θείου**, Κ. Περίνης Α. Μεγγρέλης, Χ. Παπάζογλου, Γ. Μουμιτζής, Χ. Ἀδαμαντόπουλος, Γ. Σαντορινιός, Θωμᾶς Λάγγας.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Συμεωνίδου**, Σ. Συμεωνίδης, Ν. Κεσίσογλου Π. Πανλίδου, Εὐ. Γ. Μουράτογλου Εὐ. Γ. Μουράτογλου, Σ. Ἀλγανάκογλου, Γ. Καλαϊτζόγλου, Β. Καζίζογλου, Π. Προυσαλίδης, Π. Οὔγουρολόγλου, Ρ. Μουροδόγλου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Π. Μπαρκούλη**, Λαζαρίδης 8

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Α. Μπαχᾶ**, Α. Μπαχᾶς, Μ. Μπαχᾶς.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Φ. Σαπονιτζάκη**, Μ. Σαπονιτζάκης Θ. Νοῖου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Σ. Θείου**, Π. Δάκογλου Κ. Σκαρπαδιώτης, Χ. Χατζάκης, Σ. Φωτιάδης, Α. Μιτσάκης, Κ. Σγουρέα. Αγγελίδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Ν. Κανδηλάκη**, Α. Δημο-

ποπούλου Π. Έτσώφ, Ν. Κανδηλάκη.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Μ. Ἀποστολίδου**, Χ. Κιουρκτάκης, Κ^α Κοκολάτου, Α. Παπαζωήστον, Ι. Ξεναχ.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Π. Μπαρτιούλη**, Μ. Μπογιατζόγλου, Κ. Χατζήκος, Α. Γεωργιάδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Εὐθῆ**, Η. Εὐθῆ. Ἀλ. Εὐαγγελίδης, Α. Εὐαγγελίδης, Β. Γερανῆς, Ι. Γερανῆς.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Σ. Φιλιππίδου**, Σ. Φιλιππίδης, Κ. Νικολαΐδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Α. Ἀργυριάδη** Π. Σ. Δ. Α. Ἀργυριάδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Χ. Ζαχοπούλου**, Χ. Ζαχόπουλος, Δ. Βοραζάνης, Ν. Ἀραπογιάννης.

Οἱ κύριοι: Μητρούλιας, Σ. Γεωργιάδης, Ι. Ζαγαριάσης, 2. Φ. Φιλιππίδης, Ν. Κασιάντογλου, Α. Πεοβάνογλου, Κυριακοῦ Ποῦλιαν. Κανάκης, Η. Ἐξαρχος Γ. Ἀθανασιάδης, Π. Παναγόπουλος, Πολυχρονιάδης, Ν. Δορεστιλιάσης, Κ. Πολύδωρος, Αρ. Ἀρσενάκης, Σ. Μανωλάκης, Π. Κιοσέογλου, Μ. Ἀναστασιάδης, Γ. Στρατηγάκης, Κ. Βεονίζος, Δ. Ἀστράς, Κάλφρογλου, Κ. Κουζούλας, 5 Χ. Βλαχόπουλος, 2 Οἶκος Ψάλη 2.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Κ. Δάγγα**, Abazoglou Mikas, C, Langas.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Α. Τσάλλα, Α. Τσάλλας, Σ. Πετοΐδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Β. Μιχαηλίδου**, Β. Μιχαηλίδης, Β. Παπασημεών, Α. Γεωργιάδης, Παρ. Τζιμίτης, Ν. Ἀσιάνης, Ι. Μιχαηλίδης.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Γ. Λογαρᾶ**, Γ. Λογαρᾶς Γ. Προτοψάλτης, Κ. Ἀποστολίδης, Χ. Χατζιδάκης, Κ. Κόγιας, Κ. Σχινᾶς, Λέανδρος, Σ. Μαγουλᾶ.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Κ^{ας} **Σοφίας Π. Παπᾶ** Ε. Πασχαλίδου, Ε. Α. Παπᾶ, Ε. Μ. Παπᾶ, Α. Σεφεριαδου, Κ.

Σταθάκη, Ἐ. Μανρουδῆ, Α. Μανρουδῆ, Ι. Σεφεριαδου.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. **Ἡλιάδου**, Ν. Μπούρης, Μ. Ἀποστολίδης, Μ. Μπενᾶς, Γ. Λοντζίδης, Ν. Τρίπος.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τῆς Δ^{ος} **Ἐλ. Διακοπούλου**, Α. Καστοριάδης, Α. Διακοπούλου, Α. Δημητριάδου, Γ. Δημητριάδης, 2 Αρ. Δημητριάδης, 2. Γ. Κάμφορας, 2. Φ. Δημητριάδου, Μ. Ἀμούντζα, Χ. Δημητριάδης.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς 23	στίχος 18	ἀντί ἵνα νὰ δώσῃ,	ἀνάγνωθι ἵνα δώσῃ
» 28	» 22	» ἀνακτῆση	» ξανακτῆση
» 47	» 18	» ἀναλάβου	» ἀναλάβοιεν
» 52	» 8	» ὁ πόνος	» ὁ στόνος
» 53	» 6	» ἐκεῖνοι σάν	» ἐκεῖνοι ποῦ
» 53	» 7	» οὔτε χιλιάδες	» ὅσες χιλιάδες
» 53	» 10	» ἄλλ' ἤξευρα	» ἄς ἤξευρα
» 62	» 7	» τὰ νύχτες τε	Καλαμάντῳ τὲ Κα-

λαμ. τὰ νύχτες.

» 62	(σημ. 9	πρόσθεσον ἴσως δὲ καὶ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν
» 100	στίχος-23	ἀντί ἢ ἔξαισία ἀκτὴ ἀνάγνωθι ὦ ἔξαι-
		σία γαλανὴ ἀκτὴ.
» 105	» 19	» εἰς τὸ νὰ παρῶλαμβάνῃ » εἰς τὸ νὰ
		ἐπαναλαμβάνῃ.
» 106	» 7	» βαθμηδὸν » βαθμόν
» 114	» 2	» ἀπ' τὸ βαρεμένο » στὸ βαρε-
		μένο
» 116	» 4	» καὶ » ὡς

Παρακαλοῦμεν τοὺς κ. κ. ἀναγνώστας ὅπως συγχωρή-
σουν μερικὰ λάθη τῶν ὁποίων ἢ διόρθωσις δὲν κατορθώθη.

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Ε. ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗ

ΜΕΓΑΛΗ ΟΔΟΣ ΠΕΡΑ ΑΡ. 366.

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1874

ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ

ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΦΟΡΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Τακτικά ἀφίξεις ἀνθέων φυσικῶν

ἐξ Ἑυρώπης.

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΕΠΙΣΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΝ

Λίθουσῶν θεάτρων κ. λ. τ.

ΠΛΟΥΣΙΟΝ ΒΑΥΟΝ

Μυροπωλείου τῶν γαλλιέρων

Γαλλικῶν καὶ Ἀγγλικῶν Ἐργοστασίων.

Ταχεῖα καὶ εὐσυνήδητος

ἐκτελέσεις τῶν παραγγελιῶν.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον 48,000,000.- ἐξ ὀλοκλήρου καταβεβλημένον,

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ἐν Κωνσταντινουπόλει, Γαλιατὰ ὁδὸς Βοεβόδα. Τηλέφωνον: Πέρα 1927.-

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ Σταμπούλ, ὁδὸς Μεϊταντζικ ἀπέναντι τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων ἀρ. Τηλεφώνου 818, Σταμπούλ. Πέραν, Μεγάλη ὁδὸς Πέρα, Τηλέφωνον, Πέραν 3041.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ Ἐν Ἑλλάδι: Ἀθήναι, Ἀργίνοιον, Ἀδριανούπολις, Ἀργοστόλιον, Βόλος, Ἡράκλειον. Θεσσαλονίκη, Ἰωάννινα, Καβάλλα, Καλάμαι, Λάρισα, Λήμνος (Κάστρον), Μιτυλήνη, Πάτραι, Πειραιεύς, Ρέθυμνος, Σάμος (Βαθὴ καὶ Καθλόβασι), Σμύρνη, Σύρος, Τρίπολις, Χαλκίς, Χανία, Χίος,

Ἐν Αἰγύπτῳ: Κάιρον, Ἀλεξάνδρεια, Πόρτ-Σαΐδ.

Ἐν Ἀγγλίᾳ: Λονδίνον 22 Fenchurch Street Μάντσεστερ. Ἐν Κύπρῳ: Λεμεσός, Λευκωσία.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἀσχολεῖται μὲ παντὸς εἶδους τραπεζιτικῆς ἐργασίας προεξοφλήσεις, εισπραξίαι, προκαταβολὰς ἐπὶ τίτλων καὶ ἐμπορευμάτων, ἐξδοσίων πιστωτικῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐπιταγῶν, φύλαξιν τίτλων, ἐνοικίαισιν χορηματοκιβωτίων, ἐκτέλεσιν χορηματιστικῶν πράξεων, πληρωμὴν τοκομεριδίων, ἀνοίγματα τρεχουμένων, ἀγορὰν καὶ πώλησιν ξένων νομισμάτων.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις ὄψεως καὶ ὀρισμένης προθεσμίας. Ἰδιαιτέρα ὑπηρεσία ἀποταμιευτηρίου.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 30,000,000 ΦΡΑΓΚΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΔΡΑ

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

99 PETITS CHAMPS

Ἐδρα ἐν Γαλιατᾷ Ὀδὸς Βοεβόδα 27-35

Πρακτορεῖον Πελεως Βαγτοῦ καποῦ 11-17

ΑΠΟΘΗΚΗ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐνεργεῖται πᾶσα Τραπεζικὴ πράξις
Ἐυνοϊκῆ ὑπηρεσία διὰ τὸ Ἀποταμιευτήριον

Ἐνοικιάζονται χρηματοκιβώτια

ἐν Γαλιατᾷ καὶ Πόλει

εἰς διαμερίσματα πώσης ἀσφαλείας.

LIBRERIA
SISMANOGLIO

Τιμᾶται Γρ. 50